

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2018

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM
2018.

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2018.

KIADJA
A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

Szerkesztette és a borítót tervezte:

Wagner Erik

Korrektor:

Antal János

Tördelőszerkesztő:

Petrikó Ildikó

Írták:

Antal Julianna

B. Szabó István

Bereczki András

Csűry István

Emődi András

Gellén Sándor

Ghitea-Szabó József Levente

Hermán M. János

Járosi Éva

Kánya Zsolt Attila

Kerekes József

Kupán Árpád

Lucza István

Pataki István

Pálfi József

Petrikó Ildikó

Váradi Sándor Károly

Veres Piroska

Visky István

Wagner Edit

Wagner Erik

Zsigmond József

Címlapon a Királyhágómelléki Református Egyházkerület székháza

Hátlapon az *Őrizd a várat!* református egységnapon készült fénykép

Új esztendei eligazítás

„Ha tehát van vigasztalás Krisztusban, ha van szeretetből fakadó figyelmeztetés, ha van közösség a Lélekben, ha van irgalom és könyörület, akkor tegyetek teljessé örömet azzal, hogy ugyanazt akarjátok; ugyanaz a szeretet legyen bennetek, egyet akarva ugyanarra törekedjete. Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartsátok egymást magatoknál, és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.” (Fil.2,1-4)

Kedves Testvéreim!

A filippi gyülekezet külső szorongattatás idején nehezen érzékeli, hogy gyengülő ellenállása a belső feszültség erősödésével arányos. A mai keresztyén világ halálfélelemmel küzd. Aggódik önmagáért. Ítélet alatt lévő kisebbségnek tekinti önmagát. Az önfeladás rémképei között úgy látja helyzetét, mint elhagyott csatateret, áldozatokkal teli vérmezőt, ahol a győztesek diadalmenettel, csúfolódó káromlással foglalják el az utolsó állásokat, rombolják le a templomokat és mindent, ami útjukban van. A tegnapok hírei, a holnapok prognózisa egyelőre kétségbeejtő. Ártatlanok hálnak meg akár ünneplő sokadalomban, ösztönlények emelnek mocskos kezét vigyázatlan emberekre, agresszorok tapossák le a gyümölcsöskerteket, de törnek-zúznak bármit, ami számukra más, mint a sajátjuk.

A jajveszékélő keresztyén Európa ellenállása megbénult, pedig a külső erők nem emberfeletti. Csak annyi kellene, hogy szedje össze magát a közösség, legyen az EU, vagy Ökumené, lehet az volt szocialista, avagy régen kapitalista ország. Ugyanígy történelmi felekezetek és újabbak, akármilyen nyelven szóljanak, de szóljanak és szolgáljanak az evangélium parancsa szerint.

Az evangéliumról tudnunk kell, hogy megoldást kínál, de azt is, hogy ennek nekünk kell hangot adnunk, és ha kell, telekiáltanunk a világot, hogy Isten nem hagyta el az övét, és nem engedi az imádkozó híveit pogányok martalékaúl. Nekünk Isten megoldását ismernünk kell, és a végrehajtását követelnünk azoktól, akik erre hatalmat kaptak. Királyok, kancellárok, elnökök, császárok valamennyien megítéltetnek, ha elmulasztják a vezetésre, a gyógyításra, a gyógyolításra kapott kegyelmi ajándékok hasznosítását.

Pál apostol küzdelemről szól, és győzelemre tanít, melynek célja az üdvösség. Filippiben számba kell venni Krisztus gyülekezetet megerősítő pilléreit. Közel kétezer éve a feladat változatlan. Erősek csak így leszünk:

1. Ha van vigasztalás Krisztusban, ha a Vigasztalót – a paraklétoszt – szava szerint követi a gyülekezet, ha a közösség Isten tanácsára nem a halálfélelem szakadékába szédül, hanem Isten Lelkét követi és mindenben Vele van.

2. Ha van szeretetből való figyelmeztetés, azaz lelkigondozói bátorítás, mely a szeretetből táplálkozó intés és visszasegítés a küzdő testvérek közösségébe. Ezáltal éled és magára talál az egyén, és az egymásra találásban erősödik Krisztus földi teste.

3. Ha van közösség a Lélekben, azaz Isten és ember együttlétének látható és láthatatlan szoros összefonódása. A test tagjainak hiánytalan és harmonikus összekapcsolódása a Szentlélekkel az igazi egészség.

4. Ha van irgalom és könyörület, azaz a sebeitől és betegségeitől megszabadult egészséges ember és a testvérek egészséges sokasága példaadó életre lesznek képesek. Ilyenkor megtisztulnak a közhellyé alacsonyított fogalmak, a tettek leplezik az álcázott semmittevést, az imádság megtelik tartalommal.

Az erős gyülekezet pillérein az apostol öröme kiteljesedőben van. Az ige-hirdető Pál közölte Isten megoldásra vezető útmutatását. A helyes ösvényt követni szándékozóknak nincs más feladatuk, mint hidat építeni, és ezen a hídon közlekedni és közeledni. Nincs más, mint hitvallással és tudatos hittel az üdvösség irányába küzdeni, de a mindennapok győzelmére is igényt tartani.

A tudatosan és hitelesen törekvőek naponta ellenőrizhetik, és ellenőrizniük is kell a küzdelem módjának minőségét. A hozzánk is szóló levél három ellenőrző pontot emel ki örök érvénnyel.

1. Ugyanazt akarjátok, hogy a cél, a céltudat és a célra törekvés egysége a közösség egységét hozza létre, majd tartsa haladó és emelkedő pályán. Ökumenikus mozgalmunknak egyik legnagyobb kérdése, hogy a nyilvánvaló akarat mennyire von egységbe bennünket, és mennyire eredményes vagy eredménytelen.

2. Ugyanaz a szeretet, hogy semmilyen érzelmi tévelygés ne cserélhesse fel a Krisztus szeretetét. Az Ő felénk hozott szeretetében nincs semmilyen válogatás, sem személyi, sem nemzeti. Mennyire mérlegre állítja ez a mi szeretetünket, amikor személyválogatásban, vagy népek közötti különbségtételen éljük meg a magunk szeretetnek nevezett érzelmét!

3. Ugyanarra törekedjete, hogy rokonlelkek maradhattok. Ahol rokonságban vannak a személyek és a célok, megvalósul a lelki rokonság. Kedves más felekezetű és más nyelven beszélő testvérek, itt az ideje, hogy ne csak a szánkkal beszéljünk a keresztyének családjában lévő rokonságról, hanem éljük is meg ezt

a rokonságot. A barátainkat megválogathatjuk, de a rokonokat nem, mert azokat Isten rendeli mellénk.

Minden igehirdetésnek a legérzékenyebb kérdése az, ami a hallgatóságban is feltevődik, hogy miképpen cselekedjünk az Isten igéjének megfelelően. Pál válaszából egy nehezebben elfogadható tanácsot emelek ki: „alázattal különbnek tartásotok egymást magatoknál!” Nem értjük, vagy csak nehezen ezt a világot sarkából jó irányba kifordító gondolatot, mert bennünk az alá-fölé rendelés és rendelődés átka köt meg, vagy a megaláztatás megannyi keserű tapasztalata. Próbáljuk értelmezni az egymás értékelésének és a mások által értékelt saját életünk mennyei titkát. A másik ember, aki az én szememben te vagy, és a te szememben én, mindig Isten teremtménye. Az egészséges lélek mindig feltekint a Teremtőre és teremtményére. Különb a másik, mert hasonló hozzám és mégis más, de mind a ketten a felettünk még magasabban lévőnek a tulajdonai vagyunk. A másik bűne – vagy az én bűnöm – nem semmisíthet meg, legfeljebb tisztulásra indíthat. A másik érdeme, vagy az én érdemem nem okozhat kiváltságot, legfeljebb elismerést. Egymásban Isten arcát láthatjuk, és ami azon túl van az az emberi, ami lehet jó is, vagy rossz, de mindig megtérésre indító.

Egyik tragikus sorsú költőnk ezt a gondolatot így közvetítette a hitetlenek felé is:

*„Hiába füröszköd önmagadban,
Csak másban moshatod meg arcodat.”*

(József Attila: Nem én kiáltok)

Folytathatjuk: csak a másik emberben ismerjük meg közvetlenül és teljesebben az élet megannyi kérdését, csak a másikban érzékeljük rajtunk kívüli skálán a Teremtőt, csak a másik által javulhatunk. Végül, a másik emberen túl találjuk Őt, aki arcunkat mindenkor füröszkötötte irgalmas szeretetével, amikor mi azt megmosni is képtelenek voltunk.

Nagyvárad, 2018 Újév

A békesség kötelékében

CSÚRY ISTVÁN
püspök

Január

BOLDOGASSZONY HAVA

1 Hétfő	Újév, Fruzsina, Alpár	Mt 4,12–25	1Móz 4,16–26	Zsolt 149
2 Kedd	○ Ábel, Ákos, Gergely	Mt 5,1–12	1Móz 5	
3 Szerda	Benjámín, Genována	Mt 5,13–16	1Móz 6	
4 Csütörtök	Angéla, Leona, Titusz	Mt 5,17–26	1Móz 7	
5 Péntek	Simon, Árpád, Edvárd	Mt 5,27–32	1Móz 8	
6 Szombat	Gáspár, Menyhért, Boldizsár	Mt 5,33–42	1Móz 9	Zsolt 72

Imádkozzatok azokért, a kik háborgatnak és kergetnek titeket. Mt 5,44

7 Vasárnap	Attila, Etele, Ramóna	Mt 5,43–48	1Móz 10	Zsolt 29
8 Hétfő	☾ Gyöngyvér	Mt 6,1–8	1Móz 11	
9 Kedd	Marcell, Juliánusz	Mt 6,9–15	1Móz 12	
10 Szerda	Melánia, Vilma, Vilmos	Mt 6,16–24	1Móz 13	
11 Csütörtök	Ágota, Baltázár, Barna	Mt 6,25–34	1Móz 14	
12 Péntek	Ernő, Erna, Tatjana	Mt 7,1–6	1Móz 15	
13 Szombat	Veronika, Vera, Csongor	Mt 7,7–14	1Móz 16	

Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt; romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt. Mt 7,18

14 Vasárnap	Bódog, Félix	Mt 7,15–23	1Móz 17	Zsolt 139
--------------------	--------------	------------	---------	-----------

EGYETEMES IMAHÉT KEZDETE

15 Hétfő	Lóránt, Loránd	Mt 7,24–29	1Móz 18	
16 Kedd	Dániel, Gusztáv, Marcell	Mt 8,1–13	1Móz 19	
17 Szerda	● Antal, Antónia	Mt 8,14–22	1Móz 20	
18 Csütörtök	Piroska, Margit	Mt 8,23–34	1Móz 21	
19 Péntek	Sára, Márió, Máriusz, Márta	Mt 9,1–8	1Móz 22	
20 Szombat	Fábián, Sebestyén	Mt 9,9–17	1Móz 23	

Bízzál leányom; a te hited megtartott téged. Mt 9,22

21 Vasárnap	Ágnes, Agnéta	Mt 9,18–26	1Móz 24,1–27	Zsolt 62
22 Hétfő	Vince, Artúr, Dormánd	Mt 9,27–38	1Móz 24,28–49	
23 Kedd	Rajmund, Zelma, Emese	Mt 10,1–15	1Móz 24,50–67	
24 Szerda	☾ Timót, Ferenc	Mt 10,16–28	1Móz 25	
25 Csütörtök	Pál, Bottyán, Henrik	Mt 10,29–42	1Móz 26	
26 Péntek	Vanda, Paula, Timóteusz	Mt 11,1–6	1Móz 27,1–33	
27 Szombat	Angelika, Angyalka, Angéla	Mt 11,7–19	1Móz 27,34–46	

Az én igám gyönyörűsége, és az én terhem könnyű. Mt 11,30

28 Vasárnap	Károly, Karola, Tamás	Mt 11,20–30	1Móz 28	Zsolt 111
29 Hétfő	Adél, Eta, Emőke, Léda	Mt 12,1–8	1Móz 29	
30 Kedd	Martina, Gerda, Noémi	Mt 12,9–21	1Móz 30,1–24	
31 Szerda	○ Lehár, Marcella, János	Mt 12,22–30	1Móz 30,25–43	

Feljegyzések

Ha Piroška napján fagy,
Negyven napig el nem hagy!
Vince csepeg-csorog,
Kevés lesz a borod.

„Maradandó alkotást csak az igazságból meríthetünk,
az igazságot csak az Istentől nyerhetjük.”

Csontváry Kosztka Tivadar

Február

BÖJTTELŐ HAVA

1 Csütörtök	Ignác, Virginia, Kincső	Mt 12,31–37	1Móz 31,1–21
2 Péntek	Karolina, Apor, Aida	Mt 12,38–50	1Móz 31,22–54
3 Szombat	Balázs, Nimród, Oszkár	Mt 13,1–9	1Móz 32,1–22

Terem némely száz annyit, némely hatvan annyit, némely pedig harminc annyit.

Mt 13,23

4 Vasárnap	Csenge, Ráhel, Veronika	Mt 13,10–23	1Móz 32,23–33	Zsolt 147
5 Hétfő	Ágota, Ingrid, Etelka	Mt 13,24–30	1Móz 33	
6 Kedd	Dorottya, Dóra, Pál	Mt 13,31–35	1Móz 34	
7 Szerda	☾ Tódor, Rómeó, Richárd	Mt 13,36–43	1Móz 35	
8 Csütörtök	Aranka, Jutocsa, Jeromos	Mt 13,44–52	1Móz 36	
9 Péntek	Abigél, Alex, Ronald	Mt 13,53–58	1Móz 37	
10 Szombat	Elvira	Mt 14,1–12	1Móz 38	

Jézus látta nagy sokaságot, és megszáná őket, és azoknak betegeit meggyógyította.

Mt 14,14

11 Vasárnap	Bertold, Dezső, Marietta	Mt 14,13–21	1Móz 39	Zsolt 30
12 Hétfő	Lídia, Livia, Eulália	Mt 14,22–36	1Móz 40	
13 Kedd	Levente, Ella, Linda, Katalin	Mt 15,1–9	1Móz 41,1–36	
14 Szerda	Bálint, Valentin, Metod	Mt 15,10–20	1Móz 41,37–57	
15 Csütörtök	● Kolos, Kenese, Levente, Georgina	Mt 15,21–28	1Móz 42	
16 Péntek	Julianna, Lilla, Samu	Mt 15,29–39	1Móz 43	
17 Szombat	Donát	Mt 16,1–12	1Móz 44	

Simon Péter pedig felelvén, monda: Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.

Mt 16,16

18 Böjtfővasárnap	Zenkő, Bernadett, Simon	Mt 16,13–20	1Móz 45	Zsolt 26
19 Hétfő	Zsuzsanna, Eliza, Konrád	Mt 16,21–23	1Móz 46	
20 Kedd	Aladár, Álmos, Leó	Mt 16,24–28	1Móz 47	
21 Szerda	Eleonóra, Norina, Péter	Mt 17,1–13	1Móz 48	
22 Csütörtök	Gerzson, Zétény, Margit	Mt 17,14–21	1Móz 49	
23 Péntek	☾ Alfréd, Mirtill, Polikárp	Mt 17,22–27	1Móz 50	
24 Szombat	Mátyás, Jázmin, Euniké	Mt 18,1–10	2Móz 1	

Mert az embernek Fia azért jött, hogy megtartsa, a mi elveszett vala.

Mt 18,11

25 Vasárnap	Géza, Alexander, Vanda	Mt 18,11–14	2Móz 2	Zsolt 103
26 Hétfő	Edina, Viktor, Győző	Mt 18,15–20	2Móz 3	
27 Kedd	Ákos, Bátor, Gábor	Mt 18,21–35	2Móz 4,1–17	
28 Szerda	Elemér, Oszvald, Román	Mt 19,1–12	2Móz 4,18–31	

Feljegyzések

Mátyás ront, ha talál,
ha nem talál, csinál!
Ha töri Mátyás a jeget,
közeleg a kikelet.

„Ezért csak egy, csak egy a kérelem:
Mely így, mint van, már nem sok évet lát,
Teremtsd egészen ujja e hazát.
Hallgass meg engem, édes Istenem!”

Petőfi Sándor

Március

BÖJTMÁS HAVA

1 Csütörtök	Albin, Albina, Gyopár, Lea	Mt 19,13–15	2Móz 5
2 Péntek	○ Lujza, Dalma, Major	Mt 19,16–26	2Móz 6
3 Szombat	Kornélia, Nelli, Frigyes	Mt 19,27–30	2Móz 7,1–25

Ekképen lesznek az utolsók elsők és az elsők utolsók.

Mt 20,16

4 Bibliavasárnap	Kázmér, Zorán	Mt 20,1–16	2Móz 7,26–8,28	Zsolt 19
5 Hétfő	Adorján, Adrián, Koletta	Mt 20,17–19	2Móz 9	
6 Kedd	Leonóra, Inez	Mt 20,20–28	2Móz 10	
7 Szerda	Tamás, Tomaj	Mt 20,29–34	2Móz 11	
8 Csütörtök	Zoltán, János, Apolka	Mt 21,1–11	2Móz 12,1–20	
9 Péntek	☾ Franciska, Fanni	Mt 21,12–17	2Móz 12,21–51	
10 Szombat	Ildikó, Melissza, Emil	Mt 21,18–22	2Móz 13	

Micsoda hatalommal cselekszed ezeket? és ki adta néked ezt a hatalmat?

Mt 21,23

11 Vasárnap	Szilárd, Borsika, Tímea	Mt 21,23–27	2Móz 14	Zsolt 107
12 Hétfő	Gergő, Gergely	Mt 21,28–32	2Móz 15	
13 Kedd	Krisztián, Ajtony, Egyed	Mt 21,33–46	2Móz 16	
14 Szerda	Matild, Tilda	Mt 22,1–14	2Móz 17	
15 Csütörtök	Kristóf, Perenna, Lukrécia	Mt 22,15–22	2Móz 18	

NEMZETI ÜNNEP

16 Péntek	Henrietta, Vidor, Lujza	Mt 22,23–33	2Móz 19
17 Szombat	● Gertrúd, Patrik	Mt 22,34–40	2Móz 20

Ülj az én jobb kezem felől, míglen vetem a te ellenségeidet a te lábaid alá számolyul.

Mt 22,44

18 Vasárnap	Sándor, Ede, Cirill	Mt 22,41–46	2Móz 21	Zsolt 51
19 Hétfő	József, Bánk, Józsa	Mt 23,1–22	2Móz 22	
20 Kedd	Koppány, Klaudia, Alexandra	Mt 23,23–36	2Móz 23	
21 Szerda	Benedek, Bence, Napsugár	Mt 23,37–39	2Móz 24	
22 Csütörtök	Beáta, Izolda, Lea	Mt 24,1–22	2Móz 25	
23 Péntek	Emőke, Botond, Ottó	Mt 24,23–51	2Móz 26	
24 Szombat	☾ Gábor, Karina	Mt 25,1–13	2Móz 27	

Félvén, elmentem és eláztam a te talentomodat a földbe; ímé megvan ami a tied.

Mt 25,25

25 Virágvasárnap	Irén, Írisz, Csillag	Mt 25,14–46	2Móz 28	Zsolt 21
26 Hétfő	Emánuel, Larissza, Árpád	Mt 26,1–29	2Móz 29	
27 Kedd	Hajnal, Hajnalka, Alpár	Mt 26,30–56	2Móz 30	
28 Szerda	Gedeon, Johanna	Mt 26,57–27,2	2Móz 31	
29 Csütörtök	Auguszt, Jónás, Márk	Mt 27,3–30	2Móz 32,1–14	Zsolt 116
30 Nagypéntek	Zalán, Amadé	Mt 27,31–50	2Móz 32,15–35	Zsolt 22
31 Szombat	○ Árpád, Benő, Benjámin	Mt 27,51–66	2Móz 33	Zsolt 31

Feljegyzések

Sándor, József, Benedek,
zsákban hozzák a meleget.
Amilyen az idő Józsefkor,
olyan lesz aratáskor.

„Szélfútta levél a világ.
De hol az ág? de Ki az ág?”

Zelk Zoltán

Április

SZENT GYÖRGY HAVA

*Menjetek gyorsan és mondjátok meg az ő tanítványainak,
hogy feltámadott a halálból. Mt 28,7*

1 V. Húsvét 1.	Hugó, Agárd	Mt 28,1–10	2Móz 34	Zsolt 46
2 H. Húsvét 2.	Áron, Ferenc	Mt 28,11–20	2Móz 35	Zsolt 118
3 K. Húsvét 3.	Buda, Richárd, Keresztély	2Kor 1,1–11	2Móz 36	
4 Szerda	Csaba, Ambrus, Izidor	2Kor 1,12–22	2Móz 37	
5 Csütörtök	Vince, Kocsárd, Irén	2Kor 1,23–2,4	2Móz 38	
6 Péntek	Vilmos, Bíborka, Ruben	2Kor 2,5–17	2Móz 39	
7 Szombat	Orsolya, Herman, Armand	2Kor 3	2Móz 40	

*Ha mégis leplezett a mi evangéliomunk, azoknak leplezett, a kik elvesznek.
2Kor 4,3*

8 Vasárnap ☾	Dénes, Zselyke	2Kor 4,1–6	1Kir 1,1–37	Zsolt 133
9 Hétfő	Erhard, Dusan, Döme	2Kor 4,7–18	1Kir 1,38–53	
10 Kedd	Zsolt	2Kor 5,1–10	1Kir 2,1–25	
11 Szerda	Leó, Szaniszló, Ilma	2Kor 5,11–21	1Kir 2,26–46	
12 Csütörtök	Gyula	2Kor 6,1–10	1Kir 3	
13 Péntek	Ida	2Kor 6,11–18	1Kir 4	
14 Szombat	Tibor, Tiborc	2Kor 7,1–7	1Kir 5	

*Mert az Isten szerint való szomorúság üdvösségre való
megbánhatatlan megtérést szerez. 2Kor 7,10*

15 Vasárnap	Emese, Tas, Anasztázia	2Kor 7,8–16	1Kir 6	Zsolt 4
16 Hétfő ●	Csongor, Bernadett	2Kor 8,1–15	1Kir 7,1–22	
17 Kedd	Klára, Rudolf, Izidóra	2Kor 8,16–24	1Kir 7,23–51	
18 Szerda	Andrea, Ilma, Aladár	2Kor 9	1Kir 8,1–21	
19 Csütörtök	Emma, Kocsárd, Gilda	2Kor 10,1–11	1Kir 8,22–53	
20 Péntek	Tivadar, Odett, Tihamér	2Kor 10,12–18	1Kir 8,54–66	
21 Szombat	Konrád, Zsombor, Anzelm	2Kor 11,1–15	1Kir 9	

*Ha dicsekednem kell, az én gyengeségemmel dicsekszem.
2Kor 11,30*

22 Vasárnap ☽	Csilla, Noémi	2Kor 11,16–33	1Kir 10	Zsolt 23
23 Hétfő	Béla, Adalbert	2Kor 12,1–10	1Kir 11,1–25	
24 Kedd	György, Györgyi, Debóra	2Kor 12,11–21	1Kir 11,26–43	
25 Szerda	Márk, Márkus, Kevin, Keán	2Kor 13	1Kir 12,1–19	
26 Csütörtök	Ervin, Boglárka	Fil 1,1–17	1Kir 12,20–33	
27 Péntek	Zita, Gyöngyvér, Pintyő	Fil 1,18–30	1Kir 13	
28 Szombat	Valéria, Nimród	Fil 2,1–11	1Kir 14	

*Azt cselekedé, a mi kedves volt az Úr szemei előtt, mint Dávid, az ő atyja.
1Kir 15,11*

29 Vasárnap	Péter, Tihamér, Roberta	Fil 2,12–30	1Kir 15,1–15	Zsolt 92
30 Hétfő ○	Katalin, Kitty, Kata, Zsófia	Fil 3,1–14	1Kir 15,16–34	

Feljegyzések

Áprilisk szárazaága
Jó gaadának boaaúaaaga,
Áprilisk nedveaaéga
Fáknak termőképeaaéga.

„Az Úriaten őriz engem
mert az Ő záaalóaaát zengem.
Hogy daloljak aa éneket,
mint amit Ő aakamra tett?”

Babits Mihály

Május

PÜNKÖSD HAVA

1 Kedd	Jakab, Fülöp, Amarillisz	Fil 3,15–21	1Kir 16,1–14
2 Szerda	Zsigmond, Zoé, Atanáz	Fil 4,1–9	1Kir 16,15–34
3 Csütörtök	Tímea, Irma	Fil 4,10–23	1Kir 17
4 Péntek	Mónika, Flórián	Róm 1,1–15	1Kir 18,1–19
5 Szombat	Irén, Györgyi	Róm 1,16–32	1Kir 18,20–46

És imé angyal illett őt, és monda néki: Kelj fel, egyél. 1Kir 19,5

6 Vasárnap	Ivett, Frida, Tamara, Judit	Róm 2,1–10	1Kir 19,1–8	Zsolt 93
-------------------	-----------------------------	------------	-------------	----------

ANYÁK NAPJA

7 Hétfő	Gizella, Bendegúz, Gusztáv	Róm 2,11–16	1Kir 19,9–21	
8 Kedd	☾ Mihály, Győző	Róm 2,17–29	1Kir 20,1–22	
9 Szerda	Gergely, Gerő, Katinka	Róm 3,1–20	1Kir 20,23–43	
10 Csütörtök	Ármin, Pálma, Mira	Róm 3,21–31	1Kir 21,1–16	Zsolt 47

MENNYBEMENETEL

11 Péntek	Albert, Imola, Ferenc	Róm 4,1–12	1Kir 21,17–29	
12 Szombat	Pongrácz, György	Róm 4,13–25	1Kir 22,1–28	

Megigazulván azért hit által, békességünk van Istennel,

a mi Urunk Jézus Krisztus által. Róm 5,1

13 Vasárnap	Szervác, Imola	Róm 5,1–11	1Kir 22,29–40	Zsolt 1
14 Hétfő	Bonifác	Róm 5,12–21	1Kir 22,41–54	
15 Kedd	● Zsófia, Denissza, Izsák	Róm 6,1–11	2Kir 1	
16 Szerda	Mózes, Botond	Róm 6,12–23	2Kir 2	
17 Csütörtök	Andor, Ede, Paszkál	Róm 7,1–13	2Kir 3	
18 Péntek	Erik, Alexandra, Szandra	Róm 7,14–25	2Kir 4	
19 Szombat	Ivó, Iván, Milán, Buda	Róm 8,1–17	2Kir 5	

Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését.

Róm 8,19

20 V. Pünkösöd 1.	Bernát, Hanna, Felícia	Róm 8,18–30	2Kir 6	Zsolt 104,1–18
--------------------------	------------------------	-------------	--------	----------------

A MAGYAR REFORMÁTUS EGYSÉG NAPJA

21 H. Pünkösöd 2.	Konstantin, András	Róm 8,31–39	2Kir 7	Zsolt 104,19–35
22 K. Pünkösöd 3.	Júlia, Rita, Emil	Róm 9,1–5	2Kir 8	
23 Szerda	☽ Vilmos, Dezső, Renáta	Róm 9,6–13	2Kir 9	
24 Csütörtök	Eszter, Eliza, Vanessza	Róm 9,14–33	2Kir 10	
25 Péntek	Orbán	Róm 10,1–13	2Kir 11	
26 Szombat	Fülöp, Evelin	Róm 10,14–21	2Kir 12	

Meghagytam magamnak hétezer embert, a kik nem hajtottak térket a Baálnak.

Róm 11,4

27 Szentháromságvasárnap	Hella, Elbárt	Róm 11,1–10	2Kir 13	Zsolt 130
28 Hétfő	Csanád, Emil, Vilmos	Róm 11,11–16	2Kir 14	
29 Kedd	○ Magdolna, Magda, Léna	Róm 11,17–24	2Kir 15	
30 Szerda	Janka, Zsanett, Nándor	Róm 11,25–36	2Kir 16	
31 Csütörtök	Angéla, Angyalka	Róm 12,1–8	2Kir 17	

Feljegyzések

Sok bort hoz a három „ác”,
ha felhőt egyiken se látsz
Pongrác, Szervác, Bonifác,
megharagszik, fagyot ráz.

„Én vagyok a Tè távoli
társad és örökös barátod,
kinek kezét sose fogod meg
s igazi arcát sose látod.”

Dsida Jenő

Június

SZENT IVÁN HAVA

1 Péntek	Tünde, Csenge, Kund	Róm 12,9–21	2Kir 18
2 Szombat	Kármén, Anita	Róm 13,1–7	2Kir 19

Aki szereti a felebarátját, a törvényt betöltötte. Róm 13,8b

3 Vasárnap	Klotild, Kevin, Cecília	Róm 13,8–10	2Kir 20	Zsolt 81
4 Hétfő	Bulcsú, Kerény, Kerubin	Róm 13,11–14	2Kir 21	
5 Kedd	Ferdinánd, Kund, Fatime	Róm 14,1–4	2Kir 22	
6 Szerda	☾ Norbert, János, Cintia	Róm 14,5–12	2Kir 23	
7 Csütörtök	Róbert, Roberta, Arianna	Róm 14,13–23	2Kir 24	
8 Péntek	Medárd, Zaránd, Helga	Róm 15,1–13	2Kir 25	
9 Szombat	Félix, Annabella, Előd	Róm 15,14–33	Náh 1	

Őrizd a várat, nézzed az utat, erősítsd derekadat, keményítsd meg erődöt igen.

Náh 2,1b

10 Vasárnap	Margit, Gréta	Róm 16,1–16	Náh 2	Zsolt 138
11 Hétfő	Barnabás, Barna	Róm 16,17–27	Náh 3	
12 Kedd	Villő, Józsa, Sebők, Adelaida	3Móz 1	Lk 1,1–25	
13 Szerda	● Antal, Anett, Tóbiás	3Móz 2	Lk 1,26–38	
14 Csütörtök	Vazul, Herta	3Móz 3	Lk 1,39–45	
15 Péntek	Jolán, Zója, Vid, Viola	3Móz 4	Lk 1,46–56	
16 Szombat	Jusztin, Jusztina, Arany	3Móz 5,1–13	Lk 1,57–66	

***Vigyen azért a nyájából egy ép kost bűnért való áldozatul,
és szerezzen neki engesztelést a pap. 3Móz 5,18***

17 Vasárnap	Laura, Alida, Alina, Adolf	3Móz 5,14–26	Lk 1,67–80	Zsolt 10
18 Hétfő	Arnold, Levente, Doloróza	3Móz 6	Lk 2,1–20	
19 Kedd	Gyárfás	3Móz 7,1–21	Lk 2,21–40	
20 Szerda	☽ Rafael, Dina, Keve	3Móz 7,22–38	Lk 2,41–52	
21 Csütörtök	Alajos, Leila	3Móz 8	Lk 3,1–20	
22 Péntek	Bóbita, Paulina	3Móz 9	Lk 3,21–38	
23 Szombat	Zoltán, Édua, Jázmin	3Móz 10	Lk 4,1–13	

Mert én, az Úr, vagyok a ti Istenetek; szenteljétek meg azért magatokat.

3Móz 11,44a

24 Vasárnap	Iván, János	3Móz 11	Lk 4,14–30	Zsolt 9
25 Hétfő	Vilmos, Maxim, Vilma	3Móz 12	Lk 4,31–37	
26 Kedd	János, Pál, Iringó	3Móz 13,1–28	Lk 4,38–44	
27 Szerda	László, Sámson	3Móz 13,29–59	Lk 5,1–11	
28 Csütörtök	○ Irén, Iréneusz, Levente	3Móz 14,1–32	Lk 5,12–16	
29 Péntek	Péter, Pál, Emőke, Petra, Ivett	3Móz 14,33–57	Lk 5,17–26	
30 Szombat	Pál, Tihamér	3Móz 15	Lk 5,27–32	

Feljegyzések

Margit napi esőcseppek
Tizennégy napig peregnek!
János bogara ha fénylik,
meleg idő ígérkezik.

„Én Istenem, legyek vidám,
hogy házamat vidítani tudjam.
Mosolyogjak, ha bántanak
és senkire se haragudjam.”

Áprily Lajos

Július

JAKAB HAVA

Engesztelés lesz értetek, hogy megtisztítson titeket; minden bűnötöktől megtisztultok az Úr előtt. 3Móz 16,30

1 Vasárnap	Annamária, Renáta, Tihamér	3Móz 16	Lk 5,33–39	Zsolt 48
2 Hétfő	Ottó, Ottokár	3Móz 17	Lk 6,1–5	
3 Kedd	Kornél, Soma, Tamás	3Móz 18	Lk 6,6–11	
4 Szerda	Berta, Ulrik, Babett	3Móz 19	Lk 6,12–16	
5 Csütörtök	Emese, Sarolta, Liza	3Móz 20	Lk 6,17–19	
6 Péntek	☾ Csaba, Melitta, Ézsaiás	3Móz 21	Lk 6,20–26	
7 Szombat	Apollónia, Apolka, Cirill	3Móz 22,1–16	Lk 6,27–36	

Ha dicsőítő áldozattal áldoztok az Úrnak, úgy áldozzatok, hogy kedvesen fogadtassatok. 3Móz 22,29

8 Vasárnap	Teréz, Ellák, Edgár, Kilián	3Móz 22,17–33	Lk 6,37–42	Zsolt 123
9 Hétfő	Lukrécia, Marina, Vera	3Móz 23,1–22	Lk 6,43–46	
10 Kedd	Amália, Alma, Melina	3Móz 23,23–44	Lk 6,47–49	
11 Szerda	Lili, Lilla, Nóra, Nella	3Móz 24	Lk 7,1–10	
12 Csütörtök	Izabella, Dalma, Eleonóra	3Móz 25,1–34	Lk 7,11–17	
13 Péntek	● Jenő, Henrik	3Móz 25,35–55	Lk 7,18–35	
14 Szombat	Örs, Stella, Kamill	3Móz 26,1–39	Lk 7,36–50	

Békével szenvedik bűnüknek büntetését, azért, mert megvetették az én ítéleteimet. 3Móz 26,43

15 Vasárnap	Jolán, Henrik, Roland, Örkény	3Móz 26,40–46	Lk 8,1–3	Zsolt 24
16 Hétfő	Valter, Enikő, Irma	3Móz 27	Lk 8,4–15	
17 Kedd	Endre, Elek, András	Józs 1	Lk 8,16–18	
18 Szerda	Frigyes, Kamill, Cecília	Józs 2	Lk 8,19–21	
19 Csütörtök	☾ Emilia, Esztella, Rubinka	Józs 3	Lk 8,22–25	
20 Péntek	Illés, Éliás, Margaréta	Józs 4	Lk 8,26–39	
21 Szombat	Dániel, Daniella, Léna	Józs 5	Lk 8,40–56	

És valakik be nem fogadnak titeket, kimenvén abból a városból, még a port is verjétek le lábaitokról. Lk 9,5

22 Vasárnap	Magdolna, Magda, Mária	Józs 6	Lk 9,1–11	Zsolt 89
23 Hétfő	Lenke, Brigitta	Józs 7	Lk 9,12–17	
24 Kedd	Kinga, Kincső, Csenge	Józs 8	Lk 9,18–22	
25 Szerda	Kristóf, Jakab	Józs 9	Lk 9,23–27	
26 Csütörtök	Anna, Anikó, Panna, Anett	Józs 10,1–27	Lk 9,28–36	
27 Péntek	○ Olga, Liliána, Györk, Natália	Józs 10,28–43	Lk 9,37–45	
28 Szombat	Szabolcs, Alina, Ince, Adina	Józs 11	Lk 9,46–48	

Monda Jézus: Ne tiltsátok el, mert a ki nincs ellenünk, mellettünk van. Lk 9,50

29 Vasárnap	Márta, Flóra, Bea	Józs 12	Lk 9,49–50	Zsolt 14
30 Hétfő	Judit, Xénia	Józs 13	Lk 9,51–56	
31 Kedd	Oszkár, Heléna, Ignác	Józs 14	Lk 9,57–62	

Feljegyzések

Jakab napja vihart szül,
Magdolna sárba csücsül.
Anna asszony reggele
már hűvös, ne játssz vele!

„Nyomorok mélyéből, bánatok éjéből,
Fölkiáltunk Hozzád a kietlenségből,
Ura seregeknek, atyja igazaknak,
Mutasd meg hatalmad földi hatalmaknak.”

Juhász Gyula

Augusztus

KISASSZONY HAVA

1 Szerda	Boglárka, Boglár, Ete, Kála	Józs 15	Lk 10,1–16
2 Csütörtök	Lehel, Özséb	Józs 16	Lk 10,17–20
3 Péntek	Hermina, Kira, Tea	Józs 17	Lk 10,21–24
4 Szombat	☾ Domonkos, Dominik, Dominika	Józs 18	Lk 10,25–37

Uram, nincs-é arra gondod, hogy az én testvérem magamra hagyott engem, hogy szolgáljak? Lk 10,40

5 Vasárnap	Krisztina, Zita, Kriszta	Józs 19	Lk 10,38–42	Zsolt 78
6 Hétfő	Berta, Bettina	Józs 20	Lk 11,1–13	
7 Kedd	Ibolya, Arabella	Józs 21	Lk 11,14–28	
8 Szerda	László, Eszmeralda	Józs 22,1–8	Lk 11,29–32	
9 Csütörtök	Emőd	Józs 22,9–34	Lk 11,33–36	
10 Péntek	Lőrinc, Bianka, Csilla	Józs 23	Lk 11,37–54	
11 Szombat	● Zsuzsanna, Tiborc, Tibor	Józs 24,1–15	Lk 12,1–12	

Távol legyen tőlünk, hogy elhagyjuk az Urat, szolgálván idegen isteneknek! Józs 24,16

12 Vasárnap	Klára, Leticia, Diána	Józs 24,16–33	Lk 12,13–21	Zsolt 34
13 Hétfő	Csongor, Ipoly, Ince	Préd 1	Lk 12,22–32	
14 Kedd	Marcell, Maximilián	Préd 2	Lk 12,33–34	
15 Szerda	Mária, Marina	Préd 3	Lk 12,35–40	
16 Csütörtök	Ábrahám, Ábris, Rókus	Préd 4	Lk 12,41–48	
17 Péntek	Jácint, Arika, Réka	Préd 5	Lk 12,49–53	
18 Szombat	☽ Ilona, Ilka	Préd 6	Lk 12,54–59	

Tekintsd meg az Istennek cselekedetét; mert kicsoda teheti egyenessé, a mit ő görbévé tett? Préd 7,13

19 Vasárnap	Huba, Emília	Préd 7	Lk 13,1–5	Zsolt 145
20 Hétfő	István, Vajk, Bernát	Préd 8	Lk 13,6–9	
ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNEPE				
21 Kedd	Sámuel, Hajna	Préd 9	Lk 13,10–17	
22 Szerda	Menyhért, Mirjam	Préd 10	Lk 13,18–21	
23 Csütörtök	Bence, Szidónia, Fülöp, Róza	Préd 11	Lk 13,22–30	
24 Péntek	Bertalan, Jonatán, Aliz	Préd 12	Lk 13,31–33	
25 Szombat	Lajos, Patrícia	Ám 1	Lk 13,34–35	

Én hoztalak fel Égyiptom földéről, és negyven esztendeig én hordoztalak a pusztában titeket. Ám 2,10

26 Vasárnap	○ Endre, Izsó, Tália, Natália	Ám 2	Lk 14,1–6	Zsolt 84
ÚJ KENYÉR ÜNNEPE				
27 Hétfő	Gáspár, Zoárd, Mónika	Ám 3	Lk 14,7–11	
28 Kedd	Ágoston, Mózes	Ám 4	Lk 14,12–14	
29 Szerda	Beatrix, Erna, Szabina	Ám 5	Lk 14,15–24	
30 Csütörtök	Róza, Rózsa, Félix	Ám 6	Lk 14,25–35	
31 Péntek	Erika, Bella, Hanga	Ám 7	Lk 15,1–7	

Feljegyzések

*Ha forró az első héten,
sokáig lesz hó a télen
Ha szeles a Klára,
itt az ősz nemsokára!*

*„Némelyeket az Isten felmagasztal, némelyeket megaláz,
és mindeniknek hálákot kell néki adni.”*

Mikes Kelemen

Szeptember

SZENT MIHÁLY HAVA

1 Szombat Egyed, Egon, Tamara Ám 8 Lk 15,8–10

Mert az Úr, a Seregek Ura az, a ki megéri a földet és elolvad az. Ám 9,5a

2 Vasárnap Rebeka, Töhötöm, Dorina Ám 9 Lk 15,11–32
 3 Hétfő ☾ Hilda, Szende Abd 1–16 Lk 16,1–12
 4 Kedd Rozália, Róza, Ida Abd 17–21 Lk 16,13–18
 5 Szerda Viktor, Lőrinc, Ofélia Mik 1 Lk 16,19–31
 6 Csütörtök Ida, Zakariás, Beáta Mik 2 Lk 17,1–3a
 7 Péntek Regina, Ivor Mik 3 Lk 17,3b–4
 8 Szombat Mária, Adrienn Mik 4 Lk 17,5–6

Haszontalan szolgálak vagyunk; mert amit kötelesek voltunk cselekedni, azt cselekedtük. Lk 17,10

9 Vasárnap ● Ádám, Péter Mik 5 Lk 17,7–10 Zsolt 15
 10 Hétfő Hunor, Nikolett, Nikolett Mik 6 Lk 17,11–19
 11 Kedd Teodóra, Igor, Radakund Mik 7,1–6 Lk 17,20–37
 12 Szerda Mária, Guidó, Irma Mik 7,7–20 Lk 18,1–8
 13 Csütörtök Kornél, Ludovika Hab 1 Lk 18,9–14
 14 Péntek Szeréna, Roxána Hab 2 Lk 18,15–17
 15 Szombat Enikő, Melitta Hab 3 Lk 18,18–27

Ímé felmegyünk Jeruzsálembe, és beteljesedik minden az embernek Fián, amit a próféták megírtak. Lk 18,31

16 Vasárnap ☽ Edit, Ditta, Ciprián Zak 1 Lk 18,28–30 Zsolt 45
 17 Hétfő Zsófia, Hildegárd, Róbert Zak 2 Lk 18,31–34
 18 Kedd Diána Zak 3 Lk 18,35–43
 19 Szerda Vilma, Hajnalka Zak 4 Lk 19,1–10
 20 Csütörtök Friderika Zak 5 Lk 19,11–27
 21 Péntek Máté, Mirella, Jónás Zak 6 Lk 19,28–40
 22 Szombat Móric, Mór Zak 7 Lk 19,41–44

És eljönek sok népek és erős nemzetek Jeruzsálembe a Seregek Urának keresésére. Zak 8,22

23 Vasárnap Áldó, Tekla, Lina, Líviusz Zak 8 Lk 19,45–48 Zsolt 54
 24 Hétfő Gellért, Mercédesz, Gerda Zak 9 Lk 20,1–8
 25 Kedd ○ Kleofás, Kende, Eufrozina Zak 10 Lk 20,9–19
 26 Szerda Juszta, Kozma Zak 11 Lk 20,20–26
 27 Csütörtök Adalbert, Albert Zak 12 Lk 20,27–40
 28 Péntek Vencel, Salamon Zak 13 Lk 20,41–44
 29 Szombat Mihály, Opál, Rafael Zak 14 Lk 20,45–47

Az ő szegénységéből minden vagyonát, amije volt, oda veté. Lk 21,4b

30 Vasárnap Jeromos, Médea, Hunor 4Móz 1 Lk 21,1–4 Zsolt 124

Feljegyzések

Ha Egyed korsóval érkezik,
egész hónapban csak esik.
Amennyi a makk Mihálykor,
annyi hó lesz karácsonykor.

„Isten vendége vagy e világon!
mért nem hagyod, hogy a házigazda
minden termét sorra nyitogassa,
minden kincsét rendre megmutassa?”

Weöres Sándor

Október

MINDENSZENT HAVA

1 Hétfő	Malvin, Malvina, Teréz	4Móz 2	Lk 21,5-6
2 Kedd	☾ Petra, Örs	4Móz 3	Lk 21,7-19
3 Szerda	Helga, Jozefa	4Móz 4,1-16	Lk 21,20-24
4 Csütörtök	Ferenc, Edvin, Damarisz	4Móz 4,17-49	Lk 21,25-38
5 Péntek	Attila, Aurél, Etele	4Móz 5	Lk 22,1-6
6 Szombat	Brúnó, Renáta, Kadosa	4Móz 6,1-21	Lk 22,7-23

NEMZETI GYÁSZNAP

*Aki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint aki legkisebb;
és aki fő, mint aki szolgál. Lk 22,26*

7 Vasárnap	Amália, Bekény	4Móz 6,22-27	Lk 22,24-30	Zsolt 8
8 Hétfő	Koppány, Etelka, Magor	4Móz 7,1-41	Lk 22,31-38	
9 Kedd	● Dénes, János	4Móz 7,42-89	Lk 22,39-46	
10 Szerda	Gedeon, Bendegúz, Ferenc	4Móz 8	Lk 22,47-53	
11 Csütörtök	Brigitta, Gitta, Étel	4Móz 9,1-14	Lk 22,54-65	
12 Péntek	Miksa, Rezső, Edvin	4Móz 9,15-23	Lk 22,66-71	
13 Szombat	Kálmán, Edgár, Ede, Edvárd	4Móz 10,1-10	Lk 23,1-5	

*Kelj fel Uram, és széledjenek el a te ellenségeid,
és fussanak el előled a te gyűlölőid. 4Móz 10,35*

14 Vasárnap	Helén, Heléna, Lívია	4Móz 10,11-36	Lk 23,6-12	Zsolt 90
15 Hétfő	Teréz, Terézia, Aranka	4Móz 11,1-15	Lk 23,13-25	
16 Kedd	☾ Gál, Aurélia	4Móz 11,16-35	Lk 23,26-31	
17 Szerda	Hedvig, Hédi, Szilamér	4Móz 12	Lk 23,32-43	
18 Csütörtök	Lukács, Juszusz	4Móz 13	Lk 23,44-49	
19 Péntek	Nándor	4Móz 14,1-25	Lk 23,50-56	
20 Szombat	Irén, Iringó, Vendel	4Móz 14,26-45	Lk 24,1-12	

Az Úr előtt olyan legyen a jövevény, mint ti. 4Móz 15,15b

21 Vasárnap	Orsolya, Orsika, Zsolt	4Móz 15,1-21	Lk 24,13-35	Zsolt 91
22 Hétfő	Előd, Korina	4Móz 15,22-41	Lk 24,36-49	
23 Kedd	Gyöngyi, Gyöngyvér	4Móz 16	Lk 24,50-53	

NEMZETI ÜNNEP

24 Szerda	○ Salamon, Ruben, Antal	4Móz 17,1-15	Ef 1,1-14	
25 Csütörtök	Blanka, Bianka, Mór	4Móz 17,16-28	Ef 1,15-23	
26 Péntek	Dömötör, Amanda, Armand	4Móz 18	Ef 2,1-10	
27 Szombat	Szabina, Szabrina	4Móz 19	Ef 2,11-22	

*Ne csüggedjete el az én tiérettetek való nyomorúságaim miatt,
a melyek néktek dicsőségekre vannak. Ef 3,13*

28 Vasárnap	Simon, Szimonetta, Taddeus	4Móz 20,1-13	Ef 3,1-13	Zsolt 126
ÚJ BOR ÜNNEPE				
29 Hétfő	Melinda, Nárcisz, Özike	4Móz 20,14-29	Ef 3,14-21	
30 Kedd	Alfonz, Kolos, Zenóbia	4Móz 21,1-9	Ef 4,1-16	
31 Szerda	☾ Farkas	4Móz 21,10-35	Ef 4,17-32	Zsolt 42

REFORMÁCIÓ EMLÉKÜNNEPE

Feljegyzések

Eljött immár Simon, Júdás,
jaj neked, te szegény flótás.
Ha szelet fúj Demeter,
a tél hóval temet el.

„Most nem sietek, most nem rohanok,
most nem tervezek, most nem akarok,
most nem teszek semmit sem,
csak engedem, hogy szeressen az Isten.”

Túrmezei Erzsébet

November

SZENT ANDRÁS HAVA

1 Csütörtök	Itala, Marianna	4Móz 22	Ef 5,1-15
2 Péntek	Vitéz, Achilles	4Móz 23	Ef 5,16-17
3 Szombat	Gyöző, Hubert, Márton	4Móz 24	Ef 5,18-20

Mert az Ő testének tagjai vagyunk, az Ő testéből és az Ő csontjaiból valók.

Ef 5,30

4 Vasárnap	Károly, Karola	4Móz 25	Ef 5,21-33	Zsolt 119,1-8
5 Hétfő	Imre, Tétény, Zakariás	4Móz 26	Ef 6,1-4	
6 Kedd	Lénárd, Énók	4Móz 27,1-11	Ef 6,5-9	
7 Szerda	● Rezső, Csenger	4Móz 27,12-23	Ef 6,10-24	
8 Csütörtök	Zsombor, Lehel	4Móz 28,1-15	1Pt 1,1-12	
9 Péntek	Tivadar, Szibilla	4Móz 28,16-31	1Pt 1,13-25	
10 Szombat	Réka, Ariel	4Móz 29,1-11	1Pt 2,1-12	

Ti magatok is mint élő kövek épüljete fel lelki házzá, szent papsággá,

hogy lelki áldozatokkal áldozzatok. 1Pt 2,5

11 Vasárnap	Márton, Martin, Tódor	4Móz 29,12-39	1Pt 2,13-17	Zsolt 146
12 Hétfő	Aba, Jónás, Renátó	4Móz 30	1Pt 2,18-25	
13 Kedd	Szilvia, Szaniszló	4Móz 31	1Pt 3,1-7	
14 Szerda	Aliz, Klementina, Huba	4Móz 32	1Pt 3,8-17	
15 Csütörtök	Ⓜ Albert, Lipót	4Móz 33	1Pt 3,18-22	
16 Péntek	Ödön, Edmond, Margit	4Móz 34	1Pt 4,1-11	
17 Szombat	Hortenzia, Gergő, Salomé	4Móz 35,1-8	1Pt 4,12-19	

Legeltessétek az Istennek köztetek lévő nyáját.

1Pt 5,2

18 Vasárnap	Jenő	4Móz 35,9-34	1Pt 5,1-5	Zsolt 16
19 Hétfő	Erzsébet, Zsóka	4Móz 36	1Pt 5,6-14	
20 Kedd	Jolán, Zsolt, Ödön	Tit 1,1-9	Jer 1	
21 Szerda	Olivér	Tit 1,10-16	Jer 2	
22 Csütörtök	Cecília, Filemon	Tit 2,1-10	Jer 3	
23 Péntek	○ Kelemen, Klementina	Tit 2,11-15	Jer 4,1-18	
24 Szombat	Emma, Flóra	Tit 3,1-7	Jer 4,19-31	

Köszönts azokat, a kik szeretnek minket hitben.

Tit 3,15

25 Vasárnap	Katalin, Katinka, Liza	Tit 3,8-15	Jer 5,1-17	Zsolt 94
26 Hétfő	Virág, Áldó	Filem 1-7	Jer 5,18-31	
27 Kedd	Elemér, Virgil, Virgínia	Filem 8-25	Jer 6,1-15	
28 Szerda	Jakab, Stefánia	Zsid 1,1-4	Jer 6,16-30	
29 Csütörtök	Ilma, Taksony	Zsid 1,5-14	Jer 7,1-20	
30 Péntek	☾ András, Andor, Dormand	Zsid 2,1-4	Jer 7,21-34	

Feljegyzések

Márton napján,
ha a lúd jégen jár,
karácsony napján
vízben poroszkál.

„Ki bízik Istenében, szereti hazáját, vagyon egy csepp
magyar vér benne, kiáltson fel az égben az Istenhez.”

Zrínyi Miklós

December

KARÁCSONY HAVA

1 Szombat Blanka, Elza Zsid 2,5–18 Jer 8

Mert minden háznak van építője, a ki pedig mindent elkészített, az Isten az. Zsid 3,4

2 Advent 1. vasárnapja Melinda, Vivien Zsid 3,1–6 Jer 9 Zsolt 25

3 Hétfő Ferenc, Olívia, Atala Zsid 3,7–19 Jer 10,1–16

4 Kedd Borbála, Barbara, Boróka Zsid 4,1–11 Jer 10,17–25

5 Szerda Vilma, Csaba Zsid 4,12–16 Jer 11,1–14

6 Csütörtök Miklós, Gyopár Zsid 5,1–10 Jer 11,15–23

7 Péntek ● Ambrus, Ambrózia Zsid 5,11–14 Jer 12

8 Szombat Mária, Márta, Rege Zsid 6,1–12 Jer 13,1–11

Bizony megáldván megáldalak téged, és megsokasítván megsokasítalak téged.

Zsid 6,14

9 Advent 2. vasárnapja Natália, Natasa Zsid 6,13–20 Jer 13,12–27 Zsolt 40

10 Hétfő Judit, Loretta Zsid 7,1–10 Jer 14

11 Kedd Árpád Zsid 7,11–28 Jer 15,1–9

12 Szerda Gabriella, Johanna Zsid 8,1–5 Jer 15,10–21

13 Csütörtök Luca, Otília Zsid 8,6–13 Jer 16,1–13

14 Péntek Szilárd, Szilárda Zsid 9,1–14 Jer 16,14–21

15 Szombat D Valér, Detre Zsid 9,15–28 Jer 17,1–13

A hol pedig bűnök bocsánata legyen, ott nincs többé bűnért való áldozat.

Zsid 10,18

16 Advent 3. vasárnapja Etelka, Aletta Zsid 10,1–18 Jer 17,14–27 Ézs 12,2–6

17 Hétfő Lázár, Olimpia Zsid 10,19–39 Jer 18,1–12

18 Kedd Augusztá Zsid 11,1–7 Jer 18,13–23

19 Szerda Viola, Violetta Zsid 11,8–22 Jer 19

20 Csütörtök Teofil, Apor, Nemere Zsid 11,23–40 Jer 20

21 Péntek Tamás Zsid 12,1–11 Jer 21

22 Szombat O Anikó, Zénó, Tifani Zsid 12,12–17 Jer 22,1–12

Járultatok Sion hegyéhez, és az élő Istennek városához, a mennyei Jeruzsálemhez, és az angyalok ezreihez. Zsid 12,22

23 Advent 4. vasárnapja Viktória, Niké Zsid 12,18–29 Jer 22,13–30 Zsolt 80

24 Hétfő Ádám, Éva Zsid 13,1–6 Jer 23,1–22 Zsolt 96

25 K. Karácsony 1. Eugénia, Noel Zsid 13,7–25 Jer 23,23–40 Zsolt 97

26 Sz. Karácsony 2. István 1Jn 1,1–4 Jer 24 Zsolt 98

27 Cs. Karácsony 3. János 1Jn 1,5–10 Jer 25,1–14

28 Péntek Kamilla, Apor 1Jn 2,1–6 Jer 25,15–38

29 Szombat C Tamás, Tamara 1Jn 2,7–11 Jer 26

És a világ elmúlik, és annak kívánsága is; de a ki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké. 1Jn 2,17

30 Vasárnap Annamária, Dávid, Zoárd 1Jn 2,12–17 Jer 27

31 Hétfő Óév, Szilveszter 1Jn 2,18–29 Jer 28 Zsolt 148

Feljegyzések

Zöld karácsony rossz,
Hideg húsvétot hoz.
Ha december lágy, esős,
a vetés csak meglehető

„Kegyelmes Isten, kinek kezében
életemet adtam,
Viseld gondomot, vezérlé utamat,
mert csak rád maradtam.”

Balassi Bálint

Mozgó ünnepeink

2018-2028

Év	Húsvét	Urunk mennyebe- menetele	Pünkösd	Évközi idő				Advent első vasár- napja
				Nagybőjt előtt		Pünkösd után		
				hetek száma	utolsó nap	hetek száma	kezdő nap	
2018	ápr. 1.	máj. 10.	máj. 20.	6	febr. 13.	7	máj. 21.	dec. 2.
2019	ápr. 21.	máj. 30.	jún. 9.	8	márc. 5.	10	jún. 10.	dec. 1.
2020	ápr. 12.	máj. 21.	máj. 31.	7	febr. 25.	9	jún. 1.	nov. 29.
2021	ápr. 4.	máj. 13.	máj. 23.	6	febr. 16.	8	máj. 24.	nov. 28.
2022	ápr. 17.	máj. 26.	jún. 5.	8	márc. 1.	10	jún. 6.	nov. 27.
2023	ápr. 9.	máj. 18.	máj. 28.	7	febr. 21.	8	máj. 29.	dec. 3
2024	márc. 31.	máj. 9.	máj. 19.	6	febr. 13.	7	máj. 20.	dec 1.
2025	ápr. 20.	máj. 29.	jún. 8.	8	márc. 4.	10	jún. 9.	nov. 30.
2026	ápr. 5.	máj. 14.	máj. 24.	6	febr. 17.	8	máj. 25.	nov. 29.
2027	márc. 28.	máj. 6.	máj. 16.	5	febr. 9.	7	máj. 17.	nov. 28.
2028	ápr. 16.	máj. 25.	jún. 4.	8	febr. 29.	9	jún. 5.	dec. 3.

Pollennaptár

Név	Allergenitás	Pollenszórás								
		Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.
Mogyoró	***									
Éger	***									
Tiszafa	**									
Nyár	***									
Szil	*									
Kóris	***									
Juhar	**									
Fűz	***									
Gyertyán	**									
Tölgy	*									
Platán	***									
Bükk	*									
Pázsitfű	****									
Lórom	***									
Útifű	***									
Csalán	*									
Libatop	***									
Üröm	****									
Parlagfű	****									

Horgásznaptár

Kiváló esély
Jó esély

HÓNAP/NAP	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Január																																
Február																																
Március																																
Április																																
Május																																
Június																																
Július																																
Augusztus																																
Szeptember																																
Október																																
November																																
December																																

JÓZSEF ATTILA

Nem emel föl

Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.
Fogj össze, formáló alak,
s amire kényszerítnek engem,
hogy valljalak, tagadjalak,
segíts meg mindkét szükségemben.
Tudod, szivem mily kisgyerek -
ne viszonzod a tagadásom;
ne vakítsd meg a lelkeimet,
néha engedd, hogy mennybe lásson.
Kinek mindegy volt már a kín,
hisz gondjaid magamra vettem,
az árnyékvilág árkaiban
most már te örködj énefelettem.
Intsd meg mind, kiket szeretek,
hogy legyenek jobb szívvel hozzám.
Vizsgáld meg az én ügyemet,
mielőtt magam feláldoznám.

Hónapról hónapra

Honnan ered a hónapok elnevezése? Milyen időjárás jellemző a különböző hónapokra? Mikor számíthatunk esőre, hóra, kánikulára, és mikor kell felkészülnünk ködre vagy dérre? Mikor kell ráhangolódni a hosszú éjszakákra, a kevesebb napfényre – az alábbi összeállításunkban erre kapunk választ.

Január a második téli hónapunk. Nevét Janusról kapta, aki a római mitológiában az ajtók és a kapuk őrzője, kétarcú istenség. A hosszú éjszakák (15–16 óra) után a hajnali órákban gyakran mínusz 10 °C alá csökkenhet a hőmérséklet. A valaha mért legalacsonyabb hazai hőmérsékletet (–38,5 °C) 1942. január 25-én mérték Botfaluban (Brassó megye). A hideg légtömegek 2–3 hétig is tartósan felettünk maradnak, ráadásul a rövid (8–9 órás) nappal alatt az alacsony napállás miatt nem nagyon érezzük a nap melegét. A köd ritkább, mint decemberben, de még ebben a hónapban is átlag 70%-os borultsággal kell számolni, 10–15 ködös nap is lehet a hó-

nap során. A napsütés havi mennyisége alig éri el az 55–65 órát. A megfigyelések szerint január 20. után felmelegedési időszak következik. A csapadék (hó, eső, havas eső) valószínűsége a hónap elején és végén a legnagyobb. A lehullott hó rendszerint meg is marad a hónap folyamán. A levegő telítettsége, azaz a relatív nedvességtartalma, a hónap folyamán 85–90 százalék között váltakozik.

A **február** elnevezés Februusból ered, aki a megtisztulás római istene volt.

A régi római naptárban ez volt az év utolsó hónapja. Tél végi hónap, de gyakran ez a tél leghavasabb és leghidegebb időszaka. Szabályos években 28, szökőévekben pedig 29 napos. A népi megfigyelés szerint „hogyha hideg Péter s Mátyás, negyven napig fogvacogás”. A hónap átlaghőmérséklete 2–3 fokkal enyhébb a januárinál, de a hideg és meleg légtömegek keveredése sokszor okozhat havazást a hónap folyamán. Átlag 15 havas

napra számíthatunk, a hótakaró átlagos vastagsága 8 cm, sok esetben azonban ennél jóval több hó is hullhat, átlagosan 30-35 mm csapadékra lehet számítani. Az átlaghőmérséklet a hónap első felében 0°C körül alakul, majd a hónap utolsó harmadától kezdődően nulla fok fölé emelkedik. Az éghajlati statisztikák szerint a jellemző minimum hőmérséklet -3°C , míg a jellemző maximum hőmérséklet 5°C . Februárban a napsütéses órák száma összesen 70-91 óra körül mozog.

A „méhröptető” **március** a tavaszi hónapok közé tartozik, de jellegében sokszor télies. Az elnevezés Marsnak, a háború római istenének nevéből ered (akárcsak a Mars bolygóé). A régi római naptárban ezzel a hónappal kezdődött az év. A hónap elején még nem ritka a havazás, sőt akár összefüggő vastag hótakaró is kialakulhat. A lesett hótakaró azonban tartósan nem marad meg, néhány nap alatt többnyire elolvad. A sokéves átlaghőmérséklet $3,5^{\circ}\text{C}$, de a hónap közepétől a napi átlaghőmérséklet meghaladhatja az 5°C -t, majd gyorsan emelkedik és a hónap végére eléri a $9-10^{\circ}\text{C}$ -t is. A talajhőmérséklet alakulásában is

fordulat következik be március közepétől: a felső talajrétegek melegebbek, míg az alsók hidegebbek lesznek. A nappalok gyorsan hosszabbodnak, 11 órától 13-ra nő a nappalhossz. A magasabb napállás miatt már érezhető a nap melege, ha szélcsend van és derült az ég. A levegő relatív nedvességtartalma 65-55%-ra csökken. A ködképződés jelentősen mérséklődik a hónap vége felé.

Az „ágzöldítő” **április** tavaszi hónap. A régi rómaiak szerint ez a hónap „nyitja a földet”, a hónap neve is erre utal (aperire=kinyitni). Időjárás szempontjából szeszélyes hónap, ez elsősorban a napi hőmérséklet nagymértékű változásában érzékelhető. Egyik napról a másikra jelentősen, akár 15 fokkal is csökkenhet vagy nőhet a hőmérséklet, nagy megpróbáltatásoknak kitéve az erre érzékenyek szervezetét. Egyes években szinte nyárias melegben van részünk, míg

más években csaknem télies az időjárás. Az átlaghőmérséklet 11°C . A nappalok hosszabbodnak, 12,5 órától 14,5 órára nő a nappalhossz, a napsütés havi

menyisége 190-200 óra közötti. Átlagosan 55-60%-os borultsággal kell számolni. A csapadék mennyisége a márciusi értékhez képest mintegy másfélszeresére nő. Legtöbb 8 csapadékmentes napra számíthatunk a hónap folyamán, de olyan év is előfordult, hogy minden nap hullott csapadék.

A **május** Maia Maiestasról kapta nevét. Maia ősi termékenység-istennő volt a római mitológiában. Május az utolsó tavaszi hónap. Ebben a hónapban erőteljesen folytatódik a felmelegedés. A maximum hőmérsékletek a hónap elején általában 20 °C körül alakulnak, míg a hónap végén nem ritkák a 25 fokot meghaladó értékek sem. Májusban a síkvidéki területeken általában nem kell fagyos napra számítani. A nappalok hosszabbodása tovább folytatódik, 14,5 órától 15,5 órára nő. A nap-

sütés havi mennyisége 240-260 óra közötti. Áprilishoz képest kevesebb a felhős nap, a csapadék mennyisége viszont többnyire mintegy 30%-kal nő, mintegy 14 esős nap lehet. A levegő a relatív nedvességtartalma a hónap folyamán 50-60% között ingadozik. A ködképződés kissé fokozódik az áprilisi értékhez képest. Hideg levegő beáramlása után a hajnali órákban előfordulhat rövid ideig tartó köd, ami a délelőtti órákban gyorsan feloszlik.

Június az első nyári hónap, nevét Júnóról, a szülés és a házasság római istennőjéről kapta. A napi átlaghőmérséklet a hónap eleji 17 °C-ról kezdetben lassan, majd a hónap közepétől fokozottabban emelkedik a hónap végéig, amikor is eléri a 20 °C-t. A hőmérséklet emelkedése azonban nem mentes kisebb-nagyobb ingadozásoktól, gyakran érkeznek hidegebb-melegebb légtömegek. A sokéves átlag szerint kisebb mértékű hőmérséklet visszaesésre számíthatunk június 28-a után, viszont 18-27 között számíthatunk határozottabb mértékű felmelegedésre. A nap-sütés havi mennyisége 260-270 óra közötti.

A felhőzet előfordulási gyakorisága átlagosan 50-55%-os. A csapadék mennyisége általában ebben a hónapban a legnagyobb: 80 mm. Átlagosan 7 zivataros nap

kialakulására van esély az időszak során. A havi párolgás általában meghaladja a lehullott csapadék mennyiségét, a talaj kiszáradása a bőségesebb csapadéku években is erőteljes. Legtöbb 8 napig tartó csapadékmentes periódusra lehet számítani a hónap folyamán.

pedig 50-70 mm között alakul általában. A magas hőmérséklet miatt heves záporok és zivatarok kialakulására számíthatunk a hónap során. Átlagosan 9-11 csapadékos nap fordul elő júliusban. A levegő relatív nedvességtartalma a hónap folyamán gyakori ingadozásokat mutat, a magas hőmérséklet miatt viszonylag alacsony, viszont a vízgőz mennyisége ebben a hónapban a legmagasabb az év folyamán. A hűvösebb hajnali órákban ezért gyakori a harmat képződése.

tusa volt a Föld legmelegebb hónapja az elmúlt 136 évben. Az augusztusi hideg-rekordot egyébként Csíkszeredában rögzítették 2014. augusztus 29-én, amikor

Július hónapot Julius Cézárrol nevezték el, eredeti neve a római naptárban Quintilis volt. Július a nyár közepe, általában az év legmelegebb hónapja. A népi megfigyelés szerint Illés napja zivatart hozhat. A nappalok hossza rövidülni kezd és csökken a napmagasság is a hónap folyamán. A napsütés havi mennyisége a síkvidéki területeken 270-290 óra közötti. Júniushoz képest csökken a felhőzet mennyisége, valamint a levegő relatív nedvességtartalma. Ezért a júliusi napok általában melegebbek, a hőmérséklet 15-28 °C között, a havi csapadékmennyiség

Augusztus nevét a híres római császárról, Augustus Octavianusról kapta. A sokéves átlagok alapján megállapítható, hogy augusztus az egyik legváltozatosabb időjárású nyári hónap. Nem ritkán augusztusra esik az év legmelegebb periódusa. Ugyanakkor az is előfordul, hogy az esős, hűvös időjárásnak köszönhetően ez a nyár leghűvösebb hónapja. Az átlaghőmérséklet 20-22 °C között alakul, az átlagos havi csapadékmennyiség 60 mm. A napsütés havi mennyisége átlagosan 270 óra. A NASA adatai szerint 2016 augusztusa volt a Föld legmelegebb hónapja az elmúlt 136 évben. Az augusztusi hideg-rekordot egyébként Csíkszeredában rögzítették 2014. augusztus 29-én, amikor

fagypont közeli hőmérsékletet mértek. A legmagasabb hőmérsékletet, 44,5 °C az ország délkeleti részén mérték 1951. augusztus 10-én.

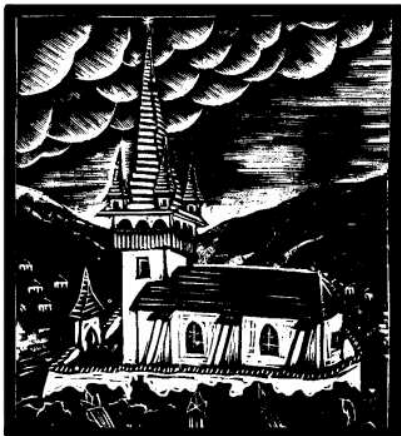
is szokatlanul meleg van, a nagy hőmérséklet miatti légköri labilitás kedvez a heves záporok és zivatarok kialakulásának. A statisztika szerint gyakori az erőteljes lehűlés szeptember közepén.

10,5 órára csökken. A napsütés havi mennyisége mintegy 150 óra. Átlagosan 6 csapadékos nap fordul elő októberben, ugyanakkor többnyire maximálisan 15 napig tartó csapadékmentes periódusra számíthatunk a hónap folyamán. A levegő relatív nedvességtartalma a hónap folyamán – kisebb ingadozásokkal – emelkedést mutat. A hűvösebb hajnali órákban gyakori a harmatképződés, sőt hűvösebb időjárású években dér is képződhet.

Szeptember eredetileg a hetedik hónap volt a régi római naptárban, erre utal a neve is (latin septem= hét). Ebben az első őszi hónapban tovább rövidülnek a nappalok a hónap eleji 13 órától a hó végi 11 órára. Az őszi napéjegyenlőség idején, szeptember 23-án 12-12-órás a nappal és az éjszaka hossza. A napsütés havi mennyisége kb. 200 óra, enyhül a meleg, a középhőmérséklet 17 °C. A felhőzet előfordulási gyakorisága átlagosan 40%-os, a csapadék általában 40 mm. Azokban az években, amikor szeptemberben

Október neve a latin octo szóból származik, melynek jelentése nyolc, arra utalva, hogy eredetileg ez volt a nyolcadik hónap a római naptárban. Ebben az őszi hónapban gyakran számíthatunk kisebb mértékű felmelegedésre. A havi átlaghőmérséklet 11,5 °C. A hónap során átlagosan 1 olyan napra számíthatunk, amikor 25 °C fölé emelkedik a hőmérő higanyszála. A minimum hőmérsékletek sokéves átlaga 3 és 8 °C között alakul. A talaj vízkészlete növekedni kezd, mivel a havi párolgás kevesebb, mint a lehullott csapadék mennyisége. A nappalok rövidülése tovább folytatódik a hónap folyamán, a hónap végére

az előforduló melegedési és lehülési periódusok a ciklonok átvonulásának köszönhetőek. A várható csapadékösszeg 48 mm körüli.

2 olyan napra számíthatunk, amikor 10°C fölé emelkedik a hőmérséklet. A párolgás mértéke tovább csökken, a csapadék mennyisége azonban nem éri utol a novemberit. A nappalok tovább rövidülnek, a hónap végén már csak 8,5 órás a nappal.

November neve a latin novem szóból származik melynek jelentése kilenc, mivel eredetileg az év kilencedik hónapja volt a római naptárban. Ebben az utolsó őszi hónapban immár erősen érződik a télies jelleg. Különösen a hónap végén tapasztalható jelentősebb hőmérsékletcsökkenés meghozhatja a havat is. Jóllehet a hónap elején még előfordulhat 20°C fölötti nappali hőmérséklet, a hónap végén esetleg már csak 5°C -t mérhetünk. A napi átlaghőmérséklet a hónap során erősen csökken, a havi átlag pedig 6°C . A kisebb mértékű ingadozások,

December az első téli hónapunk. Neve a latin decem (tíz) szóból származik, utalva arra, hogy eredetileg ez volt a tizedik hónap a római naptárban. Télies jellege a rövid nappalokban, a sok felhőzetben és gyakori ködben nyilvánul meg leginkább, a három téli hónap közül a december a legenyhébb. Ritkán fordul elő, hogy ez az év leghidegebb időszaka. A hónap folyamán intenzíven csökken a hőmérséklet. A csökkenés mellett jelentősebb mértékű ingadozások figyelhetők meg, az előforduló melegedési és lehülési periódusok a ciklonok átvonulásának köszönhetőek. Ezek délnyugat felől melegebb, északnyugat felől hidegebb levegőt szállítanak a Kárpát-medence térségébe. A hónap során átlagosan

Összeállította: WAGNER ERIK
ID. RADVÁNYI KÁROLY metszeteivel

Jeles napok

január 1. A béke világnapja
január 22. A magyar kultúra napja
január 27. A holokauszt nemzetközi emléknapja
január 28. Az adatvédelem nemzetközi napja
január harmadik vasárnapja a vallások világnapja
január utolsó vasárnapja a lepra elleni harc világnapja

február 4. Rákellenes világnap
február 11. Betegek világnapja
február 14. Bálint nap, a szerelmesek napja
február 14. Az epilepszia világnapja
február 21. Az anyanyelv nemzetközi napja
február 25. A kommunizmus áldozatainak emléknapja
február második vasárnapja a házasság világnapja

március 2. Az ima világnapja
március 3. A békéért küzdő írók világnapja
március 6. Energiatakarékossági világnap
március 8. Nemzetközi nőnap
március 14. A Pi (π) nemzetközi napja
március 21. A költészet világnapja
március 21. A faji megkülönböztetés (apartheid) elleni küzdelem napja
március 21. A Down-kór világnapja
március 22. A víz világnapja
március 23. A magyar-lengyel barátság napja
március 24. A tuberkulózis (TBC) elleni küzdelem világnapja
március 30. A Föld órája (20.30-21.30)

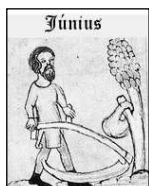
április 1. Bolondok napja
április 2. Gyermekkönyvek nemzetközi napja
április 2. Az autizmus világnapja
április 7. Az egészség világnapja
április 8. Romák világnapja
április 11. A magyar költészet napja
április 11. A Parkinson-kór világnapja
április 12. Az úrhajózás világnapja
április 14. A könyvtárosok világnapja
április 20. A csillagászat napja (tavasz)

április 22. A Föld napja
április 29. Nemzetközi táncnap
április 30. A méhek napja
április 30. A katonai zenekarok napja

május 3. A nemzetközi sajtószabadság napja
május 5. Európa-nap
május 6. Anyák napja
május 8. A Nemzetközi Vöröskereszt napja
május 9. Az Európai Unió napja
május 10. Madarak és fák napja

május 12. Az ápolók nemzetközi napja
május 15. A család nemzetközi napja
május 18. A múzeumok nemzetközi napja
május 18. Az Internet világnapja
május 22. Európai elhízás elleni nap
május 25. Eltűnt gyermekek világnapja
május 31. A nemdohányzók világnapja

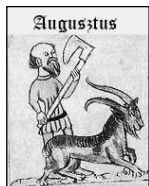

június 4. A trianoni békeszerződés emléknapja
június 4. Az erőszak gyermekáldozatainak világnapja
június 5. Környezetvédelmi világnap
június 8. Az óceánok világnapja
június 14. Véralók világnapja
június 16. Apák napja

június 21. A zene világnapja
június 26. Kábítószer-ellenes világnap
június 29. A magyar szabadság napja

július 1. Semmelweis-nap, a magyar egészségügy napja
július 6. A csók világnapja
július 20. A Hold napja
július 22. A nándorfehérvári diadal emléknapja
július 28. A hepatitisz világnapja

augusztus 2. A roma holokauszt emléknapja
augusztus 6. A nukleáris fegyverek betiltásáért folyó harc világnapja
augusztus 12. A fiatalok világnapja
augusztus 13. Balkezesek világnapja
augusztus 30. Az eltűntek világnapja

szeptember 5. Jótékonyági világnap
 szeptember 8. Az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napja
 szeptember 10. Az öngyilkosság megelőzésének világnapja
 szeptember 11. World Trade Center elleni támadás áldozatainak emléknapja

szeptember 15. A mozdonyvezetők nemzetközi napja

szeptember 15. A demokrácia nemzetközi napja

szeptember 16. Az ózon világnapja

szeptember 18. Az elsősegélynyújtás világnapja (szeptember második szombat)

szeptember 20. Európai kultúra napja

szeptember 20. A gyermekek világnapja

szeptember 21. ENSZ nemzetközi békenap

szeptember 21. A hála világnapja

szeptember 21. Alzheimer-világnap

szeptember 22. Európai autómentes nap

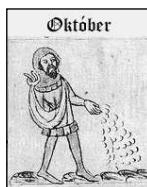
szeptember 26. Tengerészeti világnap (szeptember utolsó hetében)

szeptember 30. Turisztikai világnap

szeptember 30. A szív világnapja (szeptember utolsó vasárnap)

szeptember 30. A szentírás vasárnapja (szeptember 30-hoz legközelebbi vasárnap)

szeptember 30. Siketek világnapja (szeptember utolsó vasárnap)

október 1. A zene világnapja

október 1. Az idősek világnapja

október 1. A fájdalomcsillapítás világnapja

október 2. Az erőszakmentesség világnapja

október 4-7. A világűr hete

október 4. Az állatok világnapja

október 5. Pedagógusjogok világnapja

október 6. Az aradi vértanúk emléknapja

október 9. Postai világnap

október 10. A halálbüntetés elleni harc világnapja

október 10. A lelki egészség világnapja

október 11. A látás világnapja (október második csütörtök)

október 15. A vakok és gyengénlátók nemzetközi napja

október 15. Az ölelés világnapja

október 16. A kenyér világnapja

október 17. A szegénység elleni küzdelem világnapja

október 20. A csontritkulás nemzetközi napja

október 21. Missziók világnapja (október utolsó előtti vasárnap)

október 22. A dadogás világnapja
 október 24. Az ENSZ világnapja
 október 24. Az origami világnapja
 október 28. Az animáció világnapja
 október 31. A reformáció emléknapja

november 2. A D-vitamin napja
 november 5. Európai kereskedelmi nap
 november 8. Radiológiai világnap
 november 9. A berlini fal leomlásának évfordulója
 november 9. Európai feltalálók napja
 november 10. A tudomány világnapja a békéért és a fejlődésért
 november 12. A tüdőgyulladás elleni küzdelem világnapja
 november 14. Diabétesz világnapja
 november 15. Dohányzásmentes világnap (november harmadik csütörtök)
 november 16. A tolerancia nemzetközi napja
 november 17. Nemzetközi diáknapi
 november 17. Budapest napja
 november 18. A koraszülöttek világnapja
 november 19. Nemzetközi férfinapi
 november 20. A gyermekek jogainak világnapja
 november 21. A televíziózás nemzetközi napja
 november 21. A filozófia világnapja
 november 21. Halászati világnap
 november 27. A Nobel-díj alapításának emléknapja

december 1. AIDS elleni világnap
 december 1. A békéért bebörtönzöttek nemzetközi napja
 december 3. Fogyatékkal élő emberek nemzetközi napja
 december 4. Nemzetközi bányásznapi
 december 5. A gazdasági és szociális fejlődés önkénteseinek világnapja
 december 6. Mikulás
 december 7. A nemzetközi polgári repülés napja
 december 9. Korrupcióellenes világnap
 december 10. Emberi jogok napja
 december 10. Labdarúgás világnapja
 december 12. A rockzene nemzetközi napja
 december 31. Szilveszter – az év utolsó napja

ADY ENDRE

Álmom: az Isten

Batyum: a legsúlyosabb Nincsen,
Utam: a nagy Nihil, a Semmi,
A sorsom: menni, menni, menni
S az álmom: az Isten.
Vele szeretnék találkozni,
Az álmmal, nagy, bolond hitben
S csak ennyit szólni: Isten, Isten
S újból imádkozni.
Nem bírom már harcom vitézül,
Megtelek Isten-szerелеmmel:
Szeret kibékülni az ember,
Mikor halni készül.

ÉLŐ EGYHÁZUNK

Magyarkecel

Magyarkecel Zilahtól nyugat-délnyugatra, a 868 méter magas Terbetéből eredő Kólicka-patak völgyében települt, ma már vegyes lakosságú község, a Krasznát Zilahhal összekötő aszfaltozott út mentén fekszik; Krasznától a Katrics-patak választja el.

A település nyugati része (Felszeg) a környező dombokra is felhúzódik. Keleten a Nagyhegy közel 400 méteres dombja határolja, melynek legjelentősebb kiemelkedése a 369 méter magas, szőlővel beültetett Hajnalhegy.

Ősi típusú helységnév, amely minden bizonnyal a hely birtokosának nevéből származik. Első okleveles említése a Váradi Regestrumban 1213-ban: „Keceli Zoloc bevádolta a badacsonyiakat, hogy ismeretlen poroszlóval elvitték 4 ökrét...”, ugyancsak a Váradi Regestrumban, 1217-ben *Kocil* néven találjuk.

Kiss Lajos nyelvész szerint Magyarkecel neve szláv eredetű személynévből származik, magyaros névadással. *Keczel* néven először 1388-ban találjuk a középkori okiratokban.

A Meszes közelében meghúzódó falu története szorosan összefügg a környező, meszesalji települések, elsősorban Krasznahorvát történetével. Magyarkecelt a 14. századtól a 16. századig nagyrészt a Keceli Szele família birtokolja. Nemesi

jogaikat ősi földfoglalásukra vezetik vissza, bár földbirtoklásuk csak a 14. század végétől kezdve mutatható ki. 1388-ban a váradi káptalan Magyarkecel birtokot egyrésről Tamás, Miklós és András, másrésről Keczei Miklós fiai, László és Balázs között egyenlő módon megosztja.

A későbbiek folyamán Magyarkecelt mindig a Szele család birtokaiként említik az oklevelek. 1451–1555 között Magyarkecelre is vonatkozó nagy beiktatások, osztozkodási perek folytak az egész Szele nemzetség, vagy egyik-másik ágának tagjai között.

A reformáció tanai korán elterjedtek a falu lakosságának körében. 1567-ben az addig római katolikus lakosság templomával együtt áttért a református hitre. Hogy egykor katolikus templom volt, a templom egyharmadának szentély alakja mutatja, melyet szépen kifaragott kövekből építettek.

Anyae gyházzá 1747-ben szerveződött, addig Krasznahorvát leányegyháza volt. A Fagyas István esperessége alatt készült, legrégebbi anyakönyv 2-ik lapján olvasható ez a bejegyzés: „néhai tsztes. Béres Zsigmond papist lévén a praedikátornak azt és annyit adotatt mennyit akart, mivel akkor Horváthi volt a mater ecclesia. De miután szaporodtak a keczeliek, kérték a partialist, hogy magokra képesek papot tartani és ez alkalommal bizonyos fizetésre kötelezték magokat. Hihető ekkor vált el, mint leány-egyház Horváthitól és lőn önálló anya-egyházzá 1747-ben.”

Anyaszentegyházzá alakulása idején nem sok öröksége marad a gyülekezetnek: a már akkor 200 évesnél idősebb szép kőtemplom a Hunyadiak idejéből, egy

szalmafedeles iskola és egy kis nádfedeles ház, ugyanakkor sok hit és élniakarás.

A templom építési adataiból oklevelek nem maradtak fenn, de valószínűsíthető, hogy már évezredünk első századaiban virágzó egyházi élet volt Kecelen. Erről tanúskodik a mintegy 500 éves, 20 méter hosszú, 10 méter széles, 8 méter magas gótikus templom, mely a „falusi gótika” remeke. Eredeti, csúcsíves stílusát átalakítás nélkül megőrizte. Építési anyaga kő és tégl.

Ma is emlegetik az öregek, mint mesélték a régiek, hogy a templomot alkotó „beszélő köveket” óriások hordták össze. Ez természetesen a rengeteg – sok már alig olvasható – kőfeliratra utaló monda. A falakon látható régi évszámok 1585, 1586, 1764, 1773 – a hozzájuk tartozó feliratokkal.

A templom művészletei vonatkozásában elmondható, hogy a nyolcszög három oldalával záródó szentélyét hálóboltozat fedi, bordái kettősen hornyoltak, kúpos végződésű, hatszöges és rövid gyámokra metsződnek. A hajót lapos mennyezet borítja. A szentély csúcsíves boltozatú, melynek bordái, gyám és zárókövei eredeti állapotukban maradtak fenn. Gyönyörű kőrácsos ablakai 2 és 3 osztásúak/szárnyúak, a háromosztású karélyok fölé halhólyag-idomokat helyeztek.

Déli kapuja négyoszlopos pálcatagokkal díszített, egyenes záródású. Kívülről a második tag olyan, mintha egy körteidom alsó végződése megnyúlt és alul kettévált volna: a pálcatagok oszlopszékekre támaszkodnak, fenn pedig négy rétegben zárják egymást.

A hálóboltozat keleti záróköve is épségben van, egy kardot tartó emberi alak – Entz Géza feltételezése szerint; Vasile Dragut szerint Szt. Mihály képe, Emödi Tamás szerint viszont egyszerű kőfaragó-ábrázolás és a templom kövein talált nyolc kőfaragójel alapján elvethető az a hipotézis is, hogy a dési református templom műhelye dolgozott volna itt.

A szentély északi falán lévő szentségtartó fülkéje egyik legművészeibb emlékünkné, a régi Kolozs-tartományi templomok közül talán a legszebb. A diadalív konzolkövei fölötti lyukak nem szobrok „kihorgonyzására”, hanem ún. diadalívkereszt tartógerendáinak fészkeiként szolgáltak. Több ilyen diadalívkereszt maradt fenn a középkorból a felvidéken (pl. Bártfa, Szepesdaróc, Eperjes). Diadalívének déli gyámköve gazdagon faragott, lépcsőzetes megmintázású.

A festményekkel díszített nagy hajó, az orgona és legénykarzat kazettás mellvédje 1920-ban leszakadt és darabokra tört. Az 1921. évben renovált templom nagy hajója stukatúros mennyezetet kapott, melyre égboltot festettek – kék alapra aranyszínű csillagokat – ma már fehérre van meszelve. Végtelen kárára az egységes stílusnak, a csüngő ereszt magastetőt is leépítették.

A templom építési történetéről Entz Géza a következőket írta: „Keczei Margit két jószágát Zápoly Miklós erdélyi püspöknek hagyományozta. V. László 1498. február 18-án Geréb László erdélyi püspököt bevezetteti a birtokba, ennek tulajdonítja a templom építését – legalábbis az építés megkezdését. /ugyanő építteti a vistai templomot/”...

A finom részletek a püspöki szolgálatban álló kőfaragóműhely tudását dicsérik. A templom egységes megjelenése rövid építési korszakot feltételez. Teljes befejezését – történeti adatokra, illetve, formai megfigyelésekre alapozva – a 16. század első, második évtizedére tehető.

A templom építésében része lehetett a Keczei Zele (Szele) családnak is – Zele Márton 1485-ben a Közép-Szolnoki alispán.

Petri Mór, Szilágy vármegye monográfiájában mindössze annyit ír a templomról, hogy „egyháza hasonló a krasznahorváti és ardóihoz.”

A templom szentélyétől délre építtetett a különálló, szép és igen arányos fatorony. A tornácos, magas sisakú, két harangú torony a magyar faépítészet jellegzetes példája.

Az ereszgerendán ez olvasható – „Ao. 1775” – ez az évszám valamely átépítési évre utalhat, nem az eredeti építés idejére. A 18 méteres magasságával, 4 fatornyocskájával, egységes szerkezetével messziről is jól látható.

A nagyharangot 1765-ben öntette Isten dicsőségére a szilágyi magyarkeceli ref. eklézsia Fagyas István prédikátorságában,

Hari György kurátor által. A kisebbiket szintén saját költségén öntette 1792-ben. Ez 1848-49-ben megjárta az aradi utat, azonban a szabadságharc lezajlása után Kocsis András buzgó egyháztag kitartó fáradozása után ismét visszakérült a fatoronyba.

A templom orgonája 1832-ben készült, ismeretlen mester műve. Az Úrasztali készletek a 16. század végén 17. század elejéről származnak.

Az egyházközség régi lelkipásztorai közül többet jel nélküli helyen, igaz kálvinistaként, a templom környékén temették el.

A templom belsejében, a diadalív kövén a következő felirat olvasható:

*E kőtáblának külső része jobbra felől
Fagyas István teste nyugszik délre
Világi élete volt 68 esztendő
42 esztendőt papságba tölte el
1764 október 21*

A templom nyugati végén lévő kőlábon ez olvasható:

*Itt nyugszik Visnyai János, ki itt pap volt 1764-ig,
mikor Fagyas István lőn itt pappá, mint esperes.*

Az északi oldalon lévő kőlábbra már alig olvashatóan ez látható:

*Fagyas István holtát Vég András követte,
Mind két öreg testét e két sír temette.*

*Mint atyját és ipját őket az táplálta,
A papiház mennyben míglen beszámlálta.
Engedjétek kérlek itten nyugodniok,
Balra – jobbra, míglen fel kell támadniok.*

A templom alatt kripta van, amelynek egy része beomlott, majd az utolsó felújítás alkalmával a lejáratot befalazták.

A magyarkeceli református egyházközség lelkipásztorai:

Leányegyházként beszolgáló lelkészei:

Tyukodi István – ?

Szathmári János – ?

Berzi János – 1666-tól

Tyukodi P. János – 1702-?

Szilágyi István – 1714, kit a Csatári zsinat delegált

Veszprémi István – 1719-1720-ig

Váraiai Márton – 1722-1724-ig

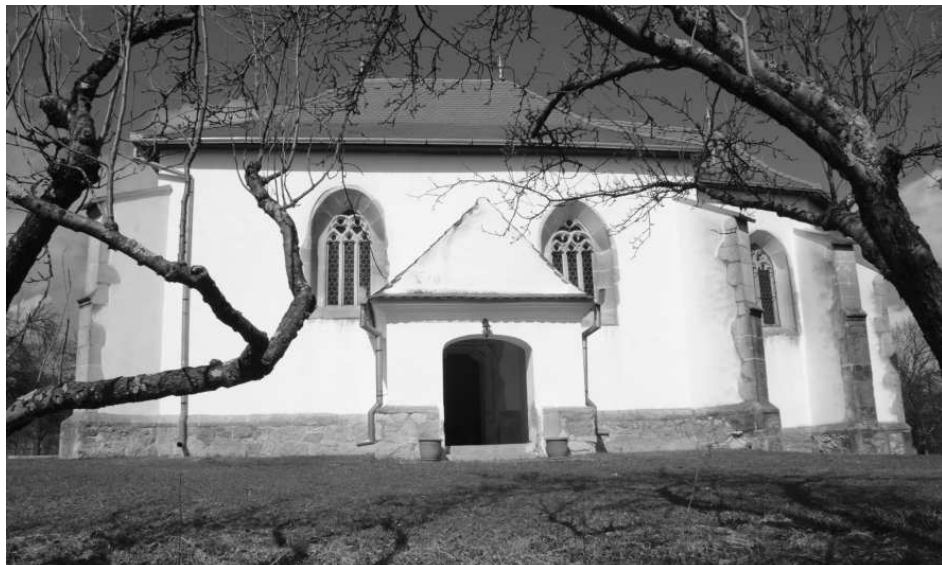
Dési Gyöngyösi Mihály – 1725-1728-ig

Szilágyi István – 1737-1741-ig

Kabai Gergely – 1741-től

Zilahyi Kovács János – 1747-1801, aki járásbeli bíróságot is viselt.

Anyae gyházzá válása utáni szolgálattevői:

Visnyai János – 1747–1764

Fagyas István, tiszteletes tudós esperes, 1764-1806-ig

káplánok/segédlelkészek: Bodnár Dániel 1801-ben

Farkas Sámuel 1804-ben

Kőrösfői Dániel – 1806–1809-ig – az egyetlen, akit nem Magyarkecelbe temettek

Weég József – 1809-1816-ig

Ifj.Weég József – 1818-1830-ig

Tancsi Nagy Sándor 1830-1854-ig

Ifj.Tancsi Nagy Sándor – 1855-1867-ig

Rác Péter – hitoktató segédlelkész, Gyulafehérvárról 1868-1919

Balogh László – 1919-1929-ig

Fazakas Zoltán – 1930-1974-ig

Vicsai Ferenc – 1974-2012-ig, nyugdíjazásáig

2012-től Váradi Sándor Károly lp. végez szolgálatot a gyülekezetben.

A magyarkeceli református oktatás kezdetei a 18. század közepéig nyúlnak vissza. Még a krasznahorváti Mátér Ekléssiahoz tartozást megelőzően, már az 1745-ös leírásokból tudjuk, hogy készült egy, a hívek által fenntartott iskola, ami 1872-73 között épült – díszére válva a kicsiny gyülekezetnek.

Egy 1745-ben kelt jegyzőkönyv említi az oskolamestert és annak díjlevelet. Egy 1747. évi feljegyzés pedig szalmafedeles iskoláról tesz említést. 1873-ban részben közadakozásból, részben az egyházi tulajdonban lévő erdő fáinak

értékesítéséből felépítik az új, egy tantermes, kétszoba-konyhás tanítói lakással egybekötött iskolát, mely továbbra is felekezeti iskolaként működik. A díjlevél szerint az „Oskola mester”-nek:

1. *Minden külön kenyeren élő gazda tartozik adni egy véka búzát, egy veder mustot szüretkor. Ha búzát nem adhat, az árát, amint a vásárban jár, ha mustot nem adhat, egy Márjást váltságul fizet.*

2. *Kétszeri szántás alá elvét egy köből búzát, ha a mester magát jól viseli többet is.*

3. *Tüzifát elegendőt, ház szükségére valót.*

4. *Halott felett való éneklésért 24 dénárt fizet.*

A gyermekek tanításáért is fizetni kellett:

1. *Abcitásért esztendeig, 24 dénárt.*

2. *Declinistáért esztendeig, 68 dénárt.*

3. *Fellyebb való tanulásban levőért, aminthogy megegyezik.*

A helyi állami iskola csak az 1948-as tanügyi reform után indul be.

Az első földesúri jobbágysági összeírások Magyarkecelről a 16. század közepéről maradtak fenn. 1553-ban Szele Klára és Szele Miklós özvegyének 14-14 portája után adózik. Ekkor a település népessége 250 lélek. A *Pragmatica Sanctio* korában 17 háztartás fizet adót. Lakossága 153 fő.

A II. József-korabeli első magyarországi népszámlálás alapján nemcsak a település lélekszámát tudjuk meg, hanem képet alkothatunk a község lakosságának társadalmi rétegződéséről is. Magyarkecel ekkor gróf Teleki Lajos és Toldalagi Lászlóné birtoka. A nemesek száma 4, mely 1808-ig 20-ra emelkedett.

Fontosabb birtokosnemes családok: Komornyik, Hari, Szöllösi, Szentmarjai, Matolcsi. A lakosság legnépesebb csoportját jobbágyok és zsellérek alkotják, összesen 166. Mellettük jelentős az egyéb rovatban

szereplők száma is. Ebben a katonai szolgálatra alkalmas férfiak találhatók (17). Az 591 főt kitevő népesség 107 családban és 95 házban oszlott meg.

Magyarkecel 1968 óta községközpont. Hozzá tartozik Románkecel, Gurzófalva és Egrespatak. A négy falu összlakossága 3028 fő (1992), ennek 24%-a él a községközpontban.

Magyarkecel a kis községek sorába tartozik. 1920-ban össznépessége meghaladta ugyan a 900 főt (925), azóta azonban lassú csökkenés állt be. Az 1992. évi népszámlálás adatai szerint már csak 729 lélek élt a faluban. A lakosság többsége magyar. Százalékos arányszáma az össznépességén belül az 1920. évi 45,4%-ról 54,8%-ra emelkedett.

A II. világháború előtt Magyarkecelben népes zsidó közösség is élt (4,4%). A 262 főt kitevő román közösség első hullámai a 18. század derekán jelennek meg, s 1773-ban már 20 román családot mutatott ki az akkori statisztika. 1847-ben a románság már többségben élt a faluban. Ekkora a két Kecelnek, Magyarkecelnek és Oláhkecelnek önálló görög-katolikus egyháza volt. A századforduló tájékán azonban ismét a magyarság jutott számbeli fölénybe (52,3%). Magyarkecelben jelenleg 367 református él.

Magyarkecel népének fő megélhetési forrása mindig a mezőgazdaság volt.

A növénytermesztés és az állattenyésztésből származó termékek értékesítése jelentett számottevő jövedelmet és biztos megélhetést. A 20. század első évtizedeiben a krasznaiak hatására a zöldségtermesztés is beindult, a Kólicka-patak termékeny árterén piacra is termeltek. A környező napsugaras dombok lejtőin szőlőművelés és gyümölcstermesztés folyik már az ősidők óta. Különösen a szilva érzi jól magát ezen a tájon. A pálinkafőzés, mellyel korábban a helybeli zsidók foglalkoztak, jövedelemkiegészítő tevékenység immár jó száz éve. Zamatos és a megye határain belül is igen híres a keceli szilvapálinka.

Az összterület egyötödét kitevő rétek és legelők megvetették az állattenyésztés alapjait. Magyarkecel jelentős jószágállománnyal (főleg bivaly, juh, tehén és sertés) rendelkezett. A tej és tejtermékek eladásából is jelentős jövedelem származott.

VÁRADI SÁNDOR KÁROLY lelkipásztor

A reformáció nyomvonalán

A Nagyvárad-rogériuszi Református Egyházközség szervezésében, illetve a Galatea Travel utazási iroda kiváló szakmai irányításával és vezetésével, 2017. augusztus 1-én, hajnali 5 órakor indultunk Reformáció emlékevi tanulmányutunkra. Negyvenöten szálltunk fel az egy héten át már-már otthonunkként, de utazási eszköz volta mellett alkalmankénti hálóként is szolgáló autóbuszunkra. Hatalmas, mintegy 850 km-es út várt ránk az első napon. Első célállomásunk Salzburg volt. Az Alpok fenséges látványa fogadott bennünket és rekkenő hőség: 35 Celsius fok. A kétórás városnézés alatt nem tudtunk betelni a város szépségével, látnivalóinak változatosságával: lenyűgözött minket a Mirabell palota és kertje, Mozart szülőháza, a Székesegyház.

A második napon, mintegy rákészülve, ráhangolódva a svájci látnivalókra, Bajorország két mesés kastélyát tekinthettük meg: Neuschwansteint és Herrenchiemseet, a tragikus sorsú II. Lajos bajor király által megálmódott, de egészében soha be nem fejezett építészeti különlegességeket.

A harmadik napon, immár hozzászokva a körülöttünk hangzó német szóhoz, léptünk be Svájcba és érkeztünk meg Zürich-be. A Grossmünster nevű templom látogatásával kezdtük a programot. Ebben a templomban végezte lelkipásztori szolgálatát Zwingli Ulrich, aki a Szentírás tanulmányozása rendjén jutott ugyanolyan reformátori következtetésekre a korabeli egyházi állapotokról, mint németországi 'kollégája', Luther Márton. A Grossmünster főbejárata melletti homlokzaton Bullinger Henrikről készült dombormű látható.

Bullinger vette át – Zwingli halála után – a lelkipásztori teendőket apósától, aki hivatali elődje is volt. Bullinger a mi Református Anyaszentegyházunk II. Helvét Hitvallásának szerzője is. A Szentírás és a Heidelbergi Káté mellett a reformáció évszázada óta ez a harmadik hitvallási irata a Kárpát-medencei reformátusságnak.

Zürich-ből Bernbe, Svájc fővárosába érkeztünk. A város színesebb és szebb, mint a kissé szürkének tűnő Zürich. Bern a hajdanában ott tanyázó medvékről kapta a nevét. Ennek emlékére a város – környezetvédők tiltakozása ellenére – a mai napig szerény, de gondosan tiszta medveparkot tart fenn folyója partján. Odáig azonban megcsodálhattuk – a hőséggel küzdve – a svájci parlament épületét, a város híres óratornyát, Einstein házáat és a száz méter magas

toronnyal bíró katedrálist. A hangulatos főutcán meglehetősen szokatlan szobor áll magas oszlopán: egy kisgyermeket evő Ogre; a szobor állításának dátuma 1546.

Utazásunk negyedik napján délelőtt fél 10-re kellett Genfbe érünk. Svájci pontossággal nyitották ki az ajtót a Szent Péterről elnevezett katedrális főbejáratánál. A románika, nagyjából gótika és klasszicizmus jegyeit hordozó katedrális volt annak idején Kálvin szolgálati helye. A templomban lévő Makkabeus kápolnában – a Szent Péter katedrális lelkészeinek engedélyével – ünnepi istentiszteletet tartottunk. E sorok írója Pál apostolnak a Rómaiakhoz írott levele 13. részének 11-14. igeverseiből olvasta fel az alapigét. Pál apostol a szeretetlenség rémálmából való ébredésre biztatja a levél olvasóit. Mert Istentől való ideje jött el Krisztus által a szabadságnak, szeretetlenségből való ébredésnek. Az istentisztelet után bementünk a tulajdonképpen katedrálisba. Közel két óra idegenvezetést kaptunk egy ottani restaurátor-történész-től, aki elvezetett minket a Reformáció Emlékművéhez is, ahol csoportképet készítettünk a Bocskai István fejedelmünket ábrázoló szobor előtt. Genf, a Szent Péter katedrális, a Reformáció Emlékműve megtekintése után, lelki magasságok megélése után más magasságok meghódítása várt a rogeriusziakra: a Mount Blanc 3842 méteren lévő egyik csúcsközeli kilátója. A Chamonix-ból induló drótkötélpályás felvonó 3777 méterig visz, ahonnan egy, a sziklába vágott felvonó segítségével jutunk a kilátóig. A felhők csak néhány

percig engedték látni a környező csúcsokat. Mivel mindenki várta az időjárás jobbra fordulását, lefelé jövet óriási tömeg verődött össze a felvonó és a drótkötélpályás felvonó körül is. Az emberek többnyire tolakodás és hangoskodás nélkül várták, hogy beszállhassanak a felvonóba. Mindössze néhány turista volt, akik a hegyről lejutás érdekében előre tolakodtak.

A következő napon a csodás Lausanne városa volt a cél. A Notre Damme katedrális az egyik legimpozánsabb épület volt az addig látottak közül. Lausanne hordoz valami mediterrán jelleget, ott az Alpok között. Kiváló klímája és gyönyörű fekvése is kedvelt helyévé teszi nemzetközi szervezetek számára. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság székhelye az és Olimpiai Múzeum is megtalálható ebben a nemzetközi, ám mégsem túl kozmopolita városban. Hosszú, Montreux-t érintő út után értünk el Schaffhausenbe, a Rajna vízeséséhez. Nem annyira a vízesés magassága, mint a sziklák közt áttörő víz ereje és zúgása az, ami valósággal elnémítja az odamerészkedőket. A vízeséstől a legnagyobb európai kishercegségbe vezetett az utunk: Liechtensteinbe. A fővárosban, Vaduzban van a parlament és a hercegi palota. Az autók rendszáma fekete alapon fehér betűs-számos volt. A főútcán feltűnően sok volt a Bank.

Utunk hatodik napján, vasárnap lévén, az autóbuszban hangzott el rövid igeolvasás és magyarázat, a Zsidókhoz írott levél 1. részének 1-5 versei alapján.

Isten tanít bennünket a teremtet világ, a történelem, a lelkiismeret által. De legteljesebben Fia által szólít meg mindenkit. Ez a nap Innsbruckot hozta el. Tirol fővárosát. Az óvárosi rész hamisítatlan középkori, gótikus és főleg barokkos jegyeket hordoz. Az épületek ennek megfelelően gazdagon díszítettek, színesek, látványosak. A megeredő esőben buszunk Berchtesgadenbe indul. Megtekintjük Hitler Sasfészkét. Valami elképesztő technikai tudással és elszántsággal építettek utat ott, ahol nem volt és teaházat oda, ahová az építőanyagot felszállítani elképesztő teljesítmény lenne még ma is.

A hetedik napon a Hallstatti sóbányába ereszkedtünk alá. Festői táj, festői falucska. A sóbányát a világ legrégebben megnyitott és ma is működő sóbányájaként aposztrofálják. Látni kell. Két órás programot jelent a bányalátogatás,

amihez munkaruhát adnak és ahonnan kisvasúttal jut ki a nyájas nézelődő. A nap Bad Ischlben található császári villa látogatásával zárult, mely a mai napig a Habsburg család tulajdonát képezi. Ehhez a gyönyörű helyhez kapcsolódik a fiatal Ferenc József és Sissi szerelme és házasságuk korai szakasza. A villában rengeteg vadásztrófea található, valamennyin ott áll a helység megjelölése is, amelynek közelében a trófeát elejtették. Ilyenek helységnevek is: Valkó, Szentkirály, Gödöllő. Bad Ischlből a hajnali órákban értünk haza Nagyváradra. Az élményekért köszönet a Galatea Travel utazási irodának, mely tartalmas, látnivalókban gazdag programot állított össze számunkra. A Reformációi tanulmányúton szerzett ismeretekért és tapasztalatokért egyedül Istené a dicsőség.

KEREKES JÓZSEF lelkipásztor

**A genfi Szent Péter katedrális
előtt készült csoportkép**

ADY ENDRE

Egy régi Kálvin-templomban

Papunk ravasz, öreg bölcs,
Húsz éve is az volt már.
Templomunk Kálvin-templom,
Nincs benne cifra oltár.
A textus ma is Jézus,
Éppen úgy, mint húsz éve:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.”

Jártam turista-kedvvel,
Vonatoztam, hajóztam,
De templom rég nem látott
Így, imádkozó pózban.
Be jó volna kacagni
Húsz év után megtérve:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.”

A hívek nagy, szent hittel
Figyeltek ott körültem.
Én, ha nem kacaghattam,
Legalább is röpültem.
Ámenre tértem vissza
Húsz évből az ígére:
„Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.”

Megbékéltettek gyülekezete

Krisztus foglyaiként mind szabadok vagyunk a megbékélés evangéliumának hirdetésére. Erre a szabadságra, erre a békességre mindannyiunknak szüksége van. Nem csak az Isten dolgairól gondolkodó, nem csak a rendszeresen templomba járó, nem csak az életét felelősen élő vágyja ezt a békességet. Az egyszerű, egyik napról a másikra élő ember is békességre vágyik. És ezt nem én döntöm el vele kapcsolatban.

Saját tapasztalatom, és visszajáró érzés az, hogy az „aki nem akar dolgozni, ne is egyék” igazsága miatt jogom van felháborodni, ítélkezni, skatulyázni, értéktelennek tekinteni másokat. Én akarok, és nem csak akarok, de dolgozom is. Ennek következtében jogom van a henyélőket megvetni, amolyan „szent haraggal” rájuk tekinteni. Az vesse rám az első követ, akinek nem voltak, nincsenek ilyen indulatai.

Aztán a szolgálat, a misszió – így utólag nézve – erőltetett és rossz irányú próbálkozásai miatt egyre keserűbb szájízzel kívántam, persze nem „hivatalosan”, de magamat az „én mindent megtettem” biztatással nyugtatva, hogy hadd hulljon a férgese. Aki nem akar változni, nem akar megtérni, nem érdemli meg az én igehirdetői munkámat, az majd az utolsó órában magára vessen. Lerázom a port a sarumról és továbbállok. Nem erőltetem azt, ami nem akar működni.

Aztán a hiteles szolgálatról gondolkodtam. A hiteles szolgálat és hiteles élet tapasztal áldást. Fontos pontosan látnunk, Isten szerinti helyünkön vagyunk-e,

mert áldásra csakis így számíthatunk. A választott nép életében is megfigyelhető ez az igazság. Amíg léte, magaviselete Isten szerint zajlott, addig **áldások élvezője** volt. De amint eltért Istene útjától, elvesztette az áldások tapasztalásának ajándékát. Hiteles magatartás, amikor nem veszem át Isten helyét. Hiteles élet, amíg Ő irányít és én alázattal követem. Nem úgy hirdetem az evangéliumot, hogy „nektek végetek, mert úgysem tértek meg”, hanem úgy, hogy „térjetelek meg, és törekedjete a jóra”. Amikor magyar és református szolgálatom során az Evangéliumot hirdetem a cigányok között, akkor mit teszek valójában: kultúrámat próbálom továbbadni, melynek persze része a reformátusságom és magyarságom egyaránt, vagy tisztán az Evangélium közvetítője vagyok? **Úgy érzem, tapasztalom, hogy feladatom** a hiteles, a látszódo igehirdetés, melynek folyamán mindenkinek egyenlőképpen szól a megbékéltetés öröme. Ez nem gyors lefolyású szolgálat. Lassan növekszik, nem én irányítom a növekedést, sőt sokszor nem is értem ezt a növekedést.

Cigányokkal foglalkozni, hirdetni nekik az Igét, számomra olyan szolgálat, amely által Isten rugalmasságra és alázatra tanít. Tudom, hogy lesz eredmény, és nem csüggeszthet el, ha még nyomát sem látom.

A minket is tanítvánnyá tevő Jézustól kapott feladatunk, hogy minden népet tanítvánnyá tegyünk. Persze nélküle ez nem működik, de azért nekünk is tennünk lehet, sőt kell az egyház növekedése érdekében. Pelbárthidán már jó ideje tartunk külön bibliaórát cigány nemzetiségűeknek. Évekkel ezelőtt megpróbálkoztunk a cigány lakosok gyülekezetbe integrálásával, de ez nem sikerült.

És így utólag nézve, az eddigi tapasztalatok alapján azt gondolom, hogy nem is az integrálás a jó megoldás. A roma gyerekek még részt vettek, illetve részt vesznek mai napig a vallásórákon, esetleg a konfirmációi előkészítőkön, de az idősebb generációt szinte lehetetlen volt megszólítanunk. Ennek érdekében kezdtük a néhai iskola épületében a speciálisan cigányoknak, felnőtt cigányoknak szóló bibliaórák foglalkozásokat. Úgy néz ki, hogy ez bevált. Hetente, szerda délutánonként szoktunk találkozni átlagosan tizennyolc résztvevővel. Félre ne értsük, ez nem szegregáció, azaz nem kirekesztés. Hanem inkább a „zsidónak zsidó, görögnek görög” továbbgondolása igei alapokon: „cigánynak cigány”. A cél az evangélium hirdetése, valamilyen szintű megértetése. És mindez az ő érdekükben. Az énekek túlnyomó része egyelőre még vallásórák ének. Azon egyszerű oknál fogva, hogy az ilyen bibliaórákon sok a gyerek, akik szívesen énekelnek, és a felnőttekben fokozatosan ébred az igény, hogy énekelhessenek és az istentiszteleten így is részt vegyenek. Békességre vágnak elsősorban. És nem az anyagi segítségre. Ez egyre inkább kiderül az imákból, a beszélgetésekből. Kezdetben vittünk használt ruhát, kisebb élelmiszersomagokat is a bibliaórákra. Ma már ez csak ritka esetben fordul elő, akkor is csak jelképesen.

Hiteles élet, hogy tudjuk, elismerjük, megmutatjuk, hogy kik vagyunk, milyenek vagyunk, és milyenek nem vagyunk.

A roma lakosság száma rohamosan növekszik a faluban. Egyre inkább szükséges a felzárkóztatásuk, a helyes irányba terelésük. Nem feltétlenül a saját kultúrákra történő átnevelésük az elsődleges cél. Nem az integrálás az elsődleges cél. Azt szeretnénk, hogy felismerjék saját kultúrájukon belül, mi az, ami helyes és mi az, ami helytelen a Szentírás tanítása szerint. Még ha megmosolyogtatónak is hat mindaz, amit írok, mégis meggyőződéssel tudatom, hogy arra szeretnénk rávezetni a cigányokat, hogy belássák, saját érdekük a Biblia tanításának megfelelni és átalakulni, mert így könnyebben megtalálhatják helyüket és feladatukat közvetlen környezetükben és a faluban. Az e téren lévő rövid tapasztalat azt mutatja, hogy leginkább a változni akaró romák ösztönözhetik társaikat a felzárkózásra. Az is megjegyezendő, hogy a helytállásukkal, bizonyos szintű felzárkózásukkal és példamutatásukkal rácăfolhatnak a velük szembeni negatív előítéletekre. Az ember önmagától nem változhat. Igaz ez a cigányokra, ugyanakkor mindannyiunkra. Reformáció félévezredes ünnepén számunkra csak az a kérdés, hogy akarunk-e annyira visszatálcálni a Forráshoz, hogy „még a cigányokról” is elhisszük, hogy Krisztus által lehetnek jó keresztyének? Mert, hogy ez lehetséges, az nem kérdés!

GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE lelkipásztor

„Majd ha a pap lejön a bányába”

Sarmaság a Nagykároly-Zsibó vasútvonal mentén fekszik, a Kraszna és a Zilah patak találkozásánál. Autóval a Zilahot Szatmárral összekötő aszfaltos úton lehet megközelíteni. Előnyös földrajzi fekvése és néhány szerencsés esemény járult hozzá a település látványos fejlődéséhez.

1867 után elkészült a kövezett országút, majd 1887-ben átadták a vasutat. Ez utóbbi építése során a munkások szénre bukkantak, közel a felszínhez. 1880-ban a sarmasági birtokot két cseh-országi főúr vásárolta meg, báró Fröhlich Albin és Wersebe Hartvig.

A Sarmaság környéki dombokat csakhamar nemes szőlőfajtákkal telepítették be. 1910-ben megnyílt az első kőszéntárna a Vanicsek féle birtokon. Az első munkások a környező tót tanyákról érkeztek (Gyümölcsényes, Krasznafüzes,

Csillejavítás

Krasznajáz és Almaszeghuta). Később a sarmaságiak is vállaltak munkát. Akkor még kezdetleges eszközökkel dolgoztak, s a kitermelt szenet szekerekkel szállították a gőzmozdonyokhoz. Munkavédelem híján 1912 őszén több baleset is történt.

Ezt követően új tulajdonosok vették át a vállalkozást Kari Asher és Walter Spitzer, akiknek sikerült is korszerűsíteniük a berendezést és növelni a termelést. 1918 után örököseik elhanyagolták a bányát, így a termelés leállt, a bányát pedig bezárták.

1945-ben a bánya ismét megnyílt, komoly munkalehetőséget biztosítva a környék lakóinak. Összesen 23 rétegben folyt a munka, a vájárok 30-tól 180 méter mélységig merészkedtek le. Összefüggő, nagy kiterjedésű szénrétegek rejtőztek a mélyben. A 16-os réteg volt a leggazdagabb, ott 2,5 méter vastagságot is elért a szén.

Az idegenből érkezett munkások számára a 60-as években állami lakásokat és tömbházakat építettek. 1961-ben a falu birtokosait megfosztották vagyonuktól és megalakult a kollektív gazdaság. Az emberek számára a továbbiakban a fő kereseti lehetőséget a bánya jelentette. A 80-as években megkezdődött a külszíni fejtés is.

Az évek során Sarmaság gazdag településsé nőtte ki magát. Lakosai a bányászat ellenére sem hagyták abba a gazdálkodást. A falu fejlődésével egyidőben a vendégmunkások számára kiépített bányatelep is fejlődött. A bánya fénykorában hozzávetőleg 5.000 embernek adott munkát.

Románia uniós csatlakozásával egy időben azonban a bányászat hanyatlásnak indult. A teleplakók nehezen birkóztak meg a kilencvenes évek után

bekövetkezett bányabezárással. A jó fizetéshez, ingyen lakáshoz szokott bányászok nehezen tudtak alkalmazkodni az új helyzethez. A telep egyre siralmasabb képet kezdett festeni.

A kilencvenes évek után a fokozatosan leépített bányavállalat vezetői szét-hordtak mindent. A bányászati eszközöket ócskavasként értékesítették, jókora vagyona téve szert ezáltal. A mélyben lapuló tartalékok még legalább 80 évig biztosíthatták volna a bánya működését, a termelést azonban fokozatosan visz-szafogták, 2004-ben pedig leállt a földalatti fejtés. A sarmasági szén jellemzői kiválóak, szennyezettsége 3-4 százalékra tehető, kalóriaértéke 2,4-2,8 kilónként, vagyis egy kilogramm elégetett szénből felszabaduló energia három kilogramm keményfával egyenlő.

A termelés utolsó éveiben a teológia padjaiból frissen kihelyezett Sarmaság-bányatelepi lelkipásztorként alkalmam volt betekintést nyerni a bányászok mindennapjaiba. Keserves férfimunka bányásznak lenni. Minden bányásznak számolnia kell azzal, hogy bármikor megtörténhet a baj, leszálláskor vagy fel-szálláskor. A sötét mélyben bármikor előnthati a tárnákat a víz, vagy az oxigén hatására gyorsan kötő vizes homok (borchis). A bányászok kéréses kezű, a ke-mény munkától megtört, gyakran megbetegedett emberek.

Kezdő lelkipásztorként megtapasztaltam azt, hogy a kemény munká-hoz szokott embernek gyakran a lelke is megkérgesedik. Gyülekezetalapításba kezdtem a bányatelepen, és bizony néhány bányászfeleségen kívül nem sok em-bert lehetett megmhatni Krisztus szelíd evangéliumával. Fiatalos lendülettel lát-tam hozzá megnyerni a lelkeket Krisztusnak, igyekeztem sokat lenni közöttük,

A bánya központi épülete

Sarmasági bányászok (archív fotók)

megérteni észjárásukat, gondjaikat, ha kellett, segítettem is, azonban mégsem történt meg az áttörés. A presbitereket is bevontam a munkába: hívják kollégáikat a templomba. Egy nap ennek révén különös üzenetet kaptam a bányászoktól: „Majd jönnek, ha a pap is lejön a bányába”.

Ekkor futott át rajtam a gondolat, hogy Krisztusért ennél sokkal többet is megtehetnék, egyszerűen a kihívásnak nem lehetetlen eleget tenni. Eltökéltem, hogy lemegyek a bányába. A bányász presbiterek nagyot néztek, de látva, hogy komolyan gondolom, elkezdtek megszervezni a bányalátogatást. Félig komolyan, félig pedig viccnek vették a dolgot, mert hát a bányászok nehéz életéből sem hiányzik egészen a móka és az öröm. A papot levinni a bányába rendkívül jó módának tűnt.

Így történt meg, hogy néhány órát a 170-180 m mélyen a bányában töltöttem. Láttam fúrást, robbantást, szénkitermelést, port, munkát. Szívből örültem, hogy közöttük lehettem, s reméltem, hogy ez a gesztus eredményt hoz majd. Később a bányászok közül többen hálából eljöttek a templomba, megnyerni őket a Krisztusnak azonban nem volt ilyen egyszerű. A naponkénti meggyőző munkát, a tulajdonképpeni lelkész szolgálatot kitartóan kellett végezni, az pedig sok kudarc, máskor pedig győzelemmel járt, az Úr Isten jóvoltából.

Meggyőződésem, hogy a sarmasági bányászat és a bányászok élete sokkal több odafigyelést érdemelne, annál is inkább, mivel tudomásom szerint minden napjaikról nem készült még alapos és átfogó tanulmány. Bízom abban, hogy a közeljövőben ezt a hiányt pótolni fogja valaki.

LUCZA ISTVÁN lelkipásztor

VISSZATEKINTŐ

Reformáció Nagybányán és környékén

Jelen dolgozat célja, hogy röviden bemutassa azt, hogy mikor és miképpen kezdődött el a reformáció és hogyan jutott el a reformáció tanítása a Nagybányai Református Egyházmegye gyülekezeteibe. A nagybányai egyházmegye gyülekezeteinek reformációja alatt az 1620-tól vezetett egyházmegyei protokollumban szereplő 29 gyülekezet értendő, amely abban az időben a nagybányai református egyházmegyét alkotta. Az itt közölt adatok nem önálló forráskutatás eredményei, hanem a már jól ismert, részben nyomtatásban is megjelent adatok összegyűjtése.

Nagybánya vidékének reformációja a történelmi Szatmár reformációjához hasonlóan szorosan kötődik Erdőd reformációjához. A kulcskérdés mégis az, hogy mikor ismerkedtek meg a Nagybánya környéki gyülekezetek a reformáció tanításával. A 19. század végén megjelent helytörténeti kiadványok, a Palmer Károly által szerkesztett Nagybánya és környéke című monográfia, Morvai Győző iskolatörténeti műve, valamint Soltész János a nagybányai református egyházmegye történetét feldolgozó munkájában Sylvester Jánosról mondják azt, hogy ő az, aki elsőként ismerteti ezen a vidéken a „reformáció elveit és 1530 körül megkezdte azok hirdetését”. Ezen állításukat hiteles adatokkal ez idáig sem megerősíteni, sem cáfolni nem sikerült. Amit bizonyosan tudunk, hogy Sylvester

János 1526-ban iratkozott be a krakkói egyetemre és lett a magyar diákok vezetője. Hazatérve megnősült és a rákövetkező esztendőben megszületett első fia, majd 1529. július 31-én beiratkozott a Wittenbergi egyetemre. A Wittenbergből hazatérő Sylvester munkálkodásáról csak annyit tudunk, hogy anyagi gondokkal küszködött, mert színérváraljai vagyonát „gonosz polgárok, sőt presbiter névvel kérkedők” elvették, ami miatt megélhetése lehetetlenné vált, ezért 1534-ben arra kényszerült, hogy Nádasdy Tamás sárvári birtokán tanítói állást vállaljon. Sylvester vagyonának elvesztése ügyében nincs elégséges bizonyíték arra, hogy a lutheri tanok hirdetése miatt lett volna földönfutóvá. Nem kizárt viszont, hogy a katolikus egyház erős kézzel vigyázott a környékbeli plébániákra, mert a vidéken két salvatorianus ferences zárda is volt, a medgyesaljai (aranyosmedgyesi) és a nagybányai.

A lutheri tanok terjedését a vidéken az bizonyítja, hogy 1535-ben a nagybányai ferences tartományhoz tartozó 5 kolostorban a két évtizeddel korábbi adathoz képest 26 szerzetessel volt kevesebb. Valószínűsíthető, hogy voltak olyanok, aki elhagyták a kolostort és a nagy változást előidéző korban kevesen vállalták a szegénységi fogadalmat tevő ferences obszerváns rendbe való belépést és az azzal járó fogadalmat. Az 1546. június 13-án, Nagyváradon tartott ferences közgyűlésen már a megerősödő lutheranizmusról is tárgyalnak a küldöttek, valamint arról, hogy miképpen vegyék fel a harcot a hitújítókkal szemben. Valószínűsíthető, hogy terítékre került az 1545-ös erdődi zsinat határozata, Nagybánya, Felsőbánya és környéke, valamint a két ferencrendi zárda jövője.

Az 1545. szeptember 20-án megtartott erdődi – első – zsinaton, Kopácsi István elnöklete alatt 29 lelkész vesz részt, akik valószínűleg, főként Szatmár, Szolnok (Szilágy) és Bihar vármegyékből származtak vagy ott szolgáltak. Ez „veszélyforrás” lehetett a megyesaljai, kusalyi, nagybányai rendházak működésére nézve. A zsinaton résztvevő lelkészek névsorában 18.-ként szereplő Berkeszi Kelemenről feltételezni lehet, hogy a Nagybányától délre található kővárvidéki Magyarberkesz település szülötte vagy lelkipásztora volt. A kővári erőd és a hozzá tartozó kővárvidéki és a tövisháti 59 falut magábafoglaló terület ekkor Drágffy-birtok. A Nagybánya tőszomszédságában lévő Felsőbánya, vagy a környék szülötte lehetett az a Felsőbányai (Mediomontanus) Petrás János, aki 1545. január 1-jén iratkozott be a Wittenbergi egyetemre és ott a következő év július 21-én szenteltek lelkészé Felsőbánya városa részére, aki 1554. március 13-án, az Óváron összegyűlt zsinaton is részt vett, mint felsőbánya lelkése.

Ilyen előzmények után biztosra vehetjük, hogy Nagybánya város lakossága és tanácsa Kopácsi Nagybányára érkezése előtt már ismerte és el is fogadta a reformáció tanításait. Ennek köszönhető, hogy Kopácsit meghívják Nagybányára, amit a város ez időből fentmaradt jegyzőkönyvének első lapján ekként fogalmaztak: „1547-ben az erdődi, már reformált ecclesiából Kopácsi Istvánt hívják Nagybányára, ki az itt való lakosokat reformálta, quod est certo certius, azaz ami bizonyosnál bizonyosabb.” A város jegyzőkönyvében azt is feljegyezték, hogy „Veres Mihály plébánost tizenegy káplánjával reformálta, azután a népet is.” Ezen adatok alapján Soltész János, az egyházmegye történetét megörökítő

munkájában arra a következtetésre jut, hogy: „Ezek alapján kétségtelen ténynek tarthatjuk, hogy a nagybányai református egyház 1547-ben alakult meg és pedig úgy, hogy a reformációt az egész város elfogadta.” Ám bizonyosra vehető, hogy a városi tanács és nem a nép döntése volt itt az elsődleges szempont, hogy „Erdődről a Drágfi Gáspár várából papjoknak és oskolatanítójuknak hívták Kopácsi Istvánt.” Az 1547-es évek elején érkezett a városba, de sajnos Nagybányán töltött két esztendejének részleteiről nagyon keveset tudunk. Ideérkezését követően a már meglévő iskolát rövid idő alatt 6 osztályú gimnáziummal egybekötött „académiai tanfolyammá”, azaz rendes főiskolává alakította, megvetve a méltán híressé vált iskola, a Schola Rivulina alapjait, ahol lelkipásztorokat és tanítókat képeztek. A tanítási munkákban, mint öregdiák részt vesz Balsaráti Vitus János is, akit Kopácsi az erdődi iskolából hozott magával, és aki követi őt 1549-ben, amikor Sárospatakra távozik. De ez nem azt jelenti, hogy egyik napról a másikra a város áttért az új hitre. Ami Veres Mihály és a tizenegy káplán megtérítését és a város polgárainak egységesen az új hitre való térítését illeti szerintem túlzás még akkor is, ha a városnak 3 temploma volt. Oláh Sándor volt nagybányai lelkész kéziratosa munkájában említést tesz arról, hogy még ő maga is látta azt az iratot, amelyet egy 18. századi jezsuita páter jegyzett fel „amely nyilvánosságra soha nem jutott..., hogy egy tizenegyből megmaradt az óhiten.” Az bizonyos, hogy az 1548. május 20-i, Nagyváradon tartott ferences (salvatorianus) rendi közgyűlés megválasztotta a rendi kerületek felügyelőjét és mivel a nagybányai plébános

vagy elszökött, vagy elpártolt a katolikus hittől, Erdődi Mihálynak, a nagybányai rendház felügyelőjének kellett átvenni a lelkipásztorkodást. Az lehetséges, hogy a város három templomát: a Szent István, Szent Márton és Szent Miklós templomot a protestánsok használatba veszik, de azt bizonyosan tudjuk, hogy 1551 körül a Szent István templomot villámcsapás éri és 1561-ig használhatatlanná válik.

1549-ben Kopácsi István Sárospatakra távozik és helyét Szatmári N. János veszi át, akit 1550 áprilisában, Wittenbergben szenteltek lelkésszé, Nagybányán való szolgálatra. Erre az időszakra esik Fráter György kegyetlenkedése, aki a nagybányaiakat vallási és politikai okok miatt büntette.

Fráter György 1551. december 17-én való meggyilkolása után, a rákövetkező esztendőben a nagybányai bányakamara és pénzverde kamaraispánja, Szentgyörgyi Deák Péter vezetésével a nagybányai szerzeteseket elűzték, kolostorukat lebontották. Szentgyörgyi Deák Péter valószínűleg pénzzel is támogatta a kolozsvári nyomdász lelkészt, aki 1553-ban kiadott Catechizmus-át neki ajánlotta, mint „Istent szerető férfiúnak”. A mű bevezetőjében kéri Szentgyörgyi Deák Pétert, hogy adja át köszönetét „Kalocsai János úrnak és a többi jámbor egyház szolgáinak, kik híven a Jézus Krisztusnak igazságát nálatok szolgálják.” Ezen sorok értelmében Kalocsai Fábri János, aki mint zilahi lelkész vesz részt az első erdődi zsinaton 1553-ban már Nagybánya városa lelkipásztora, akit aztán Székely Bálint követett 1563-ban. Székely szolgálata idejére esik az evangélikus és református egyház szétválása, melynek bizonyítéka egy, a nagybányai

egyházközség tulajdonát képező pecsétnyomó, amelyen a következő felirat olvasható: „Sigill. eccla refor. Nagy Banya 1564”. Ami ennél is bizonyosabb adattal támassza alá a két egyház létét és különválását, egy az ágostai evangélikus és a református egyházközség tulajdonában lévő, 1576-ban készült kehely, melyen a következő felirat található: „pro usu Eccl. helv. conf. N.bányiensis”.

A 16. században a nagybányai egyházmegye gyülekezeteiben szolgálatot teljesítő lelkészek közül összesen 26-nak ismerjük a nevét és alig tízről tudunk többet annál, hogy mi volt a neve és mikor szolgált az adott gyülekezetben.

Az egyházmegye, illetőleg Nagybánya és környéke protestáns egyházi múltjával foglalkozó tanulmányok Kopácsi Istvánnak Nagybánya városi tanácsa (1547) általi meghívásához kötik a reformáció megindulását vidékünkön.

GELLÉN SÁNDOR esperes

Kegytárgyak bujdosása a 18. században

A váradi katolikus püspökség nyomása alatt a 18. század elején megszünt váradoszlai és szöllősi református eklézsiák javait több mint hat évtizeden keresztül a környék életerős kálvinista közösségei őrizték. A klenódiumok és egy harang eddig ismeretlen vándorútját a közelmúltban feltárt parókiális levéltárak vonatkozó iratai pontosan adatolták.

Nagyváradon az 1692. évi török alóli felszabadulást követően, a hajdani birtokára földesúrként újonnan visszatérő katolikus püspökség hatalmának árnyékában egy kezdetleges református egyházszervezet alakult ki, melynek meglétét mindössze két feliratos úrasztali ónkanna bizonyítja. A Rákóczi-szabadságharc közismert bihari és váradi eseményei, majd annak elcsendesedése után a protestáns városlakókkal szemben mutatkozó vallási türelmetlenség gyorsan elsöpörte e csírákat, majd hosszú évtizedekre száműzte a református közösségi életet Váradról.

Bár kálvinisták továbbra is éltek mind Váradoszáiban, mind Újvároson, egyházi felszereléseiket feltehetően még a város nyílt csatatérre válása, 1703 nyara előtt kimenekítették a várostól délkeletre, annak közvetlen szomszédságában lévő Szöllőstre. A váradiak közül számos család oda is költözhetett. Az adott körülmények között kézenfekvő magyarázata e választásnak talán az lehetett, hogy a kuruc-labanc nyílt konfrontáció elsősorban a Váradtól északra lévő területeket, a város közvetlen előterét is érintették, az attól délre, délkeletre fekvő részeket elkerülték a hadi események. Nyugatra és északra ugyan szintiszta református vidék helyezkedett el, mely azonban súlyosan megszenvedte az 1692. évi hadjáratot s hasonlóképpen az azt követő szabadságharc eseményeit. A lakosság mindenhol megcsappant, a megye középső vidékén, különösen Várad környezeteiben jóformán több volt a hajdani falvak helyét elfoglaló prédiум (puszta), mint a lakott település. Szöllős relatív folytonosságot képviselt a református lakosság tekintetében, a 18. század első éveiben oda átköltöző váradiak javították ki a település romos középkori templomát, a két gyülekezet klenódiumait és harangjait

A váradoszlai egyházközségnek
1699-ben adományozott ónkanna

egyaránt ott helyezték el, a javakat gyakorlatilag egyesítették. Ezen 1710 februárjában szerkesztett iratban felsorolt javak azonosak a vándorútjuk során a későbbiekben felvett és alább közölt jegyzékekben szereplőkkel. A gyülekezet ekkor már világosan látta, hogy hosszú bujdosásra kell berendezkedni.

A reformáció 16. századi bihari győzelme után Szöllös volt az a település, mely a fennmaradt adatok és az újabb régészeti megfigyelések alapján a térségbeli katolikus folytonosság egyik pillére maradhatott. 1598 után a váradi katolikusok plébániájaként tüntetik fel a források, mely végül 1606 körül szűnhetett meg. Ezt követően a település lakossága vélhetően rövid idő alatt reformátussá lett. Abban nem kételkedhetünk, hogy Várad 1660. évi török ostromát Szöllös is megszenvedte, hiszen Ali pasa egy hadtesttel éppen a Körös és a falu közötti térségről indította ostromát a vár ellen. 1666-ban azonban a Biharon megtartott parciális zsinat Ormándi Istvánt ordinálta Szöllőstre lelkésznek, így a mostoha körülmények ellenére életképes református egyházközség létevel számolhatunk, mely még abban az évben egy aranyozott ezüst úrasztali tányérral, egy évvel később pedig egy úrasztali pohárral gazdagodott. 1687 októberében Szentjobb várkapitányának özvegye, Jósza Borbála egy míves ezüstitányért és úrasztali poharat adományozott a gyülekezetnek, mely közösség váradi rabságban meghalt férjét méltó végtisztességgel temette el. A tányér felirata megemlékezik a *szöllősi Birákról* is, tehát közigazgatási szervezettel bíró falu volt ekkor is. Várad 1692. évi ostroma, mely a környékbeli települések számára többnyire végzetes kimenetelű volt, úgy tűnik, innen is menekülésre készítette a lakosokat.

Nem ismerjük a Rákóczi-szabadságharc hadi eseményeinek közvetlen hatását Szöllös életére, azt azonban tudjuk, hogy a váradi árván maradt gyülekezet hívei Szöllőstre jártak istentiszteletre 1700 után, sőt részben oda is költöztek és segítségükkel épült fel ottani templomuk is. Ez utóbbira 1702–1710 között kerülhetett sor. 1712-ben Pathai István lelkészt helyezi a debreceni generális zsinat a szöllősi egyházközség élére.

Az 1692 óta ismét a váradi katolikus püspök földesúri hatósága alá tartozó faluban az 1715. évi országos összeírás tíz portát jelzett. Csáky Imre püspök, földesúri hatalmával élve ekkortól próbálta elemészteni e Várad közeli református gyülekezetet és katolikus telepésekkel megváltoztatni felekezeti jellegét. Az 1720. évi országos összeírás és a püspökség birtokain végrehajtott későbbi conscriptiók e telepítés sikerének tükröi, hiszen már az 1726. évi lajstromokban több mint harminc új nevet fedezhetünk fel. Valóban nem sokáig volt nyugodalmuk az itteni reformátusoknak, 1725 körül Csáky püspök szétkergette őket. Az 1752. évi katolikus vizitáció 16 áttért reformátusról emlékezett meg, feltehetően az utolsókról. E korszaktól kezdve Szöllös teljesen katolikus faluvá vált s majd csak a 20. század derekán alakult újjá református egyházközsége.

A Nagyvárad melletti Fugyivásárhely református egyházközségének 1777-ben kelt elismervénye rögzítette a tényt, mely szerint az erőszakkal megszüntetett szőlősi gyülekezet javait 1731-ben vették át megőrzésre, és azokat 15 esztendő eltelte után adták tovább a Hegyközsátárban lakó Kováts Györgynek és a Váradolasziban lakó Kenderesi Mihálynak, kik az egyházi felszereléseket Hegyközkovácsi gyülekezeténél helyezték további letétbe. Szőlősről vélhetően már 1725 körül kimenekítették e tárgyakat.

1760. június 18-án Kovácsi református egyházközségének elöljárói összeállították az *Ecclesiához tartozó Asztali és egyéb ahoz való eszközök* tételes lajstromát, s annak folytatásában *A Szőlősi R. Ecclesia részéről való nállunk lévő eszközeinek specificatioi* címmel egy, az előbbi javaktól egyértelműen külön kezelt tárgye gyűttes (úrasztali felszerelés és egy harang) ugyancsak tételes jegyzékét.

A feltehetően a 12. század derekán keletkezett Kovácsi a bihari királyi várispánság bomlását követően a Hodosi Jakó család kezére került és birtokában maradt a 16. század elejéig. Már korábban birtokrészt szerzett Kovácsiban Ártándi Tamás, majd a Jakók háttérbe szorulását követően a település 1517-től

Szőlős úrasztali pohara 1667-ből

Bajoni Miklós fiainak birtokába jutott. A 15–16. század fordulóján keletkezett források többnyire már prédiumpként (pusztaként) emlegetik, az 1552. évi összeírásban sem szerepelt. 1698-ban Szikszai Kis Péter módos debreceni kereskedő-polgár birtokába jutott Jankafalva, Jákóhodos, Hegyközkovácsi és Hegyközpályi, mind puszták vagy alig lakott helyek. Szikszai Kis Péter a források szerint eredményesen kémkedett a hódolt-sági területeken, ezt jutalmazta I. Lipót király nemességgel, majd a fenti birtokadománnyal. A helyiek másfélszáz esztendő múltán is úgy tudták, hogy e debreceni földesúr leszármazottai népesítették be új birtokaikat. Pesty Frigyes gyűjtésének kérdőívén a hegyközkovácsi főbíró és jegyző így válaszolt az ötödik, „Honnan népesítettett” pontra: *Sikszai Kiss Péter örökössei leszármazása hozzák a Lakosokat különböző helyekről.* Az ma már kideríthetetlen, hogy 1698 és a Rákóczi szabadságharc közötti szűk évtizedben érkeztek-e telepések a pusztára, az viszont tény, hogy az 1715. és 1720. évi országos összeírások nem említették Kovácsit. Ez utóbbiak

hitelességében nem kételkedhetünk, hiszen a közvetlenül szomszéd települések mindegyikében (Bihar, Paptamási, Jákóhodos, Hegyközcstár, Hegyközpályi) jártak a conscriptorok, illetve Kiss Péter másik két birtokán is. A debreceni egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyv 1733. évi adatsora Kovácsit már a bihari es-peresség Hegyközben lévő anyaegyházközségei közé sorolja, s valóban 1731-ben már egy díszes keszkenőt adományoztak *a Kovátsi Sz. Ekklesia számára*. Ezek szerint a földbirtokos Szikszai Kis Péter örökösei a század harmadik évtizedében hozhattak új lakosokat, így rövid idő alatt életképes, lelkszt eltartó református gyülekezet született. 1740-ben egy hozzávetőleg ötvenfontos harangot tudtak vásárolni Váradon, ez egy harangláb és – bármily kezdetleges is lehetett – faépítésű templomépület meglétét feltételezi. A 17. század derekán elpusztult közeli Régen település egykori egyházközségének 1624. évi úrasztali pohara ugyancsak ekkortájt jutott a gyülekezet birtokába.

A birtok Szikszai Kis Péter halála után felnőttkort megért leányaira szállt, kik közül Szikszai Kis Katalin 1700 táján házasodott az ugyancsak előkelő – debreceni főbíró is adó – családból származó Mike Pál kereskedőpolgárral, Szikszai Kis Sára az ugyancsak debreceni kalmár, jegyző és tanácsos Lévy Istvánnal (további testvérhúgai a Komáromi és Nádudvari Szabó, hasonlóképpen előkelő családokba házasodtak). A kovácsi birtok javát Mike Judit örökölte, kinek első házasságából (Békési Mihállyal) született gyermekei korán elhaltak. Özvegységre jutván 1726-ban ismét férjhez ment Szeremlei Sámuelhez, ki a család felső-őri ágából származó Szeremlei János pápai gimnáziumi professzor fia volt. Szeremlei Sámuel fiatalon, 1726-tól nótáriusságot vállalt Debrecenben, 1728-tól állandóan szenátor, később debreceni főbíró volt, 35 esztendőn keresztül a református kollégium kurátora. Hosszú ideig Debrecen legtevékenyebb, legmódosabb kereskedőjének tartották. Mike Judittól tíz gyermeke született, kik közül csak Zsuzsanna nevű leányuk érte meg a felnőttkort.

A hegyközkovácsi templom

Szeremlei ezen első felesége halála után ismét megnősült, az özvegyiségre jutott Babócsai Annát vette el, kitől újabb öt gyermeke született. Bár ezek után aprózódott a családi birtok, jelentős részét Szeremlei Zsuzsanna, egy másik részét féltestvére, Szeremlei Zsófia örökölte az apa 1771. évi halála után. Zsuzsanna 1744-ben kötött házasságot (piskárkosi) Szilágyi Sámuel debreceni kollégiumi professzorral, a későbbi tiszántúli superintendenssel. 1771 után Kovácsi legfőbb birtokosai a (piskárkosi) Szilágyiak és az (ilosvai) Ilosvayak lettek. A falu benépesülése és az egyházközség születése, megerősödése tehát vélhetően Szeremlei Sámuel 1726 utáni és Léway István leszármazottainak ugyancsak akkori földesurasága idején zajlott. Bár a különböző források adatai zavarosak, a település birtokviszonyait az 1754/55. évi nemesi összeírás is hasonlóképpen tükrözi, ekkor Kovácsiban 19 adót is fizető, kétséges nemes mellett Szeremlei Sámuel, és mellette Léway József szerepelnek valódi birtokos nemesként.

Mi lehetett az oka annak, hogy a szétkergetett szőlősiiek (és váradosziak) két évtizedes bujdokolás és féltett javaiknak időleges vásárhelyi letétbe helyezése után értékeiket éppen a kovácsiakra bízta? Várad közvetlen közelében több életerős református egyházközség is volt, ám ezek majd mindegyike a váradi katolikus püspöknek vagy káptalanának földesúri hatalma alatt állt (Bors, Bihar, Hegyközcstar, Hegyközzsáldobágy). Fugyivásárhely a váradi püspök részbirtoka volt, majd éppen az 1740-es évektől az akkor alakuló katolikus papnevelde kapta meg összes jövedelmét. Az összefüggő katolikus birtoktestbe zsákszerűen nyomult be a Szikszai örökösök birtoka, Kovácsi és Hegyközpályi. A szőlősiiek képviselőiben elevenen élhetett elkergetetésüknek közeli élménye, hihetően ezért választották a református földesúr hatósága alatt élő hegyközi települést, és itt feltétlenül említést érdemel néhány sokatmondó körülmény. Szikszai Kis Sára férje, Léway István – mint Debrecen követe az 1714/15. évi országgyűlésen – erélyesen tiltakozott a katolikusok debreceni letelepedése ellen. Ugyancsak Csáky Imrével, majd az őt követő váradi püspökökkel sorozatos nyílt konfliktusba került Szeremlei Sámuel is. A jeles tanácsos és városvezető

Szilágyi Sámuel szobra Hegyközkovácsiban

**A szőlősi eklézsiaának
1687-ben adományozott úrasztali tányér**

a református érdekek egyik legelhardtottabb szószólója volt e térségben. Akár a Lévay örökösök, akár Szeremlei maga egyengette az 1746. évi letéti szerződés útját (hiszen mint a kovácsi egyházközség patrónusai az egyházi ügyekre, döntésekre feltétlenül befolylásuk lehetett), biztosak lehetünk abban, hogy mintegy védnökként vették szárnyaik alá a váradiak és szőlősiiek féltett javait.

Az 1760. évi júniusi leltár szerint a letétbe helyezett harangocska a *Fecit Moritz Lang Váradini 1718. A Szőlősi R. Ecclesia csináltatta B. F. A. M. K.*

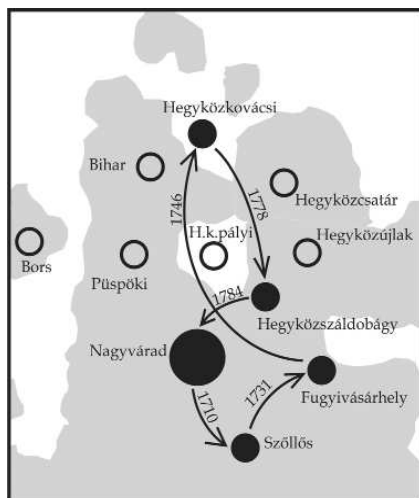
G. V. M. feliratot viselte, súlyát úgy hatvan fontra becsülték. Alig néhány hónap múlva az elhasadt harangnak és tartozékainak az anyagát pontosan megmérték (45 fontnyit – mintegy 25 kg – tett ki), az adatokat Kápolnási Mihály bihari esperes jelenlétében jegyzőkönyvbe foglalták. 1768-ban az egyházközség földesúri adományt vételezett be újraöntetésére, melyre azonban majd csak 1776-ban került sor. Ekkor vélhetően a szőlősiiek egykori harangjának anyagát egybeöntötték a már említett 1740-es Szegedi-féle saját haranggal és további bronz nyersanyaggal, hiszen ezután az 1776. évi öntés féltonnás eredményét nevezték *nagyharangnak*. Az 1783-ban felépült újabb haranglábhhoz még abban az évben öntettek egy kisebb harangot is.

1777. június 9-én vélhetően a váradi reformátusok megkeresése nyomán, a fugyivásárhelyi eklézsia és lelkésze a már említett elismervényt állította ki, mely szerint a szent edények és a harang 1731–1746 közötti ottani letétét követően azok Kovácsiba kerültek. Ennek nyomán 1777 novemberét megelőzően Gyöngyösi András vezetésével egy népesebb váradi küldöttség érkezett Kovácsiba, hogy átvegye a három évtizede ott lévő javakat. Ekkor a helység jegyzője kötelezvényt írt alá a 45 fontnyi bronzanyag majdani kifizetéséről is, mely egy alább jelzett konfliktushoz vezetett. Ugyanekkor a kovácsi gyülekezet egy úrasztali pohár esztendei további kölcsönzéséről is megállapodott a váradi küldöttséggel. Alig néhány hónap elteltével, 1778. február elején a klenódiumokat a váradi atyafiak átadták további megőrzésre a Nagyvárad közvetlen közelében lévő Hegyközszáldobágy református gyülekezetének. A letéti szerződésben a tárgyak pontos leltára is szerepelt, melyből az 1777. évi vásárhelyi lajstromban

jelzettekhez képest egy ónkanna hiányzott. A Kovácsiban hagyott úrasztali poharat 1780. április 30-án vették át a váradi meghatalmazottak jelenlétében.

Nagyváradon végül 1784-ben alakulhatott református egyházközség, melynek presbitere lett Gyöngyösi is. Az úrasztali felszerelések Száldobágyból vélhetően már 1783/1784-ben ismét Váradolasziba kerültek, a szőlősiiek egykori tárgyaival egyetemben. Összesen tehát két ónkanna, három pohár, nemkülönben három tányér, továbbá négy abrosz és nyolc keszkenő. Keresztesi József (Nagyváradnak a Türelmi Rendelet gyakorlatba ültetését követő első, hivatalát 1784-től ellátó lelkésze) protokollumában tételesen számba vette az újonnan alakult eklészia klenódiumait, textíliáit. Az 1760. évi kovácsi, az 1777. évi vásárhelyi és az 1778. évi száldobágyi lajstrom darabjai szinte kivétel nélkül fellelhetőek a jegyzékben! A három református közösség tehát gondos gazdának, lelkiismeretes őrzőnek bizonyult.

Váradolaszi rövidesen felépült templomához kezdetleges haranglábat illesztettek, 1791 novemberében egy harang öntését is elhatározták, majd nyomban fel szólították a hegyközkovácsi gyülekezetet, hogy adja ki a 45 font bronz árát. A kovácsiai emlékezetüknek köszönhetően és a birtokukban lévő iratok tartalmának ismeretében ezt megtagadták, hiszen tudták, hogy a summa a szőlősieket illeti, az ő harangjukat őrizgették évtizedeken át. A nagyváradiak részéről a félreértés oka vélhetően az lehetett, hogy az általuk bemutatott 1710. évi irat két harangról tett említést, a már akkor egyesített váradi-szőlősi javakat egyként kezelte, mégpedig váradiként. A nagyváradi atyfiak nem tudhatták, hogy Kovácsiba 1746-ban már csak a szőlősi feliratos harang jutott, és a másik (véltetően valóban váradi) harangnak időközben nyoma veszett. A két gyülekezet közötti csetepaté és levélváltás éveken át tartott. 1795. december 14-én a váradiak Piskárkosi Szilágyi Mihály földesúrhoz, a kovácsi eklészia főgondnokához, egyúttal vármegyei táblabírához intéztek sürgető sorokat, a jogi út igénybevételével fenyegetőzve. A fenyegetésből valóság lett, 1798-ban még folyt a perlekedés. Nem tudjuk mikor csendesedett el az ügy, a történet fonalát közel másfélszáz esztendő múltán vehették fel.

- Az egyházi felszerelések útja 1710-1784 között
- További református lakosságú települések
- A római katolikus egyház birtokai

A 20. század elejétől ismét gyarapodásnak indult a szőlősi református közösség, a lassan 300 főt számláló gyülekezet a nagyváradai anyaegyházközség fiókjává vált. Szőlős önállósodásának egyre erősödő szándékát a mater tudomásul vette, a szőlősiak egy 1941. november 16-án keltezett jegyzőkönyv tervezetben kérték a leendő egyházközség tulajdonjogának elismerését *a török világban fennállott váradszőlősi egyháztól fennmaradt* úrasztali kehelyre és tányérra. 1944-ben tartott fiókegyházi presbitéri gyűlésen Kiss Károly lelkészelnök jelentette, hogy a hajdanvolt harang ügyében megkeresték a kovácsi gyülekezetet. Az ottani presbitérium egy átiratban üdvözölte a szőlősi egyház újbóli életre kelését és a birtokukban lévő levéltári forrás alapján elismerte a harangra vonatkozó igényt. Az 1791. évi egyházközségi határozatra hivatkozva közölte a hajdani harang átöntésének, és ennek következtében a 45 fontnyi alapanyag árával fennálló tartozás tényét. A kovácsiak, hogy őszinte segítőkészségüket megmutassák, addig is felajánlották, hogy saját költségükön öntetnek Szőlősnek egy 50 kg-os harangot, vagy amennyiben az a háborús viszonyok miatt nem volna lehetséges, úgy hajlandók volnának a saját 330 kilogrammos harangjukat kölcsön adni. A heteken belül bekövetkező háborús összeomlás, a front átvonulása, a tervezett szőlősi imaház és harangláb felépítésének elmaradása mindezt meghiúsította.

1955. november 13-án a szőlősi gyülekezet templomtelket vásárolt. Az Egyházmegyei Tanács és az Egyházkerületi Közgyűlés 1957-ben hagyta jóvá a csillagvárosi anyaegyháztól való különválást, Váradszőlős református egyházközségének újjászületését. A hegyközkovácsi egyház presbitériuma tartotta szavát, 1956. január 30-án kifizette a szőlősieknek a harang alapanyagának az árát. Büte János lelkipásztor a parokiális levéltár összes érintett iratára saját kézírásával – pro memoria – rávezette a tényt: *Kifizettük Várad-Szőlősnek a 45 fontos, azaz 29.25 kgros harang árát 1956. január 30-án [...] 1200 Leit (40 Leit kilogrammjáért). Semmivel nem tartozunk.* A szőlősi egyházközség több mint kétszázharminc év elteltével, újjáalakulását követően rövidesen visszakapta egykori úrvacsorai poharát (1667) és tányérját (1687), majd a sors kifürkészhetetlen mozgatói neki juttatták Dul István 1699. évben Olaszinak adományozott ónkannáját is.

EMÖDI ANDRÁS levéltáros

Jegyzetekkel ellátott, bővített változata megjelent a *Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére*. Kolozsvár, 2016. c. kötetben.

Egyházfegyelem a 18. századi Bihar-országban

A Román Nemzeti Levéltár Bihar Megyei fiókja hosszú évtizedek után új épületben is megnyitotta alaposan elzárt szekrényeinek egy részét a kutatók előtt. Ennek köszönhetően a Várad környéki bihari és érmelléki közösségek református egyházközsegeinek anyakönyvei is kutathatókká váltak. Az anyakönyvekben házasságkötési és temetési adatok mellett, nem mindenütt ugyan, de negyediként legtöbb esetben ott találjuk az **eklézsiát követők** névsorát is.

A református egyház születésétől kezdve fontosnak tartotta az egyházfegyelem gyakorlását, és ha rendje megbomlott, akkor fegyelmezett is. A 18. század második felétől, főként a racionalizmus és a felvilágosodás hatásának köszönhetően az egyházfegyelem meggyengülésének időszakáról lehet beszélni. Tárgyalt periódusunk közismerten és köztudottan a felvilágosodás százada, a teljes körű szekularizáció korszaka is volt. A reformáció egyházaira nézve azonban ez a század számtalan teherrel, megpróbáltatással és kihívással indult, és csak a század végén lélegezhetett fel némiképpen. Előbb a török, majd a kuruc-labanc háborúk, a több hullámban pusztító pestis számtalanszor megtizedelte a reformátusság sorait is. Az erkölcsi fellazulás következtében elszaporodtak a köztörvényes bűncselekmények, a kor közbiztonsága is messzemenőig megromlott.

A református egyház létrejöttétől kezdve legfontosabb feladatai között tartotta számon a hirdetendő Ige szolgálatát, a sákramentumok kiszolgáltatását, és (bár Kálvin nem sorolta az egyház legfőbb ismérvei közé) az egyházfegyelem gyakorlását is. A század első harmadát követően ebben a régióban is kezdtek megjelenni, megszerveződni a presbitériumok, amelyeknek, mint az erkölcsi élet szabályozóinak, fenntartóinak és működtetőinek egyre markánsabb szerep jutott az Anyaszentegyház életében. Az egyházi fegyelmezés gyakorlata is fokozatosan átkerült a feladatkörükbe.

Az ekléziakövetésnek, mint fegyelmezési gyakorlatnak és formának a jelenléte arról árulkodik, hogy református gyülekezeteink életének identitás-örzésben az egyházfegyelem fontos szerepet játszott.

Lássuk tehát, hogy mit tudunk meg a fegyelmezésről a vizsgált anyakönyvek tükrében, milyen bűnök adtak okot az ekléziakövetés gyakorlatára? A következőkben először a korszak leggyakoribb és legelterjedtebb vétkeit, bűn fajtáit, típusait vesszük sorba.

A **káromkodás** elterjedtségét tekintve fej-fej mellett haladt a paráznasággal, ám az átkozódás és csúnya beszéd különböző válfajaival mégis az első helyet vívta ki magának. Ide tartoztak elsősorban az Isten káromlása, az Isten ellen való zúgolóadás, de az embertársak ellen mondott káromló, veszekedő, átkozódó szavak is. A szó mágikus erejének hosszú időn keresztül nagy szerepet tulajdonítottak. A bejegyzések alapján ezek lehettek nyilvánosan, mások hallatára elhangzottak, vagy titkosan elkövetettek. Lehettek rútak, fertelmesek, iszonytatóak, szörnyűek, halálosak. Ebbe a kategóriába tartoztak a különböző „teremtette” mondások is: kutya-teremtette, kű-teremtette, tüzes-teremtette. Jákóhodoson jegyezte meg az Anyakönyv jegyzője 1776-ban Sós Lászlóval kapcsolatban, hogy *„még ez ideig a Magyaroknál soha nem hallatott szörnyű káromkodásáért”* tartott penitenciát. Körösújlakon 1764-ben *„Komlódi Péter a Csapszéken holmi hejtelen, motskos trágár beszédéért és Isten nevének a hejtelen esküvés közben, sok ízben híjába való fel-vételiért, Bírák Uraiméknak itteni jelenlétekben a Parochianál*

poeniteált". Érkeserűben 1786-ban „Sass János fia János Nagy Pénteken jó reggel véghezvitt szörnyű káromkodásért, az Ekkla Házánál, az Ekkla Elöljárói előtt *poeniteált*". Hegyközszentimrén a lekipásztor, 1798-ban fájdalmas keserőséggel azt jegyezte be az Anyakönyvbe a káromkodások „természetes” sokasága és gyakorisága kapcsán, hogy „a káromkodás mely bűn, óh fájdalom! Közönséges és mindennapi: annyira, hogy a káromkodások – attá s teremtetten mondásokon kevesen botránykoznak már meg”. Ezért a Matriculában sokaknak neveit már fel sem jegyezte, mert azok lassan megszámlálhatatlanokká és az eklézsiakövetés szempontjából nyilván tartarthatatlanokká váltak. Majd kétszer is megemlítette, hogy ezeknek száma számtalan.

A megvizsgált anyagot illetően megemlíthetjük, hogy a káromkodás bűne mellett több a férfinév és a paráznaság mellett több a női név.

A második legelterjedtebb bűnfajta a **paráznaság** volt. Az anyakönyvekben ennek is többféle válfajával találkozunk. Legtöbbször a házasságban élő más házasságban élővel, házasságban élő nem házassal, özvegy házasságban élővel fordul elő. Ritkábban, de előfordul a gazda a szolgálójával, cselédjével vagy református más nemzetiségűvel, más felekezetűvel. Ilyen például Pap Erzsók esete 1797-ből Jákóhodoson, aki „az oláh kondással paráználkodott, és publice a templomban *poeniteált*". Szalacson Rabló Jánosné „egy oláh legénnyel paráználkodott”. Pápai Sára Biharvajdán, 1769-ben „*Catholicus Ifjúval paráználkodott*". Vagy fiatalabbnak időskorúval folytatott viszonya, mint 1798-ban Margittán, amikor „öreg Ketskésné 66 esztendő korában megrészegedvén, Nemes Oláh Györgytől a hegy alatt megparáználtatott”. Szélsőségesebb eseteket is találtunk. Biharvajdán Szombati István és Szabó Istvánné, 1788-ban vérfertőzéses viszonyt folytattak amikor „egymással vér ellen való paráznaságba estek”, vagy szodomiára utaló kapcsolatot Körösújlakon 1764-ban, amikor „Varga Péter részegségben Sodomiára hajlandó gonosz indulattyáért *poeniteált*, majd a Méltóságos Uraság birodalma alól is kihajtatott”. A paráznaságot fertelmes bűnnek tartották, amely némely esetben a tisztátalanság szinonimájaként is előfordul.

Sok esetben csak a gyanúja merült fel annak, hogy valakik esetleg „*tisztátalan szövetkezésben találtattak*”. Így volt ez Kiskerekiben 1794-ben, amikor Egeresi Ilona Horváth Pállal „a pintzében tisztátalan szövetkezésben találtaván”. Szalacson történt 1796-ban, hogy „Veres István Tar Máriával gyanús társalkodásáért” penitenciát tartott. Ezek arra is utalnak, hogy mások figyelték meg vagy találtak rájuk véletlenszerűen és az így kiderült ügyet feljelentették Az eklézsiakövetéshez már ez is elegendő okot szolgáltatott. A „megesett”, az-az „teréhbe” (teherbe) esett fiatal leányok száma nagy volt (Páka Sára a „*Margittai Nagy Vendég Fogadóban szolgálatoskodván teréhbe esett*”). Anton például olyannal is találkozunk, aki nem egy kapcsolatot létesített, hanem egyszerre többekkel is

viszonyt folytatott (Sz. Kováts István, 1775-ben, „*aki paráznaságát több asszonyok körül is gyakorolta*”).

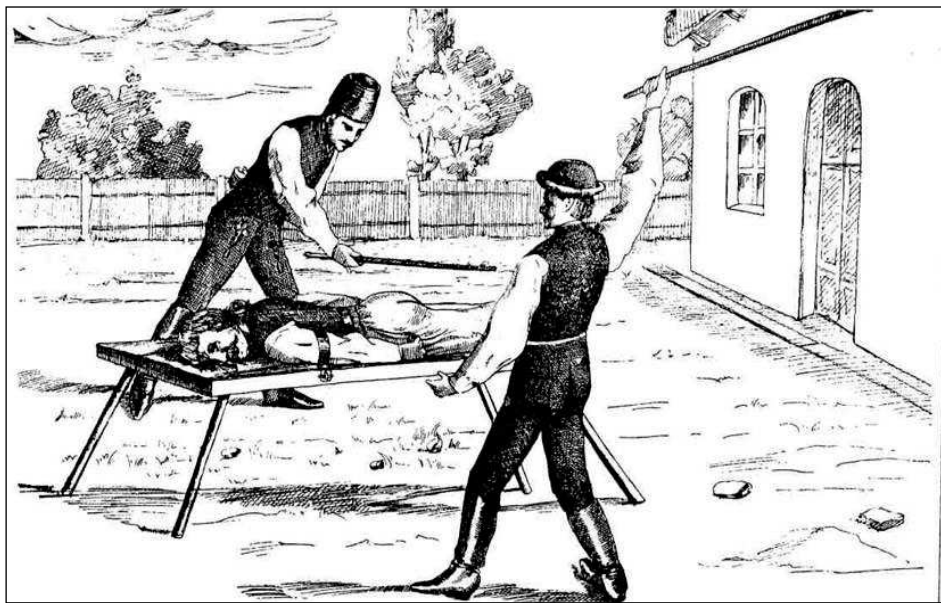
Sorban a harmadik legelterjedtebb bűn-kategória volt a **lopás**. Bihar-püspökiben 1763-ban Kozák János és fia, valamint Tóth Bálint méheket lopott. Vásárhelyi Nagy Mihály „*két pár nélküli csizmát lopott a Margittai vásárban*”. Ugyan itt többször is találkozunk olyanokkal, akik pince felverése (feltörése) miatt követtek eklézsiát, vagy „*mészáros legény hamis mérésért fontban*”, amely a (meg)lopás kategóriájába esett. Jákóhodoson 1757-ben „*hamis ittzéval való mérésért*” követtek eklézsiát. Hegyközszentimrén 1790 és 1793 között leggyakoribb volt a borlopás és pincébe, pajtába való betörés. Anton 1777-ben Szabó Mihályné „*a csapszéken való bornak felveréséért*” követte meg az eklézsiát. Berettyószéplakon 1755-ben Király János vaját, Osváth András és Osváth Dániel 1790-ben méheket, Domokos István 1790-ben pedig bort lopott.

Az adatok gyakoriságát tekintve sorrendben a negyedik helyen a **hitszegést, a hamis esküvést**, a hamis hitűséget, a hite ellen való cselekvést, a hitehagyást találjuk. Bihar-püspökiben a „*hiti, s hivatala ellen cselekedett*”, „*hite szerint nem cselekedett*” vagy „*hiti szerint való kötelességének meg nem feleléséért*”, vagy „*pénzt szedett fel törvénytelenül*”-t olvassuk többször is a nevek mellett. Kágyán 1787-ben hite ellen való cselekedetéért „*Paksi István curatorsagabeli új kenyérben való hibás cselekedetéért és még más dolgáért a Ven. Presbit. előtt az Ekkla Házában*” követett eklézsiát. Érkörtvélyesen 1784-ben hitehagyásért, „*Garnai*

Kata ki is valamely orosz legény kedvéért oláh vallásra állván, ezen cselekedetét a Presbitérium előtt megbánta”.

Az elkövetett bűnök gyakoriságát tekintve sorban az ötödik helyen a **részeskedés** állt. A biharpüspöki Szabó György egyházfi, 1764-ben „*az Úr-Vacsorájából meg-maradott borból részségre valót ivott a Templomban, itt az Ekklesia Házában poenitealt*”. Dési András káromkodásáért, részségségeért 1764-ben „*az Úr-Vacsorájának a Csapszéken lett ki szolgáltatásának ördögi majmozásáért*” követett ekléziát.

Gyilkosságról, öngyilkosságról, annak ellenére, hogy ezek sem lehettek elenyészőek, az általunk vizsgált anyakönyvekben viszonylag kevés konkrét esettel találkoztunk. Szalacson, 1791-ben Timár Kata paráználkodott, aki gyermekét kegyetlenül megölte, „*mely bűnéért a Külső Fórumon valami büntetést vévén, t.i. vereséget, haza botsáttatott, itt pedig, ezen kettős bűnéért poenitentiát tartott, s abszolvatott*”. Ugyan itt Timár Istvánné az unoka megölésében segédkezett és 100 pálcat kapott a „Külső Törvény Széken.” Berettyószéplakon „*P.Magyari Mihály Ao. 1791-ben Mint erőtelen, Isten gondviselésében kételkedő ember, világi javaiknak meg esett kára után, addig búslakodott, feleségével addig házsártoskodott, hogy magát a háza héjjára felakasztotta búvában. De hamar levén a felesége levágatta, míg az más világba nyomban bé köszöntött volna... Ezért a tettéért esztendő múlva a Parochialis Háznál a Visitationak Alkalmatosságával T. Senior Urunk előtt és az Ekklesia Elöljáróságának jelenlétekben poenitentialt, és a*

Gyülekezetnek külső társaságába ismét bévetetett.” Ismét Szalacson történt, hogy „Katona Andrásné férjével gyanús pecsenyét etetett meg”. Ez esetben a gyilkosságnak csak a gyanúja, szándéka merült fel, de eklézsiát követett.

Természetesen találunk több olyan esetet is, amikor egy, vagy több személy **halmozott bűnei** miatt kellett eklézsiát kövessen. Ilyen volt Biharpüspökiben 1764-ben, amikor „Lovass István csősz, hivatalában való hiti szegéséért, gyilkosságáért, részegségéért, tolvajlásáért, hazugságáért, hogy nekem *privatim* nem úgy mondotta bé a bűnét amint volt” kellett penitenciát tartania. Sajnos a rendelkezésünkre álló adatokból nem derül ki, hogy a falusi bíróság, vagy a magisztrátus részéről, megelőzően milyen büntetést szabtak ki számára.

Szalacson, egy máshol nem tapasztalt (ez nem jelenti azt, hogy csak itt fordult volna elő) bűn-kategóriával is találkozunk, amikor 1794-ben több, hosszú listával számol be az Anyakönyv jegyzője a **templomkerülőkről**, akiknek nevei mellett azt olvassuk, hogy megintetett, az-az „admoneáltatott”, máshol megpirongattatott, hogy a”templomot szorgalmatosan gyakorolja”.

A felsőábrányi Anyakönyv egy rendkívüli esetet is feljegyzett, amely szintén az eklézsiakövetés témakörébe tartozik. A gyülekezet tagjai, illetve a presbitérium kiderítette, hogy vannak a faluban olyanok, akik nem Szentháromság hívők. A „helybeli bírák szorgalmatosan vizsgálódván, hogy ha többen találtnának-éillyetén személyek”. Az ügy nem zárult le ezzel, hanem tovább folytatták

a kutakodást, vizsgálódást, amelynek következtében a községben még más hasonló helyzetben lévő személyt is találtak, akit aztán 1759-ben a helybeli prédikátornak jelentettek és rávették, „*hogy keresztség által a Christus Szent Zászlója alá*” térjen be.

Hogyan történt az eklézsiakövetés? Alapvetően kétféleképpen kezdődött el az eklézsiakövetés cselekménye. Leggyakoribb volt az, amikor valaki önként, önszántából, minden más „kényszerítő” ráhatás nélkül, vállalva elkövetett bűnét, jelentkezett a penitencia tételre. A második változat az volt, amikor valakit „előállítottak”, megfigyeltek, hallottak, megláttak és az elkövetett vagy elkövetni vélt bűncselekmény, vétek kapcsán feljelentettek. Ritkább esetben az is előfordult, hogy megtagadták az eklézsiakövetést, mivel vagy nem ismerték el a bűnüket, vagy valóban az előállítottaknak volt igazuk.

Az eklézsiakövetések helyszíne általában a templom volt. Előfordult, hogy „publice” azaz „közönséges (nyilvános) helyen”, ritkább esetben a prédikátor házánál, nagyon ritkán otthon a beteg, vagy halálos ágy mellett tartották a penitenciát. Az eklézsiakövetés általában az egész gyülekezet előtt a templomban, az egyházi vagy néhány presbiter, gyülekezeti személy, vagy község bírja és esküdtek jelenlétében. Némely anyakönyvben az is fel van tüntetve, hogy ki volt, hogyan hívták a lelkipásztort, ritkább esetben a községi bírót, akinek az idejében történtek a fegyelmezések. Az eklézsiakövetés módjára, gyakorlatára, liturgiájára nézve a 18. századból nem sok leírás maradt fenn.

Az eklézsiakövetés gyakorlata során az anyakönyvekben található leggyakoribb kulcskifejezések a következők voltak: **excommunicaltatott**, kivettetett, kirekesztetett, az eklézsia társaságából kirekesztetett, máshol **reconciliáltatott**, bévetetett, recipiáltatott, abszolváztatott, admoneáltatott. Sorrend: valamely bűnéért valaki „kitiltatott (kivettetett, kirekesztetett) azután peniteált, majd bévetetett”, máshol excommunicaltatott, penitealt tartott majd reconciliáltatott.

A fegyelmezés során gyakorolt büntetések nem voltak egységesek. Előfordult, hogy büntetést kaptak a külső magisztrátustól is és az eklézsiától is. Az általánosan elterjedt gyakorlat mellett találtunk több olyan leírást is, hogy a bűnelkövetőt **fizikai fenyítéknek** is alávetették. Hegyközszentimrén káromkodás miatt volt, aki 24 pálcaütést is kapott, 1770-ben „*Lénárt István káromkodásért jól megvertetetett, excom. És vasárnap reggel in Coetum Sacrum recip.*” „*Szabó Péter káromkodásért egy hétig poenitentia tartása után vasárnap recip.*”. Szalacson „*Szűts János Karácsonkor a templomban részegen káromkodott, teremtette mondásokért 24 palcát is kapott a K.(ülső) Magisztrátustól*”.

A konkrét testi fenyítéken túlmenően találtunk néhány rendkívüli esetet is, amikor valakit az elkövetett bűnéért **halállal büntettek**. Nagyvárad-Olasziban 1784. október 5-én halállal büntették hegedűs Czigány Horváth Ferenc vértesi

lakos „Fő vételre ítéltetett az Istenről való rettenetes szólásáért (blasphémiáért)”. Nagyvárad-Olasziban a Matricula még három esetet említ meg, amelyek halálos ítélet végrehajtásával végződtek. Mindegyik esetben Keresztési József lelkipásztor kísérté ki az akasztófa alá a kegyelmet nem nyert vétkeket. Hajdúszoboszlói „Kerekes István tolvajlásért, lovaknak el-lopásáért Akasztófára ítéltetett...”. 1784. november 29-én. Kisszántói „Vas István, minek utána H.MezőVásárhelyen Csikós lévén a Tolvajságot megtanulta, ide haza is gyakorlotta és sok lovaknak ellopásában részes vala, Akasztófára ítéltetett” 1784. november 30-án. Nyilván ezekben az esetekben nem egyházi bíraskodás nyomán született döntésekről van szó, hanem a világi bíróság által hozottakról. A lelkipásztor a kor szokásának megfelelően a kivégzés előtt felkereste a halálraítéltet.

A téma kapcsán több gondolat vagy kérdés sem hagy igazán megnyugodni. Ezek közül említék meg néhányat. Egyfelől nem adtunk megfelelő választ arra, hogy a református egyház miért járult hozzá az eklézsiakövetés biblikus gyakorlata mellett a konkrét (testi és lelki) fenyítéshez? Lehet, hogy csak tanításában és hitében újszövetségi, de az eklézsiakövetéssel számtalanszor együtt járó büntetés-alkalmazásban az ószövetségi gyakorlat továbbvivője? Másfelől az sem igazán megválaszolt kérdés, hogy a korabeli református egyház miként tisztázta és viszonyult a szokásjog és pallosjog kérdéséhez hitelvi tanítása összefüggésében? Úgy gondolom, hogy továbbvivő kérdéseket kell felvetnünk magunkban, elsősorban annak kapcsán, hogy mit tanulhatunk ma az eleink által ekként alkalmazott magatartásból? Mit jelent ma számunkra az, amit ők nagyon komolyan vettek és gyakoroltak? Vannak-e még közös pontjaink e tekintetben (is) hitünk korábban élt képviselőivel? A kérdéseket sorolni lehetne, ám ezek folytatását és velük együtt a válaszok keresését odabíznám a kedves olvasóra.

Dr. PÁLFI JÓZSEF lelkipásztor, egyetemi tanár

Az itt közölt írás részlete a Bűn, bűnhődés, megengesztelés és megbocsátás. Egyházfegyelem és református identitás összefüggései a 18. századi Bihar-országban címmel megjelent tanulmánynak (Collegium Doctorum 2016/2, 12. évf., 287-315.). A teljes tanulmány a palfijozsef67@gmail.com emailcímen kérhető a szerzőtől.

A nagyvárad református iskolák államosítása

Forradalmi rendszer és forradalmi ortodoxia

1948 a kommunista hatalomátvétel éve volt Romániában. A királyságot 1947. december 30-án puccsal felszámolják, kikiáltják a népköztársaságot. Az új államforma új vezetői, a kommunisták Sztálin elkötelezett hívei, akik a „hős Szovjetunió” példáját követve a kommunizmus felé viszik az országot. 1948. február 21-23-án a Román Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt egyesítő kongresszusán létrehozzák a munkásosztály egyedüli pártját, a Román Munkáspártot, Gheorghe Gheorghiu Dej vezetésével.

1948. március 28-i parlamenti választáson az RMP vezetésével létrehozott Népi Demokrácia Frontja nevű átkoalíció, amelyben a Magyar Népi Szövetség is részt vett, elsőprő győzelmet arat. 407 mandátumával szemben a két, formailag még létező polgári párt mindössze 9 mandátumot szerzett. (később azt is elvesztették.)

1948. április 12-én a Nagy Nemzetgyűlés (a parlament pótléka) egyhangúlag megszavazta a Román Népköztársaság alkotmányát, amely szovjet mintára készült.

Az új alaptörvény formailag elismerte ugyan a föld, az ipari és kereskedelmi létesítmények magántulajdonát, de a 11. cikkely kimondta, hogy amennyiben a nemzet érdeke úgy kívánja, lehetséges az államosítás. Ez nagyon hamar bekövetkezett: 1948. június 11-én államosították az ipari vállalatokat, bányákat, szállítási és közlekedési vállalatokat, bankokat és biztosító intézeteket. Az akkori szóhasználat szerint „a fő termelő eszközöket, a tőkés kizsákmányolás intézményeit a nép tulajdonába vették, s megszüntették a tőkés kizsákmányolást, felszámolták a tőkés osztályt.”

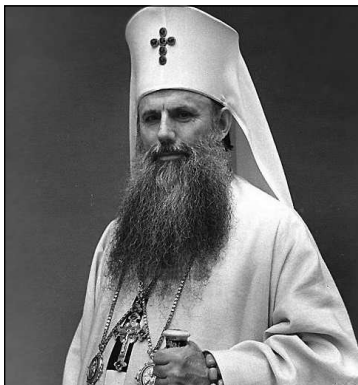
Az új alkotmány előírta az állam és az egyház szétválasztását is, de a román kommunisták felismerik az ortodox egyházban azt az intézményt, amely – ha jól kezelik – a saját politikájuk kiteljesedését szolgálhatja. Richard Wurmbrand lutheránus lelkész a *Krisztus a kommunista börtönökben* című könyvében így írt erről: „Részt vettem az ortodox pópáknak egy ülésén, amelyet Gh. Gheorghiu Dej jelenlétében tartottak. Dej nagy érzéssel és barátsággal szólott hozzájuk és

Gheorghe Gheorghiu Dej

kiemelte a keresztény és a kommunista eszmék közötti hasonlóságot, amelyet a jelenlévők nagy tapsal jutalmaztak.”

A párt az 1948 májusában megválasztott Iustinian Marina pátriárka személyében megfelelő emberre talált: az ő irányítása alatt az ortodox egyház és a kommunista hatalom viszonyát hatékony együttműködés jellemzi, míg a protestáns, a görög katolikus és a római katolikus egyházakra a tiltás és az elnyomás nehezedett. Az állam 1948 júliusában felbontotta a Vatikánnal kötött konkordátumot, azzal az

Iustinian Marina pátriárka

ürüggyel, hogy az hosszú éveken át elfogadhatatlan privilégiumokat biztosított a katolikus egyháznak. A görög katolikus egyház elnyomását azzal magyarázták, hogy a Habsburgok kényszerítették rá az erdélyi románokat a Rómával való unióra. Iustinian pátriárka kijelentette: „A Vatikán a legősibb imperialista intézmény, mely habozás nélkül felhasználta a kapitalista rendszer összes eszközét, hogy a szent dolgokból üzletet csináljon a Szentszék bankja és más vállalatok segítségével, amelyeknek az érdekei megegyeznek az angolszász üzleti körök érdekeivel. E célokat szem előtt tartva XII. Pius pápa nem habozott felhasználni az összes rendelkezésére álló eszközt, még ha ellentétesek voltak is a Szentszék szellemével és betűjével.”

Iustinian Marina pátriárka kommunista vezetők társaságában

A Vatikán és a katolikus hívők elleni hadjárat a vallásgyakorlásról szóló rendelet törvényerőre emelésével egyre durvábbá vált. Ez a kampány összekapcsolódott az úgymond angolszász befolyás alatt álló ökumenikus mozgalom elítélésével. 1948 májusában 92 katolikus és protestáns papot tartóztattak le a felekezetközi mozgalomban való részvétel vádjával. A kampány részeként az állam ráteszi a kezét a katolikus egyház megmaradt ingatlanaira, és részben az egyházak elleni kampánynak tekinthető az egyházi oktatási rendszer felszámolása, az iskolák államosítása is.

Az új alkotmány bevezetése, az egyházellenes támadások fokozódása református egyházi körökben is felkeltette a veszély előérzetét és megelőző intézkedések meghozatalára készítette a döntéshozó testületeket.

A Királyhágómelléki Egyházkerület levéltárában bukkantunk rá egy érdekes dokumentumra, a bánsági református egyházmegye 1948. április 23-i közgyűlésének 21-es számú határozatára, amelyben a következő javaslattal fordultak az Egyházkerülethez: „Egyházkerületi közgyűlésünk készüljön fel az egyház és állam szétválasztásának bekövetkeztére. Tegye meg az előkészületet az önkéntes egyháztagság és az önkéntes teherviselés bevezetésére. Az iskolák államosítása folytán az iskolák terhétől felszabaduló egyházakat és híveket idejében fegyelmezze, és erkölcsileg kötelezze, hogy ezt ne a terhétől megszabadulás örvendetes alkalmának tekintsék, hanem az így fennmaradó anyagi erejüket fordítsák sajátos egyházi célok megvalósítására: a hitélet mélyebbé tételére, a szeretetszolgálat áldozatosabb végzésére, nem csak saját gyülekezetükben, hanem egyetemes vonatkozásban is. (...) Az elvesztett középiskolákban végzett nevelés pótlására, – ha lehetséges – tartsák fent és bővítsék a középiskolai internátusokat, alakítsák át nevelő intézetekké, sőt minden középiskola mellett alapítsanak nevelőintézeteket. Az egyházkerület adjon ki időszakai családi lapot és gyermekújságot, a parochiális könyvtárak és a lelkészek számára adjanak ki vallásos könyveket. A gyülekezetek létesítsenek vallásos nevelési alapot. Az egyház az állami iskolákban gyakorolja a vallástanítás jogát.” A Lugoson – Újkissodán kelt jegyzőkönyvi kivonatot Nemes Elemér esperes és Nits István lelkészi főjegyző terjesztette a Közgyűlés elé.

Ugyancsak az egyházkerületi levéltárban található a nagyváradai református leánygimnázium tanári karának 1948. június 9-i határozata, melynek alapján 1948. június 11-én Arday Aladár püspök elnöklete alatt értekezletet tartottak az egyházkerület középiskoláinak ügyében. Az értekezleten részt vett Csernák Béla püspök a Nagyváradai Református Leánygimnázium igazgatótanácsának elnöke, Gálbory Erzsébet igazgatónő és dr. Soós István egyházkerületi ügyvéd. A résztvevők az új Alkotmány 27. paragrafusában foglalt lehetőségeket figyelembe véve a következő javaslatot fogadták el: „A közel 30 éves nagyváradai leánygimnázium,

amely 330 növendékkel és 18 tanárral működik, a diakonissza szakképzés célját szolgáló, hétosztályú középiskolává alakítandó át, mely képzésre az egyházi törvényekben lefektetett elvek alapján az Egyházkerületnek is feltétlenül szüksége lesz. Eddig is sok diakonisszát adott Biharmegye reformátussága az erdélyi és debreceni diakonisszaképzőnek. Mint püspöki székhelyen lévő középiskola alkalmas arra, hogy az egyház szeretetmunkásságát végző egyéneket képezzen ki. A tanári testület javaslata, hogy hétosztályú középiskola formájában szervezzék meg, olyképpen, hogy lenne egy humán tagozata, amely olyan előképzettséget adna, amely az egyház társadalmi gondozására hivatott diakonisszákat juttatná ezen a téren hasznosítható ismeretekre. Ez az iskolatípus beilleszthető az új Alkotmány 27. paragrafusára szerint az egyházak által fenntartható iskolatípusok közé.”

Arday Aladár püspök

A református iskolák jövőjével kapcsolatos aggodalmak azonban csak vezetői szinten jelentkeztek, a presbiteri ülések jegyzőkönyveiben említés sem található erről, pedig ezeknek az összejöveteleknek a helyszíne 1947 nyaratól éppen a református leánygimnázium díszterme volt. 1948. június 30-án először jelenik meg a presbiteri ülésen az 1948 áprilisában megválasztott új püspök, Arday Aladár. Ezen az ülésen az iskola igazgatótanácsának elnökét, a leköszönő volt püspököt, Csernák Bélát ünnepelték, de az iskola jövőjéről nem esett szó. 1948. július 7-én újabb presbiteri ülést tartottak, ahol a szórványok állapotáról, a hitélet jobbításáról, a valláserkölcс kérdéséről tárgyaltak. Ugyanakkor felszólították a presbitereket, buzdítsák arra a híveket, hogy megtakarított pénzüket az állami bankba helyezték. Ismertették a vallásügyi hivatal 17.302/1948 számú rendeletét, mellyel a lelkészeket az egyházak vagyonkezelőinek nevezik ki.

Ezek után derült égből villámcsapásként hathatott az alig két héttel később *bekövetkezett államosítás*.

Előzetes bejelentés nélkül

1948. július 26-án reggel országszerte egyidőben, valamennyi felekezeti és magániskolában hivatalos küldöttség jelent meg (bejelentés nélkül), felleltározta az iskola teljes ingó és ingatlan vagyonát, kijelentve, hogy attól kezdve mindaz a

Román Népköztársaság közvagyon. Ezt az aktust az iskolák államosításaként tartja számon a történelem. Az államosítás szónak a román megfelelője – „naționalizare” – jobban kifejezi a cselekmény lényegét és valós célját, azaz nemzetivé tenni – a román nemzeti eszmétől idegen, vagyis magyar, német, szlovák stb. – oktatást, nevelést nyújtó iskolákat, s nem utolsó sorban felszámolni az egyházak szerepét, befolyását az ifjú nemzedék formálásában. Ezt a törekvést már maga a mód is, ahogyan az államosítást végrehajtották, egyértelműen bizonyítja. A magyar tannyelvű református, katolikus, unitárius iskolák államosításáról az iratokat román nyelven készítették, s az egyház javait úgy vették leltárba, hogy annak képviselőit, a lelkészt (akit nem sokkal azelőtt vagyonkezelőnek neveztek ki) vagy a gondnokot erről nem is értesítették, de még csak közel sem engedték, mikor a birtokbavétel történt.

A nagyváradi állami levéltárban őrzik a Bihar megyei felekezeti iskolák államosításának iratait, s ezekből kiolvasható, mindez hogyan ment végbe. Előző napon a prefektúrára összehívták az akció végrehajtására kiválasztott megbízható tanügyi kádereket és a megyei pártbizottság által kijelölt párttagokat. Ismertették velük, hogyan kell másnap kora reggel végrehajtani az iskolák valamennyi ingó és ingatlan vagyonának felleltározását és átvételét. A feladatot egy, a tanfelügyelőség által kijelölt állami iskolai tanerő végezte a megyei pártszervezet megbízottjának felügyelete mellett. Az átadó az iskola addigi igazgatója volt, a nagyobb iskoláknál behívták az iskola könyvelőjét, pénztárosát vagy titkárát is,

6 PAGINI 4 LEI Numărul 13 Timba SERIA III ANUL XVII No. 1144
Citiți în pag. 111
Cum s'a desfășurat ședința Marii Adunări Naționale

Scanteia
ORGAN CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA
București, str. Dohotogeanu Ulama No. 3
Centura telefonica - 1.528
Căutăm noua pagină No. 192

ABONAMENTE:
Indivizuală lunar Lei 100.
Colectivă (școli, instituții, librării și biblioteci) lunar Lei 30
Taxa poștală la numerar - anu. april. 300. Cont. P.T.T. 115.075/964

La propunerea Partidului Muncitoresc Român
— avangarda clasei muncitoare —
Consiliul de Miniștri a adoptat și Marea Adunare Națională a votat în unanimitate Legea pentru Naționalizarea întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport
PRIN ACEST MARE ACT REVOLUȚIONAR ÎNĂPUȚUIT DE CLASA MUNCITOREască DUPĂ ZECI DE ANI DE LUPȚĂ CONTRA JAFLULUI, ASUPRIRII ȘI UMILINȚEI ÎNGURATE DE GENERAȚII DE OAMENI AI MUNCII

Întreprinderile smulse din mâinile lacome ale exploataților devin bun comun al întregului popor

A korabeli Scanteia az államosítást ünnepli

ha voltak ilyen tisztviselők. Három irat készült: emlékirat (memoriu), jegyzőkönyv és leltár. Az emlékiratban az esemény történelmi jelentőségét emelték ki, az akkor divatos politikai szölamokat hangoztatva. A jegyzőkönyvben rögzítették, mikor, hol és kik vettek részt az akcióban, s mindenütt azt hangsúlyozták, hogy az átvétel békésen, zavartalanul ment végbe. A leltár mindenütt terjedelmes, részletező volt, és két nagy fejezetből állt: az ingatlanok és ingóságok felsorolásából. Az ingatlanleltár számos olyan adatot tartalmazott, amelyekből arra lehet következtetni, hogy nem ott, s nem akkor készült, ugyanis tartalmazta az épületek, kertek, szántóföldek helyrajzi és telekkönyvi számát, pontos méreteit, valamennyi adatát. Ezeket az adatokat vagy már előre beszerezték, vagy utóbb egészítették ki, pontosíthatták. Az ingóságok leltárai érdekes kordokumentumok is, egyben megtudható belőlük milyen felszereltségűek voltak az egyes iskolák, milyen tanszereket, taneszközöket bírtak, használtak, de az is, hogy milyen hiányokkal küszködtek egyes iskolák, mennyire voltak szegények. Egyetlen példát említünk meg, melyből megítélhető, hogyan gondolkoztak az átvevők. A kágyai református iskola átvételéről szóló emlékiratban feltüntették, hogy az iskola kerítése, sőt maga az iskolaépület is romos állapotban van, melynek kijavítása, felújítása a volt tulajdonos feladata lett volna. Ezért javasolták, hogy a javításokat a helyi református egyház sürgősen végeztesse el saját anyagi erejéből.

Bihar megyében 1948. július 26-án a levéltári adatok szerint összesen 83 falusi felekezeti iskolát államosítottak. Ezek felekezet szerinti megoszlása a következő volt:

- 51 református;
- 26 római katolikus;
- 3 görögkeleti - ortodox;
- 2 izraelita;
- 1 görög katolikus iskola.

A városi iskolákról nem találtunk felekezetek szerinti összesítő kimutatást, csupán annyit sikerült kideríteni, hogy összesen 29 felekezeti iskola került az állam tulajdonába.

A nagyváradi református egyházközségnek három elemi iskolája volt az államosításakor – ezeknek az átvételi iratai csak hiányosan találhatók az állami levéltárban. Az 1-es számú iskola az akkor Visinszki utcának nevezett Teleki utca 36 szám alatt volt, két tanteremmel rendelkezett és egy kis szobával. Az udvarban volt egy háromszobás lakás, melyet az egyház egy magánszemélynek adott bérbe – ennek a sorsa ismeretlen, nem tudni, hogy azt is államosították-e akkor.

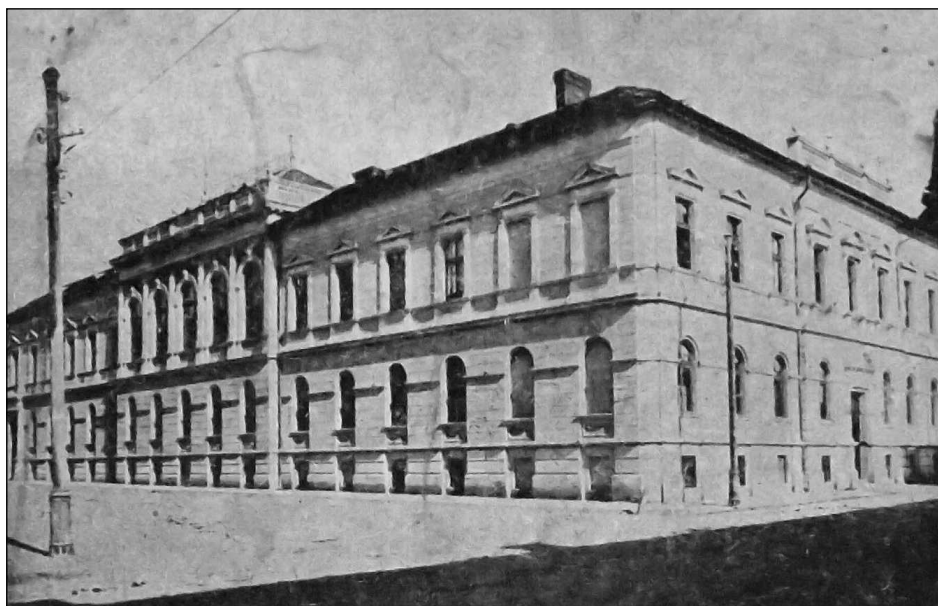
A 2-es számú iskolája a Püspöki úton – akkori nevén Calea Proletarilor –, a 47 szám alatti ingatlanban működött, amely épület dr. Soós István magántulajdona volt, az egyház tőle bérelte 1935 óta. Ahogy a jegyzőkönyvből kiderült a

tulajdonos ideiglenesen és teljesen ingyen megengedte, hogy a református egyház használjon egy termet (egy elemi iskolai osztály tanítására és szabad órákban istentisztelet tartására). Az átvételkor a helyiséget a Magyar Népi Szövetség használta. Az átvevők kérték a Tanügyminisztériumtól a helyiség államosítás alóli mentesítését.

A 3-as számú elemi iskola a Református leánygimnázium épületében működött és az általuk használt részt ugyanaz a bizottság vette át, mint a másik két elemi iskolát – Bancsik József tanító és Nagy Ferenc, az RMP megyei megbízottja.

Amennyire hiányos az elemi iskolák átvételéről készült iratcsomó, annyira teljes és részletes a nagyváradi református egyház legjelentősebb és legértékesebb tanintézménye, a Református leánygimnázium eltulajdonításáról tanúskodó dosszié, amely a Bihar megyei prefektúra archívumában, a tanfelügyelőség iratai között, a 68-as leltári szám 525-529-es számú iratcsomókban található.

Már az is jellemző, hogy kiket bíztak meg az átvétellel: Cicortaş Petrut a tanfelügyelőségtől és Markovits Alexandrut a megyei pártbizottságtól. Amint az iratokból kiderül, az átvétel itt is, akárcsak az egész országban 1948. július 26-án kezdődött, de rendhagyó módon csak augusztus 4-én fejeződött be. A hálás utókor szerencséjére Cicortaş elvtárs rendkívül éber volt, sőt arra is gondolt, hogy gondos és lelkiismeretes munkáját írásban is megörökítse, így az emlékiratban nem csak azt írta be, hogy „a teljesített kötelesség tudata boldoggá teszi, hogy szerény munkájával ő is hozzájárult egy szolid téglával a nép iskolájának

A református leánygimnázium

építéséhez a Román Népköztársaság megerősítésének és felemelkedésének korszakában.” Némi rövidítéssel a továbbiakban idézzük a tanulságos beszámolót (amit talán feljelentésnek is nevezhetünk): „Július 26-án reggel 6 órakor érkeztem az iskolába. Kapcsolatba léptem Gálbory Erzsébet igazgatónővel és kérdéssemre, mennyi pénze van az intézetnek, azt felelte, hogy nincs semmi készpénze, ami a pénztárban van az az ő pénze. Megérkeztek a gazdasági ellenőrző szervek, [az átvevő hívta ki őket az igazgatónő megfélemlítésére] akik lepecsételték a helyiségeket és a szekrényeket. A fürdőszobában nagy mennyiségű lisztet találtak, amiről az igazgatónő azt állította, hogy az a tanároké. Később az igazgatónő beismerte, hogy az iskola pénze és könyvelési iratai Béczy Ernő pénztárosnál vannak. Ő viszont azt mondta, hogy Kis János könyvelőnél, aki végül előadta a pénztárkönyvet és a nyugtatömböt. A gazdasági ellenőrzők eltávozása után Béczy Ernő előadott 91 ezer lejt és a nyugtákat. Utána megkezdtük a leltározást. Július 27-én az igazgatónő beismerte, hogy a talált liszt az internátusé, s azért volt külön téve, mert az Iskolaszék azt határozta, hogy eladják a tanároknak, s abból kifestik az iskolát. Július 28-án a pénztár felnyitásakor 3 pénzköteget találtunk. Az igazgatónő állítása szerint az egyik pénzcsomó Bereczky tanáré, a másodikban a karácsonyi adakozásból begyűlt összeg van, s a harmadik köteg tulajdonosát nem tudja. A három csomagban összesen 27.648 lej volt. Július 29-én megtudtuk, hogy a titkárnőnél, Babicsák Teréziárról vannak az internátus pénzei. Mikor hazajött, átadott 18.400 lejt és még külön 13.000 lejt, amit előzőleg az igazgatónőnek adott kölcsön. (...) Az internátus éléskamrájában nem találtunk sem zsírt, sem cukrot, viszont az igazgatónő éléskamrájában találtunk 11 befőttes üvegben zsírt 92, 60 kg bruttó összsúlyban, két zsák cukrot 47,80 kg összsúlyban, 5 tarisznya fehér lisztet – 264 kg és 90 kg mosószappant. Július 30-án az internátus éléskamrájában a polcok alá rejtve találtunk 42 kg cukrot, amiről csak az igazgatónő tudott, és azt mondta, az az internátusé. (...)

Az internátus pincéjében egy szekrényben a könyvtárból kiselejtezett magyar és német nyelvű revizionista, sovinszta, antiszemita könyveket találtunk. (...)

A leltár lezárása előtt felszólítottam az igazgatónőt és a pénztárost, hogy ha van még náluk valami a gimnázium tulajdonából, azt adják elő. Ekkor vallotta be Béczy Ernő, hogy még van nála 56.687 lej, amit aztán átadott. Így végül 197.088 lej készpénzt és nyugtán 9.650 lejt sikerült átvenni.

1948. aug. 4.

Aláírók: Cicortaș Petre, Markovits Alexandru”

Az átvételi jegyzőkönyv így szól:

„Jegyzőkönyv, felvétel 1948. augusztus 4-én a Nagyváradi Református Leánygimnázium és Internátus átvétele alkalmából.

Alulírott Cicortaș Petru és Markovits Alexandru, az iskolaállamosító bizottság delegátusai a 936 számú törvénycikk alapján 1948. július 26-án megjelentek a fentnevezett iskola átvételére. Ebben az ingatlanban a földszinten van 24 szoba illetve tanterem, és három WC; az I. emeleten 7 szoba/tanterem és 5 WC; az alagsorban 12 helyiség. Leltárba vettük az összes bútort, valamennyi ingóságot, amelyek a Román Népköztársaság tulajdonai lettek. A gimnázium képviselői ezt tudomásul vették.

Aláírók: Gálbory Erzsébet, Babicsák Terézia, Cicortaș Petru, Markovits Alexandru

Mellékletek: pénztári leltár: 1 oldal

bútorzat - ingatlanleltár: 28 oldal

fizikai szertár: 4 oldal

kémiai szertár: 3 oldal

a kiselejtezett könyvek címei: 1 oldal

az igazgatónő élelmiszerei: 2 oldal”

A kiselejtezett könyvek leltára összesen 217 kötetet tartalmazott, amelyből 160 volt magyar nyelvű. Ebben a leltárban szerepelt még 24 darab iskolai térkép, 12 régi tankönyv, évkönyvek, újságok, bekötött folyóiratok, például a Tanári Közlöny, a Protestáns Szemle, a Felvidéki Nevelő, a Családi lap stb.

Néhány cím a „revizionista, sovíniszta, antiszemita” könyvekből: Magyar-német művelődési kapcsolatok története, Gaál Mózes: Német világ Magyarországon, Pukánszky Béla: Erdélyi századok és magyarok, Végh István: Kuruc históriák, Szabó Zoltán: Szerelmes földrajz, dr. Bartha József: A magyar nemzeti irodalom története, Tamás Lajos: Erdély magyar egyeteme, Verne Gyula: Nemzeti lobogó, Bodor Antal: Falukutató vezérfonal, Lengyel Laura: A fejedelemsasszony, Komáromi János: Pataki diákok, Mikszáth Kálmán: Magyarország lovagvárai, Wesselényi Miklós: Szózat a magyar nemzethez, Ady Endre: Kulturális öngyilkosság.

Ezeket a könyveket hivatalos állami utasításra vonták ki a forgalomból. Először 1946 őszén jelent meg ilyen utasítás, amely előírta a fasiszta tartalmú tájékoztató eszközök közforgalomból való kivonását. 1948-ban jelent meg egy részletes, szerzőket és címeket is felsoroló kiadvány román nyelven: Publicații interzise până la 1 mai 1948 (Betiltott kiadványok 1948. május 1-ig) címmel, és ennek alapján kellett megtisztítani az összes könyvtárat a fasiszta tartalmúnak minősíthető könyvektől. A református leánygimnázium vezetői túlzott óvatosságból vonták ki azokat a könyveket, kiadványokat is, amelyekről azt sejtették, hogy sérti az új hatalom érzékenységét, s még ezt a jószándékú tettet is ellenük fordította a buzgó átvevő, azt sugallva, hogy valami rossz, elítélendő szándékból rejtegették ezeket a „bűnös” könyveket.

Az államosított református leánygimnázium további sorsára visszatérve, az állami levéltárban található iratok szerint azt előbb Futó Aladár tanár

vette át Cicortaş Petrutól, de a következő tanévben már mint Şcoala Tehnică Profesională Fete Română (Műszaki–szakmai román leányiskola) szerepel, amely az Aurel Lazăr 1. szám és Nagysándor József utca 14. szám alatt található. Az iskola 2088 m²-es területét Victor Dragalina igazgató örökös birtoklásra – „stăpânire vechie” – vette át a Megyei Tanfelügyelőségtől. Azt még megjegyzi az okirat, hogy előbbi tulajdonosa a református eklézsia volt, és református leánygimnáziumként használta.

A reformnak nevezett államosítás álságos módját igazolja az a tény is, hogy minden előzetes bejelentés nélkül hajtották végre, és maga a törvény is csak azután született meg, s jelent meg a Hivatalos Közlönyben, hogy már mindenütt rátették a kezüket az iskolákra, teljes vagyonukkal birtokba vették azokat.

A reformnak nevezett államosítás fő célja a felekezetek befolyásának, a társadalomban betöltött szerepüknek gyengítése volt, valamint a társadalmi (kommunista) ellenőrzés kiterjesztése, a szovjet modell megvalósítása az oktatásban, nevelésben. A reform a nemzetiségeket, elsősorban a magyarságot érintette a legérzékenyebben és természetesen az ő felekezeteiket gyengítette a legerőteljesebben. Amint a későbbi események igazolták, ez volt az első lépés a titkos cél, a magyar iskolarendszer teljes felszámolása felé.

KUPÁN ÁRPÁD

TÖRTÉNELMI PORTRÉK

Sass Kálmánné, a csendes erő megtestesítője

Főhajtással ajánlom Sass Béla emlékének

2004. május 19-én hunyt el Sass Kálmánné Tőkés Mária. Kegyelettel adózva emléke előtt ez alkalommal ismét meghatódva keresem a család szét-szórt, erőszakosan szétvert emlékeit. Sass Kálmán (Gálospetri, 1904. április 17. – Szamosújvár, 1958. december 2.) kivégzésével családja életútját is megbélyegezték. Aztán némasági zárlatot rendeltek el és bárdal rontották a család jó hírnevét.

A feleség és családanya lelki arcának kutatása közben üvegbe zárt történelemről és elhurcolt Aranykönyv híreről olvashattam. A Tőkés László püspök által Amerikából hazahozott füzetet lapozva a svájci Welts asszony kis adattára örvendeztetett meg. A gálospetri tájházból egy olyan Sass Kálmán írta levél híre érkezett, amely eddig ismeretlen volt előttem, és emellett számos új anyakönyvi adat az érmihályfalvi lelkészek jóvoltából. A családfák tanulmányozása pedig kötelező, mert az eddigi közlések néha elírásokat tartalmaznak.

A sokszorosan sérült és lemeszelt freskók rekonstruálásának analógiájára olykor mégis csak a kegyes emlékezet megnyilatkozásai segítenek az édesanyjai kép megrajzolásához. Helyenként maga Sass Kálmánné mesél nekünk jóságosan az egyik fennmaradt emlékiratában, úgy ahogy látta és átélte a nehéz időket. Pedig a gonoszságra szakosodott állami szervek a Sass családnak még a nyomait is el akarták tüntetni, csak nem számoltak azzal, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra van (Róm 8,28).

A harmadik menyasszony

Sass Kálmánnéról, született Tőkés Máriáról, a szépséges papseleányról Balaskó Vilmos a kortársaitól származó hallomás szerint örökítette meg az alábbi jelenetet: „Kiránduláson voltak a nyugati hegyekben. Elég sokan voltak, fiúk és leányok is. Mezei virágokból egy szép csokrot szedett össze Kálmán és ebéd végeztével elkiáltotta magát. Ezt a szép csokrot annak adom, aki a legjobban szeret engem! Erre édes önkéntelenséggel felpattant ültéből a legszebb lány és elkiáltotta magát: Én! – Óriási meglepődés mindenki arcán, a lány is magára eszmélt, hogy elárulta magát és ijedten, elpirulva lebújt. Ez a lány volt Tőkés Baba, akit nemsokára feleségül is vett Kálmán.”

Valamiféle égi megőrzés folytán előkerült egy másik vallomás is, a leánykérést előkészítő levél szövege:

„[...] ha Isten úgy akarja, megteszem harmadik menyasszonyomnak.”

Ezt az óhajt a Túrkevére küldött, 1935. augusztus 10-én kelt levélnek a kiegészítő, az előbbit megelőző kitételekkel együtt kell értelmeznünk. Eszerint Sass Kálmánnak már van két menyasszonya: népe és egyháza. Valójában egy negyedik menyasszony is létezett: az írás. Ugyanis Sass Kálmán rajongásig szerette a teológiát és a történetírást. Szó, ami hitbeli szó: Sass Kálmán számára élő kincs volt valamennyi, de ezektől 1958. december 2-án látszólag örökre megfosztották a szamosújvári kivégzőosztag golyói. Tudományos munkásságának első kiemelkedő mérföldkövéhez visszatérve, Mezőtelegd történetének előszavát már 1935 márciusában megírta, augusztusban Svájcba is megérkezett, példánya ma is megtekinthető a bázeli egyetemi könyvtárban.

Tőkés Mária csak a nyári vakációkat töltötte Erdélyben. A korabeli anyakönyv hitben való neveltetéséről tanúskodik, miszerint Felsődetrehemben konfirmált 1928-ban. A karcagi gimnáziumban folytatott tanulmányai után az állami iparművészeti főiskolában képezte magát a kézimunka és divattervezés terén, és ennek nagy hasznát vette a létfenntartás szűk esztendeiben. Akik ismerték őt, művészi hímezéseit és varrottasait értékes ajándéktárgyakként keresték és becsülték.

Sass Kálmán és négy gyermeke az 1940-es évek derekán. Fénykép a 2014. ápr. 17-én megnyitott Száztíz éve született Sass Kálmán kiállítás anyagából

A születési sor szerint Sass Kálmán a harmadik volt testvérei között. A három fiú közül kettő választotta a lelképásztori pályát. Amíg éltek, a nagy családnak a közösségszolgálat és a szeretetközösség volt a legjellemzőbb vonása.

Tőkés Mária férjhezmenetele 1936. május 19-re esett. Ekkor Sass Kálmán még mezőtelegdi lelkész volt. A házasságkötés egyházi megáldásának dátumát, vagyis a templomi esküvő pontos idejét eddig még nem sikerült megállapítani. Erre az időszakra nézve hadd szólaltassuk meg a hajdani papnét. Sass Kálmánné válaszát Tófalvi Zoltán rögzítette magnószalagra. Ebben korai zaklatásaik okát igyekszik megfejtetni:

„Köztudott, hogy az ifjúsággal való foglalkozás mindig nagy szálla volt a román hatóságok szemébe, a két világháború között is, a második világháború után is. Én rövid ismeretség után lettem a felesége. Az esküvő után úgy akart bemutatni a gyülekezetében, hogy kirándulást rendeztek, ahol szabadtéri istentiszteletet tartott. Rengetegen vettek részt. Másnap berendelték a sziguranciára (román állambiztonság), ahol kommunista gyűlésnek tüntették fel a kirándulást. Nagyon nehezen tudott kibújni a vád alól.”

Helyénvaló idéznünk az egykori Tőkés Mária 2002-es, gyöngybetűs emlékiratát is, amelyben férjéről szól, és meleg szeretettel tekint vissza egyházközségük világára:

„Első állomása Mezőtelegd. Itt nagyon szerették, odamenetelekor első dolga az igen elhanyagolt, gyönyörű árpád kori templom rendbetétele volt. A tetőn kezdték a munkálatokat, azaz hívta a híveit, hogy önerővel is járuljanak a javításhoz. (Tudnunk kell, hogy Telegd híres kommunista fészek volt abban az időben.) A kitűzött időre nem ment senki segíteni, erre felment egyedül átrakni a cserepeket. Híre futott, és erre gyülekezni kezdtek a hívek, hogy jönnek segíteni, de már akkor nem engedett fel senkit. A végén könyörögtek, mire felengedte őket. Úgy összelelegedett a társaság, hogy nemcsak a tetőt, hanem a benti-kinti kőmívesmunkát is maguk végezték el. (Sok kőmíves volt a faluban.)

Az asszonyok a templom belsejében a padokat takarították, és a széttépett régi, aranyhímzéses terítődarabokat elfogadhatóvá tették, és ráába téve a templomban helyezték el.

Nemcsak a templom szépült meg, a papilak és az iskola is.

Az ifjúságot tartotta legjobban a kezében, de nagy elfoglaltságai mellett megírta Mezőtelegd történetét, ezt a könyvet minden református család megvette, hisz a falujukról szólt. Ezt a könyvet a Református Egyházkerület újra kiadta 1996-ban.

1936-ban egyhangúan meghívták Érmihályfalvára, ahova a telegdiek három autóbusszal jöttek el a beiktatásra. Az öreg Sulyok István püspök úr végezte a beiktatás ceremóniáját.

Nem hagyhatom ki azt, hogy mikor oda kerültem (Telegdre), az első Istentiszteletet kint a szabadban tartottuk, egy nagyon kedves kirándulással egybekötve, ami feltűnt a falu vezetőségének, és már azon a héten behívták Kálmánt a váradi „securitatehoz”. Kérdőre vonták, hogy miféle kommunista gyűlést tartottak? Azt hiszem, itt kezdődött a támadások sorozata. Nagyon megszerettük egymást a telegdiekkel, sokáig sirattam őket. Mihályfalván [...]”

Autentikus svájci forrásból tudjuk, hogy a feldíszített érmihályfalvi templomban tartott istentiszteletre mintegy 1500-an jöttek el, be sem fértek mind, a közében pedig 600-an vettek részt.

A „béklyóba vert” Aranykönyv

Érmihályfalvát illetően is eredeti forrásból igyekeztem inspirálódni a Sass család és a gyülekezet vonatkozásában, akárcsak Telegd esetében, de megbotránkozva szembesültem a dokumentumrablók gaztettével: az Érmihályfalva és részben a Sass család történetét őrző Aranykönyv ma is babiloni fogságát szenvedti Bukarestben. Meglétéről úgy tudunk, hogy Tófalvi Zoltán a Szekuritáté levéltárában látta meg az 1957-ben elkobzott egyházközségi Aranykönyvet, és abból egy pár adatot is közölt.

Az Aranykönyvre hajdan azért kellett lecsapni, mert Sass Kálmán mindent megörökített benne, és ebből talán még 1956 hiteles megélése sem maradt ki. Előrelátásból, féltett kincsesládaként azért rejtegették egy ideig a faluban, mert ösztönösen gondoltak arra, hogy a démonikus „szervek” egyszer ezen a parókián is megjelennek. A népnyelvben a kaffkai látomás bőrkabátosait ítéletesen csak így hívták: „a hullarabló lüdercek”.

Az egyházközséget gyanúsán sűrűn vizitáló kettős fedőnevű felderítő – „Lencar” és „Lengyel Gheorghe” –, a székelyhídi esperes, teljes nevén Szablyár Kornél József, ismerte ezt a helytörténeti kódexet, és ő volt az egyik vörös pap, aki elárulta a hit cselekedeteiről szóló, aranyból is többet érő könyvet. Egyébként Nyíri Sándor kurátor testvérénél, Borbély Lidiánál találták meg „az ellenséges dokumentumokat”. Addig is, ameddig a hívek kiszabadítják az Aranykönyvet, hadd menjen híre ennek a galádságnak. Hinni akarjuk, hogy egyszer megszűnnek a jogorzsákok, és az ellenség megszélidülése vagy távozása után minden viszszaeszik a helyére, akárcsak az elásott, mások szerint a toronyégésből leszakadt, és a Móka patakába gurult 1491-es mihályfalvi harang.

Sass Kálmánról most még az Aranykönyv nélkül emlékezünk, pedig a nevét biztosan belefoglalták. A Nőszövetség például az ő vezetésével készítette az érmihályfalvi templomban ma is használt, horgolt garnitúrát. Gyermekével vasárnaponként onnan szemlélte a hímzett bibliai igéket az úrasztali terítőkön,

és hallgatta a prédikációkat a szószék alatti mőzesszékből. Sass Kálmán igehirdetése még Balaskó Vilmost is megremegettette:

„Olyan vakmerően prédikált, hogy több alkalommal megdöbbsentem az olyan nyílt kijelentéseim, hogy «nem Hitler és nem Sztálin intézi a világ sorsát, hanem a magasságos mennybéli Űristen!» Az ilyen harsonást nem csoda, ha igyekeztek minél hamarabb elnémítani az ellenségek, akik pedig több oldalról támadtak reá, éppen azért, mert rendkívüli egyéniség volt. És igen szemet szűró helyen volt ez az Űrmihályfalva.”

A zárolt historiadomus hiányában visszatérünk a kézirat őrszavához és folytatjuk a közös életútjuk Sass Kálmánné összefoglalójának a közlését.

„Mihályfalván nem volt olyan elhanyagolt sem a templom sem az iskola, a papilakon látszott, hogy özvegy öreg pap lakta, Végh József. A szép nagy gyülekezethez csakhamar hozzászoktam. Kénytelen is voltam vele, mert az uram nem ismert fáradtságot.

A hét minden estéjén volt valamilyen összejövetel. Nem maradhattam el soha. Vasárnap délelőtt az Istentisztelet előtt, gyermek-istentisztelet az iskolásoknak. Este a hét minden napján leányszövetség, nőszövetség, ifúsági egyesület, dalárda, stb. Ha kérték, a temetéseken megjelent a dalárda. Mire mindez beindult, nem volt elég helyünk az öreg iskolában; a kétosztályos szép nagy iskolát nem is tudom melyik évben építették, azt tudom, hogy az alapkö alatt, a templomkert felőli sarkán egy szájával lefelé fordított üvegben van megörökítve az akkori idők viszontagságainak a leírása. Itt, az új iskolában tartottak gyűléseket, összejöveteleket, sőt írói est is volt a „magyar idők” alatt 1941 és 1944 között.

Debrecenből jöttek ki meghívott vendégek, többször is. Volt, hogy Baltazár püspök úr is meglátogatta a gyülekezetet a boldog magyar négy év alatt.

Dr. Erdős Károly teológiai professzor keresztelte az első gyermekünket, Enikőt. E nap emlékére ültették a most már óriásra nőtt jegenyefákat.

E boldog időszak után jött a fekete leves, Sass Kálmánt minden semmiségért, koholt híresztelésekért berángatta a „secu”. A főök mindig az volt, hogy a híveit uszítja a románság ellen. Sokszor elvitték, néha napokra, néha pedig hónapokra, de sohasem lehetett tudni, hogy hol van, nem lehetett érdeklődni sem felőle. Otthon már készenlétben volt a kis csomagja, amit vihetett magával. A család közben nőtt, a két lány után jött a három fiú.

Szerencsére mindig jó segédlelkészeink voltak, akik helyettesítették, ha a szükség úgy kívánta; ’47-ben építettük a kis imaházat a templom mögött. Ez a kis ház igazán szeretettel épült. Asszonyok, emberek hordták a téglát, rakták a falat, tapasztottak, rendeztek. Egy hét alatt felépült. Most már volt kis otthona az ifúságnak, minden estefelé népes lett, más és más csoport gyűlt egybe benne. Kisfiam, Huba, két éves volt, ő is mindig ment segíteni’. Gondolom, útban is

lehetett néha, de az asszonyok állandóan énekeltették. Élvezték, hogy selypítve, teljes odaadással szórakoztatta a szorgoskező munkásokat. Uram is köztük volt előmunkásként. Ő mindig mindenbe belekapcsolódott.

Az egyházi épületek mind szép rendbe voltak, a tanítóink ott laktak. A templomkertben a bokrok, fák még kicsik voltak, sok-sok jukka virágzott szerte-szét. Nem tudom már pontosan mikor, de azt tudom, hogy mindig épült valami. A család [...]”

„Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” Zsolt 127,3

A parókiák, a tisztas papi családok életéhez mindenkor áldás gyanánt tartoztak a gyermekek. A Sass családban nemcsak a szülők, hanem a gyermekek életéről is ölnyi irattartó rakódott le a titkosrendőrségen, ott púposodnak az obskurus polcokon. Történeteik azonban önmagukért beszélnek: a papi család gyermekei hősieken állták a viszontagságokat.

Születésük sorrendjében most az anyakönyvek bejegyzéseit sorakoztatjuk fel tisztelettel, a család érzelmi kapcsolatrendszerének és baráti körének valamegyes betájolására.

1. Enikő Klára Mária az első gyermek, 1937. július 24-én született Érmihályfalván. Ugyanitt keresztelték 1937. szeptember 12-én. Keresztszülők: Győrffy Sándor református lelkipásztor és Hagymássy Emilia református úrhölgy. Megkeresztelte Végh József református nyugalmazott esperes-lelkész. Konfirmált 1950-ben.

2. Gyöngyi Márta születési helye Túrkeve, időpont: 1940. március 2. Keresztelésének ideje: 1941. április 15. A keresztelő lelkész neve: Horváth Viktor segédlelkész. Keresztszülők: dr. Szathmáry Ferenc református ügyvéd és neje Sólyom Judith ágostai evangélikus, lakhelyük Nagyvárad. Konfirmált 1953-ban.

3. Kálmán születési helye és ideje: Érmihályfalva, 1941. február 22. Keresztelésének ideje: 1941. április 15., keresztelte Horváth Viktor segédlelkész. Keresztszülők: Tőkés Béla református lelkipásztor és neje Vadai Ilona református; Végvár. További keresztszülők: Balássy Jolán református, Somogyi István református és Birinyi Ilona református Nagyváradról. Konfirmált 1954-ben.

4. Béla Zoltán szintén Érmihályfalván született 1942. május 22-én. Elhunyt 2011. december 19-én, Bukarestben. Keresztelték 1942. december 26-án. Keresztelte: dr. Erdős Károly debreceni református professzor. Keresztszülők: Kéri József és Sass Amália református vallású hívek. Konfirmált 1955-ben.

5. István Huba Attila születési helye Érmihályfalva, születésének ideje 1945. április 3. Keresztelte az édesapja, Sass Kálmán, 1945. május 21-én, Érmihályfalván. Keresztszülei: Kotormán István református lelkipásztor és Kémeri Mikó Katalin református úrhölgy. Keresztszülei továbbá Tőkés András és neje Kállai Mária, mindketten reformátusok. Konfirmált 1958-ban.

Következne még Sass Tünde Erzsébet (Érmihályfalva, 1946. június 3. – 1946. szept. 14), aki csecsemőkorában halt meg gyomorhurutban. Temetésekor Kiss Ferenc érkeserűi lelkész volt a szolgálattevő.

A svájci forrásanyag végül egy dátum nélküli veszítésről is szól, amelyről úgy tudunk, hogy megírták Bázélbe, miszerint egy fiúgyermekük született volna.

Ha ezekre a születési adatokra nézünk, feltűnik, hogy a második gyermek Túrkevéen látta meg a napvilágot. Ennek az a története, hogy a román államhatalom 1939 októberében letartóztatta Sass Kálmánt. Megkínózzák és 1939. december 21-én Horváth Viktor segédlelkésszel együtt és egy csoport református lelkész társaságában kitoloncolták Magyarországra. Nemsokára áldott állapotban lévő felesége is követhette 1940 februárjában, a hároméves kislányukkal. A „menekülteknek járó segítyből” éltek. Csak 1940. szeptember közepén tértek vissza

Sass Kálmánné és három gyermeke a bărăgani Olaru faluban, 1962 és 1964 ősze között

Érmihályfalvára. A család Túrkevéen, a Győrffy nagyszülők otthonában lakott a magyarországi száműzetés alatt.

A Sass gyermekek, még a legfiatalabb Huba is, valamennyien Érmihályfalván konfirmáltak.

A keresztelő lelkészek sorában kétszer találkozunk Horváth Viktor nevével, aki nemcsak hivatalbeli kolléga, hanem eszmetárs és jó barát. Az első Sass gyermeket keresztelő özvegy Végh József nyugalmazott érmihályfalvi lelkész és esperes felkérése mindenképpen az előd megbecsülést jelenti, ami egy gyülekezet számára jelzésértékű volt. Dr. Erdős Károly 1942-ben keresztelte Sass Bélát. A debreceni református professzor jelentős egyháztörténeti munkásságot fejtett ki, és Sass Kálmán atyai barátja volt. Leveleztek, bízta Sass Kálmánt, hogy képezze magát, és azt szerette volna, ha le is doktorál.

A keresztszülőkre való rákérdezésünk rendjén jutott tudomásomra egy egész sor oldalági családi tragédia, amelynek következtében a Sass gyermekek a keresztszüleikre alig vagy egyáltalán nem támaszkodhattak.

A Sass család három lekipásztor családdal került komaságba. Győrffy Sándor, Tőkés Béla és Kotormán István lelkészekről van szó. Győrffy Sándor az SDG egyik szervezője volt a 40-es évek elején, Hódmezővásárhelyen végzett lelkészi szolgálatot, a kommunista hatalomátvétel után az ÁVO figyelte, és a Sass Kálmánné rokonságához tartozott. Tőkés Béla, aki Sass Kálmánnak volt testvérébátyja, 1961-ben jutott szomorú végre a szekuritátés hajsza miatt. Kotormán István esetében csak az anyakönyvi bejegyzés alapján szerzünk tudomást arról, hogy lelkészi képesítése volt. Ő a már említett Magyar Királyi Állami Polgári Fiú- és Leányiskola első megbízott igazgatója volt. Ez az iskola az 1942–43-as tanévben indult be Érmihályfalván. Érmihályfalván 1944-ben hozták létre a Bajtársi Szolgálatot, pénzt is gyűjtenek jótékonyági céllal, amelyet aztán az 1957-es vallatásoknál fel is rónak Sass Kálmánnak, aki sehol sem vall arról, hogy Kotormán István az ő keresztkomája lenne. Ha igaz, akkor a magyar időben észak-erdélyi kormányfői tanácsos volt. Kotormánék családja Debrecenbe költözött, Sass Kálmánékkal 1953-ig leveleztek.

1937-től kezdődően dr. Szathmáry Ferenc ügyvédként is kulcsszereppel bír a Sass Kálmán pereiben. Ő volt a védő annak a feljelentéssel végződött 1936-os telegdi szabadtéri istentiszteletnek a perén, amely 1937 nagypéntekén felmentéssel végződött. A bírókat lefizették. Welti asszony tudomása szerint a helybeli román vezetők két cigányt bűjtattak fel, hogy Sass Kálmánt kommunista propagandával vádolják. Sass Kálmán 1944-ben személyesen járt közben a frontra küldött Szathmáry Ferenc leszereltetése érdekében.

Kéri József és Sass Amália rokoni és baráti alapon váltak keresztszülőkké. Végül meg kell említenünk egy eddig csak a Sass családban ismert keresztszülői

kapcsolatot is. Welti asszonyról van szó, akiről már korábban kiderítettük, hogy számos, legalább tizenkét magyar keresztgyermeké volt. A Sass családban Enikő volt a keresztlánya. Ezt viszont nem jegyezték be az anyakönyvbe. Lehet, hogy nem is lett volna tanácsos.

Valakinek egyszer azt is fel kellene térképeznie, hogy szám szerint kik voltak a Sass család keresztgyermekéi, és hogy ez a fontos kapocs mit jelentett számukra. Ugyanis a Sass család gyermekszerető volt, azért fogadtak be román gyermekeket is, szám szerint ötöt 1947-ben, a rettenetes országos éhezés idején. A fonáklelkűek persze ezt is félremagyarázták, vádolták, és a törvényszéken ezt az elmagyarasítás bizonyítékának tekintették.

Emberileg tekintve a Sass gyermekek keresztszüleik és azok társadalmi szerepe révén nyertek indíttatást a népszolgálat és a szívós tanulás irányába, hiszen egész világuk hitben és nemzetben gondolkozott, és vitathatatlan, hogy a szülők mellett a keresztszülők is az eszménykép hordozói. Édesanyjuk emlékiratának most következő passzusa finoman megörökítette a férje nevében is, hogy mi volt a lelkeszelesek javarészeének sorsa: a falu anyja is lenni a gyermekek nevelése mellett. Ezt ő szerénységből elhallgatta emlékiratában.

„A család és a háztartás gondja teljesen az én vállaimat nyomta. A hívek minden ügyes bajos dolgaikkal hozzáfordultak: ha nagyobb vásárlást akartak csinálni, vagy férj-feleség összeveszett, ha haraggal jöttek, hazafelé már békességgel mentek el. Mivel ennyire apja volt a gyülekezetének, nem jó szemmel nézték a hatalmasok.

Szerintem csak az volt a bűne, hogy annyira hallgatott reá a magyarság, nemcsak Mihályfalván, hanem az egész környéken.

Igaz, hogyha lehetett, akkor megakadályozta, hogy a határ felé ne települjenek többségiek. Azóta sajnos már több telepes falu létezik a határzónában.

Meg kell említenem még egy pár dolgot. Az 56-os események után [...]”

Ehhez a „pár dolog”-hoz még visszatérünk, és hála Istennek, hogy a Nőszövetség naplójában akarva-akaratlanul megörökítették azokat az akkoriban magától értetődő jócselekedeteket, amelyek nélkül halott a hit és még a remény is elszállna. Aki az alábbi sorokat olvassa, lássa meg mindenik pásmájában és kezdeményezésben a női felebarátot, Baba Néni tiszteletes asszonyt, Sass Kálmán szíve-fele-párját.

„Az Érmihályfalvi Református Nőszövetség hivatalosan 1949. január 1-én alakult meg, Sass Kálmán lelkipásztor vezetésével. A nőszövetségi munka 1949-ig is folyt, de nem hivatalos keretekben. Az 1930-as évek végétől nt. Sass Kálmán tiszteletes úr és felesége, Sass Kálmánné sz. Tőkés Mária, Baba néni, irányították a keresztyén asszonyok és leányok szolgálatát. Idős gyülekezeti tagjaink arra emlékeznek, hogy már 1938-tól a leányok nemcsak a Bibliát tanulmányozták,

**Id. Szilágyi Ferenc érmihályfalvi
művész alkotása (2014)**

de háztartásvezetést is tanultak, kézimunkakörön is részt vettek. A református nők, asszonyok bibliaórákra jártak, házi biblia-köröket szerveztek, ünnepélyeken énekeltek, szavaltak, szeretetvendégséget szerveztek szegényeknek, hadi árváknak, a „magyar világban” a vasúti állomáson magyar katonáknak főztek, segítették őket élelemmel, ruhával. Az özvegyeket felkarolták, a szegényebb tanulókat taníttatták, adományokat gyűjtöttek az általuk szervezett jótékonyági bálakon, karácsonyi szeretetsomagokat készítettek, tűzifát juttattak az elesett, de templomba járó családoknak. 1958-ban kivégezték a többször meghurcolt lelkipásztort, a megfélemlítés, a kommunizmus beszüntette a Nőszövetség áldásos belmissziós szolgálatát. A nőszövetség naplóját csak 1951. május 2-ig jegezték.”

Íme, mennyire fontos, hogy nyoma legyen a lelkiségnek, hogy fénykép maradjon a jó példát mutatókról. A veszteségeket ép elmével feldolgozó életigenlés kerüli a versenyben való panaszkodást, és ismétlődő történelmi tanulságként vesszük eszünkbe: az Egyházban minden maradandó megújulás a keresztyén nőmozgalmakban gyökerezik, és ez a családokban is megmutatkozik!

A pusztában, vagyis túlélés a halál árnyékának a völgyében

Térjünk vissza a „pár dolog”-ra: az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc után vagyunk, és innen követjük tovább az emlékezés fonalát Sass Kálmánné Tőkés Mária kézírata alapján. Mi történt tehát Sass Kálmánnal és családjával?

„Az 56-os események után hamarosan elvitték. Úgy láttam, hogy már állandóan rendezgette a dolgait, érezhette, hogy baj lesz, mégis olyan váratlanul ért bennünket. Enikő lányunk esküvőjére készültünk. Egy estefelé jött három szekus házkutatást tartani. Mikor elvégezték, letelepedtek a szobánkba, ahol már többen voltunk, mert (»Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!«) aki az

udvaron volt, vagy hozzánk jött, kimenni nem engedték. Estefelé még jött két egyenruhás, talán kívül ügyeltek addig a házra?!

Körülbelül éjfélkor szólottak, hogy mostmár készüljön, mert beviszik Váradra egy rövid kihallgatásra.

Azt kérte tőlük, hogy engedjék meg, hogy összeadhassa a lányát a vőlegényével. Megengedték.

Az esketési beszédében mindnyájunktól elbúcsúzott pár szóval. Nem emlékszem csak a kicsi fiaméra: «Én is apa nélkül nőttem fel, mégis ember lett belőlem.»

Úgy látszik, ő már tudta azt, hogy nem jön vissza, hősiesen viselkedtünk mindannyian, nem okoztunk nekik örömet jajveszékeléssel vagy könnyhullatással.

Másnap is eljöttek és az íróasztalát vizsgálták át alaposabban. Sajnos két levelet találtak Maléter Páltól, aki már akkor fogoly lehetett. Ez volt aztán a fő bűn, pedig emlékezetem szerint valami köszönőlevél volt. Ezután mindennap jöttek, amíg mindent milliméterre átkutattak; puskát kerestek, de természetesen nem találtak.

A rövid kihallgatás igen hosszúra nyúlt.

Nem értesítettek arról, hogy kivégezték. Hét évig én még mind reménykedtem. Már rég a Baragánban voltunk, amikor megtudtam a szomorú hírt, akkor aztán kitört belőlem a mindaddig visszaszorított fájdalom. Ezt is csak véletlenül tudtuk meg, ugyanis a három nagy fiam, amikor felvételizni ment az egyetemre, kértek adatokat a szülőkről, én munkás voltam, de az apjuk?

Mondták, hogy meghalt, de bizonyítani kellett. Az egyetem kért bizonyítványt Szamosújvárról.

Onnan tudtam meg hét év után, hogy kivégezték.”

Az az érzésem, hogy itt a lelki fájdalom fokozódása miatt hagyta abba visszaemlékezésének írását. Ugyanis a lapon még lett volna hely annak sugalmazására néhány tollvonással, hogy elérzékenyült, vagy sírt is a férjével eltöltött húsz év és az azt követő évtizedek emlékeinek felidézése közben.

Az értarcsai temető sírköve

Sass Huba számolt be arról, hogy egy zsák krumplival és egy dunyhával – ennyit vihettek magukkal – hurcolták őket a regáti pusztába. El kellett hagyniuk a templomot és az iskolát, de megmentették a Bibliát. Megható ez, hogy a száműzetésükbe magukkal vitték édesapjuk Bibliáját.

Hivatalosan 1959 augusztusában, egy Olaru nevű bărăgani faluba jelölték ki kényszerlakhelyüket. Bélát és Kálmánt még ekkor sem hagyják nyugodni, bebörtönözték őket. Egy 1964-es (?) fényképen nemcsak a két fiút lehet látni, hanem Gyöngyit is. Huba előtt a hozzájuk szegődött barátságos Bundás kutya ágaskodik a kunyhó előtt, amelynek tartóoszlopához egy kerékpár támaszkodik. Lényeges az, hogy még ezen a fényképen is látszik rajtuk, hogy szeretik egymást.

Egy másik helyen már egy állami gazdaságban dolgoztak, ha jól számolunk, akkor 1966-ban ott kereste fel őket Kéri Gáspár unokatestvérük. Ő is meggyőződhetett arról, mint ahogy később mi is, hogy állhatatosan kitartottak hitükben. Ott a pusztában az önfeláldozó édesanyjuk volt a hit példaképe és hőse, az otthon, a haza és a kultúra. Onnan, a nagy mélységből kiáltottak hangtalanul Istenhez, vagy emlékezetből énekelték a zsoltárokat?

Drága édesanyjuk értarcsai temetésén az öt gyermek ismét és még együtt volt, és imádságban adtak hálát Istennek csendes, összetartó erejéért. Ekkor már a teljes magyarországi rokonság is eljőhetett az értarcsai ravatal mellé.

Ez az a pont, ahonnan égre emelt kézzel kívánjuk, kérjük és követeljük mi is a szüleink, a családjaink és az intézményeink történetének tiszteletét, szenvedéseinek elismerését, még akkor is, ha életünk megaláztatásokkal telített, mert a mi igazságunk Krisztusban van. Vajon csak az elesettek számára vigasztaló esemény, hogy nincs olyan nap, hogy Isten ne hagyná meg magát? A sötétség naponta jelentkezik, s ennek beálltával a krisztusi indulatból táplálkozó csendes erőkre kell támaszkodni és emlékeztetni a megtartás csodáira, Istenre hagyva a bosszúállást. Itt valamennyien az 1956-os mártírok családjaira, e helyen pedig különösen az érmihályfalvi és környékbeli falvak elhurcolt híveire, több mint száz igaz emberre gondolunk, akiknek elsősorban az volt a bűne, hogy magyarok voltak.

HERMÁN M. JÁNOS ny. lelkipásztor

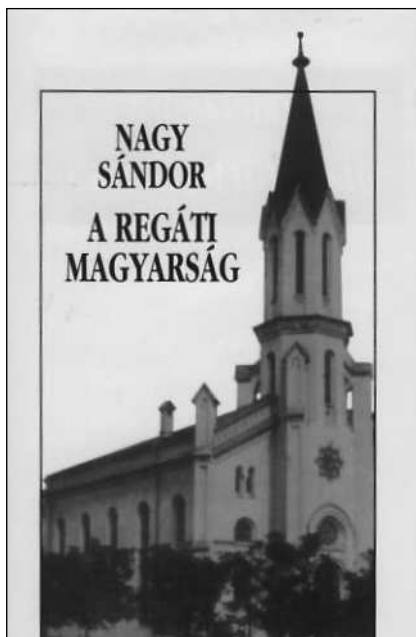
A landshuti apostol

Többször megiszonyodtunk már a sztálinista borzalmaktól, melyekről évtizedekkel később túlélők számoltak be. Viszonylag szerencsésebbeknek véljük azokat, akik Magyarország többszöri eleste után az irigyelt Nyugat felé ke-resték a menekülés irányát. Az emigrációról se volt ildomos-tanácsos beszélni Kádárék népi demokráciájának álcázott proletárdiktatúrájában. Hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy dr. Békássy Albert, a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat (NYEMRLSZ) világi elnökével a budapesti Ráday Kollégium levéltárában többtucatnyi dobozban rejtőz, több ezer okmány kö-zött búvárkodhattam. Bár ez irdatlan munkaterületet még átgondolni sem lehet igazán, egy nyomon viszont kirajzolódott előttem egy egészen kivételes ember sorsa, akiről kár lenne nem tudni református egyházunk missziói világában. Mindegyre az Ap.Csel. könyvéből ismert Antióchia tűnik élém, ahová és ahon-nan Pál apostol rendre elmegy és visszatér, irányít, hálát ad.

Az 1896-ban Nagyszöllősen született Nagy Sándor egészen fiatalon, súlyo-san megsebesül a háborúban. Vitézi kitüntetéssel, főhadnagyi rangban tér haza. A kolozsvári teológiára jelentkezik, hol két év alatt szerzi meg a lelkészi oklevelet.

Kányádi Arankával kötött házasságukból két fiú születik: Álmos és Csaba-Sándor, aki később feldolgozza apja ha-gyatkát. 1923-24-ben a kalotaszegi Türen szolgál, utána bukaresti és óromániai szórványgondozást végez. 17 év buka-res-ti lelkipásztorsága során az általa kiadott Egyházi Újságban 82 részben közli meglá-tásait a regáti magyarság sorsáról. Ezeket gyűjti kötetbe A regáti magyarság című kiadványa.

A bukaresti időszakon végigvonul a magyar iskoláért vívott küzdelem. Rámutat az olténiai magyar erdőmunkások megalá-zására, akik két órával többet dolgoznak, mint román társaik, miközben 30 száza-lékkal kevesebb fizetést kapnak. Mintegy 300 zsidó családot fogadnak be a reformá-tus egyházba az elhurcolástól védve őket. A 35 ezres bukaresti magyarság tömegesen indul hazafelé a bécsi döntés után.

A regáti magyarság c. kötet borítóján az 1959-ben lerombolt bukaresti templom

1941-ben került Budapestre, ahol konventi tikárrá nevezik ki. Nyilván jól ismeri a magyarországi református állapotokat. Nem véletlen tehát, hogy Ravasz László püspök őt küldi ki a németországi (és ausztriai) menekültek lelkigondozására. Csakhogy a második háború után a vesztes Németország amerikai, szovjet, francia és angol zónákra osztva él, a győztes hatalmak fennhatósága alatt. Ezekbe a zónákba irányítja Nagy Sándor a menekült lelkipásztorokat, hol ajánlás, hol önkéntes vállalás jegyében. Kb. 300 elcsigázott lelkészcsalád vár jobb sorsára. Az orosz zónában alig lehetséges az evangéliumi szolgálat.

A Münchentől 70 kilométerre lévő Landshuton alakul meg az a bizonyos magyar Antiócha. Felmerülhet a kérdés: Miért éppen Landshut?

Bizonyára a szerteágazó vasúti csomópont az egyik legfontosabb tényező.

A különleges központból Nagy Sándor lankadatlanul irányítja az emigrációba kényszerült, anyagilag kiszolgáltatott és lelkileg mélyen sérült magyar reformátusság pásztorolását, segélyezését, szervezi és tartja a kapcsolatokat Amerika, Dél-Amerika, Ausztrália felé és vissza. Számosan keresték és vállalták a kivándorlást a tengeren túlra.

Nagy Sándor egy fáradt pillanatában arról ír, hogy nem bírja az iszonyatos mennyiségű levelezést. Nincs ebben semmi túlzás. Mintha tudta volna, hogy az utókor ezekből a levelekből fogja értékelni hatalmas munkáját. Lelkigondozói, családi, baráti levelezése mellett számtalan levele tanúskodik arról, hogyan igyekszik egyengetni azoknak útját, akik tengeren túlra próbálnak jutni, akár jobb megélhetés miatt, akár lelkeszi szolgálatra. „A kivándorlóknak pedig nyomtatékosan kérem megmondani, hogy itt kettőt várnak el tőlük: az egyház életében részvételt és becsületes munkát”.

Amerikában se kommunistára, se nemzeti szocialistára nincsen szükség (levelezés).

Landshuton alakul meg a Szórványban Élő Magyar Református Egyház, SZÉMRE rövidítéssel. Ennek jogfolytonossági örököse a Nyugat-Európai Magyar

Ravasz László püspök

Református Lelkigondozó Szolgálat (NYEMRLSZ), melynek Nagy Sándor alkotja meg a szervezeti és működési szabályzatát.

A landshuti apostol céltudatosan és elszántan igyekszik megőrizni a magyar reformátusok nemzettudatát és hitvallását, jóllehet feltétlen politikamentességre törekszik. Pontosan tudja, nagyhatalmi érdekek és a befogadó ország érdekei mellett a menekültek felekezeti és politikai csatározásai csak árthatnak a missziónak. A menekültek, vagy emigránsok (később) rövid gyűjtőfogalom, de a kb. másfélmillióra tehető magyar közösség rendkívül sokszínű. Vannak kitelepítettek, katonák, akik a német visszatérésben, vagy Nagy-Magyarország helyreállításában reménykedtek. Mások valóban menekülnek – a szovjet hadsereg és a nyilas rendszer és rémhírei elől. Le kellett győzni azt az előítéletet, miszerint a magyarokat világháborús ellenségnek tekintik. Nagy Sándor tiszteletes rengeteg ismeretséget köt, kivívja a német hatóságok és zóna-uralkodók csendes elismerését. Rendszeresen hozzá fordulnak az akkoriban szükséges utazási engedélyek beszerzéséért is, melyekkel a különböző zónákban közlekedhettek.

A landshuti bázis területén 1946-ban 450 magyar él, ebből 115 protestáns, átlagban 65-en vesznek részt az istentiszteleten, de ide figyel a fél világ menekült magyarsága. Bajorországban 1947-ben 20 magyar protestáns lelkész és 7 lelkigondozó működött. Ide érkeznek az akkori közlekedési és postasebesség viszonyai között a segélyek, melyeknek megszerzése és elosztása is emberfeletti feladat. Levelek, kérések, igazolások és visszaigazolások ezrei tanúsítják Nagy Sándor és munkatársai heroikus segélyküldelmét egy olyan világban, ahol alkalmasint az Úrvacsorához szükséges két liter bort és öt kg kenyeret is kiutalásra kaptak. Csak a gyanakvás és gyanúsítgatás keringett szabadon, miközben adott pillanatban annak is örül a gyenge fizikumú, beteges, talán ezért vegetáriánus lelkész, hogy „Szombathelyen sikerült némi murkot szereznie”.

Kezdetben az illetékes zóna-fennhatóságok területén kialakított légerekben várják sorsuk jobbra fordulását a hontalan magyarok. Külön gond a munkahely, a betegség, a gyógyszer, és még nehezebb a kórházi kezeltetés.

Láthatóan hathatós támogatást igyekszik nyújtani az Amerikai Magyar Református Egyház, bár hónapokba telik egy-egy

v. Nagy Sándor lelkipásztor

segélyszállítmány megérkezése. Németországban müncheni központtal működik erős segélyszolgálat.

Külön fejezet a magyar iskolahálózat megszervezése, melyről szintén nem mondhattak le Landshutban. Körlevelek, kimutatások igazolják a kínkeserves iskola-ügyeket. 1949. augusztus 23-án a Református Lelkigondozói Szolgálat elnökségi ülésén jelen van Halfdan Hogsbro dán evangélikus lelkész, az Egyházak Világtanácsának megbízottja. Neki is az a véleménye, hogy „a magyarnak való megmaradás szabad kell maradjon még akkor is, ha a német hatóságok a gyermekek nevelésébe természetsszerűleg beleszólnak.”

1946-ban Harangszó címmel útnak indítják az első magyar szórványlapot.

Az évek során természetesen a hontalanságban szaporodnak a magyar sírok, melyeknek gondozására és pontos nyilvántartására szólítja fel a szórványok gondozóit.

Meglepő a nyugati szórványban nyilvántartott áttérések és kitérések pontos listája. Más kérdés, hogy segélyek reményében is számosan reformátusokká lettek.

Havonta bekéri a szórványgondozók szolgálati jelentéseit, ezek fontosak a soványka fizetések elnyeréséhez is. Az anyakönyvek pontos vezetését is elvárja. Feltűnt például, hogy Papp Ferencz, született 1892. szeptember 10-én a Bihar megyei Inándon, iratok nélkül jutott ki Némethonba. Anyja: Papp Ilona református vallású, keresztszülei Csárnai Imre és Fóris Júliánna inándi lakosok. Nagy Sándor két megbízható tanú támogatásával születési bizonyítványt bocsát ki számára. Ismereteim szerint a mai Inándon már nincs is magyar.

Kiváló diplomáciai érzékkel és pásztori felelősséggel nyilatkozik munkatársaival az anyaországbeli történések, Mindszenty bíboros elhallgattatása, Ordass Lajos evangélikus püspök bezárása ügyében, imádságra szólítva érettük. Állást foglalnak a Ravasz László püspöki székébe méltatlanul ültetett Bereczki Albert ügyében.

A szervezői munkában két fő segítőtársa Harsányi András egyháztörténész és Soós Géza, a Soli Deo Gloria elnöke volt. A beszercei származású dr. Szigethy Béla, Kur Géza lelkipásztorok mellett a világi munkatársak között találkozunk Wass Albert és Nyirő József erdélyi írók és a Horthy-korszakban tekintélyes v. Koszorús Ferencz, volt vezérkari ezredesből lett landshuti gondnok nevével.

1946. július 14-én Münchenben körülbelül 400 fő előtt prédikál. Állandóan hívják valamerre szolgálni. Közben hónapokig nem hall hírt a Magyarországon rekedt családjáról.

1947. október 28-án Nagy Sándor vezetésével zajlik Eichenauban a Németországi és Ausztriai Magyar Református és Evangélikus Lelkigondozói Szolgálat első presbiteri konferenciája, melyen a lelkész értékeli a vezetőbizottság eddigi

munkáját: „olyan tevékenységet folytatnak, hogy az otthoni testvéreknek nem kell kitagadniuk őket, hogy szavaink, cselekedeteink ne ártsanak népünknek.”

1948-ban dr. Dienes Barna teológiai tanárnak írott levelében válaszol arra a hazai kérésre, hogy „minél előbb térjen haza, minden magyarnak otthon a helye”. A korábban kivándorolt lelkészek nagyobb része hazatért.

De hol a haza? Ha nem esne politikai beszározás és ármány áldozatául, akkor akár visszatérhetne, de mint bukarestit Pestről esetleg Romániába küldenék haza, amikor már Észak-Erdély ismét román terület.

A kiváló diplomata, megbocsátó lelkületű Nagy Sándor munkája is ellen-szelek sodrásában hanykódik. Egyik munkatársa elképesztő rágalommal illeti, idézni is méltatlannak tartom, de a közvélemény bocsánatkérésre kényszeríti. Nagy Sándornak ennyi bőven elég.

Hadd álljon itt két kiragadott levélrészlet, melyek önmagukért és e kivételes lelkipásztorért beszélnek.

1948-ban írja dr. Füstí Molnár Lajosnak, az amerikai Magyar Élet főszerkesztőjének: „Ellenünk itt mint reformátusok ellen folyik a hadjárat minden úton és minden eszközzel..., ember pedig akad itt elég – protestáns is – aki, hol tudva, hol tudatlanul, politikai útonállásból éldegél... Értelmetlennek és haszontalan-nak tartanám katolikus testvéreimmel kötődni, de az itt kint lévő református hí-veinket magyar becsületükben meggyalázni, nemzethűségükben rágalmazni..., amennyiben Isten erőt ad hozzá: nem engedem.”

Egyed Aladár ev. főesperes írja: „Főtisztelendő Püspök Úr! ... tisztelettel ké-rem, szíveskedjék vezető lelkészünket, Nagy Sándor konventi titkár urat jelenle-gi megbízatásában az 1948. évben is megerősíteni a következő indokok alapján:

Óriási nehézségek és akadályok leküzdése után végre sikerült lelkigondozói munkánk akkreditálását biztosítani, nemcsak a német egyházi és világi hatásá-goknál, de az amerikai, angol és francia megszálló hatóságoknál is. Ha most újra egy személycsere állana be, lelkigondozói munkánk alapjaiban rendülne meg...

...ez a bizalom nagy részben Nagy Sándor személyéhez fűződik...

Nagy Sándor konventi titkárnak a központi vezetésben való jártassága és szaktudása lelkigondozói munkánk számára nélkülözhetetlen. Idekint olyan bo-nyolult egyházjogi és kormányzati esetek váltakoznak, amelyeket nélküle meg-oldani nem tudnánk.”

Nagy Sándornak köszönhető az, hogy a kintlévő protestáns magyarok te-kintete a demokratikus Magyarországtól nem fordult el, a nemzet erejét meg-gondolatlan kivándorlással csökkenteni akaró irányzatok megtorpantak.

Nagy Sándor lelkes beszédei egész Németországban, a kintlévő magyarság lelkében, felekezeti különbség nélkül, olyan hatásokat váltanak ki, amelyek az egyetemes magyarság számára felbecsülhetetlenek és pótolhatatlanok.

Nagy Sándor 1952-ben kivándorolt Amerikába, ahol két évvel később, 58 évesen Clevelandben halt meg, 1954. július 1-én. Kevéske megtakarított pénzéből még halála előtt csomagokat küldött Magyarországon rekedt családjának.

Egy magánlevélben – igen meghatóan – többre tartják v. Nagy Sándor érdekeit, mint az ókori Hódító Nagy Sándorét.

Landshutban áll a világ legmagasabb téglatornya, magyar közösség ma is él a városban. De ott temették el IV. Béla leányát, Erzsébetet is, a fiával, Ottóval, aki 2 évig, 1305-1307-ig magyar király volt. A NYEMRLSZ tisztelettel adózik Nagy Sándor lelkipásztor életműve előtt, éppen ezért emléktáblát állít számára egykori szolgálati helyén, Landshutban.

v. BERECHKI ANDRÁS ny. lelkipásztor

Dietrich Bonhoeffer, a német vértanú-lelkipásztor

Fel sem merül a ma emberében, legyen az akár keresztyén is, hogy mit jelent Urának, Jézus Krisztusnak mindnyájunk számára hátrahagyott kérése és ígérete: „Valaki azért választ tesz énrólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt.” Ahhoz, hogy megértjük a Megváltó ajánlását és ígétét, talán számunkra, késeiek számára nem elég elolvasni a Máté evangéliumából a fenti igét, de hozzá kell olvasnunk az Anyaszentegyház kétezer éves történetéből azokat a krónikákat és megemlékezéseket is, melyek az életüket sem kímélő keresztyén vértanúkról szólnak. Nemcsak az őskeresztyénekre vagy a gályarabokra kell gondolnunk, mert a napjaink riasztó vallási türelmetlenségéből támadó keresztyényilkosságok sajnos szomorú aktualitással bírnak számunkra is. Ez alkalommal a második világháború idején mártírhalált halt német teológusra, lelkipásztorra, Dietrich Bonhoefferre emlékezünk, akinek élénk tárulkozó élete akár lanyhuló hitünket ébresztgető mennyei jelnek is tekinthető.

Bonhoeffer ikertestvérével, Sabine-val együtt 1906. február 4-én született egy nyolcgyermekes családban, a mai lengyelországi Wroclaw városában. Édesapja pszichiáter-neurológus professzor volt. A család 1912-ben átköltözött Berlinbe, így Bonhoeffer tanulmányainak java részét itt végezte el. A család evangélikus-lutheránus vallású lévén, Dietrich – a lelkészi pályát választva – a tübingeni evangélikus teológiára iratkozott be. Látókörét nagymértékben szélesítette, hogy kilépve Németországból Rómában és New Yorkban is tanult, Barcelonában pedig segédlelkészi szolgálatot végzett. 1931-ben tért vissza hazájába, de a felgyorsuló, nem kis meglepetést és hitbeli próbát jelentő belpolitikai események igen kacskaringóssá tették az ifjú teológus-lelkipásztor további pályáját és rendhagyónak mondható szolgálatát népe körében.

1933 januárjában Németországban – amely az I. világháború vesztese és az 1929-1933 közötti gazdasági világválság egyik legfőbb kárvallottja volt – Adolf Hitler kancellárrá történt kinevezése nyomán a nemzetiszocialista párt került hatalomra. Ennek kilátásaival számot vetve, hite és lelkiismerete kényszerének engedve Bonhoeffer elhagyja hazáját, két évet Nagy Britanniában tölt, ahol a londoni német szórványgyülekezet lelkipásztori-lelkigondozói szolgálatát vállalja el. Közben az új uralmi rendszer az élet minden területén kizárólagos irányításra tör. A 28 német tartományi egyházat arra kényszerítené a hatalom, hogy egységes birodalmi államegyházzá álljon össze, melynek központilag irányított vezetését egy birodalmi püspök keze alá rendeli. Ekkor indul meg a különböző németországi egyházrészek küzdelme a hatalom ellenében, hiszen ez a kormányzat nem kevesebbet kíván az egyházaktól, mint hogy cenzúrázza és kilúgozza az egyház hitének alapját, a Bibliát, azaz hagyjon el a Szentírásból minden, a náci ideológiának ellentmondó részt: a teljes Ószövetséget, mert az zsidós tanítás, és az Újszövetséget is meg kell tisztítani a zsidós elemektől, ideértve Jézus zsidós vonásait is.

E központi, állami támadásra adott feleletként az egyházak jó részének képviselői 1934-ben Barmenben zsinatot tartanak, és félre nem érthető módon foglalkoztatják nyilatkozatba, hogy Isten teljes Kijelentése a mindkét szövetséget magába foglaló Szentírásban adja a keresztyén hit fundamentumát, és attól a Barmenben egybegyűltek nem kívánnak eltérni. Ez nyílt ellenállásnak minősült az államhatalom szemében, és megkezdődött a Barmeni Hitvallás elfogadóinak az üldözése. Így kényszerült visszatérni hazájába, Svájcba a bonni teológia professzora, Barth Károly is. Mintegy hétezer feljelentésről tud a történettudomány, amelyeket az ellenálló lelkipásztorok ellen nyújtottak be a német hatóságoknak. Így ült nyolc évet börtönben Martin Niemöller püspök, aki 1945-ben szabadult.

1935-ben Bonhoeffer az otthoni események ismeretében visszatér Németországba, és a Finkenwalde-i teológiai szeminárium hallgatóit tanítja Hitler-ellenes szellemben. 1936-ban a Gestapo főnöke, Himmler betiltja a szeminárium működését, azt a rendszer ellenségének nyilvánítva. Bonhoeffer a tiltás ellenére tovább folytatja oktatói-nevelői munkáját – most már a földalatti, azaz tiltott oktatásban –, kijelentve, hogy inkább Istennek kell engedelmeskedni, mint a hitetlen uralomnak.

1939-ben New Yorkba hívják tanítani, de nem vállalja el, hanem hazájában marad, mert úgy érzi, hogy e vészterhes helyzetben neki otthon a helye. 1940-ben a szeminárium a második állami betiltást is megkapja, hiszen folyamatosan figyelték annak további, rejtett működését. Ezek az évek érelik meg Bonhoefferben a felismerést, hogy az egyháznak még tevőlegesebben kell fellépnie az embertelenség ellen. Érdekes fordulat áll be életében, mikor Wilhelm

Canaris alkalmazza a német hadsereg hírszerző szolgálatánál. Bonhoeffer arra használja fel ezt a különleges helyzetet, hogy az itt szerzett értesüléseket az ellenállási mozgalom számára továbbítja, hogy az abban tevékenykedők védekezni tudjanak a hatalom embervadászatával szemben. Számára az ad bátorítást, hogy Canaris admirális maga is a Hitler-ellenes mozgalom híve és harcosa.

1942-ben Bonhoeffer egy svédországi konferencián vesz részt, ahol a német ellenzék tanácskozik a fasiszta hatalom ellen. Béketervet dolgoz ki a jövőre nézve, azt át is nyújtja az ott levő angol delegátusnak, de tervét az angolok nem veszik figyelembe.

A következő év hozza el Maria von Wedermeyerrel való eljegyzését, de az ellene összegyűjtött állami vádak alapján az év márciusában letartóztatják, és a Gestapo berlini börtönébe zárják, majd onnan a hírhedt buchenwaldi koncentrációs táborba szállítják át. Újabb fordulatot hoz életébe a Hitler ellen 1944. július 20-án elkövetett gyilkossági kísérlet, amikor a vádhatóság végső bizonyosságot szerez Bonhoeffer ellenálló voltáról, és Buchenwaldból a flossenbürgi táborba szállítják át. Már csak pár nap lenne hátra, hogy a közelgő nyugati csapatok ezt a tábor is felszabadítsák, amikor Himmler személyes parancsára 1945. április 9-én hajnalban felakasztják. Vele egyidőben végzik ki Canaris admirálist is, mint az ellenállás másik ismert alakját.

Bonhoeffer sokirányú teológiai munkásságát mutató tanulmányai, értekezései, prédikációi mellett 1951-ben börtönleveleit is kiadták, melyeket fogsága hónapjaiban írt szüleinek, menyasszonyának, barátainak. Igen tanulságos Követés című írása, melyben a keresztyén Krisztus-követés legmélyebb titkaira és gyakorlatára tanítja az egykoriakat és bennünket is. Ha úgy érezzük, hogy hitünk langymeleg, a Jelenések könyvének ítélete szerint olyannak bizonyul Isten szemében, mint a langyos víz, amelyet kiköpnek.

Egy mártírhálált halt hitvalló keresztyén ember önfeláldozása előtti tisztelgésen túl a Bonhoefferre való visszaemlékezés arra is ösztönöz, hogy rátaláljunk a keresztyén élet egyik legfontosabb mozzanatára, önmagunk naponkénti megvizsgálására: hitünk a másokért való szolgálat forrása-e?

ZSIGMOND JÓZSEF ny. lelkipásztor

Megjelent a szerző Gyertyaláng című kötetében

ARANY JÁNOS

Él-e még az Isten?

Él-e még az Isten... magyarok Istene?
Vagy haragra gerjedt népének ellene,
És elhagyta végkép,
Hogy rabló, zsivány had, bérbeszedett csorda
Égesse, pusztítsa, öldökölje sorba
Régi kedves népét?

Él-e még az Isten - az az Isten él-e,
Ki e dús Kanaán országba vezérle
Mint Izráelt hajdan,
Hozván őseinket füstnek fellegében,
Égre felpirosló tűz-oszlop képében,
Véres viadalban?

Él-e még az Isten, - az erős, hatalmas,
Aki elleninken adott diadalmat
Száz-meg-száz csatákon?
Aki ujjainkat kardhoz egyengette,
Nevünket dicsővé, félelmissé tette
Széles e világon?

Él-e még az Isten, ki erős karjával
Megtartott, megőrzött ezer éven által
Egész mostanáig?
Ki annyi veszély közt nem hagyá elveszni,
Töröknek, tatárnak martalékul esni
Árpád unokáit?

Él még, él az Isten... magyarok Istene!
Elfordítva sincsen még e népről szeme,
S az még, aki régen:
Harcra hát, magyar nép! Isten a vezéred:
Diadalmat szerezh a te hulló véred
Minden ellenségén.

(1848)

Az Árpád-ház vitatott kihalása

1301-ben, III. András halálával kihalt a honfoglaló magyarság királydinastiája. Nem minden kutató ért viszont ezzel egyet.

Az Árpád-ház férfiágának 1301 évi kihalásával a leányági örökösök – és a mögöttük álló trónkövetelők – nyújtották ki kezüket a magyar korona után. Az Árpádok öröksége végül a nápolyi Anjoukra szállt, de Károly Róbert hatalomra jutásával nem csitultak a találgatások az Árpádok vérvonalának kihalását illetően.

Amikor 1301. január 14-én III. András király (1290-1301) meghalt, az Árpádok éppen háromszáz éve ültek a magyar trónon. Bár ebben az időszakban a dinasztia tagjainak a koronáért vívott harcai nem mentek ritkaságszámba, az soha nem volt kérdés, hogy a királynak a honfoglaló Árpádtól leszármazó uralkodócsalád férfitagjai közül kell kikerülnie. Érthető tehát a zavar, ami az

Károly Róbert

utolsó Árpád, III. András halálát követte. De vajon valóban III. András volt-e az Árpád-ház utolsó férfitagja, s valóban kihalt-e vele a dinasztia?

Elágazó családfák

Már 16. századi történetíróknál feltűnik egy olyan nézet, miszerint különböző francia főrendű családok az Árpád-házzal tartanak rokonságot. Az egyik elképzelés szerint II. András király (1205-1235) András nevű fiától származna le a francia Crouy-Chanel család. Egy másik változat azt véli tudni, hogy III. András, mielőtt még 1290-ben a magyar trónra lépett volna, összeházasodott egy velencei hölgygel, s az e frigyből született egyik fia lenne a Crouy-Chanel család őse.

A meglepő elméletek dokumentumokra hivatkoztak. Ezek közül a dokumentumok közül az egyiket III. András egyik állítólagos, Félix nevű fia 1279-ben bocsátotta ki, egy 1282-ben kiadott másiktól pedig kiderül, hogy ennek a Félixnek ráadásul volt egy Márk nevű testvére is, sőt, szó esik benne III. Andrásnak egy Péter nevű törvénytelen gyermekéről is.

Az iratokat többször, több neves történész is vizsgálta, és azokat mindenki egyöntetűen hitelesnek ismerte el. Az ellentábor viszont azzal érvelt, hogy szerfelett különös, hogy III. András állítólagos fiai illetve unokái semmilyen módon nem keresték a kapcsolatot apjukkal azt követően, hogy azt Magyarország királyává koronázták, noha egy királyi rokon abban az időben (is) kincset ért!

II. András király

Ezen hitelesnek tekintett dokumentumokon kívül viszont nem került elő egyetlen olyan forrás sem, mely akár a leghalványabb utalást tenné arra, hogy III. Andrásnak fiági leszármazottai lettek volna. A rendelkezésre álló adatok alapján a történészek megállapodtak abban, hogy az Árpádok valóban kihaltak, vagy legalábbis III. András ágán bizonyosan nem éltek tovább.

Ennek a kérdésnek a mentén felbukkant viszont egy másik rejtély, mégpedig az, hogy III. András valóban törvényes származású unokája volt-e II. András királynak, vagy sem. A kérdésfelvetésnek lehetett valami alapja, mert III. András származása már korábban is sok sugdolózásra adott okot. A kérdés már a középkorban felmerült, a magyar krónikák egy egész fejezetet szenteltek András származása tisztázásának. Nyilván volt mit tisztázni.

A krónikák beszámolója alapján bonyolult családi viszonyok bontakoznak ki. II. Andrásnak valójában három felesége volt: az első az 1213-ban meggyilkolt Gertrúd, a második pedig a krónikás által valamiért hallgatással mellőzött Jolánta volt, aki 1233-ban halt meg. Az újra megözvegyült András, jóllehet már hatvanadik életéve felé közeledett és meglehetősen beteges volt, elég erőt és kedvet érzett ahhoz, hogy új asszonyt vegyen magához. Az elhatározást tett követte, és 1235-ben házasságot kötött Estei Beatrixszal.

E harmadik frigy nem csak rövid volt, de meglehetősen kellemetlen helyzetbe hozta az ifjú arát. II. András halálakor ugyanis felesége, Beatrix királyné éppen áldott állapotban volt, s a krónikások pedig – hogy lezárják a kényes ügyet

– tömören csak annyit jegyeztek fel a királynéről, hogy az özvegy „*visszatérni készült szüleihez*”.

A valóság ennél sokkal prózaibb volt. II. András felnőtt fiai, a trónutód IV. Béla és öccse, Kálmán herceg arra gyanakodtak, hogy a születendő gyermek házasságtörő kapcsolat gyümölcse, s apjuk halála után őrizet alá vették mostohájukat. Az özvegy királynénak titkon, szökve kellett elhagynia az országot, s gyermekének már külföldön adott életet. Az újszülött az István nevet kapta, amihez anyja alighanem azért ragaszkodott, hogy így is kifejezésre juttassa: a gyermek annak a dinasztíának a törvényes sarja, amelynek alapítójaként az első magyar királyt, Szent Istvánt tisztelték.

Az Árpád-házi vért magáénak tudó István külföldön élte le életét. Velencében feleségül vette egy előkelő leányt, Thomasinát. Ebből a házasságból született – pontosan nem ismert időpontban, a legvalószínűbben 1265 táján – az az András, aki utóbb III. András néven magyar király lett.

A trónra várva

András herceget Velencében – miként már apját is – abban a hitben nevelték, hogy jogot formálhat a magyar trónra. Arra azonban, hogy a magyar koronára támasztott igényét a gyakorlatban érvényesítse, sokáig reménye sem lehetett. A korszak magyar királyaitól ugyanis a sors nem tagadta meg a fiúgyermek áldását: IV. Béla utóda idősebb fia, V. István lett, akit viszont rövid uralkodás után (1270-1272) elsőszülött fia, IV. László (1272-1290) követett a trónon.

A nagy fiúszaporulat ellenére alig egy évtized alatt az Árpád-házi dinasztia léte veszélybe került. A felserdült IV. László volt ugyanis a dinasztia egyetlen élő férfitagja, akire ilyen módon a királyi család következő nemzedékéről való gondoskodás kötelezettsége hárult. László azonban ezzel mit sem törődött, fia nem született, így aztán IV. László 1290. évi halála után sokan gondolták úgy, hogy a dinasztia kihalt.

Ebben a helyzetben merült fel a veleneci András herceg neve. András addig sem volt ismeretlen Magyarországon, hiszen

IV. Béla

IV. László életében többször előfordult, hogy az oligarchák talán legsikeresebb képviselői, a Héder nembéli Kőszegiek megpróbálkoztak trónkövetelőként való felléptetésével. Első ízben történetesen – és ez talán nem véletlen – éppen IV. László öccse, András herceg halálának évében, 1278-ban.

Még élt IV. László, amikor András a Kőszegiek hívásának engedve újra Magyarországra érkezett, csak hogy az egyik előkelő fogságba ejtette, s kiszolgáltatatta Habsburg Albert osztrák hercegnek. IV. László meggyilkolása után nem sokkal a háttérből a szálakat mozgató Lodomér esztergomi érsek ügynökei a bécsi fogságból Magyarországra szöktették Andrást.

Az erőskezü idegen uralkodótól, illetve a pápai hatalom túlságosan nagy befolyásától tartó magyar főurak és főpapok siettek elnyomni magukban András származásának törvényességét illetően felmerülő kételyeket, s 1290. július 23-án királyukká koronázták.

III. András

III. Andrásnak nem ismerjük minden viselt dolgát. Tény viszont, hogy királysága után furcsa, és a korra nem jellemző értékelésváltozást figyelhetünk meg a személyét illetően. Valami miatt be akarták feketíteni III. Andrást.

Közvetlen utóda, Károly Róbert oklevelei még a szokásos módon „jó emlékezetű elődje”-ként és „igen szeretett atyafia”-ként emlegetik Andrást. A többi Anjou viszont

nem volt királyi rokonukkal egy véleményen. A nápolyi Anjouk soha nem ismerték el III. András uralmát törvényesnek, s V. István leányának, Máriának a jogán már 1290-ben maguknak követelték a magyar trónt. Károly fiának, I. (Nagy) Lajosnak (1342-1382) az uralkodása idején aztán egyszer csak újra megjelenik az a vélemény, amely törvénytelennek bélyegzi III. András uralkodását, s a jelek szerint rövidesen ez vált a magyar királyi udvar „hivatalos álláspontjává”.

Az fölöttébb valószínűnek tűnik, hogy a III. András uralmának megítélésében bekövetkezett változás valamilyen módon kapcsolatban állt András apjának kétes származásával, de hogy pontosan mire akart ezzel célozni a hálátlan utókor, azt nem tudjuk.

A történelem sodrásában aztán már nem volt fontos, hogy III. András balkézről volt-e Árpád-házi király vagy sem. Mindaddig, amíg a 18. században a messzi Franciaországból elő nem került egy magát Árpád-házinak mondó trónkövetelő.

VISKY ISTVÁN lelkipásztor

A pénz eredete

A történelem kezdetén az ember egyáltalán nem ismerte a pénzt, és remekül megvolt nélküle. Ez nem azt jelenti, hogy a korai társadalmakban nem létezett kereskedelem – amit ma el sem tudunk képzelni pénz nélkül. A korai időket viszont a cserekereskedelem jellemezte. Az áru értékét azonban már nagyon korán kifejezték valamiben, ami mindenki számára fontos volt (pl. hány ökröt ér). Homérosz például azt írja az Iliászban, hogy Glaukosz száz ökör értékű aranyfegyvert nyújt át Tüdeidésznek:

*Ekkor azonban Glaukosz esztét Kronidész elorozta,
mert ez aranyfegyvert nyújtott át Tüdeidésznek
rézért, százökör-értékűt a kilencökör-árért.*

Később szívesen cserélték az árucikkeket különböző fémekre, különösen nemesfémre (arany, ezüst), mert ezeket könnyű volt az igénynek megfelelően más árura cserélni. Ezek kezdetben megmunkálatlan fémdarabok voltak, aztán később rudakat öntöttek belőlük, és az értéküket a súlyuk határozta meg, ezért a kézimérleg a korai kereskedelem szimbóluma. Krisztus előtt két évezreddel Babilóniában zsákocskákba tették az előre megmért mennyiségű fémeket, a zsákocskákat lepecsételték és ráírták értéküket.

A korai pénzek értékét azonban nem csak az adta, hogy a cserekereskedelemben korábban is használt fémekből készültek, hanem a pénzt kibocsátó uralkodók a pénzre rányomott jellel mintegy szavatolták annak az értékét és hitelességét. Az egyforma méretű és értékű pénzdarabok a számolást sokkal egyszerűbbé tették, és már nem kellett a fémeket mérleggel méregetni.

Bronz kereskedőmérleg, amellyel egykor pénzerméket mértek

Lydiai oroszlános pénzérme

A fémpénz valószínűleg Kis-Ázsia térségében jelent meg az archeológiai leletek szerint Kr. e. 6. század előtt. Az 1900-as évek elején az efézusi

Kereskedők ábrázolása ókori görög vázán

Artémisz-templom feltárásakor számtalan aranyból, ezüstből és elefántcsontból készült tárgy került elő, mintegy 90 egyforma pénzérme is, amin oroszlános ábrázolás látható és élekrónból készültek (arany-ezüst természetes ötvözet). Ezeket a kisázsiai Lydiai királyságban verték. Mivel a természetben talált elektrumércben az arany és az ezüst aránya, mennyisége eltérő lehet, a pénzek aranytartalma nem volt ugyanaz. Később a pénzek tiszta ezüstből, illetve aranyból készültek.

A legkorábbi athéni aranypénzt Kr. e. 400 évvel verték, beolvasztva Athéné templomának aranykincseit. Az aranypénz azonban eléggé ritka volt, mert túl nagy értéket képviselt, és nem nagyon tudták a kereskedelemben használni mindennapi tárgyak megvásárlására (ma sem örülnek az üzletben, ha egy doboz gyufáért kétszáz bankóval akarunk fizetni).

A római császárok főleg rézpénzeket verettek, ezüst bevonattal. Készült pénz bronzból is, amit nem vertek, hanem öntöttek. Mivel a provinciák nagyvárosainak is pénzverési jogot adott a császár, ebben a korban a pénzek, régiótól függően, nagyon eltérőek lehettek.

Noha az idők során többféle mértékegységet használtak, voltak szabványok, amelyek eléggé

Athéni baglyos drahma

elterjedtek, pl. az athéni baglyot ábrázoló drachma, amely 4,3 gramm. Egy drachma 6 obolost ért, 1 mina 100 drachmát. A legkisebb váltópénz 0,05 grammot sem nyomott, és már Kr. e. több évszázaddal milliószámra verték.

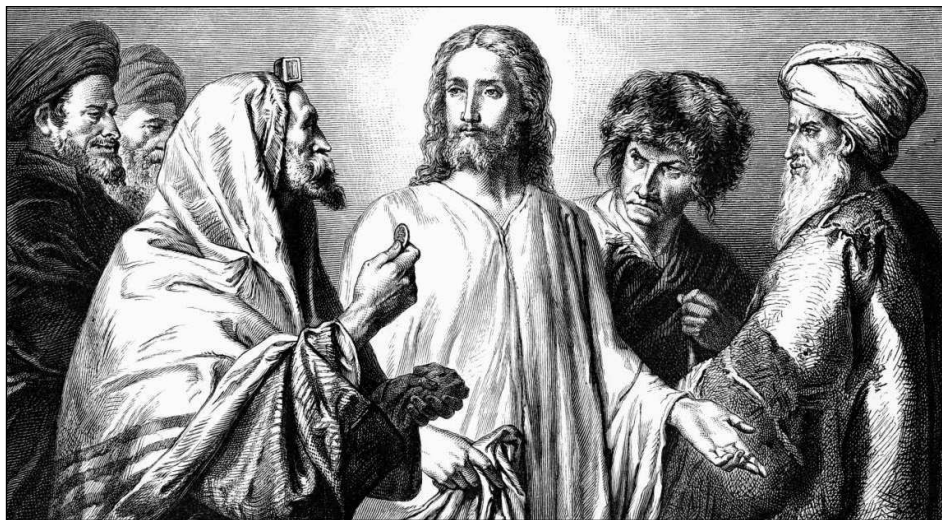
Meg kell még említenünk Spártát, ahol a pénz vasból készült, és akkor is megtartották a vasrudak használatát, amikor a

többi görög állam már ezüst- és aranypénzeket használt. Ezzel többek között a korrupció elterjedését is megakadályozták, mert vasrudakban elég nehéz lett volna mesés vagyonokat felhalmozni.

A görög érméken többnyire szerepelt az is, hogy hol verték, ki verette, a hellenisztikus érméken a pénzt verető király neve szerepel. Az értékjelzés a római érméken jelenik meg, és az érmék hátlapján pedig a dicsőítő propaganda szintén a rómaiakra jellemző (pl. GLORIA ROMANORUM). A köztársaság idején az érméken még főleg istenábrázolások voltak, de Caesartól kezdve elterjedtek az uralkodóportrék. A birodalom pénzverdái hivatalos császár-portrét kaptak, hogy a császár képe mindegyik vereten hasonló legyen. A Bibliában is olvasunk arról, hogy a római pénzen a császár képe volt; Jézus ezt mondja a Máté evangéliumában: „Mutassátok az adópénzt!” Odanyújtottak neki egy dénárt. Ekkor

Római sestertius

Alexandre Bida: Jézus és az adópénz

Traianus császár bronzérme

(1254-1324) beszámol a mongol uralom alatt lévő kínai területeken használt papírpénzről:

„Egy bizonyos fának, nevezetesen a szederfának – az ő nyelvükön gebzus a neve – kérgéből készítetteti, melynek levelei a selyemhernyók fő táplálékát szolgáltatják; ezek a fák ugyanis nagy számban találhatók itt, és óriási területeket borítanak el. Azt a finom fehér hártyát választják ki belőle, mely a fa törzse és a kéreg vastagja között van, s ebből olyasmit készítenek, ami a papírhoz hasonlít, éppen csak fekete a színe. Ha a hártyákat kidolgozták, különböző nagyságú darabokra vágják. A legkisebbnek az értéke fél torneszei, a valamivel nagyobbé

Ókori kereskedő portékájával egy korabeli domborművön

megkérdezte tőlük: „Kinek a képe és a felirata ez?” „A császáré” – felelték. Erre azt mondta nekik: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené!” (Mt 22, 19-21).

Papírpénzt először valószínűleg a kínaiak készítették Kr. u. 1200 körül. Marco Polo

egy torneszei; az ennél is nagyobb fél velencei kisezüstöt ér, a következő nagyságú egy nagyezüstöt. Vannak aztán két ezüstöt, öt ezüstöt és tíz ezüstöt érő darabok, továbbá egy bizánci aranyat érők, három bizánci aranyat érők, így egészen tízig. Minden darabon rajta van a Nagy Kán pecsétje, különben semmit sem ér. Ezeket a papírdarabokat olyan ünnepélyességgel és komolysággal adják-veszik, mintha színaranyból vagy ezüsből volnának. Minden papírdarabon egy sereg hivatalos feljegyzés van, a hivatalnokok pecsétjeivel és névalírásaival. S ha így kellőképpen elkészítették a papírokat, a kán által kijelölt főtiszt rányomja a kezelésében levő címőber pecsétet, úgyhogy a pecsét

Kínai papírpénz a Ming
dinasztia korából

jegye ott marad vörösen; és ez adja meg a pénz értékét. És ha valaki nem hajlandó elfogadni, azt halálbüntetés sújtja, harmadíziglen.”

Ezalatt az európaiak által még fel nem fedezett Újvilágban, Amerikában az azték birodalomban kakaószemekkel fizettek. Innen is láthatjuk, hogy bármi válhat pénzzé, nem csak a fém vagy a papír – minden pénz, amit a piac annak fogad el.

A pénz ugyanis a bizalmon alapul, és értéke csupán szimbolikus. Ezért idézhetjük a bölcs indián mondást is: „Miután megölted az utolsó vadat, kivágtad az utolsó fát és beszennyezted az utolsó folyót is, rájössz, hogy a pénzt nem lehet megenni.”

Összeállította: WAGNER ERIK

A mintegy ezer éve veretett első ismert magyar pénz,
felirata: LANCEA REGIS, azaz a király lándzsája

TÓTH ÁRPÁD

Krisztus-képre

Szelíd gyermek, mért készletsz, hogy megálljak,
Felém mért nyújtod nyájasan kezéd?
Szívem, mely mindig későn érkezett,
Szelíd gyermek, lásd, lomha, furcsa, bágyadt.

Leomlanék csókolni jászolágyad
Mint ki mirhát hoz, s kit csillag vezet,
De lásd, a mirha s csillag elveszett,
És eltemettem minden drága vágyat.

Álomsereg víg Fáraója voltam,
S szép katonáim zengő csodasorban
Vittem dőrén, amerre örvény tátong.

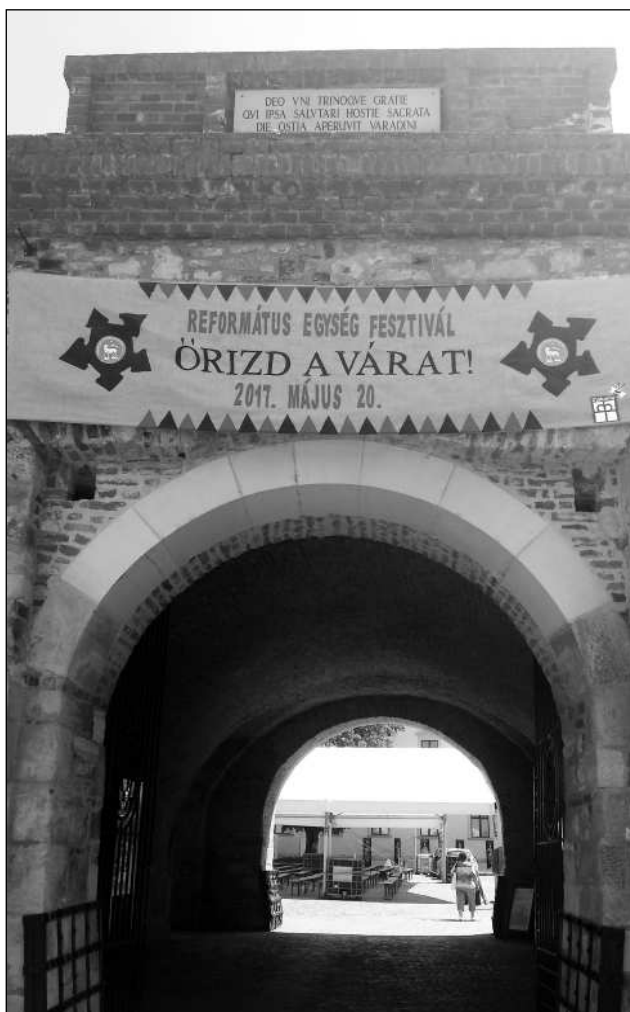
S most itt vagyok, szelíd szavadra vágyva,
Mert nem maradt más bennem csak a gyáva,
És gúnyolódnám, s ajkam halk imát mond.

REFORMÁTUS EGYSÉGNAP

A reformáció ötszázadik évében, 2017. május 20-án, a Református Egység-napon Őrizd a várat! címmel nagyszabású ünnepséget rendezett a nagyvárad-i várban a Királyhágómelléki Református Egyházkerület. A kirakodóvásárral, koncertekkel, konferenciákkal tarkított egész napos rendezvény istentisztelettel kezdődött, amelyen B. Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke hirdette Isten ígétjét, a liturgiai szolgálatban pedig részt vett a Kárpát-medencei összes református püspök. A Partium reformációjáról szóló konferencián egyházkerületünk kilenc egyházmegyéjének reformációja kerül bemutatásra, a nőszövetségi konferencián résztvevők pedig dr. Lukács Olga, Écsi Gyöngyi,

dr. Békefy Lajos, Röhrig Klaudia és Aczél Dóra előadásait követték figyelemmel. A kisszín-padon fellépett a Nagyvárad-velencei gyülekezet színjátszó csoportja, az Élő Kövek és az Új Szövetség zenekarok, Dévai Nagy Kamilla, valamint a bihardenyosi furulyások és a szilágybagosi mandolinzenekar. A gyermekeket játszósátor várta, és lehetett válogatni a helyi kézművesek termékeiből, vagy könyveket vásárolni az egyházi könyvkiadók kínálatából. A debreceni Csokonai Színház Bánk bán operakonzertjével zárult a rendezvény.

A rendezvényen elhangzott igehirdetés olvasható alábbi összeállításunkban.

Zászlós gyülekezés a várkapuban

Palástos lelkészek az ünnepi istentiszteleten

Őrizd a várat!

Pusztító jön fel ellened; őrizd a várat, nézzed az utat, erősítsd derekadat, keményítsd meg erődet igen (Náhum 2,1).

Ünneplő Gyülekezet! Kedves Testvérek!

Ahogy most, egységünnepeünk találkozására beléptünk a megújított nagyváradi vár területére, mindenütt szemünkbe ötlük az erre a napra választott bibliai üzenet: őrizd a várat! S ha ugyan a 21. században már nem érezzük is kötelességünknek, hogy ide begyűlvén, innen most már el ne menjünk, hanem őrizzük a régi épületet, azért azt nyomban megértjük, hogy beléptünk a történelembe. Vagy még inkább azt értjük meg, hogy voltaképpen soha nem is léptünk ki a történelemből. Ezért talán nem lesz terhes a gyülekezet számára, ha a felolvasott ige körülményeiről és a hozzá kapcsolt lehetséges magyarázatokról is szólok néhány szót. Hiszem, hogy ezek nagyban segíteni fognak bennünket, hogy az ígét a helyén értsük és igazán alkalmazzuk egész életünkre.

Náhum próféta könyve, ha gondosan olvassuk, világosan mutatja, hogy egy nagy történelmi válság kellős közepén szól. Az Assír Birodalom a végnapjait éli – erről sokat olvasunk Ézsaiás próféta könyvében és a Királyok könyvében is. Fölgyűltek ellene a médek, a párhusok, a káldeusok, hogy a düledező birodalmat felosszák maguk között. Ninive a főváros. S így kezdődik a próféta könyve: az Úr terhe Ninive ellen. Bele kell ebbe rendülni. Ha a próféták könyvét olvassuk, a kifejezést – az Úr terhe, vagy az Úr igéjének terhe – sokszor halljuk, amikor Isten a saját népét terheli (Zak 12,1; Mal 1,1). Az Úr terhe az – mondja Jeremiás –, hogy az Úr elhagyja az ő népét (Jer 23,33). De szólhat ez külön Júda ellen és külön Izrael ellen is. Isten panasza, terhelő beszéde ez saját népe ellen. A választott nép ellen, amely letért a szövetség útjáról, hátat fordított az isteni rendeléseknek, és úgy gondolta, hogy a maga kezébe veheti a saját sorsát, történelmét és jövőjét. Az Isten által elküldött látók, üzenet-továbbítók, szolgák, a próféták szájából hangzik aztán újra meg újra ez: az Úr terhe – vagyis: vádjai, intézkedései, veszedelmes és elhordozhatatlan tettei az Istennek – ellenetek.

Ám most Ninive ellen szól a próféta. Akik belelapoznak a Bibliába, meglepve veszik észre, hogy Náhum próféta könyve mellé csatlakozik Jónás próféta könyve is. Jónás próféta könyvében pedig arról olvastunk, hogy ez a Ninive, ez a nagy város egyszer meghallotta a próféta szavát (ezt maga a próféta se hitte!), és megtért Ninive, és Isten megkönyörült rajta. Hiába számolta Jónás a napokat, az órákat, a perceket – Ninive nem pusztult el. De most, Náhum prófétánál felhangzik a szó: Ninive terhe – vagyis az Úr terhe Ninive ellen! Ez pedig történelmi krízist jelöl, és a prófétának ez a jövődölése be is teljesedett, Krisztus

B. Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke

Népes gyülekezet töltötte meg az udvart

előtt 612-ben Ninivét elfoglalták, az Asszír Birodalmat megsemmisítették, majd felemelkedett az új birodalom, Babilónia. Náhum prófétai üzenetének a kellős közepén hangzik el ez a szó: őrizd a várat!

Nehéz eldönteni, hogy kihez szól itt a próféta. Sokat szenvedett népéhez? Lehetséges, hiszen a próféta itt a saját népét is vigasztalja, és ezt mondja: jó az Úr, erősség a szorongattatás idején. Aztán azt mondja: ímé, a hegyeken láthatók az örömhírt hozók lábai. Továbbá azt mondja népének: nem vonul át rajtad többé semmirekellő, megaláztatlak téged, de nem foglak többé megalázni. (1. rész) Hozzájuk szól tehát ott, a történelmi válságok kellős közepén, egy romló, szét hulló világbirodalom peremén: őrizd a várat! Őrizd a várost, int a próféta, őrizd azt inség, baj és ostrom idején! Hiszen ez a történelmi krízis küzdelmet, háborút, viszályokat, inségeket fog hozni. Őrizd hát a várat! Mintha Ézsaiás próféta évszázaddal korábbi, de messze hangzó szavát hallanánk Náhum próféta buzdításában is, amikor az Asszír Birodalom ostrom alá vette Jeruzsálemet, és mindenki szívében ott volt a gondolat, hogy az lesz a legjobb, ha meghajtják a fejüket, megkérik a béke-feltételeket és vazallusaivá lesznek az Asszír Birodalomnak, akkor Ézsaiás próféta nem szűnt meg biztatni: álljatok meg, bízzatok! Ha nem bíztok Isten szavában, nem fogtok megmaradni. És akkor, ott, az ostromlott Jeruzsálem körül csoda történt, mert az Úr angyala megütötte az asszír tábor, pestisjárvány tört ki, és a százezres ostromló sereg egyik napról a másikra eltűnt. Őrizd a várat! Ne rettenj meg a végveszedelem kellős közepén sem! Amikor elfogynak az emberi esélyek és remények, amikor minden számítás azt mondja, hogy a legbőlcsebb, ha megadod magad, a legjobb, ha kiengedsz a kezedből mindent, az a jó, ha más uralma alá hajtod a fejedet, mert élni mégiscsak kell – szerteúzi a félelmet a prófétai szó: őrizd a várat! Kálvin ebben az értelemben magyarázza ez az ígét.

De lehet, hogy azoknak a bibliamagyarázóknak van igaza, akik azt mondják, hogy a próféta, ugyanúgy, ahogy Jónás is, Ninivéhez szól. Ninive, őrizd a várost! Ninive, nézzed az utat, Ninive erősítsd a derekadat, keményítsd meg erődet. Ha pedig ez így van, akkor ne féljünk kimondani: ebben a szóban isteni gúny, roppant irónia van. Igen, van Istennek iróniája. Mi elhúzódnak előle, mint a perzselő napfény elől az árnyékba, de van Istennek iróniája. Olvassuk csak a második zsoltárt: a fejedelmek és a királyok egybegyülekeznek és tanácsot tartanak, hogy levessék magukról az Úr igáját. Szabadítsuk meg magunkat Istentől, mondják. És ekkor azt mondja a zsoltáros: a magasságban lakozó alátekint, és kineveti őket. Vagy olvassuk Mózes első könyvét: összegyűlik az emberiség Bábelnél, nem messze onnan, Ninivétől, és elkezdik építeni a nagy tornyot. És azt olvassuk az igében, hogy akkor az Úr alászállott, hogy megtekintse, mi történik. Mint amikor valaki letérdel, a kezébe vesz egy nagyítót, és a hangyaboly fölé emeli, hogy lássa, mit csinálnak a hangyák. Mit csinál az ember, amikor a legnagyobbat építi? Egekig építi az a tornyot, erősségeket épít, megostromolja az Urat, hogy lerángassa az égből! Isten meg letérdel, mint egy

Kárpát-medencei református püspökök a színpadon

Úrvacsoraosztás

játszadózó gyermek, kezébe vesz egy nagyítót, és megnézi, vajon mit csinál az ember. Hát nem látja-e a Mindenütt Jelen Léví, a Mindentudó, a Mindenható? Dehogynem látja – mégis, hogy értsük, letérdel, aláhajol, és mikroszkópot vesz elő, hogy, úgymond, lássa a nagy embert, a nagy népeket, a nagy országokat, a nagy birodalmakat, amelyek elosztogatják a népeket, ide-oda lökik őket, egyik idemegy, a másik odamegy, az egyik ide adózik, a másik oda, határokat húznak: itt lesz a határ, aztán ott lesz a határ... Mit csinál az ember? Hát őrizd a várat, Ninive! Legyél erős, vigyázz az útra, Ninive! Bizony, ironia van ebben. Őrizd a várat, úgyis hiába őrzöd! Vigyázd az utat, úgyis hiába vigyázod! Mert eljön ítéleted. Isten Ninivéhez szól itt, mondják némelyek, a vérszopó városhoz, amely tele van erőszakkal, és soha nem szűnik meg rabolni. Hát őrizd erőszakodat, őrizd rablásodat, őrizd a hatalmaskodásodat – eljön ítéleted! Ha tehát a szó itt arra utal, hogy hiábavaló az emberi igyekezet, akkor ez azt jelenti, hogy Ninive is megtanulja azt, amire tanította a világot. Ninive is megtanul félni. Ninive is megtapasztalja azt, amit ráosztott minden kis népre. Megtanulja, milyen üres és hiábavaló tud lenni minden igyekezet, ha Isten elvonja kezét fölüle. Ninive is megtanulja, amit a kis népek tudnak a birodalmakról, csak a birodalmak nem tudnak önmagukról – hogy napjaik meg vannak számlálva. Krisztus előtt 612-ben Ninive összeomlott és megsemmisült. Nem állt fenn sokáig, mintegy 150 évig. Mi az az örökkévalóságban?

Őrizd a várat! Van ennek az isteni szónak szimbolikus üzenete is. Nemcsak történelemleckét kapunk itt, hanem mély, személyes egzisztenciális leckét is. A szó ugyanis (őrizd az őrtornyot!) egészen közel visz bennünket az egyik legkedvesebb és legszebb zsoltárhoz, a 119. zsoltárhoz, amelyet nyugodtan nevezhetünk így: szerelmes ének. Igen, a 119. zsoltár egy szerelmes ember zsoltára, aki nem másba, Istenbe szerelmes. És váltig mondja ezt a szót: őrizd, őrzöm, őrizni valamit – mélyen és személyesen. Azt mondja az Istenbe szerelmes ember: figyelek az Úr útjára, vagyis: megőrzöm bizonyosságait (2.v), rendeléseit (8.), határozatait (56.), törvényeit (34.). Lényege szerint foházkodik: segíts, Uram, add, hogy megtarthassam (megőrizhessem) a Te igazságodat. Másutt azt mondja: utaidra ügyelek. Mindegyik kifejezés mögött, ez a szó áll: őrzöm – vagyis figyelek rá, ügyelek rá. Az én egész életem őrző élet. Az egész életem odafigyelő élet. Az egész életem a hűségnek, a helytállásnak, az állhatatosságnak, az Istenre figyelésnek az élete. Őrtoronyba állok, és várom a virradtat. Őrtoronyba állok, és figyelem, hol mutatkozik meg Isten kegyelme, merre hangzik fel Isten hívása, melyik az az út, amelyikre Ő küld engem, és mi az, amit a világ megannyi gondolata, véleménye között is meg kell őriznem és meg kell tartanom. Minden ember ismeri azt az egyszerű mozdulatot, amikor megyünk valahova, összekészültünk, felvettük a kabátot, a sálát, a sapkát is, már zárjuk az ajtót – de még teszünk egy utolsó mozdulatot, gyorsan megtapogatjuk a zsebünket, itt van-e az igazolvány, a zsebben van-e a kulcs (most már, modern korban: nálam van-e a mobiltelefonom).

Nőszövetségi zászlók bevonulása

A bihariószegi furulyások

Ez az egyszerű mozdulat az, amiről itt szó van. Itt van-e velem az Isten igéje, velem van-e, viszem-e magammal? Mert e nélkül elindulni nem lehet. Vagy ha elindultam nélküle, akkor szégyenszemre, kényszeredetten vissza kell menni, és magamhoz kell venni. Uram, mondja a zsoltáros, megőrzöm tanácsodat! Uram, megtartom a Te igédet. Uram, figyelek a Te igazságodra és hűségedre. Hát őrizd a várat, őrizd az igét, őrizd az Isten igazságát! Egy angol bibliafordításban megragadó képszerűséggel áll ezt a szakasz: nem ezt mondja, hogy őrizd a várat (vagy: őrizd az őrtornyot), hanem parancsként mondja: embert az őrtoronyba! Embert az őrtoronyba! Ott állsz-e? Ott vagy-e? És megfordítva, szimbolikusan: veled van-e, amit meg kell őrizned? Vagy csak sóhajtozol, hogy valahol útközben elveszett? S hátha leadta valaki a talált tárgyak osztályán? Majd megkeresem ott... Őrizd a várat! Az ézsaiási ige, amit idéztem, amivel annak idején a nagy próféta buzdította az ostromlott Jeruzsálemet: ha nem hisztek, meg nem maradtok (Ézs 7,9) – így is fordítható: ha nem vetitek magatokat az igazság karjaiba, az igazság sem tud titeket a saját karjaiban megtartani. Ha nem veted magadat az Isten karjába, ha nem teszed meg az őrzésnek ezt a meghatározó mozdulatát, akkor hogyan is tudod mondani, akkor csak valami hang a füledben: az Úr az én pásztorem!? Vessétek magatokat az igazság karjaiba, őrizzétek meg az Úr útját, hogy megőrizzen és megtartsen benneteket.

Végül hadd szóljak a kálvinista pluszról is. Őrizd a várat! Ahogy a prófétát hallgatjuk, nem tudjuk egyértelműen eldönteni, hogy a saját népét buzdítja-e helytállásra, bizalomra, hűségre a történelmi krízisben, vagy az összedőlő Ninivéhez szól-e Isten metsző, megsemmisítő iróniájával. De talán nem is ez a lényeg, hanem az, hogy megérlelődik-e bennünk valami mély és igaz belátás is, amely boldog tapasztalatokból táplálkozik. Azt kívánom tehát tiszta szívemből legelőbb, hogy ezen a mi egység-napunkon ébredjen bennünk hála, és adjunk hálát Istennek azért, hogy úgy vezette a magyar reformátusok útját itt, a Kárpát-medencében, hogy nem távolodtunk egymástól – pedig annyi erő munkálkodott ezen, annyi minden vitt-sodort volna erre, hogy mindenki maradjon csak meg magának, őrizgesse a maga kis életét! Adjunk hálát Istennek, hogy ez nem így lett, hanem úgy vezetett minket, sokszor – valljuk meg őszintén – önmagunk ellenére is, hogy egymásra találhattunk, hogy a közösségünket megerősíthettük. És ebben a hálaadásban hadd szóljak erről a megalapozó mély és boldog tapasztalatról is, amit a próféta szava tükröz. Azt mondja a mi sokat idézett kedves zsoltárunk: ha az Úr nem épít, hiába épít az építő. Ha az Úr nem engedi, hiába tervez a tervező. És ha az Úr nem őrzi a várost, hiába őriz az őriző. (127.zsoltár) Boldog tapasztalat ez, mély és boldog belátása Isten megnyert akaratának.

Ebből pedig egyszerre támad remény és türelem. Reménykedésre és türelmességre buzdítok hát ennek az igének a fényében is mindenkit: őrizd a várat! Ez a reménynek és az állhatatosságnak az igéje. Hitünk szerint a remény és az állhatatosság ikertestvérek. Boldogtalanságunkban és rossz időkben a remény és

A Csillagcskák fellépése

A szilágybagosi mandolinzenekar

Dévai Nagy Kamilla

Figyelmes közönség

Bánk bán – a debreceni Csokonai Színház operakoncertje

az állhatatosság nem találkoznak egymással – mi több, ha boldogtalanok akarunk lenni, elvetjük a reményünket, mert éppenséggel türelmetlenek vagyunk, vagy fordítva: nem tudjuk, mi végett legyünk állhatatosak, mert elvesztettük a reményünket! De boldog időkben a remény és a türelmesség együvé tartoznak. Sőt, most erre tanít a próféta: lehet a legzaklatottabb helyzetekben is egyszerre remélni és állhatatosnak lenni. Mit mond Náhúm próféta? Jó az Úr, erősség a szorongatás idején, és Ő ismeri a benne bízókat. Azért mondom, hogy ez kálvinista plusz, mert mélyre rejtve, de igen szépen Isten eleve elrendelése is benne foglaltatik. Kálvin azt mondja Institutiójában, és Karl Barth is ugyanezt mondja híres tanulmányában: az eleve elrendelés nem rémisztő ismeret, hanem vigasztaló ismeret. Vigasztaló ismeretben őrizd a várat, mert: ha az Úr őrzi, akkor nem hiába őriz az őriző. Ha az Úr építi, akkor nem hiába épít az építő. Akkor nem hiábavaló korán kelnünk és későn feküdnünk. Akkor áldás lesz a fáradsággal szerzett kenyeret ennünk. Akkor van reményünk a jövőre nézve, akkor vannak fiataljaink és ifjaink, akikkel megtöltjük tegzünket, és nem szégyenülünk meg a kapuban. Ha az Úr őrzi, ha az Úr vigyáz, ha az Úr építi... S mit mond Náhúm? Jó az Úr! Erősség a veszedelem idején! Ismeri a benne bízókat! Hát: őrizd a várat!

Kedves Testvérek! Azt szokták mondani, hogy a jól megépített várak bevehetetlenek. Sosem a támadók ereje vagy ügyessége miatt esnek el. Ha elesik egy vár, belül történt valami. A védők adták fel. Vagy kifogyott a kút vize, vagy elfogyott az élelem, vagy rettegés ütötte fel a fejét, vagy árulás történt. Belül kezdődik a baj. 1660-ban, amikor a nagyváradai várat 60 ezres török-tatár ostromló sereg vette körül, és minden elfogyott, elfogyott az élelem, a puskaapor, elfogyott a víz, és a védőknek meg kellett adniuk magukat, ők a megadáshoz súlyos feltételt kötöttek ki. Nemcsak a szabad elvonulást kérték, hanem azt is, hogy elvihessék a nyomdát és vele a félig kinyomtatott Bibliát. Ehhez az egyhez mindvégig ragaszkodtak. Az életüknél is jobban. Ragaszkodtak az Isten igéjéhez, az erős várhoz, Jézus Krisztushoz. Őrizd a várat!

Ünneplő Gyülekezet, Kedves testvérek! Tudjuk mi lett Ninive sorsa. Azt olvassuk a próféta könyve végén, úgy szétrebbent a nagy birodalom, mint amikor nyáron a határt járja az ember a száraz fűben, és lépte nyomán szétrebbent egy-egy szöcske-raj. Ennyi volt Ninive. Találkozásonkon hálát adunk Istennek, hogy nem az a lett sorsuk, mint volt Ninivéé. Hanem Isten egybegyűjtött, szeretetével és hűségével összekötött minket. Sose felejtjük hát, csak addig leszünk egyek, csak addig tudunk összetartozni, amíg tudjuk, hogy jó az Úr, erősség a nyomorúság idején, és ismeri a benne bizakodókat – és amíg a benne bizakodók szerelmesek ebbe az Istenbe, Aki elküldte Krisztusát, szeretik Őt, és a zsoltár szavaival: őrzik az Úrnak útját, őrzik az Úrnak igazságát, őrzik az őrtornyot, őrzik az életnek beszédét. Legyen így! Ámen

B. SZABÓ ISTVÁN püspök

Hetven évesen is lehet tanulni

Interjú Zsigmond József ny. lelkipásztorral

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Közgyűlése 2016-ban Pro Ecclesia díjjal tüntette ki Zsigmond József nyugalmazott lelkipásztort, akinek korábban több kötete is megjelent. 2017-ben látott napvilágot Gyertyaláng címen igehirdetéseket és tanulmányokat tartalmazó kötete. Ennek kapcsán beszélgettünk a korábbi Nagyvárad-újvárosi lelkipásztorral életpályájáról, könyveiről és az igehirdetés szolgálatáról.

— Melyek a legkorábbi emlékei? Hogyan emlékszik gyermekkorára? Hogyan került a Székelyföldről a Szilágyságba?

— 1940-ben születtem. Első voltam, aki az impériumváltozással megláttam a napvilágot kis székely falunkban, az erdővidéki Bibarcfalván. Nagyon korai dolgokra is emlékszem két-három éves koromból. 1944 őszéig éltünk kis falunkban; szüleim, nagyszüleim neveltek és vigyáztak rám. 1944 őszén váratlanul jött a keleti front, és akkor családunk néhány székely családdal együtt teherautóra szállva váratlanul elindult világot látni. Két hétig cirkáltunk Erdélyben, főleg éjszaka, hogy a repülőgépek ne vegyenek észre. Így érkeztünk Szilágysomlyóra, hogy ott átmenetileg megpihenjünk, s majd tovább utazzunk. A katolikus egyház szőlőjének vincellérházában kaptunk szállást, de amikor tovább készültünk menni, Szilágysomlyóra megérkeztek az orosz csapatok. Így ott átértük az orosz bevonulást. Láttam, hallottam, hogy a bevonulók hogyan viselkedtek és miket tettek. A felnőttektől hallottam, hogy belelőttek a hordókba, s mosdótállal hordták és itták a szőlőhegy nemes nedűjét. Dorbézoltak, de minket, menekülőket nem bántottak.

1945 elején beköltöztünk a vincellérszállásról a városba. Édesapám alkalmi munkából tartott el bennünket.

1947-ben íratlak be szüleim az akkor még létező somlyói református iskolába, hogy az 1948-as iskolai államosítás során már csak emlék maradjon a református iskola. A második osztály maradandó emléke ma is él bennem, amikor egy kis osztálytársam megkérdezte a tanító nénit: mikor fogunk imádkozni?

A válasz – nem felejttem – egyértelmű volt: Ezután nem fogunk imádkozni! 1954 hozta el a somlyói tanulóévek végét.

Tekintve, hogy abban az időszakban Somlyón nem volt középiskola, a tovább tanulni vágyók két irányba indultak el: egy részük a tanulóknak Nagyváradra ment tovább tanulni, más részük Zilahra, a Wesselényi kollégiumba. Én néhány iskolatársammal ez utóbbit választottuk és beiratkoztunk a híres zilahi iskolába. Zilahi, három éves tanulmányaim az 1957-ben letett érettségi vizsgával értek véget.

Az érettségi után többen úgy gondoltuk, hogy a szűkös családi-anyagi viszonyok szorításában egy évet az egyetemi tanulmányok előtt kihagyunk és elmegyünk pénzt keresni. Az akkori tanerőhiány kínálta a lehetőséget. Többen a tanügyben helyezkedtünk el, mint helyettes tanerő. Én – tekintettel a jó matematikai vizsgaeredményeimre – a szilágynagyfalui iskolába kaptam tanári kinevezést. 1958 szeptemberében jelentkeztem a Kolozsvári Teológiai Intézetben felvételre. Többen csodálkoztak választásomon. Nem sejtették, hogy az előzmények után teológiára iratkozom be.

Mi voltunk 1989-ig a legnagyobb létszámú I. évre felvett teológus közösség. 38-unk között volt néhány evangélikus és unitárius hallgató és – ha jól emlékszem – 32 református. 1958 és 1962 között végeztem el teológiai tanulmányaimat, a harmadévet a szebeni szász teológián, mint vendéghallgató. A teológiai tanulmányok befejeztével Juhász István rektor visszatartott a teológiai intézetben, mint szeniort s így alkalmam nyílt arra, hogy teológiai tanulmányaimat a magiszteri tanfolyam egyháztörténeti szakán folytathassam.

— *Tehát az érettségi után már megszületett a döntés, hogy teológus lesz. Honnan jött ez az indíttatás?*

— Szüleim hívő emberek voltak, számunkra a templom fontos volt. A családban benne volt a református hit iránti vonzódás. Édesanyám és nagyanyám nőszövétségi tag volt, s Szilágysomlyón telepedve le, betagoledtunk a református gyülekezetbe.

1964-ben közölte Sántha Pál somlyói lelkipásztor, hogy Buthi Sándor püspök, a lelkészhiányra való tekintettel október 1-től Nagyszalontára fog kinevezni segédlelkésznek. Egyben megígérte, hogy e kinevezés átmeneti jellegű, és ősszel Somlyóra fog áthelyezni. Tekintettel arra, hogy Szilágysomlyónak ebben az időben 7-8 végzett teológusa volt, a presbitérium minden hazai végzettnek egy-egy évet biztosított, hogy otthon szolgálhasson a végleges kinevezés előtt. 1964. október 1-én így én is szilágysomlyói segédlelkész lehettem. Három éven át szolgálhattam a gyülekezetben.

Erre az időre esett családalapításom. Istennek köszönhettem – olyan hitvestársat kaphattam, aki mind ez idáig tartó szolgálataimban Isten után legfőbb támogatóm és segítségem volt és maradt. E házasságból született 1971-ben egyetlen fiúgyermekünk, aki már szintén lelkipásztor a Bihari Egyházmegyében. 1968 legeleje hozta el a Somlyó melletti, mintegy 620 lelkes tiszta református gyülekezet, Somlyóújlak közösségének meghívását, melyet el is fogadtam. Hivatali elődöm, Paál Károly lelkipásztor Újlakról Szilágybogdándra ment lelkipásztornak.

Somlyóújlak gyülekezete sajátosnak mondható abban a tekintetben, hogy úgynevezett délutános gyülekezet. Ha délelőtt 30-35-en voltak templomban, akkor délután ennek kétszerese volt jelen az istentiszteleten. Mindössze néhány katolikus lélek volt a faluban, akik közül olykor nálunk vettek részt az istentiszteleten. Olykor román anyanyelvűek is felkeresték templomunkat. Az itt töltött 17 és fél év során sorra vettük az anyagi-javítási-építési teendőket is, s Isten segítségével, és a gyülekezettel egyetértve megjavítottuk az Árpád-kori kis templomunkat, parókiánkat, a javításra váró kerítéseket. Segélyt nem kaptunk, a gyülekezet adakozása és a gyümölcstermés biztosította az anyagi alapot munkálatainkhoz.

— *Az akkori korszakban az állam sok akadályt gördített-e a munkálkodás elé?*

— Különösebben a mi esetünkben nem akadályozták. Megadták az engedélyeket, de a templom javításának jóváhagyását 2-3 évig visszatartotta a „departament”, a vallásügyi államtitkárság.

— *Hogyan választották utána esperesnek?*

— Nem tudom, miért esett rám a választás. Varga Pál esperessége 1983-ban lejárt, s jött a püspökségről a jelölés. Két ajánlás érkezett, a volt esperes és a magam személyére nézve. Csendes küzdelem volt. Nem részletezem. Egyszavazatos többséggel nyertem el az esperesi tisztelet. Mindkettőnket felhívtak a püspöki hivatalba és azt kérdezték, hogy lemondok-e a megnyert esperesi tisztségről? Jeleztem, hogy nem, mert mit mondanának azok a gyülekezetek és lelkipásztorok, akik személyemre szavaztak, elveszteném az irántam kifejezett bizalmukat, s ezt nem tehetem. A választáson magam is Varga Pál esperesre szavaztam. Sokan nem mertek ellene szavazni.

— *Mit értsünk azon, hogy némelyek nem mertek Varga Pál ellen szavazni?*

— Azt, hogy Varga Pál esperes erőskezű ember volt, s tartottak attól, hogyha ő nyeri meg a szavazást, annak „következményei” lehetnek. Hivatalomat végül elfoglaltam, de mindössze másfél évig voltam esperes, mert 1984 szeptemberében meghalt Vidits György, akkori püspökhelyettes, és Nagyvárad-újvárosi

lelkipásztor, minek következtében Papp László püspök felhívott Váradra és közölte, hogyha Isten is úgy akarja, akkor én leszek az új adminisztratív vikárius. Ez a megbízatás nem főjegyzőséget jelentett akkor, hanem csak adminisztratív jellegű volt. Az Egyházkerület akkori lelkészi főjegyzője, Nógrádi Béla esperes, nagybányai lelkipásztor volt, akinek el kellett volna hagynia bányai tisztségeit és Nagyváradra költöznie, de mert ezt nem vállalta, megmaradt ugyan lelkészi főjegyzőnek, de az adminisztratív vikáriusi szerep így nekem jutott.

1985 júliusában felköltöztünk Nagyváradra, ahol ettől kezdve a megüresedett Nagyvárad-újvárosi lelkipásztori állást is betöltöttem 21 éven át, egészen 2006 júniusáig, akkor bekövetkezett nyugdíjazásomig.

Négy és fél évet szolgáltam Papp László püspök mellett. Elmondhatom, hogy soha nem esett bántódásom vikáriusi éveim alatt, még hangját sem emelte fel, noha sokan tartottak katonás természetétől. A vikáriusi szolgálatok „áldásának” tekinthettem, hogy ez alatt az idő alatt a negyedévenkénti egyházmegyei lelkészértekezletek keretében mindig nekem kellett prédikálnom, mert a püspök túl hetvenedik életévén, már nemigen prédikált. Szolgálataim abban a tekintetben estek nehezemre, hogy minden egyházmegyében ugyanazt az ígét kellett ismételtlen magyaráznom, amikor az igeválasztásban a változatosság híve voltam és maradtam.

De elérkezett a rendszerváltás pillanata 89-ben és engem, valamint az akkori személyzeti tanácsost az új vezetés nagyon gyorsan elküldött. Lelkészi szolgálatomat Újvároson azonban tovább folytathattam, mint jeleztem, 2006 júniusáig.

— Az előző rendszerben és utána is szolgálhatott. Milyen nehézségei voltak a lelkipásztornak a rendszerváltás előtt, mikor volt nehezebb az igehirdetés szolgálata?

— Az én életem vetületében egyik időszakban sem volt nehéz az igehirdetői szolgálat számomra. Nem voltak olyan körülmények, amik miatt félnem kellett volna. Az Úr Isten engem megkímélt attól. A Securitate somlyói szolgálatom alatt nem keresett meg és ez az esperesi időszakomra is igaz. Nem tudom Istennek eléggé megköszönni, hogy nem gördült semmilyen akadály szolgálatom útjába. Sajnos, több lelkipásztor volt, akinek e tekintetben komoly gondjai támadtak a 89 előtti időszakban.

Ami az igehirdetést illeti, azt kell mondanom, ma sokkal „nehezebb”, mert a posztmodern kor sokszólamúsága nyomán az ember is megváltozott. Egykor mindenkinek templomba illett járnia, ma pedig ezt ki-ki tetszése és ízlése szerint teszi. E sokszólamú világban feltétlenül jó volna, ha az igehirdető több visszajelzést kaphatna gyülekezete felől: melyek a gondjai, kérdései melyekre Isten ígéje

válaszát várja. Az változatlan feladata a prédikáló lekipásztornak, hogy nyitott szemmel és érzékeny szívvel járjon a világban és gyülekezete tagjai között: meghallja és meglássa – melyek azok a kérdések és gondok, melyekre Isten eligazító szava nyújthat lelki és gyakorlati feleletet és megoldást.

— Van ma még értéke az igehirdetésnek, főleg az írott igehirdetésnek? Ezt azért kérdezem, mert az elmúlt években több prédikációs kötete is napvilágot látott.

— Azt szoktam mondani, hogyha az igehallgató egy mondatot hazavisz, az már jelent valamit az élete számára. Elhangzik az igehirdetés rendjén – tegyük fel – száz mondat, s ha abból egyetlen egyet elvisz az igehallgató, s annak legalább a felét elmondja szomszédjának, már akkor sem volt – szerintem – hiábavaló a prédikálás. Egyik rádiós beszélgetés rendjén tették fel a kérdést: „Miért hal el az igei üzenet már a templom küszöbén?”

A válasz tömör volt és igaz. Azért, mert nem mondjuk tovább! Ha meghal bennem, igehallgatóban az üzenet, akkor hogyan érhetne ez el ahhoz, aki soha nem jár templomba? 2011-ben kaptam a felkérést a rogériuszi presbitériumtól és lekipásztortól, hogy folyamatosan segítsen szolgálataimmal a gyülekezetet. E szolgálat megszakítás nélkül 2015-ig tartott, de azóta is több alkalommal szolgálok e gyülekezetben. Ez alatt az idő alatt több mint 950-szer volt alkalmam ígét hirdetni a rogériuszi közösségben.

Nyugdíjba vonulásom évében, 2006-ban kezdtem azon gondolkodni, hogy elhangzott prédikációim közül válogatva kiadok egy prédikációs kötetet. Ez a kötet Ímé az ajtó előtt állok címmel 2007-ben az Egyházkerület gondozásában meg is jelent. Végzős teológusoktól, a pálya elején szolgáló fiataloktól kaptam a visszajelzést, hogy segítség volt számukra az igehirdetői pályán való elindulásukban. Úgy gondolom, semmi egyébért, e szerény segítségnyújtásért már megérte e kötetet megjelentetni.

2011 hozta el a második prédikációs kötet megjelentetésének idejét. E kötet a Csendes számvetés cím alatt látott nyomdafestéket. A Rogériuszon eltelt esztendő jó támpontot adtak arra, hogy egy harmadik prédikációs kötet is megjelenjék. E gyülekezet jó gyakorlatához tartozik mindmáig, hogy az elhangzó igehirdetéseket CD-lemezen jelenteti meg a presbitérium, s azokat meg lehet vásárolni. Ottani szolgálataim CD-felvételei kínálták a lehetőséget, hogy a harmadik prédikációs kötetem is előálljon. Kiválogattam mintegy 50 prédikációt, s a reformáció 500. jubileumi évében járva, írtam néhány egyháztörténeti tanulmányt, s azokkal egybefűzve jelent meg újabb kötetem Gyertyaláng cím alatt 2017 nyarán.

Ha az arra feltett kérdésre válaszolok, hogy van-e ma egyáltalán értelme-értéke az írott prédikációnak, arra magam is kerestem a választ. Kellemes meglepetést jelentett számomra e harmadik kötet megjelenését követően, hogy volt olyan gyülekezeti tag, aki bevallotta, hogy már harmadjára kezdte olvasni a kötetet. Természetesen ez kivételnek számít, mert sokan talán csak tiszteletből vették meg és dedikáltatták e kötetet, s esetleg felteszik a Biblia mellé a polcra, de Isten Lelkének titka, hogy ki mikor érez „lelki éhséget” s nyúl Isten írott Szava után.

— *A matematika iránti érdeklődése még megvan?*

— Az megvan, úgy látom, hogy ez az érdeklődés bennem örökletes. Édesapám egyszerű iparos ember volt, de a maga szintjén kiválóan számolt fejben. Százéves korában is megmaradt ez a tulajdonság, s ha csak egyszerű mindennapi dolgokra tekintünk, csodálatosan számolt akkor is fejben. Alig van olyan nap, amikor ne foglalkoznék matematikával, trigonometriával, hiszen számomra ez nem teher, hanem felüdülés és hobby, lelki felfrissülést jelent.

— *Nagyon köszönöm a beszélgetést.*

Kérdezett: WAGNER ERIK

Vízen járva

Interjú Pataki István költővel

— *Mikor kezdett el verseket írni?*

— Tizenegyedikes voltam, amikor az első verseket papírra vetettem. Korábban nem írtam verseket, pedig sokan ezen már a kamaszkorban átesnek. A versszeretetet anyai nagyanyámtól örököltem. Kicsi gyermekként sokat betegeskedtem, és ő mindig felolvasott nekem valamit, vagy az iskolás korában tanult verseket szavalgatta nekem. A középiskolában kezdtem irodalommal foglalkozni, az akkori kortársak közül Páskándi Géza volt az, aki nagy hatással volt rám, az ő verseit szerettem. Érdekes módon én nem írtam sok verset, a harmadik és a negyedik versemet már az Ifjúnunkás közölte 1971 novemberében. Tizennyolc éves voltam. Annak a két versnek igencsak nagy visszhangja volt, most úgy mondanánk, hogy kiverte a biztosítékot, mert annyira pesszimista nem lehetett a kommunizmusban egy 18 éves ifjú, mint amilyen én voltam abban a két versben. Annyi előnyöm származott belőle, hogy fizikaórán, ha nem készültem, akkor Weiss Marika néni azt mondta, hogy én elolvastam a te verseidet, te is olvasd el a fizika leckét, következő órán felelni fogsz. Aztán később, több-kevesebb rendszerességgel közöltem az Utunkban, az Igaz Szóban, a Korunkban, a Művelődésben, egészen 1981-ig. 81-ben, ha a versírást nem is hagytam abba, de a közlést igen. Önkéntes szilencium is volt, meg nem is annyira önkéntes, hanem egyszerűen nem közölték a verseimet itthon. A 80-as években Magyarországon kezdtem el közölni.

Közölte a verseimet az Élet és irodalom, a Napjaink, a Palócföld, a Mozgó Világ, ami annak idején ellenzékinek számított. Majd jött a Kossuth Rádió, 1989. november 10-én, amikor Zalán Tibor költő, irodalomtörténész elemezte a verseimet, vagy inkább magát a helyzetet. Úgy kezdődött: „Ahol minden embertelen, ahol minden diktatórikus, Pataki István költő úgy áll ellen, hogy dolgozik”. Ezt a rádióműsort kihangosítva hallgatták a bihari gépállomáson, másnap rengeteg ember elfordult, nem köszönt, vagy üzenték egyiktől-másiktól, hogy nem azért nem köszöntek, mert haragszanak rám, de féltek köszönni. Ez november 10-én volt, december 8-án én mondtam a gyászbeszédet Máté Imre költő temetésén Érmihályfalván, ahol megint megeresztettem, amit meg lehetett eresztetni. Aztán valószínű nem volt idő rá, hogy reagáljanak a dolgokra, és a Kossuth rádió nagyon jótt nekem, mert amikor a név kifutott a nemzetközi térbe, már nem akartak ügyet csinálni belőle.

— *Nem félt ezekben az időkben?*

— Hazudik, aki azt mondja, hogy egyáltalán nem fél, de a félelem az megbénítja a lelket, s akkor vége van az embernek. Igyekeztek engem kirekesztetni, a társadalom periferiájára tolni.

A katonaságnál volt még előnye ennek a versnek. Leszereltek, a katonakórházba kerültem Bukarestbe, 15 napra hazaengedtek betegszabadságra. Aztán megint vissza kellett mennem, s akkor kifogtam egy orvos őrnagyot, akiről kiderült, hogy az Nicolae Labis-nak volt a jó barátja, s amikor meghallotta, hogy én mit művelek, felcsillant a szeme s azt mondja, tudom, hogy maguk, költők, milyen érzékeny emberek, azoknak nem való a katonaság. Hogy mit írt a személyi lapomra, fogalmam sincs, de utána aztán leszereltek. Ennyi volt.

— *Rendszeresen megjelenik az írásaiban a politika, a politikusok jellemtelenségének a bírálata. Néha maró gúnnyal ír róluk. Mi ennek az oka?*

— Nekem ugyanaz a társadalmi-politikai közérzetem, mint 89 előtt, ugyanúgy folyik ez a kirekesztő magatartás, éppen azok, akik a demokratikus pluralizmus és tolerancia bajnokainak hirdetik magukat, tapasztalatom szerint épp ők a legkirekesztőbbek. Én úgy állok az egészhez, hogy igazából nem zavar, mert én senkire nem haragszom, s elfogadom mindenkinek a politikai véleményét, cserébe annyit kérek, hogy ők is fogadják el, vagy viseljék el az enyémet. Ha egy

politikus nyilvános szereplést vállal, közéleti személyiség, akkor vállalja azt is, hogy esetleg bírálják. Ennek is van hátránya biztosan, de soha nem adtam el a lelkemet embernek, hogy valamilyen politikai pártnak, csoportosulásnak a tollnoka legyek. Ettől mindig undorodtam.

— *Van most egyáltalán olyan politikai erő Partiumban, Erdélyben amit az ember jó szívvel támogathat?*

— Nincs. Nemcsak az erdélyi magyar politika, hanem az egész romániai politikai elit hiteltelenítette magát. Olcsó népszerűsködések kívül, a román pártok mindig a magyar kártyát játsszák, ebből próbálnak

politikai tőkét kovácsolni, a magyar pártok meg tudjuk, hogy mind a megmaradási stratégiát dolgozzák ki éppen, meg ki tudja, mi mindent vállálnak el és cselekednek. Négyévenként ezt elmondják a választóknak, s utána nem nagyon történik semmi. Persze ennek vannak objektív akadályai is, az erdélyi magyarságnak óriási a szellemi vesztesége, már a diktatúra előtt tömkelegével vándoroltak ki az írók, költők, művészek, s részben a tudós embereink is elvándoroltak innen. Függetlenül a romániai magyar politika megosztottságától, aki jól cselekszik, az előtt leveszem a kalapomat azért a cselekedetért.

Táborokról, szekértáborokról beszélnek, ez a köznyelvbe is beépült, a politikusok építették ezt be, de sajnos már irodalmárokat is halottam használni. Az irodalmi élet is megosztott, az író társadalom is megosztott. Szekértáborok vannak. Valamikor ezeket klikkeknek neveztük. A szekértábort talán Dózsa György alkalmazta utoljára, ez egy kővár híján rögtönzött védelmi rendszer. Most mi van akkor, hogyha két szekértábor néhány kilométerre egymástól várja, hogy a közös ellenség rátámadjon? Akkor kit támad és ki ellen kell védekezni? Ez hülyeség, így ahogy van.

— *Hogy látja a mostani erdélyi, partiumi irodalmi életet? Ki az, akivel tartja a kapcsolatot, vagy milyen szekértáborba tartozik, ha tartozik valamelyikbe?*

— Egyikbe se tartoztam, és nem is tartozom. Mondhatom azt, hogy szinte senkivel nem tartom a kapcsolatot. Még közlök néha itt-ott, de keveset írok már. De jelen vagyok a Facebookon, és blogom is van. Régen számomra az Ady Endre

irodalmi kör testesítette meg az irodalmi életet. Kortársaimnak egy része mára már meghalt, vagy eltávozott Nagyváradról, vagy a politika sodorta tőlem távol.

— **Most, 2017-ben van-e még helye, értelme, szerepe a költészetnek a társadalomban?**

— Ez nagyon érdekes, mert 1979-ben már Székely János kiváló költőnk és drámaírónk meghirdette a költészet halálát. A Korunk 1979 októberi száma volt, ha jól emlékszem, 30 romániai magyar költő verse szerepelt, többek között az enyém is. Nagyon sokan hozzászóltak akkor a kortársak közül, jelentős személyiségek, mint Kányádi Sándor, Király László, Csiki László. Valójában nem a költészet halt meg, hanem a költészet folyamatosan elveszítette társadalmi és ízlésformáló szerepét, előbb a kommunista internacionálénak, majd a globál-kapitalista internacionálénak és a digitalizálásnak köszönhetően. A költészet társadalmi szerepe jócskán veszített abból, ami megvolt a 20. század első feléig, talán még a második világháborút követő időszakban is.

— **Csak a költészet, vagy az írott szó is?**

— Általában az irodalom, s ezen belül a költészet. Azért emlegetek mindig költészetet, mert ugye a magyar költészet talán világirodalmi mércével mérve is jelentősebb, mint mondjuk a prózairodalmunk, másodsorban mert költészettel foglalkozom. De egyenesen arányosan, nemcsak a költészet veszítette el társadalomformáló szerepét, hanem a költők társadalmi megbecsültsége is megszűnt.

Az értelmiség elvesztette már közösségformáló, közösségmegtartó szerepét. A 20. század első felében költőink, íróink véleményére adtak a politikusok is, ma csak akkor becsülik meg, ha bemegy abba az úgynevezett szekértáborba, és akkor politikai alapon „futtatják”.

A költészetnek a szerepvesztése azonban nemcsak ennek köszönhető, nemcsak a globalizációnak, hanem a klímaváltozásnál sokkal veszélyesebb lelki, szellemi elsivatosodásnak is.

Valaha kérges kezű, tenyerű emberekkel találkoztam, most egyre inkább kérges lelkűekkel. Alapvető emberi érzelmek veszítették el a jelentésüket.

— Ilyen szempontból a művészet rosszabb helyzetben volna, mint a rendszerváltás előtt?

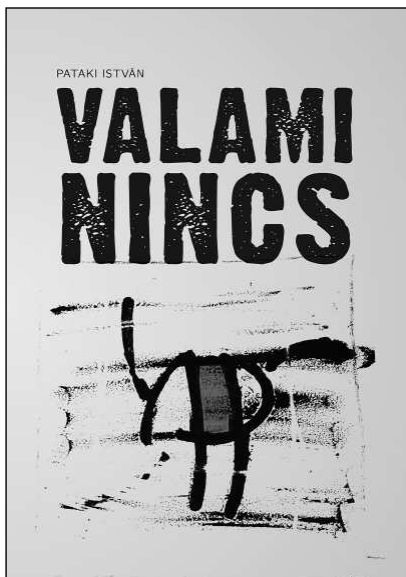
— Szerintem igen, mert akkor a kemény diktatúrában talán jobban megéledt az ember, egyfajta jó hatása is volt mondjuk a nemzettudat megerősödéséhez. Most a nemzettudatot a globalizáció feloldja. S minden, ami a politikában történik, mind a gyenge nemzettudatnak a terméke. Oda jutottunk, főleg a liberalizmusnak köszönhetően, hogy ha valaki kiejti a szót, hogy magyar, akkor minimum retrográd, nacionalista, sőt már fasiszta is. Én nemzetben gondolkoztam a diktatúra idején is, nemzetben gondolkodom most is.

Nyilvánvaló, hogy lehet másban is gondolkodni, s a posztmodern költők többsége másban gondolkodik, hogy miben, azt ők tudják. Soha nem ültem fel ilyen divatirányzatoknak, pedig állítom, hogy posztmodernebbeket írtam a posztmoderneknél. Soha nem izgattak ezek a dolgok, zavart a sterilitásuk, mind az érzelmi, mind a gondolati sterilitás.

Én hiszem azt, hogy értelmes magyar mondatokat kell írni az olvasónak, legalábbis annak a rétegnek, amelyik még verseket olvas.

— Hamarosan megjelenik új kötete, a *Mintha vízen járnék*. Sokatmondó már a címe is. Egyfajta párhuzam ez a krisztusi csoda és a költészet között?

— Mindenképpen párhuzamnak tekintem, nem összehasonlításnak. Bűn volna, nagyképűség és egyebek, de fiatalkorában mindenki hisz szerintem abban, hogy meg fogja váltani a világot, függetlenül attól, hogy költő vagy nem költő. A költők talán hatványozottan hisznek ebben pályájuk kezdetén, aztán rádöbbennek, hogy a világ nem is igényli a megváltást. A vízen járás is tulajdonképpen egyfajta felülemelkedés valamin, ezen a társadalmi örületen, ami most tapasztalható és amit most megélünk, melyen csak egyfajta minőségi örülettel lehet felülemelkedni; ez a költészet. Most ez kissé olyan, mint a vízenjárás. Valaki úgy fogalmazott egyébként a Farkast kiáltanék kötetem kapcsán, hogy vízen járni tanítom az embereket. Valójában viszont magam is csak tanulom a vízenjárást, és hívok mindenkit, próbáljuk meg együtt, hátha jobban fogjuk magunkat érezni.

— *A mélység mellett írásaiban többnyire jelen van a humor, és nagyon eredeti szókapcsolatok, játékos szóképzések.*

— Szeretek új szavakat alkotni. A humor csodálatos dolog, az ironia és az önironia a segítségemre van a válságos időszakaimban. Eszközként használtam a gyógyulásomhoz, s másokat is gyógyítani akarok ezzel.

Szinte egy kötetnyi paródiám van, irodalmi paródiát is írtam, volt egy időszak, amikor úgy ismertek Erdély-szerte, hogy parodista vagyok. Ezt a tehetséget édesapámtól örököltem, akinél jobb parodistát életemben nem láttam, pedig azért eltelt néhány évtized és jó néhány parodistát láttam már színpadon. Édesapám bárkit a környezetéből tudott parodizálni. Ez irányú képességem nem igazán tudtam kiélni, most már nem is nagyon akarom. Valaki mondta egyszer, deszka kéne alád. Majd kerül alám is, felém is, oldalt is...

A szójátékokat és a nyelvi fordulatokat játéknak nevezem, és nagyon szeretek játszani; irodalomtörténészek is írják rólam, hogy akkor vagyok igazán elememben, ha játszom. A vers játék is, a költő játszik, mert egy nagy gyermek, büszke vagyok rá, hogy még mindig gyermek vagyok ilyen szempontból. Lételemem a játék. Ezért a gyerekeket és az időseket feltétel nélkül szerettem mindig; a köztes korosztályokból igyekeztem jól válogatni, de ez gyakran sikerült rosszul...

— *Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést.*

Kérdezett: WAGNER ERIK

PATAKI ISTVÁN

apokaliptikus

ha majd mindenki
belém mart
és minden part
és minden kötél szakad
és nem lesz
se íze
se súlya
a szónak
és már a harangok
sem szólnak
és ellobban
az utolsó szalmaszál is –
és fénysugárban
az ige testet ölt
valósággá válik
és megfutamodik
minden vértelen árnyék
és térdre rognak
kik belém martak
omlasztói partjaimnak
és meghátrálnak
égetői
az utolsó szalmaszálnak
és a harangok
újra búgnak
megint súlya
és íze lesz a szónak
és a fény a fény
mindenen áthatol
mindent átjár
és átnyalából
a vártán

Nevelni, de hogyan?

Mára minden a feje tetejére állt! – szoktuk egyre gyakrabban mondogatni. Erkölcsi, vallási, egyéni, szociális vetületeit nézve életünknek, valóban más irányba kezdte valami elmozdítani értékszemléletünket. Ilyenkor nem magunkra, hanem a „világra” gyanakszunk, ami láthatatlan módon manipulálja mindennapi jól bevált szokásainkat. Van, amit könnyen elfogadunk, konstataálva, hogy amúgy is minden változik, de vannak olyan problémák, amelyek megoldásában nem tudjuk az újszerűt értékelni, s a helyzet alkotta krízisben döntésképtelenné válunk.

Ehelyt a nevelés kihívásait szeretném a keresztyén család keresztmetszetében kissé taglalni, nemcsak azért, mert magam is gyakorló szülő vagyok, hanem azért is, mert egyre többen panaszkodnak arra, hogy a gyermekkel való kapcsolattartás színterén egyre nagyobb és átláthatatlan káosz uralkodik. Mindenkinek az a célja, akár keresztyén szülőként is, hogy célt érjen a modernkori gyermek nevelésében, és annak ízlelhető gyümölcsei legyenek.

Természetesen a **Szentírás** tanításából kell kiindulnunk, ahol akár az Ó-, akár az Újszövetség úgy beszél a családról, mint teremtettségéről, ahol mindenkinek megvan a jól körülírható szerepe. A nevelés alapja hangozhat így is: *„Add nekem a szívedet, és tartsd szemed előtt útjaimat”* (Péld 23,26) – s érezhetjük a bibliai kijelentés mögött, hogy az útban jelen van a **szeretet**, de jelen van a **fegyelem szigora** is. E kettő párosításában lehet látható és értékelhető célokat elérni. Az Újszövetségi levelekben emellett még azt is olvashatjuk, hogy a családon belül mindenkinek megvan a maga jól meghatározott jog- és szerepköre.

A keresztyén házirend újszövetségi vetületében a **férj és a feleség egyformán Isten szolgái**, akik kölcsönös engedelmisségben élnek (Ef 5,21), a férj úgy ura a feleségének, ahogy Krisztus is az egyháznak (Ef 5,22-23), tehát szeresse a feleségét, az pedig adja meg neki a tiszteletet. **A gyermekek kötelessége szüleiket tisztelni**, nekik szót fogadni. A szolgák mintegy az Úrnak szolgálva végezzék munkájukat, a gazdáik is annak megfelelően bánjanak velük (Ef 6,1-8).

Egyszerű és világos célok ezek, de ha összevetjük a mai nevelési célok bo nyolult kavalkádjával, akkor máris láthatjuk, hogy a mai elvek tisztázása és elvárások egyszerűsítése talán meghozhatná a kívánt eredményeket. A Biblia letisztult üzenetei után továbbmehetnénk a humanizmus önmegvalósításáig, vagy a középkor téves gyermekszemléletéig, de egy nagy ugrással talán jobb lenne a mai kor nevelői értékválságáról és hibaelhárítási lehetőségeiről beszélni. Az értékválság kifejezését nem azért vetem papírra, mert hangzatos, hanem mert hívő és nem hívő szülők is egyetértenek azzal, hogy a neveléssel kapcsolatos problémák nemcsak jelen vannak, hanem egyre nagyobbak és veszélyesebbek lettek.

Következzék tehát egy néhány általam látott probléma felsorolása:

A szülők ma nem közösen nevelnek – a *rohanó világ* téves eszményképében, ahol fáradtságunk ellenére tovább sietünk, nehogy másoktól elmaradjunk, a gyermekeink sok esetben egyedül maradnak. Magányukat sok mindennel csilapíthatják, de ilyenkor a szülő megpróbál gátakat felállítani. Édesanya hazaérve kikapcsolja a számítógépet, mert még nem volt tanulás. Édesapa későn hazaérve elkobozza a telefont, mert már nem lehet normálisan a gyerekekkel beszélni. Hétvégén a nagyszülők rosszállva szidják az unokát, mert semmiben nem akar segíteni... stb. Mindenki a maga helyén nevelni szeretne, de a koncentrált célok megnevezése helyett, összevissza parancsokat fogalmazunk meg gyermekeinknek. A gyermek – akárcsak a felnőtt – legtöbb esetben egyszerre csak egy feladatot tud teljesíteni. Ebben lehet nagy segítség a szülő, ahol mind a két fél egyetértésben megfogalmazhatja a közös célokat. Ha ezt kellőképpen és egyértelműen közöljük gyermekeinkkel, akkor a gyermek azt jól megértve könnyebben teljesíthet, és nem fog elveszni a parancsok áradatában.

A gyermek csak a miénk! – Ha a nevelés talaján lépkedünk, akkor azt is érzékelnünk kell valamilyen formában, hogy a gyermek nevelése nemcsak otthon történik, hanem létezik számos olyan külső közeg is, amely pozitív hatással lehet a gyermekekre. A tanár, vagy óvodai oktató, a bentlakásfelelős, a lelkipásztor, vagy akár olykor a bolti eladó olyan pozitív impulzusokat adhatnak a gyermeknek, amely által énképe és képlékeny lelki élete is fejlődhet. Míg a régebbi időkben (általam ismert 80-90-es évek) a szülő úgy engedte el gyermekét, hogy elmenve otthonról panasz ne legyen rá, ma már némiképpen a folyamat megváltozott: a gyermekem ne panaszkodjon a többiekre. Mit képzelsz tanár (tanító,

lekipásztor, bolti eladó)... kezdetű mondatok arra ösztönzik a gyermeket, hogy a családi közegen kívülre érve bármit megtehet és megengedhet magának, mert a szülők amúgy is az ő pártján állnak. Sok félreértett vitában sajnos a gyermek csínytevése a szülő által igazolt ahelyett, hogy sok esetben a szülői számonkérés a hibás gyermeket venné kezelésbe. A külső környezet nagyrészen a szocializálódás lehetőségében pozitívan neveli és készíti fel a gyermeket, amit a szülőnek kellőképpen kell kezelni vagy éppen tolerálni.

Mit és mennyit várok el gyermekemtől? – Amikor a gyermek rosszkodik, akár mások előtt játsza meg magát, akár otthon gorombáskodik, a szülők hajlamosak megrántani a vállukat és azt mondani: „Jajj, hát csak egy gyerek...”. Pedig nem. A gyermekek – és ezt jól tudjuk – sokkal többre képesek, mint amit mi néha elvárunk tőlük, legyen szó illemről, házimunkáról, idősök tiszteletéről, vagy akár más fontos dologról. Sok esetben bizonyítják rátermettségüket, de mivel ezért dolgozni is kell, sajnos hajlamosak alább tenni a mércét. A gyermek pedig – ha mi engedünk – lazítani fog a dolgokon, saját komfortzónájában jól érezve magát. Ilyenkor kell tudni nekünk, szülőknek, hogy milyen elvárási szinttel emeljük a tétet. *A tudsz te ennél többet is* vezényszava a gyermek rejtett energiáit is felszabadíthatja adott esetekben.

Az anyaországban élő egyik gyermekpszichológus így fogalmaz: *azt hiszed nem tudnak végigülni egy vacsorát az étteremben? Dehogynem! Nem tudják maguk elől lesöpörni a morzsát az asztalról? Dehogynem! Az egyetlen ok, hogy ezeket nem teszik meg, hogy nem tanítottad meg nekik, nem várod el tőlük. Ilyen egyszerű. Várj el többet tőlük és mindezt maguktól is megcsinálják majd, még kérned sem kell őket.*

Nemcsak szeretjük gyermekeinket, de félünk is tőlük! – Egy angol nyelvű hírportál írt nemrégiben a „bögre teszt”-ről. A szülő egy bögre tejet ad gyermekének a reggeliző asztalnál. Lássuk mi történik akkor, ha a gyermek félálmosan de igen határozottan mondja el: *a rózsaszínűből akarok inni, nem pedig a kék bögréből!* – miközben a szülő már kitöltötte a tejet a kék színűbe. Leggyakrabban ilyenkor a szülő kifehéredve, de nagyon gyorsan megkeresi a rózsaszínű bögrét, áttölti a tejet, mielőtt a gyermek elkezdene még hangosabban hisztizni, s minek eredményeképpen végképp elkésnének az iskolából is.

Ugye ismerősek az ilyen és ehhez hasonló szituációk. Nehéz szembesíteni önmagunkat

ezekben a helyzetekben, de ki kell mondanunk, hogy a „bögrecsere” nagy hibát fog eredményezni. Ki is irányít a családban? Van-e értelme a gyermeki makacsságot táplálni? Fog-e így saját cselekvéseket véghezvinni gyermekünk, vagy elvárja, hogy mindent mi csináljunk meg? A kérdés mögött tisztán láthatóvá válik, hogy gyermekünk személyiségfejlődésében tehetünk maradandó károkat azzal, hogy logikátlan és sokszor lehetetlennek tűnő kéréseket teljesítünk. (Csak zárójelben merem megkérdezni, mikor fogunk odajutni, hogy gyermekünk hozza kedvenc csészénkben a reggeli kávékat, vagy tálcan a megkent kenyeret?)

Túlzott szabadelvű nevelés. – A modern világ vágyik az egyre modernebb eszközökre, s ha eddig példának okáért elegendő volt egy jó palacsinta elkészítéséhez egy serpenyő és egy ügyes háziasszony, az mára már sokkal összetettebb – az én olvasatomban – sokkal bonyolultabb lett. Kimondhatatlan, idegen kifejezésekből összeollózott és megnevezett „csodabevonatú” különlegesen kiképzett edényre van szükségünk ahhoz, hogy a igazán finomat süthessünk. Félreértés ne essék, nem vagyok ellene a modern világnak és a modern eszközök használatának, de úgy érzem olykor mérlegelni kell a határvonalak meghúzását, hogy meddig érdemes elmenni, és mi az, ami már túlzás.

A „**non-frustration**” (szabadelvű nevelési módszer) elmélete egyre elterjedtebb lett nyugaton. Mégis a végső elemzések arról beszélnek, hogy ebben a szabályok és korlátok nélküli nevelési módszerben a gyermekek ezrei válnak neurotikussá és végtelenül szorongóvá. Vajon hol a hiba? Talán az, hogy a szereteten kívül nem tudják azt, hogy mi a következetesség, hogy a korlátok nem leláncolnak, hanem bizonyos esetekben megvédenek, hogy a szabályok betartása értékeket szül az emberekben, nem pedig kiiktatja azokat. Az énfejlődés egyik alapja az, hogy megismerjem önmagam korlátait, s ha a szülők következetesen, szabályok mentén nevelik a gyermeket, akkor a gyermek számára helyesen értelmezhető az az önállóság, ahol a döntéseket úgy hozza meg, hogy közben mások sem sérülnek. Ha mindezt nem tanítjuk meg a gyermeknek, akkor frusztrált lesz. A frusztráltság pedig agresszióhoz vezet, az agresszió pedig beláthatatlan következményeket hoz maga után.

Tisztában vagyok azzal, hogy nem könnyítettem meg az olvasó dolgát a nevelés kérdésében, sőt a górcső által felnagyított dolgok ezáltal csak szembetűnőbbé lettek, de talán ez is elég ahhoz, hogy elinduljunk az Isten által teremtet rend útján, ahol nem divatok és körülmények határozzák meg nevelői munkánkat, hanem az Istentől kapott emberi értékek.

„Az Úr Isten azt akarja, hogy gyermekei szabadok legyenek, de ne féktelenek.”
(Comenius)

KÁNYA ZOLT-ATTILA lelkipásztor

Kisfaludy Károly, a reformkorszak irodalmi vezére

A reformkor hajnalán, a nemesi ellenállási mozgalomból táplálkozó hazafias érzésnek a megszólaltatásával kezdődik Kisfaludy Károly írói pályája. Hosszú és viszontagságos utat járt meg, míg elszakadt a vidéki földbirtokos nemesség életformájától, s eljutott a polgári életformáig. Ezért tudta osztályát a polgárosodás alapján állva bírálni. Pest irodalmi központtá tételével megteremti a pezsgő irodalmi élet kibontakozásának a lehetőségét. Kisfaludy Károlyt tekintjük az első igazán városi magyar írónak.

1788. február 5-én született Téten, Győr megyében, birtokos nemesi családból. Bátyja, Sándor az első, ő pedig nyolcadik gyermek a családban. Születése édesanyja életébe került. Talán ez a szomorú esemény az oka annak a ridegségnek, melyet az apa legkisebb gyermeke iránt tanúsított.

Gimnáziumi tanulmányait Győrben kezdte meg, de nem fejezte be. Egy évig a győri katonaiskola tanulója, majd 1804-ben, apja beleegyezésével katonai pályára lép. Részt vett a napóleoni háborúban. Közben határőr-szolgálatot teljesített, majd ismét a harctérre vezényelték, és a franciák fogságába esett. Onnan sikerült megszöknie, s a háború végén mint főhadnagy Pestre megy. Itt bátyja révén kapcsolatba került az írói körökkel, látogatja a színielőadásokat, drámákat is kezd írogatni. Egy elszegényedett polgárcsalád leányát, Heppler Katalint akarta feleségül venni, de apja ellenezte a házasságot, a leány közben férjhez is ment. 1811-ben lemondott rangjáról, és otthagyta a katonaságot.

Kisfaludy szeretett nénjénél, Trézsinél keres vigasztalást, aki egy Vas megyei faluban lakott férjével. Pár havi itt-tartózkodás után anyai örökségét elzalogosítja, s a kapott pénzzel Bécsbe siet festészetet tanulni. Nehéz esztendőket következnek ezután, évekig tartó nyomorgás az osztályrésze. A pénz hamar elfogyott, egy ideig festményeiből élt. Bécsben szorgalmasan látogatta a színielőadásokat, megismerkedett néhány híres német költővel. Bécset otthagyva, Olaszországba gyalogol, ott is festegetésből él. Jókai Mór És mégis mozog a föld című regényének egyik szereplője, Jenő Kálmán életútjából Kisfaludy Károly és Katona József alakjára ismerünk.

1817-ben, esztendőnyi olaszországi bolyongás után Pesten telepedik le. Nyugodtabb megélhetést biztosító állást nem kapott, s két évig képei eladásából, kölcsönökből tengődött. 1819-ben kedvező fordulat következett be Kisfaludy életében. A székesfehérvári színtársulat előbb Székesfehérvárt, majd Pesten is nagy sikerrel adja elő A TATÁROK MAGYARORSZÁGON című nemzeti drámáját. A III. felvonás zárójelenete valóságos tüntetést robbantott ki az előadáson. Kisfaludy Károly egyszerre országosan ismert íróvá lett. Helyzete anyagilag valamit javult, a zajos színházi sikerek eldöntötték pályáját, végleg az irodalomhoz szegődött. Bemutatásra kerültek a többi, már megírt drámái: ILKA, STIBOR VAJDA, IRÉNE. Ezeket az előadásokat is hasonló lelkesedés kísérte. Történelmi témákba ágyazott szerelmi történeteket visz színpadra. A nemesség hazafias érzéseit dicsőíti ezekben a darabokban, a hősi múltat eleveníti fel, hogy hasson a jelenre, példát mutasson a közélettel szemben tunya magatartást tanúsító nemességnek. A már említett drámáknak az a tanulsága, hogy a mű hőse egyéni boldogságát alárendeli a haza érdekeinek.

1822-ben AURORA címen értékes, tartalmas irodalmi gyűjteményt ad ki tetszetős külsővel, rézmetszetekkel, ezt ő zsebkönyvnek nevezi. Mint a zsebkönyv szerkesztője, még nagyobb tekintélyre emelkedett, s az AURORA lett az új irodalmi irányzatnak, a romanticizmusnak a terjesztője. Az Aurora köré csoportosultak a kor legjelesebb írói, főleg a fiatalok, akik vezérüknek már nem Kazinczy Ferencet, hanem Kisfaludyt tekintették. A zsebkönyvben jelennek meg Vörösmarty Mihály, Bajza József, Toldy Ferenc írásai, de a legtöbbet maga a szerkesztő ír bele: elbeszéléseket, verseket, népdalokat, balladákat, egyfelvonásos vígjátékokat.

A reformkori küzdelmek megindulásakor bekapcsolódik a politikai életbe. Széchenyi István tervezett lapjának Kisfaludy lett volna a szerkesztője, de a lap megjelenése egyre késett, közben az író egészségi állapota rohamosan rosszabbodott. Tüdőbaj támadta mag. Betegágya köré barátainak azt hagyta örökségül, hogy csatlakozzanak a reformtörekvésekhez. Az Akadémia rendes tagjává választotta, de erről a megtsízteltetésről már nem értesülhetett, mert 1830. november 21-én meghalt. Barátai, emlékének a megőrzésére, írói örökségének az ápolására 1837-ben megalapították a KISFALUDY TÁRSASÁG-ot.

Vígjátékaiban Kisfaludy közelebb jutott a korabeli magyar társadalom ábrázolásához, mint drámáiban. Nevéhez fűződik a korszerű magyar vígjáték megteremtése, az irodalomtörténet őt tekinti „a magyar vígjáték atyjának”. Összesen 14 vígjátékot írt, ebből 10 egyfelvonásost.

Legjobb darabjaiban a maradi és polgárosodó nemesi világ összeközeéseinek az ábrázolásakor bírálja kora társadalmát, nevetségessé teszi a nemesi társadalom egyes alakjait. Vígjátékainak témája, bonyodalma rendszerint

a szerelem, a házasság körül forog. Legértékesebb darabjai: A KÉRŐK és a CSALÓDÁSOK.

Színpadi művein kívül jelentősek elbeszélései. Ő honosítja meg irodalmunkban mind a történeti, mind a társadalmi elbeszélést. Legértékesebbek víg elbeszélései: TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI-ban levélformában mutat be egy nemes ifjút, aki járatlansága, műveletlensége következtében sok nevetséges történet központjába kerül Pesten. A SULYOSDI SIMON hőse kényelmes, lusta, elhízott nemes úr. Élete evésben, ivásban és pipázásban telik. Mindenről lekésik, még a házasságról is.

A MIT CSINÁL A GÓLYA című elbeszélésében a vidéki nagyképűséget gúnyolja ki.

Lírai versei közül legismertebb a MOHÁCS, melynek kezdősorai szállóigévé lettek:

„Hős vértől pirosult gyásztér sóhajtva köszöntlek,
Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács.”

Az Aurorában közölt népdalokat, gazdagon merített a népköltészet forrásaiból is. Legismertebb a SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA kezdetű.

Népdalaival, népi tárgyú verseivel ösztönzőleg hatott a korabeli költőkre, hozzájárult Petőfi népiességének előkészítéséhez. Mint a kornak irodalmi vezére, előkészítette a reformkorszak nagy íróinak érvényesülését.

Herczeg Ferenc

1863. szeptember 23-án született a Temes megyei Versecen. Apja Versec város polgármestere volt. Jómódú német polgárcsaládból származott. Magyarul az iskolában tanult meg. Aligha volt még más anyanyelvű ember, aki olyan jól megtanult volna nyelvünkön, mint Herczeg Ferenc, aki mestere lett az elegánsan hűvös magyar elbeszélő stílusnak. Jókai és Mikszáth után a magyar regényírásban ő vette át a vezető szerepet. A legolvasottabb magyar író volt évtizedeken keresztül, 1945 után tiltották le írásait, mert politikailag nem felelt meg az új világszemlélet követelményeinek. Szigligeti Ede és Csiky Gergely nyomában ő teremtette meg az európai színvonalú magyar drámát. Munkáiban a millennium korának előkelő társadalma és a 20. század első harmadának széles elágazódású magyar világa merész íveléssel bontakozott ki.

Ösei Mária Terézia korában Sziléziából vándoroltak a délvidéki Bánságba. Apai és anyai ágon egyaránt német eredetűek. Ezek a módos német polgárok igyekeztek érdekeiket összekapcsolni a magyar dzsentriréteggel, és 1867 után elkezdtek hasonlónak válni a magyar nemzethez, s úgy akartak magyar polgárok lenni, hogy ne ütközzenek össze a még mindig hatalmas magyar nemességgel. Herzog úr, a polgármester ugyan nem tud magyarul, de fiát az Osztrák-Magyar Monarchia magyar urai közé akarja felnevelni, ezért küldi Szegedre iskolába. Az eddig csak németül beszélő fiú itt találkozik a magyar nyelvvel, hiszen az iskola alsóbb osztályait Versecen, Temesváron, Fehértemplomon járta német nyelvű iskolában. Szívében tanulja a magyar nyelvet, és úgy elsajátítja, hogy néhány év múlva már jártas a nemzet történelmi múltjában és jelenében. Érettségi után Budapesten joghallgató lesz, majd az egyetem elvégzése után néhány évig joggyakornok. Ebben az időszakban ismeri meg jobban a dzsentri gondolkozását, viselkedését, a soraikból kikerülő katonatiszteket. Okos polgárfiú lévén, ezeknél sokkal többet tud a világról.

Az ügyvédi pálya nem vonzotta, sokkal inkább kedvelte az írást. 1886-ban a Pesti Hírlap közli néhány cikkét és novelláját, majd a Budapesti Napló belső munkatársa lesz. 1889-ben már regényírással próbálkozik. Annyi jártasságot, emberismeretet, élményt szerzett a jogászkodás éveiben, hogy úgy érezte, ki kell írnia magából tapasztalatait. Első regénye a FENN ÉS LENN. Hőse Kun Attila mérnök, nevét egész Európában ismerik. Szülővárosába is azért tér vissza, hogy

afrikai felfedező útjáról könyvet írjon, és a tudósvilágot megismertesse kutatásainak eredményeivel. Magánéleti bonyodalmai azonban meggátolják komoly munkásságában, de enélkül is fényes karriert fut be. A mese színtere Herczeg Ferenc szülőföldje, egyes mozzanatai önéletrajzi vonatkozásúak.

Az arisztokrata-kastélyok, dzsenti-famíliák, politikai körök, kaszinói urak, s általában a nagy vagyonukból gondtalanul élő előkelőségek világa a szerelem tükrében lép az olvasó elé. Az író nem vegyül bele rokonérzésével vagy ellenségeskedéseivel hősei életébe, érdekes történeteiket tartózkodó tárgyilagossággal mondja el. Közben 1894-ben megindítja az ÚJ IDŐK című képes hetilapot, mely háttérbe szorítja a többi szépirodalmi folyóiratot. Ötven éven keresztül szerkeszti, 1945-ben szüntetik meg. Regényei folytatásokban, és novellái is a hetilap hasábjain jelennek meg. Írásai könnyed, szórakoztató, kedves olvasmányok, kellemes időtöltésre számíthat, aki kezébe veszi bármelyik novelláját, regényét, színdarabját. Olvasótáborának állandó gyarapodása, sikere, hírneve mind több és több írásra sarkallja. A 20. század első négy évtizedének legkedveltebb írója.

1936-ban, írói tevékenységének 50. évfordulóján a budapesti egyetem díszdoktorrá avatta, Debrecen és Nagycenk díszpolgárrá választotta, Szeged közönsége arany tollal tüntette ki, kiadója pedig 30 kötetben jelentette meg összes műveinek díszkiadását.

Rendkívüli sikert aratott a GYURKOVICS-történeteivel. A GYURKOVICS-LÁNYOK-ban (1893) hét házasság vidám históriáját beszélte el, s bár valamenynyinek ugyanaz a vége – a sikerülten nyélbeütött esküvő –, mégis mulattató a regény elejétől végig. A GYURKOVICS-FIÚK (1895) a család aranyifjaival ismerteti meg az olvasót. Merő vidámság az életük, csupa könnyelmű kaland. Az 1890-es évek nagyúri receptje szerint kártya, vadászat, ivás, pénzhiány, párbaj, szerelem, asszonyszöktetés és más efféle. Léha társadalom, a munkát nem ismeri, nemes becsvágya nincs, az érdemen gúnyosan mosolyog, de az élet minden előnyét letarolja magának.

Írói kiválósága nemcsak szépirodalmi munkáiban mutatkozott meg, hanem elmés hírlapi cikkeiben is. Az 1930-ban írott ARCKÉPEI között igazi remekművek vannak. Ezekben az írókról és politikusokról szóló jellemrajzokban sok az elmés fordulat és az igazság. Mesteri jellemző ereje főképp: Tisza István, Károlyi Mihály, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán arcképeiben megkapó.

Irodalmi ritkaság, hogy valaki elbeszélőnek is, színműírónak is egyformán kimagasló művész legyen. Első színműve A DOLOVAI NÁBOB LEÁNYA /1893/ bácskai szerelmi történet eleven huszáralakokkal. Bonyodalmának az a közép-pontja, hogyan küzd Tarján főhadnagy egy tönkrejutott földbirtokos leányának, Jób Vilmának kezéért. A mai olvasók talán ellenszenveseknek találják az érzelmes katonatörténet egyes alakjait, de ne feledjük, hogy a színmű eleven korképet

nyújtott a millenium korának úri világáról, s ez a korabeli olvasóknak, nézőknek értéket jelentett. Herczeg Ferenc a legjobbkor jelent meg a Nemzeti Színház színpadán eredeti műveivel, mivel ebben az időben csupán a francia darabok állandó előadásával tudták színvonalon tartani a műsort. Az új szerző jó színpadi érzékével, hatásos alakjaival zajos tapsokra ragadta az ország színházlátogató közönségét. A műértőket legjobban a társalgás frissessége, a természetes nyelv, a stílus közvetlen könnyedsége lepte meg. Egymás után játszották aztán Herczeg Ferenc színműveit. Nagy sikere volt A HÁROM TESTŐR című bohózatának, mely a polgárság, a kereskedők világába enged betekintést. Az OCSKAY BRIGADÉROS a híres kurucvezér árulásának feldolgozása. Jelentősek: a BIZÁNC, az ÉVA BOSZORKÁNY, a KÉK RÓKA és a POGÁNYOK című darabjai.

Történelmi tárgyú színdarabjai: ÁRVA LÁSZLÓ KIRÁLY 1917-ből, új megvilágításban mutatja be Hunyadi László lefejezésének tragédiáját. A FEKETE LOVAS 1919-ből az 1848-as szabadságharc nemes pátoszú megjelenítése. A színműnek nincs vezéralakja, hőse a délvidéki sváb nép. A HÍD című műve 1925-ből Széchenyi és Kossuth küzdelmének rajza, a 19. század magyar lelkiségnek jelképes megvilágítása.

Herczeg Ferenc, a színműíró élesen lát, érdekesen jellemez. Meséit elevenen szövi, alakjait eredeti egyénekké teremti, helyzeteit leleményesen sorakoztatja egymás mellé. Tárgyilagos író, nem pártolja hőseit, nem ítéli el ballépéseiket. Úgy mutatja be az életet, amilyen valójában. Mindig ízléssel dolgozott, nem óhajtotta kiszolgálni a közönség alantas ízlését, a külföld kedvéért sem tett engedményeket a művészet kárára, pedig művei fordításban megjelentek cseh, dán, finn, francia, holland, lengyel, német, olasz, spanyol, svéd, szerbhorvát nyelven. Néhány színműve, regénye filmfeldolgozásban is sikert aratott.

Történelmi tárgyú regényei részben Jókai és Mikszáth nyomán haladnak, de a romantikus és anekdotikus előadásmód nála konzervatív világnézettel párosul. Az 1902-ben megjelent POGÁNYOK a Vata-féle pogánylázadás idején játszódik, hőse Alpár, Thonuzóba besenyő-vezér pap fia, aki két világ határán próbálja megtalálni önmagát. AZ ÉLET KAPUJA II. Gyula és X. Leó pápaságának Rómájában mutatja meg, hogy próbál a magyar jobbágyivadék, Bakócz Tamás pápai hatalmat szerezni, hogy Magyarországra törő török veszélyt elháríthassa. A FOGYÓ HOLD című történelmi kisregény már a török hódítás következményeit adja elő, egy végvári vitéz kalandos történetével példázva egy nemzet életbenmaradásának lehetőségeit. A HÉT SVÁB (1916) Herczegnek talán legsikerültebb történelmi regénye, amelyben szülővárosa, Versec svábságának állít maradandó emléket: hét derék verseci legény vére hullásával is tanúságot tesz 1848 magyar eseményei mellett. Herczeg Ferenc 1954. február 24-én, kilencvenegy éves korában hunyt el Budapesten.

Lévay József

Lévay József annak a művésztípusnak volt a megtestesítője, mely pontosan fogalmazza meg korának és körének hangulatait, szebben és szabatosabban mondja ki, amit ebben a körben bárki kimondhatott volna. Közel nyolc évtizedet átfogó költészete a magyar közprétegek hangulatainak, legátlagosabb gondolatainak, átlageszményeinek hiteles felszíni krónikája, sohase hatolva sem a lélek, sem társadalom mélységeibe, de soha egy zavaró mellékszöng, egy ízlésbeli vagy erkölcsi botlás egy ilyen rendkívül hosszú költői és közéleti pályán. Ifjan a reformkor példás haladó romantikusa, 1848-49-ben őszinte forradalmár-ha-

zafi, az elnyomás éveiben a közbánatokat, majd a közreményeket megfogalmazó elégikus és mégis bizakodó, a kiegyezés után lelkes hatvanhetes liberális.

Lévay József 1825. november 18-án született a Borsod megyei Sajószentpéter nevű faluban. Paraszti életformájú nemesi családból származott. Ezeket a nemesekeket nevezték aztán hétszilvafás vagy bocskoros nemeseknek, akik valójában kisbirtokos parasztok voltak, akiket valamelyik ősök valamiféle vitézi tetteiért birtokadománnyal nem járó nemesi oklevéllel tüntettek ki. Ez a rang adómentességet biztosított a családnak, és lehetőséget adott, hogy tehetségesebb fiaik kitörjenek a paraszti életformából. A Lévay-szülők éltek is ezzel a lehetőséggel, annál is inkább, mivel eredetileg is érdeklődőbbek voltak, mint a falu többi lakosai. Az apától a falusiak mindig hasznos bölcs tanácsokat kaptak, az anya meg nagyon szerette a költészetet, gyermekeinek Vörösmarty Mihály-, Czuczor Gergely- és Garay János-verseket olvasott fel. Lévay tehát otthon szerezte a műveltség igényét és a költészet szeretetét.

Az elemi osztályok elvégzése után a közeli Miskolc református líceumába iratták, majd a jogi tanulmányokat a Tátra-vidék romantikájával teljes Késmárkon, a kuruc emlékek színhelyén végezte. A Tátra-vidék mindig is ihlető lelki otthona volt, miközben megmaradt Borsodot szeretőnek. Már az iskolában kitűnt verselőkészségével, gyorsan fejlődő nyelvtudásával és szokatlan világirodalmi tájékozottságával. Tizennyolc éves korában már verseket küld különböző lapoknak. Egy hosszú emberöltőn át szolgálta lelkesen miskolci iskolákban és hivatalokban vármegyéjét. Ragaszkodó szeretettel így ír szülőföldjéről:

„Itt születtem, itt lakom én,
Hol a Sajó kanyarog,
Hol a földet ezer éve
Túrják a jó magyarok.

Jutalmazza néha bőven
A hű munka sikere:
Néha izzadás fejében
Soknak szűk a kenyere,

Nem csügged, nem zúgolódik,
Csak türelmesen sóhajt.
Amit elvesz egy sovány év,
A másik megadja majd,

De midőn a hegytetőről
A szép völgyet nézdelem,
Eszembe sem jut az ínség,
Az áldatlan küzdelem.

Elterítve csak azt a sok
Szépet és jót látom ott,
Melyet az ég jó kedvében
E vidékre halmozott.

Csak azt érzem, hogy a végzet
Hűn ápol itt engem is,
Adott egy kis enyhe fészket,
Pár gyümölcsfát nékem is

S mint harmatcsepp tükörében
A napot szemlélgetem,
Szülőföldem szerelmében
A hazámat szeretem.

/Itt születtem... 1902./

A jogi tanulmányok mellett a tanári pályára is készül, a magyar nyelvet és irodalmat akarja megszerettetni az ifjúsággal. Mind a jogi pályán, mind a költészet terén egyre feljebb lép, bővül baráti köre, Szemere Bertalan írnoka, majd belügyminisztériumi fogalmazó lesz. Megismerkedik Arany Jánossal, Tompa Mihállyal, Petőfi Sándorral, Gyulai Pállal. Hatással van rá költészetük, néha az ő stílusukat követi. Az 1848-49-es forradalom ihlette II. Rákóczi Ferenc hűségese íródeákjáról szóló vers megírására. A MIKES című költemény tartotta fenn nevét a 21. századig is. A ragaszkodás, a szeretet, a hűség példaképeként őrizte meg a zágoni nemes ifjú emlékét, aki évtizedekig élt Rodostóban száműzetésben a többi kuruckori bujdosóval együtt. Végül egyedül maradt az idegen országban, s már a hazatérés reménye is kihalt belőle, csak az emlékekhez való ragaszkodás és a hazája iránti olthatatlan szeretete és vágyakozása töltötte el napjait:

„Egyedül hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zúgását-
Egyedül, egyedül
A bujdosó közül
Nagy Törökországban!...
Hacsak itt nem lebeg sírjában nyugovó

Rákóczi nagy lelke, az eget csapkodó
Tenger haragjában!

Peregnek a fáról az őszi levelek,
Kit erre, kit arra kergetnek a szelek,
S más vidékre száll a
Csevegő madárka
Nagy Törökországból...
Hát én merre menjek, hát én merre szálljak,
Melyik szögletébe a széles világnak,
Idegen hazámból?!

Zágon felé mutat egy halovány csillag,
Hol a bércek fején hókorona csillog
S a bércek aljában
Tavaszi pompában
Virágok feselnek...
Erdély felé mutat, hol minden virágon
Tarka pillangóként első ifjúságom
Emléki röpködnek.”

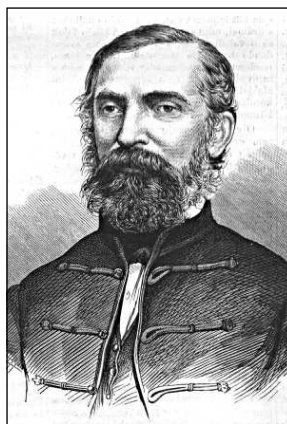
/Mikes – részlet/

1852-1865-ig magyartanár Miskolcon. Tanítványai úgy emlékeznek vissza rá, mint varázsos szavú, lelket izgató, elmét fejlesztő, nagyszerű pedagógusra. A Kisfaludy Társaság tagjává választja, majd a Tudományos Akadémiának levelező, később rendes, idős korára tiszteletbeli tagja. Műfordítói munkássága is jelentős. Lefordított öt Shakespeare-, két Molière-színdarabot, a lírában Heine, Béranger, Burns-fordításai a legjelentősebbek. A templomba járó hívő reformátusoknak alkalmuk van Lévy József Istenbe vetett mély hitéről bizonytságot tevő szép versével találkozniuk. Énekeskönyvünk 391. dicséretét, a Gondviselő jó Atyánk vagy kezdetűt, a költő ajándékozta nekünk.

Hosszú, tevékeny élettel áldotta meg a Teremtő. Hetvenéves fővel ment nyugdíjba. Ekkor is még alkotó ereje teljességében volt. Ezekben az években kezdi írni szomorkás elégiáit a vénülésről, majd az elérkező öregségről. 1909-ben még új verseskötete jelent meg A MÚZSA BÚCSÚJA címen. Eljut hozzá Ady Endre és a Nyugat új hangja. De ő ezt a nemzedéke számára érthetetlen, idegen hangot már nem értette, de nem is kárhoztatta. Átélt az első világháborút, a háború utolsó évében, 1918. július 4-én, száz évvel ezelőtt hívta vissza az Úr hosszú földi életéből.

Szigligeti Ede színműíró a romanticizmus útján

A magyar nyelv kiműveléséért és a vele összefüggő polgárosodásért vívott küzdelemnek egyik fontos szakasza volt az állandó magyar színjátszás megteremtésére irányuló mozgalom. Ez az áldásos igyekezet Bessenyei György nevéhez fűződik, a 18. század sokoldalú művészehez, de csak az utána következő évtizedekben teljesedett ki. Katona József, Kisfaludy Károly gazdagon ellátta a vándortársulatokat eredeti tragédiával, vígjátékkal. Majd miután mindent leírtak, ami eszükbe jutott, az 1830-as évben átadták a tollat másoknak, mivel súlyos betegségek támadták meg szervezetüket, s mindketten távoztak az élők sorából. Sok áldozatot követelő nemes szándékú tevékenységüket a művelődési élet, főleg a színdarabírás területén Szigligeti Ede folytatta, Nagyvárad szülőtte.

A házon, ahol született, márvány emléktábla. A róla elnevezett Irodalmi Társaság állíttatta a 20. század elején. A várad Thália is sokszor vonzotta közönségét Szigligeti Ede műfajilag változatos, de főleg a népszínművel diadalmaskodó színpadi irodalmával. Eredeti neve Szathmáry József volt. Várad-Olasziban született 1814. március 18-án. Éppen abban az évben, amikor az Erdélyi Múzeum pályázatot hirdetett eredeti magyar dráma megírására, amely az épülő kolozsvári színház nyitódarabja lett volna. Senki sem gondolhatott arra, hogy éppen ebben az évben ad életet a várad Szathmáry Elek ügyvéd felesége József nevű fiának, aki néhány évtized múlva a magyar színpad számára ontani fogja romantikus színdarabjait.

Népes, nyolctagú családja volt az ügyvéd úrnak, s kevés vagyona mellett, csak anyagi gondokkal küzdve nevelhette gyermekeit. Józsefnek olyan pályát álmódott, amely anyagi szempontból hamar jövedelemhez juttathatja őket. Ekkor a mérnöki pálya ígérkezett szerencsésebb választásnak. Józsefet azonban nem a térképek, rajzok érdekelték igazán, szívesebben olvasott szépirodalmi munkákat, versírással is próbálkozott, majd színdarabokat szerkeszt, amiket a szülőház udvarán a tizenkét éves írópalánta elő is adott a testvérek közreműködésével.

Középiskolai tanulmányai elvégzése után Pestre kerül, ahol a mérnökké válás útján indul el, de hirtelen elhatározással színész lesz Budán. Így kezdi meg tehát művészi pályáját, de hamar belátta, hogy inkább drámaírással fog sikereket elérni. Éppen felnőtt a feladathoz, mivel 1837-ben nyílt meg a pesti Nemzeti Színház, amelynek felvirágzásáért haláláig odaadó lelkesedéssel és szorgalommal

küzdött. Amikor apja megtudta, hogy pályát változtatott, kitagadta, s megtiltotta neki az „ősi név” használatát. Ekkor vette fel a Szigligeti nevet.

A szervezésben és a színház szellemi irányításában nélkülözhetetlennek bizonyult. Kezdetben titkára, majd rendezője és dramaturgja, végül igazgatója lett a színháznak. Közben állandóan írt. Remekműveket nem alkotott, de a maga korában a legkedveltebb magyar színpadi író volt, 1878. január 19-én bekövetkezett haláláig.

Drámaírói pályája negyven évre terjed. Volt olyan év, amikor hat új darabját játszották a Nemzeti Színházban. Darabjai közül azonban kevés maradt fenn, amely megállta a helyét a 20. század színpadjain is. Legsikerültebb a LILIOMFI (1849), mely a magyar vándorszínészet 19. század eleji hőskorát mutatja be. Liliomfi és Szellemfi annak a hazafiasságtól fűtött színész-nemzedéknek a képviselője, amely a legnyomorúságosabb körülmények között is terjesztette a nemzeti kultúrát. Jókai Mór És mégis mozog a föld című regényében is olvashatunk a színészek viszontagságairól.

Sikeres vígjátéka a FENN AZ ERNYŐ, NINCSEN KAS (1858), amely a minden áron az előkelőség és gazdagság látszatát keltő polgárság nagyravágását teszi nevetségessé.

A magyar népszínmű fejlődése sokat köszönhet munkásságának. A SZÖKÖTT KATONA volt az első siker, melyben falusi és városi emberek vegyesen szerepelnek, mindkét réteg bemutatása magán viseli a romantika jegyeit. A tiszta népszínmű felé a CSIKÓS-sal tett jelentősebb lépést (1847), bár ebben is vegyesen lépnek fel urak és parasztok. Az író huszonhárom népszínművet alkotott és vitt színpadra.

Nagyvárad méltóképpen őrzi híres szülöttje emlékét. A szülőház megjelölésén kívül az utcát is róla nevezték el. A Színház magyar tagozatának Szigligeti Társulat a neve, a színház előtt pedig évtizedek óta ott áll a drámaíró mellszobra.

Tabéry Géza

Hatvan évvel ezelőtt, 1958. június 6-án kötött át az égi szerkesztőségek valamelyikébe Nagyváradról, a szülővárosához egész életében hűségesen ragaszkodó író, költő, újságíró, lapszerkesztő Tabéry Géza. A lexikonokban, irodalomtörténetekben ritkán bukkanunk olyan írónévre, amely mögött azonos helység jelölné a születés meg a halál színhelyét.

1890. július 7-én született Nagyváradon. Ifjúként felülről vette szemügyre ezt a várost: a domboldali klematiszos udvarból messzire látott. Tanulmányait szülővárosában, a Premontrei Főgimnáziumban végezte. Felsőfokú tanulmányait a váradi jogakadémián kezdte, majd Genfben folytatta. Egy évet töltött a svájci egyetemen, tanulmányait végül 1913-ban Kolozsváron fejezte be. 1914-ben fogalmazó-gyakornoki állást vállalt Nagykárolyban, innen hívták be katonának.

A háborúból visszatérve főispáni titkárként a közélet levegője csapta meg. 1919 után az irodalmi élet újjászervezésével folytatta a történelem parancsait az életre lefordító közéleti szolgálattal a szerkesztőségben. Történelmi regényeket ír, mert azt vallja: „A múlt a második szív, mely bennünk dobog.” TŰZMADÁR, VÉRTORONY, SZARVASBIKA, A FRIMONT-PALOTA, KÉT KOR KÜSZÖBÉN című könyveihez erdélyi föld tapad.

Tabéry, az újságíró, a művelődési élet szervezője tudta, amit olyan kevesen vettek tudomásul, hogy ebben az élénk városban, ahol oly erősen odafigyelnek az érdekesre, meg az élet anyagi értékeire, ingatag közérzetű marad az innen sarjadó is, ha nem ismeri környezete életét annak folyamatosságában. Ha nem emelhet kalapot elődei előtt is. Igyekezett Nagyvárad művelődési téren elért színvonalát abban a magasságban tartani, ahova az elődök emelték. 1919 júniusában, pár napos időközzel, két irodalmi hetilapot hozott létre: MAGYAR SZÓ és TAVASZ címen. Ezek voltak az önállóság útjára induló erdélyi magyar irodalom kezdeti próbálkozásai. Várad különböző előadótermeiben irodalmi esteket szerveztek, Tabéry oroszlánrészt vállalt ezek megrendezésében, a művészek meghívásában, a hallgatóság toborzásában. Az előadóművészek közül említésre méltó Tessitori Nóra, az olasz származású, rendkívüli tehetséggel megáldott művésznő.

A második világháború utáni években a hivatalosság elferdített szögből ítélte meg Tabéry tollának közösségi szolgálatát. A hátán hordott fűrészfűrés, amivel

a kenyerét keresni évekig kénytelen volt, nem hajlított semmit azon a szálegyenes gerincen. De a favágás szüneteiben is arról beszélt, hol vannak Nagyváradon Ady- emlékek, hol kellene keresni, érdeklődni. Ő maga akkor nem tehetett. Csak fát vágnia volt szabad. És a jogász-író-újságíró nem ült vonatra érvényesülést keresni. Maradt. Kivárta türelemmel az idő változását, és elnyerte hűsége jutalmát. Évek múlva kapott szolgálatot: őre lett az Ady-múzeumnak. Ő gyűjtötte össze darabonként mindazt, amit akkor a múzeumban láthatott a látogató. Ő menekítette menedékébe a maradék kincseket. És úgy is őrizte. Az Ady-múzeum előtt álló szobor avatásakor ő mondott ünnepi beszédet, mint ahogy 1935-ben, az érmindszenti szoboravatáson is. Aztán már csak hozzá igyekezett. Naponta kétszer nyitotta-zárta a Mülleráj ajtaját, a volt cukrászdáét, ahol Ady sok órát töltött váradi életében. Azóta ez az épület az Ady- emlékeket tároló múzeum épülete lett. A múzeum lett Tabéry Géza második otthona. Onnan költözött az égi szerkesztőségbe, mivel szolgálat közben, íróasztala mellett, emléktárgyra hajló arccal lépett át az örökkévalóságba.

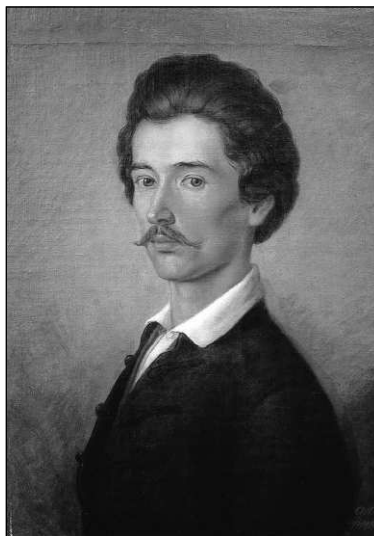
Összeállította: JÁROSI ÉVA ny. tanár

170 ÉVE TÖRT KI A FORRADALOM

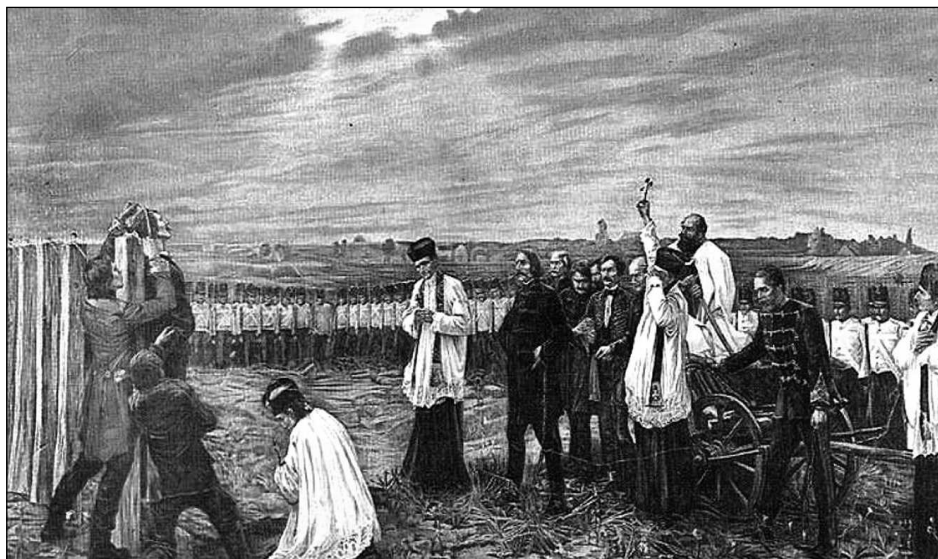
Az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc a festészetben

Az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc, mint minden jelentős történelmi esemény, nagy hatással volt a művészetre a 19. század második felétől a 20. század elejéig terjedő időszakban. A forradalmi eszmék áthatották a művészeket is, de a cenzúra miatt nem sok kép készülhetett a forradalmat követő években. Később, 1867 után, a kiegyezést követően az akadémista, allegorikus festészet kitűnő eszközévé vált a magasztos eszmék felelevenítésének.

Több műfajban találkozunk e történelmi esemény vagy a kimagasló résztvevők ábrázolásával. A történelmi festészet lett volna a legkiválóbb eszköze a forradalom megelevenítésének, de a politikai nyomás hatására

Orlai Petrich Soma: Petőfi arckép

Thorma János: Aradi vértanúk, 1893-1896

ez inkább csak a század végén jelenik meg a nagybányai festők-nél. A portréfestészetben annál inkább találkozunk a forradalom kimagasló személyiségeivel, de gyakori a névtelen hősök ábrázolása portrékon, életképeken.

A forradalom és annak le-
verése több akkori festőt érintett közvetlen módon is. Egyike ezek-nek Kiss Bálint festőművész, akit nemzetőr lévén, miután haditör-
vényszék elé került, megfosztottak a Nemzeti Múzeumban betöltött állásától. Orlai Petrich Soma, Petőfi Sándor unokabátyja, szintén harcolt a honvédsereg-
ben. A festő felvidéki eredetű evangélikus családban született, anyai ágon Petőfi Sándor másod-unokatestvére volt. Ott van ugyanakkor Madarász Viktor, egyik legnagyobb magyar történeti festőn, a magyar romantika egyik legjelentősebb alkotója, aki pozsonyi joghallgatóként jelentkezett a honvédseregben, később pe-
dig hadnagy lett. Amikor 1848-ban kitört a szabadságharc, az iglói, pécsi, majd pozsonyi jogi tanulmányokat folytató Viktor és testvére, András is továbbvitte a családi hagyományt. Részt vett a szabadságharcban, és előbb a 41., később a 131. honvédszászlóaljnál szolgált, akkor már hadnagyi rangban, a világosi fegyverle-
tételig. Székely Bertalan pedig a Kolozsvár határában átvonuló honvédtáborno-
kokról készíti első rajzait 13 évesen. Lotz Károly csak 15 éves, amikor festménye elkészül Görgey seregéről, Vác környékén. A szabadságharc eseményeit helyszín és esemény tekintetében pontos akvarelleken rögzíti. Kovács Mihály, a magyar akadémikus stílus egyik tehetséges képviselője honvédtüzérnek jelentkezett, de betegsége miatt nem engedték harcolni, így a magyar függetlenségi harccal való egyetértését festményein tudta leg-
inkább érvényesíteni.

1868-ban jelenik meg a Szokoly Viktor által kiadott Honvédalbum, melyhez az akkor még fiatal művé-
szek készítettek illusztrációkat, kö-
zöttük Benczúr Gyula, Liezenmayer Sándor, Szinyei Merse Pál, Munkácsy Mihály. Munkácsy három rajzot készített, Honvédújoncozás, Fogolyszállítás, Isaszegi csatater, ez

Szinyei Merse Pál rajza után
Morelli Gusztáv: Előrs, 1868

Hollósy Simon: Rákóczi-induló, vázlat, 1899

utóbbi olajban is megfestette. Thorma János Március 15 vagy Talpra magyar (1898) című munkája Petőfi versének elszavalását örökíti meg, de a téma iránti érdeklődését mutatja Budavár visszafoglalása című, 1912-ben készült alkotása is.

A szabadságharc emléke egészen az első világháborúig eléggé erőteljesen jelen volt a közéletben, bár a művészetben még elég ritkán fordult elő ennek a kifejezése. Egy ilyen jellegű kísérletnek lehet tekinteni a fiatal Szinyei Merse Pál **Előőrs** című képét, ahol a hagyományos honvédebbrázolás nem anekdotikus vagy hősies jelleget ölt, hanem a romos tájban megjelenő magányos katona a távoli égő várost szemléli, előtérbe hozva a háború pusztításait.

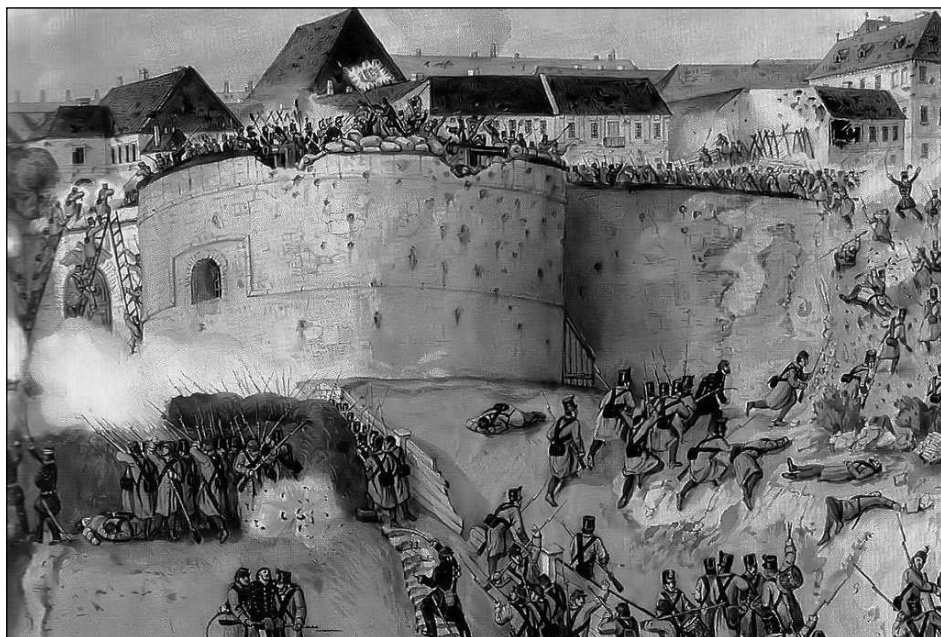
Thorma János **Aradi vértanúk** című képe új, realista ábrázolást képvisel. A festő annyira törekedett a történelmi hűségre, hogy személyesen ment el a kivégzés helyszínére, állítólag még egy korabeli szemtanúval is beszélt.

Egy másik hasonló törekvést képvisel Hollósy Simon vázlata, a **Rákóczi-induló** 1899-ből. Lelkesedés, lendület sugárzik az önfeledten éneklő gyermek alakjából, de ott látjuk a háttérben a szúrós szemű öreg honvédet is. A festő az emberi érzéseken keresztül akarta átadni a hangulatot, magát az örökérvényű forradalmiságot kívánta megragadni.

A festőművészek egy része igyekezett a forradalmi eszmét hétköznapi valósággal ábrázolni, de mivel a szabadságharc traumája még túl közel volt, több kép befejezetlen maradt vagy hiányzik belőlük a történelmi kritikus szemlélet. Voltak, akik csatajeleneteket örökítettek meg, mások folyóiratokhoz készítettek rajzokat, illusztrációkat, de készültek portrék, életképek és allegorikus képek is.

Than Mór: A tápióbicskei ütközet 1848-49

Than Mór: Budavár bevétele 1849

Csatajelenetek

Vegyük először a csatajeleneteket ábrázoló festményeket. Jelentős a fiatal Than Mór akvarellsorozata az 1849-es tavaszi hadjárat csatáiról, a kápolnai, tápióbicskei, váci ütközetekről, Budavár bevételéről. Az 1848-49-es szabadságharc egyik győztes ütközetét vívta meg Tápióbicskénél a magyar honvédsereg 1849. április 4-én. Than Mór olyan akvarelleket készített a szabadságharc csatáiról, melyek valódi ikonográfiai dokumentumok. Művészi pályafutásának elején készült, 23 szabadságharcos festményét találjuk a Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában, ebből kettő a **tápióbicskei ütközetet** ábrázolja. A festő 20 éves volt a forradalom kitörésekor, és bizonyosan tudjuk, hogy a tápióbicskei

Orlai Petrich Soma: Petőfi szüleinél

ütközetet a helyszínen láthatta. Így a tápióbicskei ütközetnél a sok író megihlető Sebő-Ridesel párbajt, illetve a Tápió hídjának a 3. és a 9. zászlóalj által történő elfoglalását örökítette meg egyenként 248x410 mm-es nagyságban. Than Mór csatajelenetei közül egyedül a **Budavára bevétele**t ábrázoló képét sokszorosították. Más események, így a tápióbicskei ütközet ábrázolásának nyomdai úton történő másolása a szabadságharc közeli bukása miatt kerültek ki ebből a körből. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a csatajelenetek ábrázolása nagy mesterségbeli tudást követelt.

„A harcban elesettek elrettentően változatos beállításához komoly anatómia ismeretek, a lőporfüst, vagy ágyútűz fényeffektusainak visszaadásához a megvilágítás technikai fogásaiban való jártasság szükséges (...) Van olyan ábrázolása, mint a tápióbicskei hídharc, amelyen a kopár tavaszi fák s a mocsaras Tápió-part a küzdelem kérlelhetetlenségét, az emberi erőfeszítés nagyságát húzzák alá.(...) A főjelenethez sodró kompozíció lendületesen vezeti szemünket Sebő alezredes és Riedesel őrnagy összecsapásának drámai jelenetéhez. A háttér kivont karddal rohamozó huszárai méltó lezárást adnak a tömegek mozgalmas elrendezésének...” (Cennerné Wilhelm Gizella ezekkel a szavakkal jellemzi Than Mór festészetét.)

Ormai Petrich Soma:
Petőfi Debrecenben

Borsos József: Nemzetőr, 1848

A szabadságharc kilenc nagy csatája. Than Mór csataképei honvédtisztek csataleírásával című kötet utószavában Cennerné Wilhelm Gizella a Than Mór által megfestett csataképek közül a tápióbicskei huszárhoz emeli ki mint a művész „legfejtettebb mesterségbeli tudással” készült alkotását.

Than Mór 1867, a kiegyezés után szabadon újrafoglalmazhatta volna ifjúkori szabadságharcos alkotásait. Az idős, megkeseredett ember ezt nem tette meg. Így „Vízfestményei a hazai csataképgrafika és egyben a kor

eseményeinek művészi igényű bemutatása terén úttörő jelentőségűek.”

A folyóiratok illusztrációit olyan rajzoló készítették, mint Szerelmey Miklós, vagy August Pettenkofen. August Pettenkofen osztrák festő és rajzoló kiemelkedő alkotása Az esetek temetése, valamint Honvédek roham a budai vár ellen.

Portréfestészet

A portréfestészetben is igen jelentős alkotások születtek. A század közepén fellendülő festészetben Barabás Miklós mellett Borsos József nevét kell megemlítenünk. Egyik legismertebb képe, mely ugyanakkor a 48-as tematikához kapcsolódik a **Nemzetőr** című képe, mely egy ismeretlen férfit ábrázol. Sárga felöltőt viselő férfi tűnik ki a háttérből, egyik kezével a kesztyűjét fogja, másikkal a kardját markolva kinéz a képből.

Madarász Viktor: Feltámadás, 1913

Madarász Viktor: Petőfi halála, 1875

Tekintete aggodalmat, de ugyanakkor magabiztosságot sugároz, az ország függetlensége iránti elszántságot. A festmény színességét fokozza a nemzetiszínű szalag, ezzel is elmélyítve a mondanivalót. A kép Gustave Courbet és Honoré Daumier 48-as képeihez hasonlítható, bár stílusában mégiscsak a bécsi festészethez köthető.

Broky Károly Angliában festette meg Kmety György és Mészáros Lázár honvédtábornokok arcképét, Barabás Miklós híres arcképfestő Batthyány Lajost és családtagjait festi meg.

Meglepően kevés a arckép készült Kossuth Lajosról, őt ábrázolja Prinzhofer August litográfiája, 1848-ból. A magyar művészek közül Madarász Viktor Hontalan Kossuth a száműzetésben címmel festette meg Kossuthot, 1877-ben.

Petőfi Sándorról bizonyára korai halála miatt nem készült sok kép, Orlai Petrich Soma vonatkozó képei közül megemlíthetjük a következőket: **Petőfi arckép, Petőfi Debrecenben, 1867, Petőfi szüleinél.**

Madarász Viktor képei a költőről már a hőskultusz jegyében születnek: **Petőfi halála**, 1875, **A halott Petőfi** 1906, **Lidérc vagy Petőfi mint a szabadság génusza** 1906, **Feltámadás** 1913.

A legtöbb kép talán Széchenyi Istvánról készült, de ezek nem a hőskultusz ábrázolását szolgálták. Kiemelhető Schoefft Ágoston **korai Széchenyi arcképe**,

Schoefft Ágoston:
Széchenyi arcképe

Friedrich Amerling:
Széchenyi egészalakos képe, 1836

Györgyi Griegl Alajos: Vigasztalás, 1852

Borsos József: Özvegy, 1853

de Alconiere Tivadar, Marastoni József, Jakobey Károly is készített róla arcképet. Legismertebb Friedrich Amerling, 1836-ban készült **Széchenyi egészalakos képe**, ez az alapja a későbbi Széchenyi kultusznak.

Életképek

A forradalom nagy hatással volt a családokra, a személyes emberi sorsokra. Györgyi Giergl Alajos **Vigasztalás** című, 1852-ben készült képén egy, a kedvese után búsuló lányt látunk, aki a huszárcsapattal távozik, az őt vigasztaló idős nő 48-as huszárméntét visel.

Borsos József **Özvegy** című képe más szemszögből mutatja be a mindennapi emberek életét, a katonaköpeny, csákó és kard ábrázolása arra enged következtetni, hogy az elhunyt férj a császári seregében szolgált. **Levél** című képén, Borsos József már a császári oldal felől ábrázolta a veszteségeket, mert miután Bécsbe költözött, érzelmei megváltoztak.

Mivel Magyarországon az 1850-60-as években erős volt a betyárkultusz, az olyan történetek, amelyek összefoglalták a császárok szolgálatot megtagadó bujdosó szegénylegények sorsát, a betyártörténeteket

Borsos József: Levél, 1852

feldolgozó műveket is a 48-as kultuszkörbe sorolhatjuk. Ezek közül talán legismertebb Munkácsy Mihály **Síralomház** című alkotása, 1869-ből, mely egy kivégzés előtt álló betyár történetét tárja elénk.

A képhez fontos szerepet játszottak Munkácsy gyermek- és ifjúkori emlékei, de a magyar lapillusztrációban oly kedvelt betyártematika, valamint az 1848-as legendakör is befolyással volt rá. Drámai hatású mű kerekedett belőle, sikerrel alkalmazta a düsseldorfi iskola lélektani megjelenítésmódját. Amikor Willstaek amerikai milliomos vasgyáros megtekintette a képet a műteremben, tízezer frankért megvásárolta, de megegyeztek, hogy még mielőtt elvinné, a festő még kiállítja a képet. Így Munkácsy elküldte azt a párizsi szalon kiállítására, ahol aranyérmet nyert vele. Képét rengetegen látták, műve ismertté és elismertté tette, a külföldi és magyarországi lapok is beszámoltak sikeréről.

A **Tépécsinálók** ugyancsak Munkácsy művét, a frontról hazatérő katonák elbeszélései és a sebesültek ihlették meg, amelye ugyanakkor felidéztek Munkácsy gyerekkori, szabadságharcra kapcsolatos élményeit. Az alakok tipikus figurák – az eseményekben résztvevő sebesült éppen a történeteket meséli el hallgatóságának.

A szabadságharc ábrázolását a császári udvar érthetően nem kedvelte, így a képeket visszafogottság jellemezte.

Réti István **Honvédtemetés** című képe a 48-as öreg honvédek temetési menetét ábrázolja, a festők képein végigvonul a forradalom a születéstől az elmúlásig. Ez a festmény a temetés utáni pillanatot ragadta meg, amint az öreg honvédek kifelé indulnak a temetőből, miután eltemették társukat. A képen látható honvédek azokat jelképezik, akik még megélték a szabadságharcot és életük

Munkácsy Mihály: **Síralomház**, 1880

Munkácsy Mihály: Tépcscsinálók, 1871

gos esemény élményén alapul: az öreg honvédek, miután eltemették társukat, a temetőből menetelnek ki az őszi alkonyatban. Hollósy alakjaival ellentétben nekik a forradalomból csak egy nosztalgikus érzés maradt, az emlékezés és az emlékeztetés távolságával. Csak az elhunyttal egykorú harcostársak vannak jelen. Réti egy generációs jelenséget ábrázolt: azok, akik személyesen is megélték a szabadságharcot, most érkeztek el életük befejező szakaszához (Kossuth Lajos is csak néhány évvel korábban, 1894-ben halt meg). Egyre nehezebb hinni az illúzióban, de a változtathatatlanság is állandósult. Az emlék kevés életerőt ad már, az csak egy örök, elérhetetlen vágy marad, amely sokkal inkább a múlthoz kötődik, mintsem a mindenkori jelenhez. A tartózkodó konzervativizmusban csak régi eszmék vannak, mindenféle új, friss lendület nélkül. A megváltozott jelen környezetében csak a méltóságteljes rituálék szertartása marad. Egyetlenegy dolgot lehet még tenni: megadni bajtársaknak a végtisztességet.

Allegória

A forradalom allegorikus ábrázolását képviseli az ismeretlen festő által alkotott Magyar zászló és címer 1848-ból, háttérében Pozsony városa látható. Ugyancsak az allegorikus képekhez sorolható Újházy Ferenc **Búsuló honvéd** című, 1850-ből származó képe, mely a temetőben romantikus sírkőnek támaszkodó, lehajtott fejű honvéd alakja a

végére érkeztek. A forradalmi lélekállapot van jelen Réti István alakjaiban is, csak egészen más értelemben.

Míg Hollósy a forradalom születését, Réti annak szomorú végét ábrázolta. A festő elsőrendű szempontnak tartotta a valóságsszemléletet. A *Honvédtemetés* pillanatképe egy valósá-

Réti István: Honvédtemetés, 1877

Újházy Ferenc: Búsuló honvéd, 1850

forradalom leverése felett érzett gyász, fájdalom és megrázkódtatás egyértelmű megfogalmazása. A körülötte heverő forradalmi attribútumok, a zászló, a törött kard, valamint a sírkő felirata – „harcotok a népek harca” – ugyanezt a célt szolgálja.

Ez a tanulmány a szabadságharc ábrázolását kívánta röviden bemutatni a művészek szemszögéből, s bár a bemutatott képek stílusa különböző, mégis van valami közös bennük: a forradalom eszméjét hivatottak közvetíteni. Talán az akkori művészek még túl közelinek érezték magukhoz a történelmi események traumáját, hiszen idővel más témák felé fordultak vagy pár mű befejezetlenül maradt ránk, mégis elmondhatjuk, hogy igazi kincset jelentenek, mert általuk átfogóbb képet kapunk az akkori eseményekről és személyekről.

Összeállította: WAGNER EDIT
művészettörténész

ÉTELÜNK ÉS ITALUNK

Orchidea szelet

Hozzávalók:

- **a tésztához:** 10 dkg vaj, 5 dkg porcukor, 3 tojássárgája, 50 dkg liszt, 2 dl tejföl, 1 teáskanál reszelt citromhéj, 2 evőkanál kakaó, 1 tasak sütőpor, csipet só;
- **a máktöltelékhez:** 20 dkg darált mák, 10 dkg porcukor, 1 dl forró tej, 1 reszelt alma, 1 teáskanál reszelt citromhéj;
- **a kókuszkrémhez:** 3 tojásfehérje, 15 dkg kókuszreszelék, 10 dkg porcukor, 10 dkg vaj;
- **a vaníliakrémhez:** 5 dl tej, 2 tasak vaníliás pudingpor, 20 dkg porcukor, 20 dkg vaj;
- **továbbá:** kevés mák, kókuszreszelék.

Elkészítése: A vajat, a cukorral, a tejföllel, a tojások sárgájával, egy csipetnyi sóval, és a sütőporos liszttel összegyúrjuk. A tésztát három részre osztjuk, az egyik tésztadarabot 2 evőkanál kakaóval összegyúrjuk. A fehér tészta egyik felét kinyújtjuk, és kizsírozott tepsibe simítjuk (mindegyik lapot villával megszurkáljuk). Erre jó a mákos töltelék. A mákot a felforrósított tejjel leforrázzuk, belekavarjuk a cukrot, az almát és a citromhéjat.

Rákenjük a tésztára, majd befedjük a második fehér lappal, majd elkészítjük a kókuszos krémet. A tojásfehérjéket kemény habbá verjük, hozzáadjuk a cukrot, beleforgatjuk a kókuszreszeléket. A töltelékot langyos vajjal lazítjuk, rákenjük a tésztára, majd erre kerül a barna tésztalap. Előmelegített 170 fokos sütőben 35-40 perc alatt megsütjük. Amikor megsült, rákenjük a vaníliás krémet. A vaníliás krémhez a pudingport a tejjel és a cukorral csomómentesre kavarjuk, lassú tűzön megfőzzük. Amikor félig kihűlt, belekavarjuk a vajat. A végén a tetejét kókuszreszelékkel és mákkal díszítjük.

Non plus ultra

Hozzávalók a tésztához:

- 320 g liszt
- 280 g margarin
- 2 csomag vaníliás cukor
- 2 tojássárgája

Hozzávalók a habcsókhoz:

- 3 tojásfehérje
- 200 g porcukor

Elkészítése: A tészta hozzávalóit összegyűrjük. Gyorsan dolgozzunk vele, mert erősen porhanyós tészta lesz. A tésztát vékonyra nyújtjuk. Kis kerek formával kiszúrjuk és tepsibe rakjuk. A tojásfehérjéből és a cukorból kemény habot készítünk, minden korong tetejére teszünk egy csúcsos halmocskát. 160 fokra előmelegített sütőben 15 perc alatt világosra sütjük. A tepsiből széles késsel kiveszjük a tésztát, hagyjuk kihűlni. Párosával az általunk választott lekvárral összeragasztjuk a habos tésztakorongokat.

Meggyes mákos szelet

Hozzávalók a tésztához:

- 20 dkg finomliszt
- 10 dkg margarin
- 1 egész tojás
- 10 dkg porcukor
- 1/2 csomag sütőpor
- kb. 4 evőkanál meggylekvár

Hozzávalók a töltelékhez:

- 2 tojás
- 25 dkg kristálycukor
- 13 dkg margarin
- 20 dkg finomliszt
- 1/2 sütőpor
- 3 dl tej
- 20 dkg darált mák
- 7 dl cukrozott meggy, vagy meggybefőtt

Elkészítése:

A tésztához valókát a lekvár kivételével egy tálban fakanállal összedolgozzuk. Sütőpapírral kibélelünk egy 22 cm x 38 cm-es tepsit, majd a masszát fakanállal, vagy műanyag krémkaparóval szépen rákenetjük a sütőpapírra, esetleg lisztes kézzel kicsit elegyengetjük, hogy egy vékony réteg tésztát kapjunk. A tetejét megkenjük lekvárral. Ezt követően elkészítjük a tetejére kerülő tölteléket. Először is a két tojásfehérjét felfeverjük habnak. A tojások sárgáját a cukorral és a margarinnal jól kikeverjük, fokozatosan adagoljuk hozzá a tejet, a sütőporos lisztet. Végül a mákot, a levétől lecsepegtetett meggyet és a tojáshabot keverjük hozzá. A kapott masszát ráöntjük a lekváros tésztára, szépen elegyengetjük a tetejét. Előmelegített sütőben sütjük. 180 fokra melegített sütőben 40 perc alatt sül ki. A kihűlt süteményt bevonjuk a csokimázzal. A csokoládét az étolajjal mikróban felolvasztjuk, simára keverjük és a tészta tetejére öntjük. Szépen elegyengetjük.

Gesztenyés szelet sütés nélkül

Hozzávalók:

- 50 dkg darált keksz
- 50 dkg gesztenyemassza
- 1-2 ek tej (ha szükséges)
- rum (ízlés szerint)

Krém hozzávalói:

- 2 csomag vaníliás pudingpor
- 6 dl tej
- 15 dkg margarin
- 10 dkg porcukor

Tetejére:

- 4 dl habtejszín
- 1 csomag habfixáló
- 5 dkg porcukor, gesztenye, csokiforgács

Elkészítése:

A darált kekszet a gesztenyemasszával és ízlés szerinti rummal összegyúrjuk. Egy hosszúkás tálcan, aminek az alját kicsi kekszmorzsával meghintünk, a gesztenyés alapot egyenletesen szétterítjük. A pudingot a tejjel felfőzzük, és kihűtjük. A margarinból és a porcukorból krémet keverünk, és a kihűlt pudinggal összekeverjük. A gesztenyés alapra egyenletesen rátesszük. A tejszínt a fixálóval és a porcukorral kemény habbá felfverjük, és a vaníliás krémre kenjük. A tetejére gesztenyét reszelünk, és csokoládéval díszítjük.

Eperfagyi házilag

Hozzávalók:

- 500 gr eper
- 400 gr joghurt
- 100 ml tejszín
- 6 evőkanál méz (vagy 3-4 kanál porcukor)
- 1 evőkanál citromlé

Elkészítése:

Alaposan áttörjük a megtisztított, megmosott gyümölcsöt. Szűrőn átpasszírozhatjuk, ha zavarnak a kis gyümölcsdarabok, vagy az epermag.

A gyümölcsmasszához hozzámixeljük a joghurtot, a felvert tejszínt, majd ízlés szerint édesítjük mézzel vagy cukorral.

Ha nincs fagylaltgépünk, kb. fél óránként vegyük ki a mélyhűtőből, s újra kavarjuk habosra, így előzhető meg a jég-szálkák kialakulása.

Pár óra fagyasztás után – természetesen gyümölcsös díszítéssel – tálaljuk.

Jó étvágyat kívánunk!

(WED)

Tojás-tények

A tojás tápértéke és élettani jelentősége rendkívül nagy: a szervezet számára szükséges anyagokból az ajánlott napi bevitel tekintélyes hányadát tartalmazza. A tojás fehérjében B2-vitamin és a niacin található, a többi vízoldékony vitamin és nyomelem mindkét komponensben fellelhető, míg a zsírban oldódók (A, D, E) csak a sárgájában. Koleszterinből, az egyéb állati eredetű ételekhez képest, a tojás nagy mennyiséget tartalmaz.

Ha nem a piacon, közvetlenül a termelőktől vásárolunk, akkor a tojások héján lévő betűk és számok segítenek eligazodni, hogy a számunkra megfelelő terméket vásároljuk. Az EU-ban 2004 óta kötelező kóddal jelölni a tojáson, hogy a szárnyasokat hogyan, milyen körülmények között tartották; valamint honnan származik. A kódból az első számjegy utal az állat tartási módjára (0 – ökológiai gazdálkodás, 1 – szabad tartás, 2 – alternatív v. mélyalmos tartás, 3 – ketreces tartás). A betűjelzés jelenti a származási országot. Az utána következő számsor az

állattartó telepének azonosítására szolgál. Az eltarthatóság időpontja ma már megtalálható minden élelmiszeren.

A termelők szerint a tojás héjának színe a tojó fajtájától függ, nem befolyásolja a beltartalom minőségét.

A tojássárgája színét a tojók etetése befolyásolja: a szójaliszt pirosra, a lenmagliszt sötétbarnára, a zöldtakarmány zöldesre, a kukorica élénksárgára színezi, ha viszont búzával etetik az

aprójóságot, a sárgája sápadtabb, világosabb színű lesz.

A frissen vásárolt tojás hűtőben tárolva akár hónapok múlva is fogyasztható. Az első héten igazán friss a tojás, ilyenkor érdemes lágy tojást, buggyantott tojást készíteni belőle. Ezután inkább főzzük keményre, használjuk rántottnak, omlettnek vagy süteménybe, töltelékbe. Szobahőmérsékleten a tojás

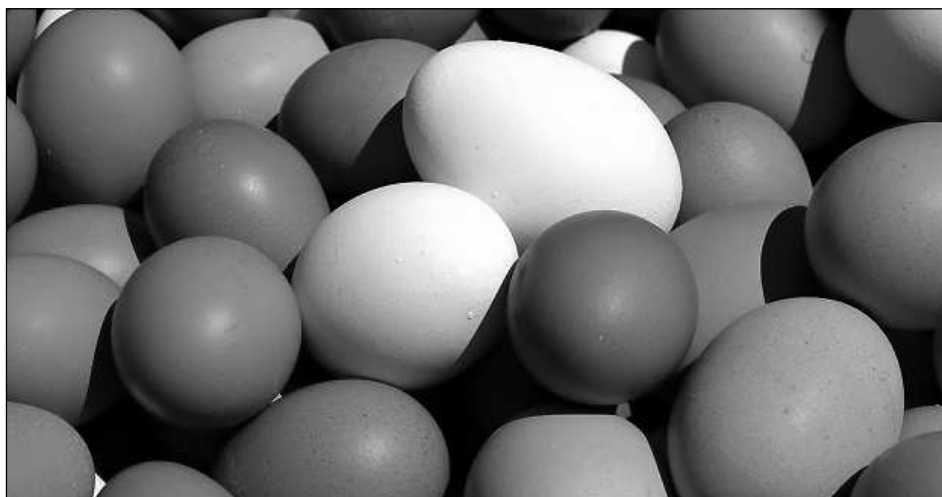
egy nap alatt ugyannyit veszít frissességéből, mint egy hét alatt a hűtőben.

Az előre megvásárolt tojást hűtőszekrénybe helyezés előtt ne mossuk meg, mert így tovább eláll. Felhasználás előtt azonban meleg, folyó vízben alaposan meg kell mosni.

Ha nincs információnk a tojás frissességéről, olyankor segíthet a víz-teszt: helyezzük vízbe a megmosott tojásokat! Amelyik a víz alján marad, az kétségkívül friss, ha azonban úszik, akkor előfordulhat, hogy állott. Amennyiben valamelyik lebeg a felszínen, az valószínűleg már romlott.

A tojásokat soha ne törjük közvetlenül a többi nyersanyaghoz, mert ha egyetlenegy romlott is van közöttük, dobhatjuk ki az egészet. Egyenként, külön-külön feltörve kell alaposan megvizsgálni őket, és csak abban az esetben szabad a többi hozzávalóhoz adni, ha színre, szagra és állagra sem tapasztalunk rendellenességet.

Összeállította: PETRIKÓ ILDIKÓ

Teázni jó

A világ egyik legnépszerűbb itala a tea. Élénkítő hatását azok is élvezhetik, akik a kávéét nem szeretik, vagy valamilyen oknál fogva nem fogyaszthatják. Mivel a különböző teáknak sok pozitív hatása van az emberi szervezetre, ezért a teaivás világszerte szokássá vált.

Bizonyos teák fogyasztása után fontos, hogy tartsunk némi szünetet, illetve kúraszerűen fogyasszuk azokat. Ha például diófalevél teát iszunk 6 hétig, akkor a kúrát követően 6 hétig ne fogyasszuk azt. Ha megelőzőképpen fogyasztjuk ezeket a teákat, tehát csak heti 2-3 alkalommal, akkor nem szükséges szünetet tartani.

A gyógyteákat lehet gyógyszerrel együtt használni, sőt sok esetben kiegészítő terápiaként ajánlják őket. A gyógyszer alkalmazása és a tea fogyasztása között minden esetben teljen el legalább két óra, hogy ne zavarják egymás felszívódását. Vigyázni kell például az orbáncfűvel, ami a szívgyógyszerek felszívódását lassítja, de más tabletták hatékonyságát is csökkentheti.

Legalább fél óra szünetet kell tartani a teázás és a kávézás között is, hogy ne zavarják egymás felszívódását. Aki szeretne a kávéról leszokni, helyette tonizáló gyógyteát (körömvirág, katáng, ezerjófű, aranyvesszőfű) lehet inni.

A betegségek megelőzésében is felmérhetetlen fontosságúak a gyógynövények. Heti 2-3 csésze egy-egy teából segíteni fog abban, hogy a betegségek ne, vagy csak sokkal később alakuljanak ki, és gyorsabb lefolyásúak legyenek.

A betegségek megelőzésénél minden szervünket be kell vonni. Váltogassuk naponta a teákat, amiket fogyasztunk. Egy-egy növény egy héten egyszer kerüljön sorra.

Éghajlatunkon több mint 400féle gyógynövény terem, így sokhoz saját gyűjtés útján is hozzá lehet jutni. Ügyelni kell arra, hogy a teanövény semmiképp sem út mellől, úthoz közeli kertből, vagy szennyezett, fertőzött vizek mellől származzon.

A gyógyteák éhgyomorra szívódnak fel a leggyorsabban, ezért a reggeli órákban, vagy főbb étkezések után 3 órával javasolt a fogyasztásuk. A vízajtó teákat (pl. nyírfalevél, bodza, tejoltó galaj) és a tisztító hatással rendelkező teákat (aranyvessző, csalán, dió) is érdemes reggeli órákban étkezés előtt

fogyasztani. A hashajtó vagy nyugtató teákat az esti órákban, lefekvés előtt, melegen kortyolgassuk.

Az azonos betegségre ható gyógynövényeket össze lehet keverni, mert ezek felerősítik egymás hatását. Meghűlés vagy influenza esetén például a hatásos kakukkfűből, macskamentából, bodzából, útifűből és apróbojtorjából összeállított teakeverék. A különböző betegségekre ható gyógynövények kioltják egymás hatását.

Hogyan készítsük el a gyógyteát?

A gyógyteákba ne tegyünk se cukrot, se citromot. Mindig frissen, még melegen igyuk! A gyógynövények virágát, levelét, hajtásvégét forrázzuk le, 3 grammnyit – egy csapott evőkanálnyit – 2,5 dl tiszta vízzel, és lefedve hagyjuk állni 15-20 percig. A tea hatékonyságán a hosszabb ázási idő nem javít. Ha egy óránál tovább ázott a növény, akkor már használhatatlan a gyógytea.

A gyökereket, kérgeket és a terméseket főzni kell, általában 5-10 percig. Hideg áztatással készítjük a nyálkatartalmú növényekből a teát. A csipkebogyót is hideg vízben áztatjuk 5-6 órán át, a fehér fagyöngyöt 12 órán át.

Nem szabad a gyógyteák készítéséhez fémeszközöket használni, mert egyes gyógyhatásokat semlegesít a fém. A vizet lehet fém teaforralóban melegíteni, de amivel a növény közvetlenül érintkezik (szűrő, csésze), az ne legyen fémből.

Az élvezeti teákba lehet tenni egy kis mézet vagy citromot. A méz gyógyhatása fontos tényező, az akácméz például lúgos kémhatása miatt a gyomorsavval küzdő betegeknek ideális teaízesítő. Mivel a méz fontos enzimeji, a citrom C-vitaminja 40 fok felett elbomlanak, várjunk az ízesítéssel, míg langyosra hűl az ital.

Alábbi összeállításunkban néhány hétköznapi gyógynövény teájának hatását mutatjuk be.

A **csipkebogyó** C-vitamin tartalma elbomlik 60 °C felett, ezért nem szabad forrázni, csak hideg vízben áztassuk 5-6 órán át, és már fogyasztható is. Napi 2-3 csészével is fogyaszthatunk belőle. A csipkebogyó az ízületi fájdalmak és betegségek ellen is hatásos: a növény magas flavonoid- és vitamintartalma garantálja a fájdalmak mellékhatások nélküli enyhülését. A csipkebogyó-ekvár a székrekedéses panaszokon segíthet, teája vízhajtó, gyulladáscsökkentő hatása miatt pedig veseproblémákra és felfázásra is ajánlott.

Kamilla-, vagy székfűtea készítése: egy evőkanálnyi szárított kamillavirágot leforrázunk 2 dl vízzel, letakarva 10 percig áztatjuk, szűrjük. Naponta 2-3 alkalommal fogyasszuk ezt a mennyiséget. Lázcsillapító, immunerősítő, gyomor- és bélhurutban antibakteriális gyulladáscsökkentő, bevonó, hámosító, görcsoldó, enyhén nyugtató hatású. Ha nem vagyunk rá allergiásak, borogathatjuk vele szemünket kötőhártya-gyulladás esetén. Antibakteriális hatása miatt inhalálásra, toroköblögetésre is használhatjuk. Bőrgyulladás, sérülések esetén csökkenti a gyulladást, hámosít.

A hűsítő **mentatea** enyhe fájdalomcsillapító, emésztés-elősegítő, fertőtlenítő, vírusölő hatású. Egy kávéskanálnyi friss mentalevet forrázzunk le 2 deci vízzel, majd lefedve 10-15 percig hagyjuk állni. Kis adagban nyugtató, nagyobbban pedig serkentő hatása van. A menta tea enyhe gyomorrontásokra, rosszulletekre lehet hatásos gyógyír. Gyulladáscsökkentő, enyhíti a gyomor és a bél görcseit, csillapítja az émelygést és a hányingert. Gyorsítja az anyagcserét, tisztít, hatásos fejfájás és hányinger ellen, a menta nemcsak sokoldalú fogyókúrás gyógynövény, de kiváló ízű teája a kellemes lehetet is garantálja. A mentatea kiváló köhögés, hörghurut, torokfájás ellen. Fájdalomcsillapító hatása miatt még a reumára is enyhítőleg hat.

Gyermekláncfű gyógyteát a forrázott, száraz levélből vagy a főzött gyökérből készíthetünk. Epe- és májpanaszok esetén a gyökérből készült teát igyuk naponta egy csészével, reggeli előtt, két héten keresztül. Utána tartunk egy hét szünetet, majd újabb hét napon át folytassuk a kúrát. Vese- és hólyagbántalmakra egy hétig kell inni napi egy csészével.

Cukorbetegségre napi egy, vagy súlyosabb esetben két csésze tea fogyasztása javasolt étkezés után. Egy hónapig tartó rendszeres fogyasztása után be kell iktatni egy-két hét szünetet, utána lehet folytatni. Általános tisztításra a levélből készült teát igyák, egy hétig naponta egy csészével, minden második hónapban megismételve ezt a kúrát.

A **zsálya** sokoldalúan felhasználható gyógytea. Egy púpozott teáskanál zsályafüvet leöntünk 2,5 dl forró vízzel, lefedve 20 percig állni hagyjuk. Hatékony a torok-, mandula-, illetve ínygyulladás, ínsorvadás esetén. A zsályatea hozzájárul az egészséges emésztés fenntartásához és visszaállításához, szabályozza a bélmozgást, ösztönzi a méregtelenítési folyamatok hatékonyságát.

Kiváló külső és belső gyulladáscsökkentő, valamint fertőtlenítő. Kiváló görcsoldó, hatékony vízhajtó, szabályozza a vérnyomást, oldja a feszültséget, mérsékli a reumás panaszok súlyosságát. Fokozza az epe és a hasnyálmirigy működését, a puffadás megszüntetésére is használható. Javítja a memóriát, táplálja az idegsejteket és az izomzatot. Hatékony stresszoldó és idegcsillapító: idegkimerültségre az egyik legjobb természetes gyógyír.

A fehér **fagyöngy** leveleit és 5 mm-nél nem vastagabb fiatal ágait gyűjthetjük novembertől februárig. Tároljuk jól kiszáritva. Célszerű este beáztatni, reggel meginni a teáját. Kiváló gyógyír belső vérzések ellen és görcsoldóként is beválik. Erősíti a szívet, csökkenti a pulzusszámot, és

az ingadozó vérnyomásra jó hatással van. Érelmeszesedés, illetve hormonproblémák esetén is hatékony, újabban pedig a rákgyógyításban figyeltek fel rá.

A **fehér fűz** (szomorúfűz) kérge természetes aszpirin, hiszen fájdalomcsillapító, gyulladáscsökkentő, és lázcsillapító hatású. A fehér fűzfa kérgének teáját néhány perc főzés után elsősorban láz és influenza kezelésére, valamint fájdalomcsökkentésre használják. Virágzatát fagyott testrészek, sebek, fekélyek kezelésére alkalmazzák.

A **réti legyezőfű** az aszpirin alapanyaga. A növény felső virágos leveles részét használjuk. Nyáron: júliusban és augusztusban gyűjtsük. Teája lázcsillapító, fájdalomcsillapító, görcsoldó, gyulladáscsökkentő hatású. Jó vizelethajtó és vértisztító. Influenza idején, megfázás esetén gyakran használják izzasztóként, de a népi gyógyászatban alkalmazzák hólyaghurut, vesegyulladás és reuma ellen is.

A **diófa** tea készítésének számtalan módja van. Július-augusztus környékén gyűjtsük, amikor már megvastagodtak, de még sötétzöldek, egészségesek a levelek. Árnyékos helyen kell szárítani, majd öszszemorzsolni és páramentesen tárolni. Leforrázza fogyasztandó, kúraszerűen. A diófa levelének a néphagyomány és a természetgyógyászat számtalan jótékony hatást tulajdonít: vértisztítóként, gyomorerősítőként, emésztést segítőként (összehúzó hatása miatt enyhe hasmenésnél) valamint féreg-

hajtóként tartják számon, emellett bőrproblémák, kiütések, ekcéma, fagyások ellen is javasolják. Magas vérnyomás, illetve aranyérbántalmakra is ajánlják, de borogatószerként mandula- és szemgyulladásra is. A levél főzetét hajhullás ellen, illetve hajszínezésre is használják, régebben még a lépfenét is a leveléből készített teával kezelték.

A **csalán** maréknyi zsenge vagy két evőkanálnyi szárított levelét leforrázzunk (nem főzzük), lefedjük, 2 percig állni hagyjuk, leszűrjük és elkortyolgatjuk. 2-3 csészével fogyaszthatunk belőle naponta, de kúraszerűen akár 1-1,5 liter tea fogyasztása javallott, több részletben. A teát nem csak belsőleg, hanem külsőleg is használhatjuk:

borogatásra, vagy ülőfürdőhöz. Hatékony vitaminforrás, immunerősítő, méregtelenítő, vértisztító. Gyomorfekély esetén összehúzó, hámosító. Magas vérnyomás elleni teák alkotója, csökkenti a vér cukorszintjét. Alkalmazzák köszvény, ízületi gyulladások, illetve a reuma kezelésére. Segíti a vesék munkáját, a vesekőképződésre hajlamosaknak érdemes rendszeresen csalánteát fogyasztaniuk. Fürdőként kiválóan alkalmas bőrpanaszok, reumás, aranyeres bántalmak kezelésére. Gyökere erősíti a kötőszöveteket, a körmöket, a hajhagymákat.

A **hársvavírból** egy kiskanálnyit oldjunk fel egy csésze forralt vízben. Naponta 2-3 tea fogyasztása ajánlott mézzel vagy cukorral édesítve. A hársteát köhögésre, hörghurutra, asztmára valamint tüdőbetegségekre használják. A hársteát orbáncfűvel keverve szívbetegségek tüneteinek enyhítésére fogyasztják. Idegi eredetű betegségek, fejfájások, szédülések és emésztési zavarok gyógyítására is használják.

A szárakból készült fürdők jó hatással vannak a reumás fájdalomra. A hársvavírokat sikeresen használják fürdésnél az idegesebb gyerekek megnyugtatóására, vagy az erős köhögés kezelésére. Mandulagyulladás esetén nagyon jó toroköblítő a szóda-bikarbónával kevert hárstea. Ugyanakkor nagyon jó hatása van a karikás szemekre, a hársteába mártott borogatást 10-15 percig kell hatni hagyni a szemre.

A **levendulavirág**ból készült tea kiváló nyugtató, szélhajtó. Egy kávéskanálnyi mennyiséget leforrázunk 2 dl vízzel, letakarva 10 percig áztatjuk, szűrjük. Javítja az életfolyamatokat, fokozza a testi és lelki frissességet. Antibakteriális, fertőtlenítő, gyulladást csökkentő hatása van. Nyugtató, idegerősítő, feszültségoldó, bélgörcs- és puffadásgátló, szélhajtó, bél-fertőtlenítő, epetermelést serkentő, epehajtó. Ideges szívpanaszokban nyugtató, enyhe vizelethajtó és nyugtató hatása miatt vérnyomáscsökkentő hatása is ismert. A levendula illatát a kényelemmel társítják, és az aromaterapeuták régóta használják a depresszió és az idegrendszeri betegségek kezelésében. Nyugtató a pattanásos, gyulladásos, ekcémás bőrt.

A **málnalevél** teája köszvény és húgyúti bántalmak esetén ajánlott, vértisztító hatása miatt is fogyasztható, de enyhíti a hányingert, a hasmenést, a bélgörcsöket, a nátha tüneteit. Egy teáskanálnyi szárított málnalevelet öntsünk le 2,5 dl forró vízzel, és hagyjuk állni 10 percig, majd szűrjük le. Mézes málnateával csillapítható a láz, gyógyítja a kiütéseket, és szájjüregi vagy szemészeti gyulladásokat. A málnalevél tea különösen a terhesség előtt és a terhesség utolsó heteiben a leghasznosabb. A méh izomzatára is kedvező hatást gyakorol, ugyanis csökkenti a vetélés lehetőségét. Szülés előtti héten pedig napi két csészenyivel ajánlott meginni a szülés megkönnyítése érdekében. Ellazítja a kismedence tájékának izomzatát, aminek következtében a kismama a szüléskor tágulekönyebb lesz. Szülés után 6 héten át napi egy csészenyi tea segít a méh és a kitágult hasi bőr összehúzódásában.

A **bodzat** egy csésze forralt vízben áztassunk 5 percen át 2 evőkanálnyi szárított bodzavirágot, szűrjük át, majd forrón fogyasszuk. A virágból készült bodza teát, bár önmagában is remek az aromája, tetszés szerint ízesíthetjük, ezt lehetőleg mézzel, vagy finomítatlan barna cukorral tegyük. A bodzavirág főzete erősíti az immunrendszert, ezzel hozzájárul a szezonális megbetegedések megelőzéséhez. Segíti a húgysav eltávolítását, ezért a köszvénnnyel szemben is hatásos lehet. A bodzavirág bioflavonoidjai erős antioxidáns hatással bírnak, megkötik a káros szabad gyököket. Fogyasztása serkenti a májfunkciókat, valamint szabályozza az emésztést, ezzel hozzájárul a szervezet méregtelenítéséhez. A bodzatea enyhe fájdalomcsillapítóként is funkcionál, külsőleg használva enyhítheti a mellhártyagyulladást és a bőrgyulladásokat. Adagolás megfázás, nátha esetén napi 2-3 csésze. A friss bodzalevélből készült főzet remek gyulladáscsökkentő, erős vízajtó, izzasztó, segít a láz leküzdésében és a méregtelenítésben. A bodzakéregből készült főzet természetes hashajtó.

A **cseresznye** szárának a fertőzésekre és a nancsbőrre van jó hatása. Sötét helyen szárítsuk meg a cseresznyeszárakat, tároljuk tasakokban, hűvös, száraz helyen. Fél liter fővésben lévő vízbe tegyük két kiskanál szárított szárát, 5 percig főzzük, majd

szűrjük le, és meghűlés esetén kortyolgassuk el forrón, naponta akár 3 alkalommal is. Enyhíti a köhögést, de jól tesz azoknak is, akiknek fáj a hasuk, a derekuk, a veséjük gyengélkedik, vagy akiknek húgyúti fertőzésük van. Ajánlott a cse-resznyeszárából készült tea rendszeres fogyasztása a szív- és érrendszeri betegségben szenvedőknek, de akiknek az emésztésükkel van gond, azok is alkalmazhatják. Fogyasztása segít megszabadulni a fölösleges zsírpárnáktól és hatásosan méregtelenít.

A **gyömbér** teát a népi gyógyászatban régóta használják megfázásra, koleszterinszint csökkentésre, magas vérnyomás csökkentésére, vérrög képződés megelőzésére, mivel hatásos növényi véráldavásgátló van benne. A friss gyömbért megmossuk, majd lereszeljük (aki szeretné, meghámozhatja, de nem szükséges). 6 dl vízben felforraljuk a lereszelt gyömbért, majd lassú tű-

zön 20 percig főzzük. Levesszük a tűzről, leszűrjük, majd kb. 60 fokra hűtjük. Ezután hozzáadjuk a mézet, és ízlés szerint citromlevet facsarunk bele. Jól tesz az influenzás időszakban, megfázásos, gyulladásos betegségeknel: erősíti az immunrendszert, mérsékli a lázat, szerepet játszik az influenzavírusok elpusztításában. A gyökér forrázata vértisztító hatású, felfúvódás, étvágytalanság, gyengeség ellenszere lehet. Hatóanyagai ingerlik a nyálkahártya receptorait a gyomorban és a belekben, ennek köszönhetően ösztönzőleg hat a gyomor- és epesavképződésre, illetve az emésztésre. Mindez – rendszeres fogyasztása esetén – védelmet nyújt a gyomorfekély ellen.

Összeállította: PETRIKÓ ILDIKÓ

Egyszerű háztartási szerek a kertben

Kiválóan felhasználható a kertészkedésben az **ecet**, amit egyébként a háztartásban a főzésen kívül kitűnően használhatunk tisztogatásra. A kertben nagy segítséget nyújthat hangyák és csigák ellen; kevés vízzel felhígítjuk és meglocsoljuk azokat a területeket, ahonnan el akarjuk űzni azokat.

Rovarkártevők ellen is hatásos lehet, alkalmazható lemosó permetezésre. Tíz liter vízhez kb. fél liter 20%-os ecetet keverve készíthetünk permetlevet. Rozsdás szerszámok tisztítására is használhatjuk: a szerszámokat egy éjszakán át ecetbe áztatva könnyen megszabadulhatunk a rozsdától.

A **szódabikarbóna** kevés vízzel elkeverve hatásos szer a rovarcsípések okozta viszketés enyhítésére. Kerti kistraktor, fűnyíró tisztításakor, akkumulátorsav okozta korrózió eltávolítására használható, kitűnő karcolásmentes tisztítószer. Savas talaj pH-szintjét eredményesen emelhetjük a szódabikarbóna segítségével. A paradicsom tövére szórva édesebbé teheti a paradicsomot, mert csökkenti a talaj savasságát. Jó gombaölő szer, egy teáskanálnyit egy liter vízzel hígítva rá kell locsolni a gombásodó területre

A **kávézacc** a hűtőszekrény szagtalanítására is alkalmas, de a kertben a rovarokat is távol tartja, sőt, többnyire még a macskákat is, mert általában nem kedvelik a kávézacc szagát. A giliszták ezzel szemben szeretik a kávézaccot (horgászoknak jó tudni, hogy kávézaccal kevert földben jól érzik magukat a kukacok). A savas közeget kedvelő növények (rododendronok, rózsák, azáleák) földjéhez kevert kávézacc kedvező hatást fejt ki.

A **kesorűs** segítségével látványosan megtisztogathatjuk a virágcserepeket. Gyomirtónak használható, segítségével megakadályozható, hogy a járda mellett vagy a repedésekben feltörjön a gaz. A vágott virágok élettartamát meghosszabbíthatjuk, ha az edény vizébe keserűsót teszünk. Hatékony szer csótányok távoltartására:

szórjuk a sarkokba, falak mellé, a padlóra, pár csipettel a polcokra, hűtőszekrény mögé stb., és rövid időn belül megszabadulunk a kellemetlen bogaraktól.

A meztelen csigák májustól őszig pusztítanak a kertben, napközben szeretik magukat meghúzni valami nyirkos helyen. Csapdák segítségével begyűjthetjük őket, ha egy **sörrel** félig telt edényt leásunk a földbe, úgy, hogy pereme alig álljon ki a talaj síkjából. Esetleg sör helyett egy bögrényi vízben feloldott kanálnyi **élesztőpor** és ugyanennyi **cukor** elegye is felhasználható. Hasonló hatást érhetünk el narancs vagy banánhéjjal, de a dinnyehéj is nagyszerű, és ezzel külön szedegetés nélkül, egyben megszabadulhatunk tőlük.

(WAGNER)

GYERMEKEKNEK

Csiribi és Csiribá hazavágyik

A két manónak már elment a kedve, hogy az óvodások között éljen. Nem mintha nem lett volna jó dolguk, hiszen a napok gondtalan játszadozással, meséléssel, énekléssel teltek. A honvágy azonban egyre gyakrabban elfogta őket, főleg mióta kizöldült az erdő, mező, játszótér. Az volt a legnehezebb számukra, mikor egyedül maradtak az óvodában. Esténként az ablakhoz mentek, felkapaszkodtak egy kis székre, és onnan nézték a csillagos ég tenyérnyi részét s ezüst tányérját a háztetők felett felkelő holdnak. Egyre jobban sóvárogtak az árnyas erdő virágos tisztására, az illatos szénával bélelt házikójukra. Vajon megvan-e még? Nem tépte le tetejét a szél? Hogyan élhetnek az óta az otthagytott erdei barátok?

Hétvégeken még el-elmentek vendégségbe a gyerekekhez és minden születésnapra meghívták őket. Olyankor nagyon jókat szórakoztak: csupa lufi és édesség mindenütt. Nekik jutott a legtöbb bohóckodás, de a legnagyobb szelet torta is.

Lassan mindenki észrevette szomorúságukat, aminek az okát nem érthették a gyerekek.

– Kicsikéim, tudjátok mi a honvágy? – kérdezte egyik reggel az óvónéni a gyermekeket.

– Nem! – felelték kórusban.

– Az, amikor valaki hazavágyik, mert távol van az otthonától. Ezt érzik most barátaink is. Csiribi és Csiribá már nagyon szeretne hazamenni a Kerekerdőbe, csak nem akartak minket kérésükkel szomorítani. Kérdezzük meg őket, jó?!

– Kérdezzük meg! – hagyta jóvá a kis csapat. – Vágytok-e haza?

A két hűséges pajtás szeméből hirtelen megeredtek a könnyek. Egy darabig alig tudtak válaszolni, de nem is volt szükség magyarázatra. Az óvónéni segített nekik, hogy eldöntsék, mikor indulnak haza.

– Gyerekek, elkísérjük őket holnap a Kanyargó patakig? De ígérjétek meg, hogy aki velünk jön, nem fog sírni. A búcsúzkodás mindig szomorú, ha barátoktól veszünk búcsút. De, ők is megígérik nekünk, hogy ősszel, amikor a hegyek felől fújnak a hideg szelek, visszajönnek hozzánk. Igaz?

Így aztán szépen megbeszéltek mindent a másnapi kirándulásról.

Reggel mindenki frissen ébredt, készen a nagy útra. A kapuban Palikának eszébe jutott valami, és visszaszaladt az óvodába. Kedvenc játékmackóját hozta, hogy odaajándékozza az egyik manónak. Igen ám, de a másiknak mit adjanak emlékebe? Gyorsan Zsuzsika is visszarahant. Ő egyik rongybabájával tért vissza a kapuba. Aztán mindenkinek eszébe jutott valami ajándék, úgy hogy a végén egy egész hátizsák játék gyűlt össze, azt cipelték sorra az óvodások egészen a patak hídjáig.

Sokan még szíptak titokban az úton s hol egyik, hol másik gyermek fogta kezét Csiribinek és Csiribának. Elhagyták már a falu kertekkel, búzatáblákkal körülvett határát. Minden csupa ragyogás volt: lábuk alatt aranyosan csillogott az út pora, a pipacsok lángoltak a partokon. Pacsirták és fürjmadarak röppentek fel előttük, de most a kis csapat mindezeket észre sem vette. Máskor ők is ujjongva röpültek volna a virágok s lepkék után.

– Gyerekek, hát már nem is énekelünk? Ilyen szomorúan mégsem kísérhetjük barátainkat haza. Mire fognak majd visszaemlékezni? Szípgó orrunkra vagy vidám énekünkre?

Meg is álltak a réten, ahol már annyiszor játszottak együtt, növényeket, pillangókat gyűjtve. Friss szénaillatot hozott a szél minden felől. Ők is letelepedtek egy nagy kupac szénára, körbeülve a két manót.

Csiribi félrevonta társát, és miután sugdolóztak egy kicsit, visszamásztak a fűcsomó tetejére.

Aztán csönd lett hirtelen, amikor elővették régi, öreg megragasztott varázspálcájukat. Még a nap is megtorpant az égen, hogy lássa, mi történik. Nem mesze egy gólyapár lassított óvatos léptein, kíváncsian pillogva a furcsa csapat felé. Még a szöcskék is leállították ugrabugrásukat s a tücskök ciripelésüket.

Egyszer csak a manók felálltak, s a gyermekek feje fölött megsuhintották varázspálcájukat:

– Csiribi, Csiribá! Teljesüljön régi kívánságotok! – kiáltották vékony manó-hangon, de olyan áhítatosan, mint még soha.

Ötféle varázslat történt akkor ott a réten a fények és árnyékok tövében. Először egy fehér hajó jelent meg a zöld fűben: igazi lépcsők vezettek fel sima, csillogó fedélzetére s a kormánykerék is ott állt a kapitányra várva. Felsikoltott a sok gyerek. Mindenki tudta, hogy Palikának régi vágya teljesült. Fel is rohantak és elfoglalták a hajót, Palika, pedig a kormánykereket:

– Irány észak-kelet – kiáltotta, s mindannyian a közeli erdő szigete felé tekintettek. Onnan fentről már jól látszott a manók hazája. Zöld sátrat bontottak mind a fák, ágaikkal fehér felhőkbe kapaszkodtak.

– Látjuk az erdőtöket Csiribi. Nagyon szép! – mondták elragadtatva a gyerekek, aztán leszaladtak a hídról, mivel egy másik varázslat várta őket.

Egy zenélő körhinta forgatta lovacskáit s az utánuk következő aprócska hintókat. Epedve várták, hogy felüljön valaki rájuk. Nosza, szaladtak is a fiúk-lányok, hogy elfoglalják helyeiket. Röpültek sokáig a csodálatos dallamokra: egyszer fent voltak a képzeletbeli csillagokban, aztán lehozta őket a körhinta a gyep szőnyegére. Tapsolt s ujjongott mindenki. Így teljesült Zsóka titkolt kívánsága is.

Aztán autóversenyzők lettek a gyerekekből. Valódi versenypályát varázsoltak számukra a manók. Körbe-körbe száguldozták a rétet, kikerülve a széna-boglyákat. Felettük gólyák próbálták követni a versenyt a gyerekekkel együtt keringve, ki földön, ki levegőben. Legjobban Zolika örült, mivel ez volt az, amiről minden éjjel álmodott.

A negyedik pálcasuhintásra kacsalábon forgó kastélyban találták magukat a gyerekek. Hatalmas csigalépcsők vezettek minden emeletre, feljebb egyre feljebb, míg kis kezükkel el nem érték a vattacukorból készült felhőket. Mindenki tépett magának egy-egy édes darabot. Talán száz szobája is volt a kastélynak, melyeket be sem tudtak járni. Trónterem és lovagtermek, hálószobák, ebédlők váltották fel egymást csillogó pompával és gazdagsággal.

Legutoljára, mindenki nagy megdöbbenésére, többszöri próbálkozás után sem sikerült varázsolni egyebet, mint egy harmadik varázspálcát. Igaz, hogy ez tiszta új volt és fényesebb Csiribiék pálcájánál. Csalódottan bámulták, amikor a bot hirtelen magától megállt a levegőben és aranyos gömbfejét Péterke felé fordította. De Peti nem csodálkozott a varázslat eredményén, hanem erősen megszorítva a pálcát így szólt:

– Mindig vágytam egy varázspálcára. Azt gondoltam, hogy megtanulom én is a varázslás mesterségét. Ugye nem baj, Csiribi?...

Hirtelen az óvónéni hangja ébresztette fel őket:

– Gyerekek, ideje indulnunk! Mindjárt elérjük a patak hídját.

Fel is kerekedtek, de még egyre törölgették szemüket a káprázattól.

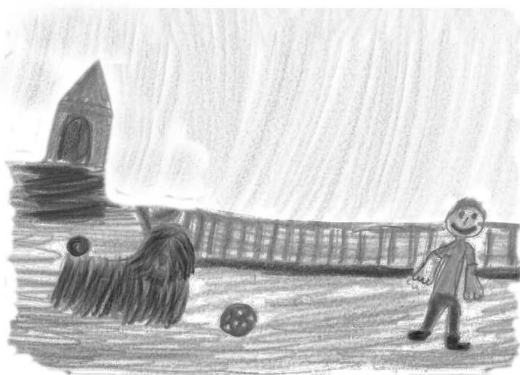
A keskeny fahíd közepén aztán szétvált a kis csapat. Csiribi és Csiribá elindult az erdő felé vezető ösvényen. Sokáig integettek hátra-hátrafordulva, míg el nem nyelte őket a bokrok sűrűje.

Puli első havas napja

Egész éjjel havazott. Reggelre puha paplan takarta be az udvart és a virágos kertet. Puli házikója elé kupacba hulltak a pelyhek, betemetve így a bejáratot.

Nagy, álmos csend szuszogott az ólakból, a karámokból s a házból is. Nem volt sietős senkinek a reggel: nem kelt korán a gazda sem, az állatok pedig visszahúzódtak a jó meleg szalmába.

Váratlanul érkezett a hóesés. Puli még sosem látott ilyet, mivel azon a bizonyos éjszakán, mikor ő született, már csak foltokban fehérlett ez a téli puhaság, és mire kinyitotta gombnyi szemét, már az is tovalett. Most viszont hihetetlen kapirgálásba kezdett a bőségesen lehullt hideg csodában, melyet prüsszkölve harapdált és szagolgatott. De ez sem volt elég, mert hirtelen eszeveszett csaholásba kezdett.

– Mi van, Puli? – jött ásítózva gazdája. – Nem tudsz aludni? Miért vered fel az udvart?

De a friss levegőtől az ő szeméből is kipattant az álom.

Nemsokára egy nagy lapáttal és vesszőseprűvel jött elő a csúrból és elkezdte takarítani a havat. Hamarosan kanyargós ösvény szelte át az udvar sima takaróját.

– Szép, vastag dunyhát kapott a vetés – mondta magában a gulyás és gondolatban már a mezőn járt.

Maga előtt látta a vakítóan fehér leplet, a bokrok s fák zúzmarás szakállát.

Puli mindvégig a nyomában haladt: hol a seprűt rágta, hol gazdája bakancsába kapaszkodott. Nemsokára fekete-szőrű bundáján jeges csimbókók lötyögtek.

De ő nem fázott, meleg párát pőfékelt orrlyuka, piros nyelvecskéje lihegve lógott ki a sok nyargalástól, bukfencezéstől.

A nagy ugatásra hamarosan Ferkó is megjelent az ajtókeretben s a hó látványától majdnem meztláb szaladt ki.

– Várj, Puli, mindjárt jövök – szólt hátra, és máris eltűnt a házban, hogy kabátot kapjon magára.

Aztán megkezdődött a gondtalan hócsata. Hógolyók repültek Puli felé, a háztetőre, az ólakra, a korán kelő tyúkok aztán rikácsolva menekültek előlük.

Egyszer csak a lapátra támaszkodó gulyás jól megdörzsöli a szemét, mivel a szikrázó hótól már két bukfencező, futkorászó állatot lát:

– Mi a kutya fája ez? – dűnnyögi, s közelebb megy a csatározókhoz.

Biz’ az sem kutya, sem a fája nem volt, hanem egy hosszúfarkú, kicsi vörös róka.

Hirtelen mindenki cövekké vált, hiszen akkor fedezték fel a jövevény játszótársat. Puli volt a leggyorsabb: ahogy felismerte erdei kis barátját, azonnal körülvette csaholásával, nyelvével olvasztva le vörhenyes bundájáról a ráfagyott havat, mintha csak azt mondaná:

– Lássuk, tényleg te vagy?!

Aztán hirtelen megtorpant igyekezete és reszketve nézett gazdájára, mivel visszaemlékezett az őszi viszontagságokra.

– Hogy a csudába kerültél már megint ide? Ferkó, Puli! Melyiketek hozták ezt a tolvaj-sarjat a házukhoz?

De azok válasz helyett mindketten a fejüket rázták.

A róka fi persze, hogy nem értette, mi történik körülötte s hátsó lábaira csücsülve félbevágott szemeit egyik alakról, a másikra pillongatta. A gulyás is tehetetlennek érezte magát, és talán a jókedvű ébredés vagy a gyönyörűen békés havazás miatt csak állt, csak ált ott, az udvar közepén, a három rámeredő tekintet alatt.

– Mond meg te, Puli, most mit csináljunk ezzel a jószággal? – szegezte kutyájának a kérdést.

Az pedig, mintha értette volna és tudná feladatát, futásnak eredt a kert irányába. Nosza, ugrott is a róka fi utána, mintha újabb játék volna. Átszaladtak az alvó veteményesen, ahol lenyesett fejű káposzták várták az éhes vadnyulak érkezését, átsiklottak a kerítés résén s máris a mezőn találták magukat. Ott kezdődött el aztán a féktelen játszadozás, vakkantás és ugatás.

... Puli úgy dél felé tért haza, éhesen, félig megfagyva. Diónyi jég-gubancok lógtak minden szál szőréen és talpát is felsértette valami. Egészen az erdőig csalogatta butuska barátját.

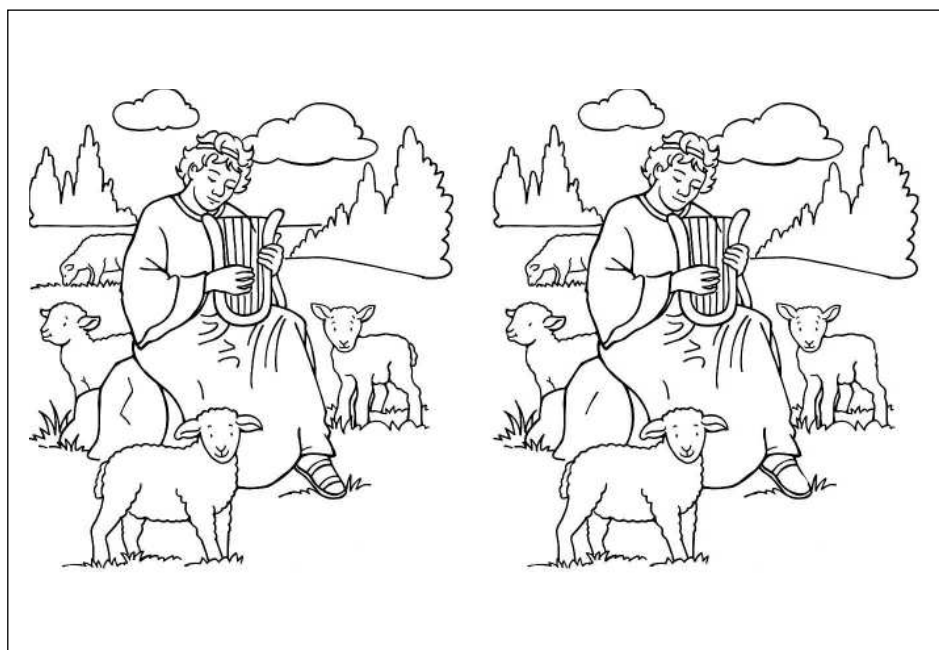
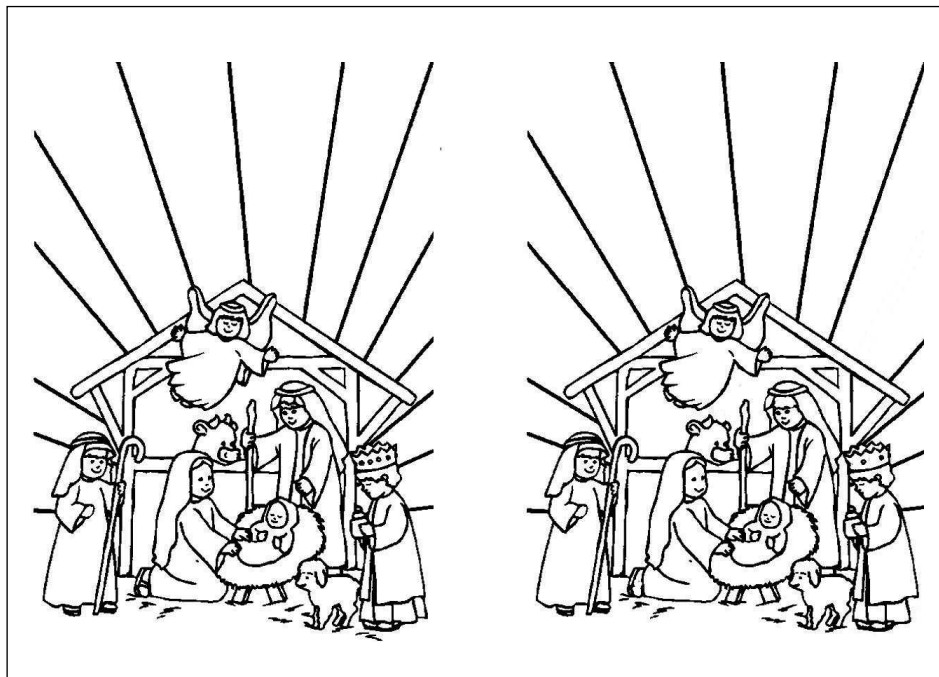
Ferkó meg apja már a csűr sarkánál várták jövetelét. Puli meleg ételt és egy vastag takarót kapott jól végzett munkájáért. Okossága még mindig meglepetést szerzett gazdájának:

– Ez igen, Puli! Én sem csináltam volna jobban – mondta, és a lendülő lapátnyélre gondolt, mellyel már kész volt lecsapni a betolakodót.

Puli jól belakott és fáradtan elterült a friss-szagú takarón. A nap szikrázó csillagokkal szórta tele házikója tetejét, a verebek is csendesebbre vették a csiripelést – hadd aludjon a megfáradt házőrző.

VERES PIROSKA

Keresd a különbséget!

A SZÓ EREJE

Az olvasástól érik az ész

Az olvasástól érik az ész – tartja a litván közmondás. És valóban, az olvasásnak számtalan jótékony hatása van. Többek között meghosszabbítja az életet, és a jó alvást is elősegíti. Serkenti az agysejtek működését, csökkenti az idegrendszeri degenerációs folyamatokat.

A stresszről a tudósok azt tartják, hogy körülbelül 60 százalékkal járul hozzá mindegyik emberi megbetegedéshez, 50 százalékkal növeli a sztrók kockázatát és 40 százalékkal a szívbetegségét. A mindennapi életből lehetetlen teljesen száműzni a stresszt, de vannak olyan tevékenységek, amelyek csökkenteni tudják negatív hatásait. Az olvasás az egyik ilyen stratégia. Egy kutatás szerint az olvasás 68 százalékkal tudja csökkenteni a stressz szintjét, ami jóval több, mint amennyivel a zene vagy egy séta megnyugtat bennünket. Nem lényeges, mit olvas az illető, elmerülve egy könyvben, megszabadul a hétköznapi gondoktól és bosszúságoktól, és a szerző képzeletvilágában jár. Ez több, mint egyszerű szórakozás, aktív részvétel, mert a nyomtatott betűk az olvasó kreativitását keltik életre, és az illető megváltozott tudatállapotba kerül.

Ahogy öregszünk, egyre lassabban működik az agyunk, és amit valaha könnyűnek találtunk, egyre több gondot okoz. Az olvasás megelőzheti a kognitív hanyatlást. Az olvasással több időt töltő, idősödő emberek agyában kevesebb a demenciára – elbutulásra – utaló jel.

Ha közvetlenül elalvás előtt használjuk az okostelefonunkat, rövidebb lesz az alvás-időnk és rosszabb az alvásunk minősége. Ez a hatás a telefonból kisugárzó fénnel van összefüggésben, ami csökkenti a melatonin-termelést azt agyban. Egy könyv olvasgatása azonban megkönnyíti az elalvást – az átmenetet az ébrenlét és az álomosság között.

Bár sok ember arra használja a könyvet, hogy megszökjön a valóságból, a kutatások mégis azt mutatják, hogy ez nem akadály a társas képességek fejlesztésének. Az az ember, aki könyvet olvas, jobban bele tudja élni magát más emberek lelki világába, jobban megérti, hogy más embernek más hiedelmei, vágyai és gondolatai lehetnek. A könyveket olvasó ember magasabb pontszámot ér el az empátia-teszten. Az említett tanulmány kanadai szerzője azt állítja, hogy a könyv lehetőséget ad arra, hogy a benne szereplő figurák iránti rokonszenv a valóság világában is empátiát váltson ki más emberek iránt. „Az emberi lény legfontosabb jellemzője a társas lét” – jegyzi meg a kutató. „Emberivé az tesz bennünket, hogy társas kapcsolatokat létesítünk más emberekkel: vannak barátaink, szerelmünk, gyermekeink. Az olvasás élménye felfokozza ezeket az érzéseket, megérteti velünk társas tapasztalatainkat.”

Az olvasás növeli az egyén szókészletét – ami kapcsolatban áll a magasabb intelligenciaszinttel. Pszichológusok jól tudják, hogy a többet olvasó gyerekek rendszerint jobban teljesítenek az IQ-teszteken.

Összegezve, ha sokáig, tartalmasan és egészségesen akarunk élni, olvassunk minél többet!

Összeállította: PETRIKÓ ILDIKÓ

A kommunikáció

A kommunikáció a találkozás, a barátság, a szomszédság, de mondhatnám azt is, hogy a házasság épületének a maltere. Nélküle előbb-utóbb szétesik a kapcsolat. Szeretünk egymással beszélgetni? Nem mindig. Sokszor nehezünkre esik, valljuk be. Van olyan ember is, aki csak telefonálni szeret.

Íme egy példa.

Egy író felhívja író barátját:

- Nem zavarlak?
- Nem.
- Igazán nem? Nem dolgozol?
- Nem.
- Mit csinálsz?
- Beszélgetünk.
- Beszélgettek? Kivel?
- A feleségemmel.
- Csak nincs valami baj?

A kommunikáció nemcsak a bajok, a konfliktusok megoldására szolgál, hanem a kapcsolatok ápolására, fenntartására, tehát alapvető szükséglet. Korunkban a kommunikáció technikája rohamosan fejlődik, az én-közlés lehetősége mégis csökken. Egyre inkább értjük a költő fájó kérdését:

„A Szíriusz van tőlem távolabb,

vagy egy-egy társam? Jaj, ki mondja meg?”

(Tóth Árpád: Lélektől-lélekig)

Mi haszna a kommunikációnak? Egyszerűen lelki békesség. Megszűnnek a rejtett zugok, tudatosodnak elfojtott érzéseink és gondolataink, növeli az egységet, kiemel az elszigeteltségből. A beszélgetés tehát megtanulásának eredményes útja: tanulj meg beszélgetni Istennel és ő megtanít kommunikálni pl. a pároddal. Egy asszony se örülne akkor, ha a férje folyton így sóhajtozna:

Már egy hete csak a mamára gondolok mindig...

(József Attila: Mama)

Nem az a jó házasság, amelyben nincsenek konfliktusok (ilyen nem is létezik), hanem az, amelyben a felek összedolgoznak a megoldások érdekében. Nem győzni kell, nem felülkerekedni, hanem megérteni a másikat. Az evangélium arra tanít, hogy nem szabad halogatni a konfliktus-feloldó beszélgetést:

A nap ne menjen le a ti haragotokkal! (Ef 4,26)

A békülés ne a változékony érzelmeken alapuljon, hanem a szereteten. Fontos, hogy a férfi ne csak a vállalkozásokban, nyaralási ötletekben legyen kezdeményező, hanem elsősorban a szeretetben.

Szeretetben élők kapcsolatának alapvető feltétele a kölcsönös tisztelet. Mit jelent ez? Fokozott odafigyelést arra, akit tisztelsz. Tudom, látom mire van szüksége, és nem esik nehezemre kiszolgálni, az evangélium szellemében:

...az asszony pedig tisztelje a férjét (Ef 5,33)

Egymás megbecsülése is alapfeltétel a gondok megvitatásakor. Ósi székely népballadánk, a Kőműves Kelemen a befalazott asszonyról szól, akit a férfiak kevesebbre becsültek fél véka ezüstnél és fél véka aranynál. Ezzel szemben mit ír a Biblia az asszony értékéről?

Aki jó feleséget talált, kincset talált. (Péld 18,22)

Minden konfliktus, bármely krízis feloldható a kommunikáció révén. Ehhez pedig hit és türelem szükségeltetik, e kettő összetartozik. Ha nem sikerül hitünk horgonyát Isten ígéreteinek szilárd talajába vetni, akkor előbb-utóbb learathatjuk a keserű termést: türelmetlenségünk miatt felüti fejét a békétlenség.

Bátran hagyatkozhatunk az imádkozásra. Fontos, hogy naponta imádkozzunk szeretteinkért, hisz tudjuk, hogy semmi sem gyógyítja jobban a sebet, mint Isten jelenlétének tudatos átélése.

ANTAL JULIANNA, ny. vallásanár

HUMOR

„Egy anlgaii etegyem ktuasátaí szenirt nem szimát melyin serenrodbn vna-
nak a bteűk egy szbóan, az etegyeln ftonos dloog, hogy az esló és az ultosó bteűk
a hölyeükn lneegyek. A tböbi bteű lheet tljees össze-vabisszásagn, mgiés porblé-
ma nlkéül oalvsaható a szveög. Eennk oka, hogy nem ovalusnk el mniedn bteűt
mgaát, hneam a szót eszgébéen.”

Egy bankfiókban találkozik egy egylejes és egy százlejes.

- Elég gyűrött vagy! – jegyzi meg az egylejes.
- Igen – mondja a százlejes –, sokat utaztam mostanában. Jártam a kaszinó-
ban, voltam több kocsmában, a tengeren és egy benzinkúton is. Te merre jártál?
- Hát én voltam az idén minden nagyvárosi templom perselyében – vála-
szolja az egylejes.
- És mondd, mi az a templom? – kérdezi a százas.

Mondatok, amelyeket nem hallunk a templomban:

- Milyen gyorsan elrepült ez a három óra!
- Imádom, amikor olyan énekeket énekelnek, amiket sose hallottam!
- Szeretnék az első sorba ülni, de sose férek oda.

Egy templomba betért egy hajléktalan. Istentisztelet után odament a lel-
kipásztorhoz, hogy szeretne egyháztag lenni. A lelkipásztor, mivel látta, hogy
a hajléktalan piszkos és ágrólszakadt, arra gondolt, hogy bizonyára egyetlen fi-
tyingje sincs, és csak teher lenne az egyházközség számára, és megpróbálta dip-
lomatikusan elutasítani:

– Menj, fiam, imádkozzál, hallgasd meg, mit mond Jézus, aztán majd gyere
vissza, ha tényleg csatlakozni akarsz.

A hajléktalan azonban sose tért vissza. A lelkipásztor később belébotlott a
buszon. Hirtelen zavarában megkérdezte:

- No, fiam, hát sose jött vissza hozzánk!

- Nem, mert beszéltem Jézussal – mondta a hajléktalan.
- És mit mondott?
- Hogy őt is el tetszett küldeni.

A lelkipásztor hirdeti a templomban:

– Szeretném felhívni a figyelmüket, hogy következő vasárnap hajnalban átállunk a téli időszámításra, és visszavisszük az órát. Kérem, hogy akik el szoktak késni, azok csak 45 perccel vigyék vissza.

Egy gépkocsivezető az út mellett meglát két szakállas férfit, akik magasra tartanak egy táblát:

„TÉRJ MEG! KÖZEL A VÉG!”

– Marhaság – mondja a sofőr, és tovább hajt. A következő kanyarban későn veszi észre, hogy a hidat szétszerelték, és belehajt a folyóba.

– Mondd csak – mondja az egyik szakállas a másiknak, hallva a csobbanást –, nem kellene inkább azt írjuk a táblára, hogy „Vigyázat, nincs híd”?

„Figyelem! Tekintettel az áram fogyasztói árának növekedésére, kikapcsoltuk a fényt az alagút végén!”

Az adóhivataltól felhívják a rabbit:

- Tagja-e az önök hitközségének Schwarz Manó?
- Igen.
- Igaz-e, hogy Schwarz úr a hitközségnek adományozott tízezer dollárt?
- Hamarosan adományozni fog...

A katolikus pap, a lelkipásztor és a rabbi vitatkoznak, hogy mikor kezdődik az élet.

- Az élet a fogantatással kezdődik – mondja a pap.

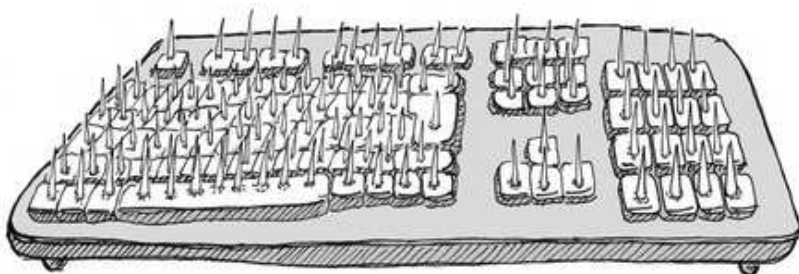
- Szerintem a születéssel – mondja a lekipásztor.
- Nem jól tudjátok – mondja a rabbi. – Az élet akkor kezdődik, amikor a gyermek végre elköltözik otthonról, és elviszi a kutyát is.

- Jenő! Maga sosem foglal engem imába!
- Dehogynem, hölgyem! Mindig mondjuk a Miatyánkban is, hogy szabadíts meg a gonosztól...

- Kit nevezünk bátor keresztyénnek?
- Akinek imába száll a bátorsága.

Billentyűzet fakíroknak

Pájinka vesztesség

Itt van az ősz, itt van. Osztán vele együtt a pájinkafőzés is elkezdődött. Lestük is egész nyáron a komámmal, hogy mondja majd a szilvatermés. Na de nincs panasz, szépen termett az idén, csak úgy rogyadoztak szegény szilvafáim a kertben.

– Nem lesz annyi, mint tavaly – szegezte le Pityu.

– Mán, hogy ne lenne! Vak vagy komám?

Pityu cigarettára gyújtott és sunyin rám nézett pókhálós szemöldöke alól a pincébü kijövet:

– Te csak a kerti fáidat számolgotod, amik még megvannak szép reménnyel, de hány fád hiányzik a ház elől? Négy? – mutatott házam felé, ahun a tavasszal kivágott gyönyörűségesen rügyező fáim helyütt négy csenevész tuja bokor idéetlenkedik.

Bizony szíven kapott komám igazsága: akárhogy számítsuk is, kevesebb pájinkát iszunk ezután.

– Na, most add össze a többi ház elől kivágott fákat is. Mongyuk három szilvafája vót mindenkinek, a sánc szélén. Hány ház is van a faluban? Úgy ötszáz. Akkor mennyi a falu pájinka vesztessége?

– Hű az anyját – szaladt ki a számon. Ez a pógármester igencsak lóvá tett bennünket. Szép környezet, tiszta sánc! Pedig még Ady nagyapjának is vót hét szilvafája!

– Nem tuja!

– Nem.

Vakargattuk kalapunk alatt fejünket, szívtuk a jó füstöt, hol a sánc-parti sápadt bokrocskákat nézve, hol a gátor előtti félig tele kádat.

– Látod, ezt mondtam: a tavaly tele vót. Ezek a bokrok nem teremnek szilvát, még annyit se nőttek egész nyáron, hogy megjelöljék a kutyák.

– Jaj, ne is mongyad. Az asszony is majd megveszett a szilvafa árnyékájért, úgy szerette az ablak előtt. Emlékszel, oda is állt a tanács elibe, hogy: „azírt vág-nak ki élő fákat, hogy tollúsprüket ültessenek helyükbe?”

– Odavan nekem is legalább három hektó szilvám – tódotta meg keserves hangon Pityu.

Így búslakodtunk még egy darabig egymást cukkolva a komával, osztán, ahogy az pincém hűvösében szokás, kiötlöttünk mi ketten valamit, mire a nap a Hegyesbe kapaszkodott. Még az is úgy nézett ki, mint egy utolsó nagy sárga szilva, ami fennakadt az erdő fáján.

Friss, cefre szagú reggelre ébredt a környék. Feleségem éppen nagy csosszanasokkal jött meg a bótbul és úgy sietett a hírrel, hogy aszongya:

– Hé te, Pali, gyere mán – kiábálta be az ablakon. Gyere níz meg a pógármester háza előtt mi történt. (Bori még mindig í-sen beszélt, nem szokott le a régi nyelvről. Viccesen mongyák mán a kis unokák is: mama í-sen beszél.)

Futottam is, magam tette, látni, amit mások még nem.

Tele vót néppel a pógármester szép magas háza előtt az ucca. Háza előtt s a kocsifőhajtó – ezt így mongyák erre -, két ódalán a kétméteres fenyők tele vótak aggatva szilvával. Úgy csingtek rajtuk, mint cukrok a karácsonyfán: kék meg sárga szilfák, vót ahun ágastul együtt.

– Jaj Istenem – csapta össze kezét a szomszédasszony. A pógármester úr tujája még szilvát is terem!

Lett erre osztán nagy kacagás. A ricsajra elő jött maga a falu ura.

– Mi van itt emberek? Nem itt lesz a közgyűlés! – mondta és kiveresedett a méregtől, mivel felköltöttek.

Éppen Pityu komám mellé sodródtam a tömegben, ami inkább nőtt, mint haza ment vóna. Jól megráztuk egymás kezét.

– Pógármester úr, a maga bokrai szilvát teremnek, a miénk nem. Hogy lehet ez? Miféle tujákat hozatott magának Magyarországról? Ezek a belföldiek igen rossz fajták! – kezdte komám az ugratást.

A pógármester pulyka tokája elkezdett le-fel reszketni s olyan szederjes lett, mint a tujákon csüngő szilvák. Értett a szóbú, de még nem adta be derekát. Úgy jött lefelé a csiga grádicson, mint egy lépkedő páva.

– Az én bokraim se teremnek semmit. Ezt hogy intézted el Öcsi?

– Mi van, még a rokonok is ellenségeskednek mán? – förmedt unokatestvérére. Megmondtam, mennyenek haza és ezt a csússágot szeggye le, aki odatette.

– Nem tette azt oda senki, az odanőtt – kiáltotta az egyik asszony. Szilvafa helyett termett az. A helyett, amit a tanács kivágatott.

Még állingáltunk egy keveset, hadd lássuk az eset végét. De vezérünk bevágta autójába magát és sűrű porfelhőt hagyva maga után elszáguldott a község-háza felé.

Ott aztán, ami következett, a kiabálás, székcsapkodás, szitkozódás – azt a takarítónő, Teri mesélte el később.

PALI BÁCSI

Válogatott közmondások

- ✿ Barátot szerencse hoz, szükség próbál.
- ✿ Nehéz a bárányt farkassal összebékéltetni.
- ✿ A beszédből az egyenes jó, mankóból kell a görbe.
- ✿ Hosszú betegségnek ásó-kapa a vége.
- ✿ Ha a tó kiszárad, magátul is kiugrik a béka.
- ✿ Hol sok asszony nép van, sok a példabeszéd.
- ✿ Azért van annyi bolond, mert ki-ki okosnak hiszi magát.
- ✿ Bor mellett hamar kiugrik az igaz.
- ✿ Kényén szokott gyermek borjú néven ébred.
- ✿ Ki ebbel bolondozik, bot legyen kezében.
- ✿ Könnyű teli hassal böjtöt dicsérni.
- ✿ Rossz cselédnek kettő a mestere: szó és korbács.
- ✿ Ki-ki legjobban tudja, hol szorít csizmája.
- ✿ Hiába fürdik a csóka, nem lesz hattyú belőle.
- ✿ Nagy dicséret és hazugság egy fának ágai.
- ✿ Mennél koszosabb a disznó, annál inkább vakarózik.

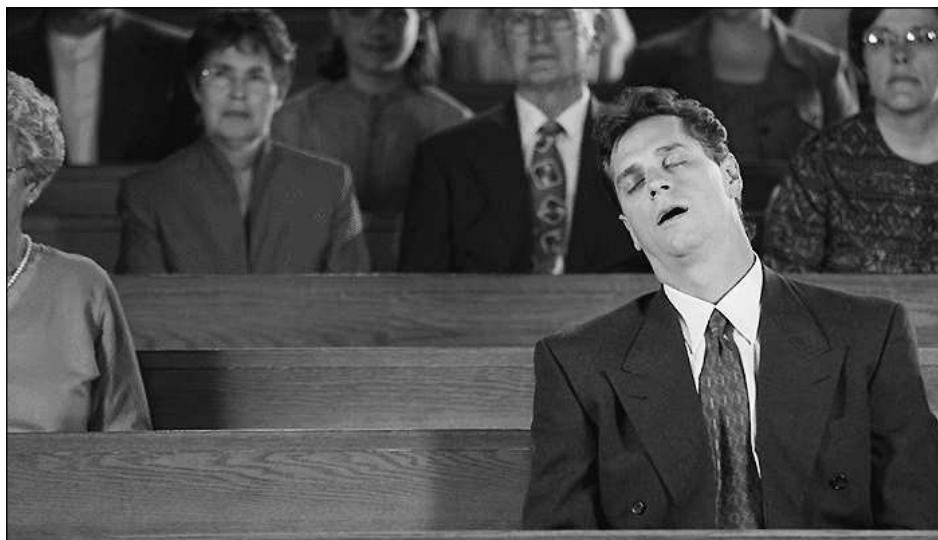
- ✿ Bolond, kit a kötött eb megharap.
- ✿ Embernél a munka, Istennél az áldás.
- ✿ Nincs oly hitvány eszköz, hogy hasznát ne lehetne venni.
- ✿ Keserű babot is édessé tesz az éhség.
- ✿ Könnyű annak bolondozni, kinek egy csepp esze sincs.
- ✿ Utoljára a férgese is elkel.
- ✿ Fösvény többet költ, rest többet jár.
- ✿ Mit garason vehetsz, ne adj érte tallért.
- ✿ Henyelő gazdának álmos a bérese.
- ✿ Akkor szokja meg a hal a horgot, mikor elnyeli.
- ✿ Ki halál előtt meg nem jobbul, elkésik vele.
- ✿ Nem kérdi az éhes has, hányat ütött az óra.
- ✿ Szerencsés ház, melyben megavasodik a szalonna.
- ✿ Nem kell a bölcsét tanáccsal terhelni.
- ✿ Okos bíró a részeget józan korában bünteti.
- ✿ Álomban, szerelemben nincs lehetetlenség.
- ✿ Sok ifjú többre menne, ha nem tudná, hogy gazdag.
- ✿ Nem tarka kendő a házasság, hogy meg lehetne fordítani.
- ✿ Az ezüst korsónak cserepe is jó.

Kis templomi illemtan

A templom az imádság háza. Hangoskodni, lökdösődni, kacérkodni, nevetgélni nem illik. Ez akkor is igaz, ha nem istentiszteleten veszünk részt, hanem csupán megtekintünk egy műemlék-templomot. Különösen illetlen dolog fütyörészni, káromkodni, férfiaknak fejfedővel belépni. Ha ismerősökkel találkozunk, nem kezdünk el velük hangosan csevegni és pletykálni. Ezzel zavarhatjuk azokat, akik imádkozni, elcsendesedni szeretnének.

A mobiltelefonunkat kapcsoljuk ki! Ha van kábeles vagy bluetoothos fülhallgatónk: vegyük ki a fülünkből! (Ez egyébként nem csak a templomba járó embernek jó tanács, de ha színházba, moziba, koncertre megyünk, ne felejtjük el kikapcsolni a készülék hangját!) Nincs annál lehangolóbb, mint amikor az imádság, igehirdetés közben csilingelni kezd egy telefon. Borzalmas, amikor valaki nem tudja csöngés után sem lezárni a hangot, komikus, amikor valaki fel is veszi és beszélni kezd. Ma már sok telefonon van fényképezőgép. Ha karácsonykor a gyermekek verset mondanak, vagy esküvőn, kereszttelésen, nem Isten ellen való véték készíteni egy-két fényképet. Az azonban zavaró, ha valaki egyfolytában villogtat és mozgásával zavarja a többieket. Az akrobatikus mozgású, teátrális fényképészek inkább éljék ki ezt a hajlamukat máshol! A mai digitális fényképezőgépek zaját amúgy többnyire ki lehet kapcsolni!

A templomból nem illik elkésni. Máskülönben is illő, hogy mindenhova pontosan érkezzünk, de a templomban különösen bosszantó, ha valaki igeolvasás vagy imádság alatt botorkál be, megzavarva a többiek áhítatát. Mielőtt helyet foglalunk, imádkozunk. Igyekezzünk úgy leülni, hogy a később érkezők is kapjanak helyet: ne ülünk a padsor legszélére, mert később úgyis bennebb kell mennünk vagy fel kell állnunk. Vannak vidékek, ahol egy-egy családnak, gyülekezeti tagnak megszokott helye van, vagy van valamilyen ülésrend (pl. bal oldalt az asszonyok, jobb oldalt a férfiak, elől a gyermekek). Némely helyen van külön padrész a presbiterek számára. Tájékozódjunk ezekről, ha nem akarunk kínos helyzetbe kerülni. Ugyanakkor ne állítsunk fel valakit azzal, hogy „ez az én helyem” – kezeljük vendégként, legyünk kedvesek a betévedő és tájékozatlan testvéreinkkel!

A templom istentisztelet számára szentelt tér, ezért ünnepi öltözetben érkezik a gyülekezet. Nem illik lenge ruhában, rövidnadrágban, megbotránkoztató öltözékben érkezni még templomlátogatásra sem! A templom nem az önmagunk mutogatásának vagy a divatbemutatónak a helye, de nem érkezhetünk úgy se, mintha horgászni indultunk volna. Temetésen feketébe, sötét ruhába illik öltözni, hölgyeknek ajánlott a hosszú szoknya. Temetés közben nem állunk félre cigarettázni vagy telefonálni!

Ha istentiszteleten veszünk részt, kapcsolódjunk be: énekeljünk, imádkozunk a gyülekezettel együtt. Ne felejtjük otthon az énekeskönyvet, a bibliánkat!

Ha nem ismerjük pontosan a liturgiát, figyeljünk a többiekre: ha mindenki feláll, ne maradjunk helyünkön. Ha reformátusként más felekezetűek (ortodox, katolikus) istentiszteletén veszünk részt, alkalmazkodjunk a gyülekezetéhez, de ne fedjük, reformátusként nem kell a gyülekezettel letérdelnünk, nem csókolgatjuk az ikonokat, a keresztet, nem vetünk keresztet, nem áldozunk a gyülekezettel együtt (evangélikus testvéreinknél viszont vehetünk úrvacsorát). Ugyanakkor tiszteljünk minden vallást, minden templomot vagy imaházat.

Egyházkerületünkben az egyházi köszöntés *Békesség Istentől*, az anyaországban *Áldás, békesség*. A lelkipásztor megszólítása tiszteletes úr, lelkész hölgyeké tiszteletes asszony. A püspök főtiszteletű püspök úr. A református lelkész nem pap bácsi, nem plébános, nem tisztelendő úr, nem atya. A cirkalmas, dagályos megszólítások, a tisztségek halmozott emlegetése, az eminenciás, a méltóságos jelzők idegenek egyházunktól.

FEJTÖRŐK

1. A sötétben csak egy lámpa van a túrázóknál. Egy függőhídhöz érkeztek, amin egyszerre csak két ember mehet át. Négyen vannak és rendre 1, 2, 5 illetve 10 percre van szükségük, hogy átmenjenek a hídon. Milyen sorrendben menjenek át, ha a lehető leggyorsabban szeretnék leküzdeni az akadályt és minden átkeléshez lámpára van szükségük?

* * *

2. Se oldala, se fenéke, mégis megáll a víz benne. Mi az?

* * *

3. A biciklitolvajokat triciklin üldözik a rendőrök. Összesen tíz keréken gurulnak. Hány biciklit loptak el összesen?

* * *

4. A Kanada-USA határon lezuhan egy utasszállító repülőgép 14 óra 39 perckor, amelyen utazott 29 férfi, 46 nő, 11 gyermek, 2 pilóta, 3 technikus, 8 utaskísérő. Melyik országban fogják eltemetni a túlélőket?

* * *

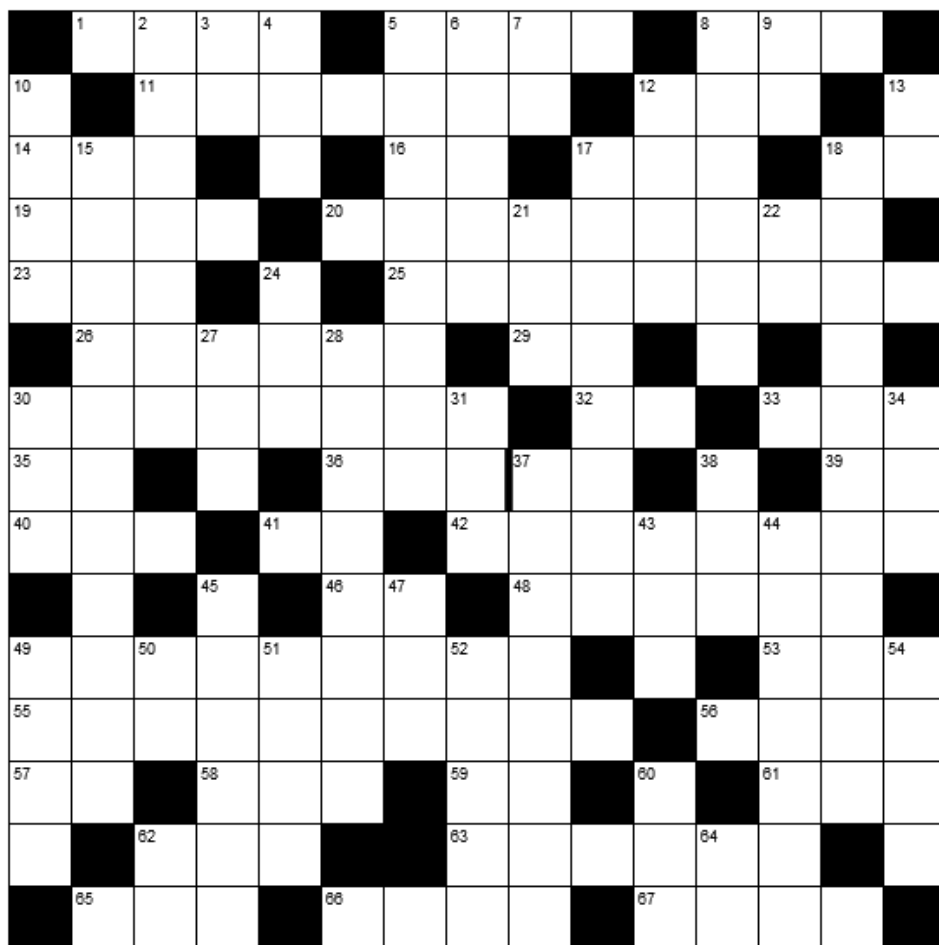
5. A kapitány hajója most 40 éves. Kétszer annyi idős, mint amennyi a kapitány volt akkor, amikor a hajó annyi idős volt, mint a kapitány most. Mennyi idős a kapitány?

* * *

6. Minden nap délben egy hajó indul el Le Havre-ből New Yorkba az Atlanti óceánon, ez a hajózási társaság ugyanebben a pillanatban New Yorkból Le Havre-ba is indít járatot. Az útvonalat mindkét irányban pontosan hét nap alatt teszik meg a hajók. Egy induló hajó hány szembejövővel találkozik?

(Megfejtések a 283. oldalon.)

Keresztrejtvény

VÍZSZINTES

1. Női név. 5. A rózsá..., Umberto Eco regényének címe. 8. ... Károly, a Varju nemzetség szerzője. 11. Az első étkezés. 12. ... Diego, Kaliforniai város. 14. Archaikus mutató névmás. 16. Magyar Telekom. 17. Szőlőből készült ital. 18. Sumér betű. 19. ... Chamberlain, amerikai baseball-játékos. 20. Gyáratoké. 23. A Kawasaki motorbicikli egyik típusa. 25. Felállítására. 26. Francia zár. 29. Tiltószó. 30. Összevissza eltelelt! 32. Páros Béla! 33. Csapadék. 35. Hegyes szerszám. 36. Nyugat-afrikai írásrendszer. 37. Üres az elején! 39. Nátrium-klorid. 40. North-South Wales rövid. 41. Ez a nap. 42. Kedvelem. 46. Polónium

vegyjele. 48. E muzsikák. 49. Felsőfokú oktatási intézményen. 53. VBT. 55. Ellenérték-növelések. 56. Internetes szabvány. 57. San Francisco. 58. Kert vége! 59. Információs technológia. 61. Deoxiribonukleinsav. 62. Becézett Erika. 63. Merített, régiesen. 65. Folyót szabályozó építmény. 66. Gabonát levág. 67. Ló jellemzője lehet.

FÜGGŐLEGES

2. Norvég noise-rock zenekar. 3. Személyes névmás. 4. Félig agitál! 5. Népek. 6. Zavartan emelt! 7. Római hatos. 8. Becézett Károly. 9. Nehézfém. 10. Szent István korábbi keresztnéve. 12. Semmelweis Orvostudományi Egyetem rövid. (ék. f.). 13. Orosz igen. 15. Osztrák falu (ék. f.). 17. Átéli a műalkotást. 18. Dilemmákban. 21. Angol férfi. 22. Kérdés része! 24. Értéktelen, semmi (román). 27. QEC. 28. Elhalasztott. 30. Esetleg (nép.). 31. ... Angeles, amerikai város. 34. Csonka Róma! 37. Értesítést. 38. Becézett Benjámín. 43. Chris ..., angol rockénekes. 44. Hiba, melléfogás. 45. Hírneves. 47. Bikaviadalon kiáltják. 49. ... Ádám, magyar műsorvezető. 50. Időszámításunk előtt. 51. ... Kálmán, magyar politikus (1901-1994). 52. Kihalt őskori hal (ék. f.). 54. Fizikum. 60. A Csík-ér szerb neve. 62. Meglát egynemű betűi! 64. Személyes névmás.

W.E.

Sudoku

A sudokuban gondolkodni, következtetni kell, nem pedig számolni. Úgy kell elhelyezni a számjegyeket 1-től 9-ig, hogy egy-egy sorban, oszlopban vagy 3x3-as négyzetben mindegyik szám egyszer forduljon elő. Segítségül bizonyos számokat (sőt a helyes megfejtést is) megadtunk.

	6	9			4		3	
	5				6		8	
			8				6	2
			4	2		1		
	1				7	8		6
7			1		5			
		5						
4		1	7				9	
	9	3						

3		8		2		1		
2			1	4				7
		7	6					9
					5		2	4
	2			6	4			
	8		9					
5		1		9		7	8	
	7	2			6			1

	7				2		4	6
2			3	4			8	1
		4		1	7		3	9
4				5		3	9	
	9		6	2	8	1	5	4
5	2				4		7	
6			4		9		2	3
			1	8			6	
9		8			5			7

8	2	9				5	3	
7								5
3						7	4	2
	8		3				5	
1			5					4
	6				2	8		
						5	4	2
			2		1		9	3
	7				4			

8	6	9	2	7	4	5	3	1
3	5	2	9	1	6	7	8	4
1	4	7	8	5	3	9	6	2
9	3	6	4	2	8	1	5	7
5	1	4	3	9	7	8	2	6
7	2	8	1	6	5	3	4	9
2	7	5	6	8	9	4	1	3
4	8	1	7	3	2	6	9	5
6	9	3	5	4	1	2	7	8

3	9	8	5	2	7	1	4	6
2	5	6	1	4	9	8	3	7
1	4	7	6	3	8	2	5	9
9	1	3	7	8	5	3	2	4
7	2	5	3	6	4	9	1	8
6	8	4	9	1	2	5	7	3
8	3	9	2	7	1	4	6	5
5	6	1	4	9	3	7	8	2
4	7	2	8	5	6	3	9	1

1	7	3	8	9	2	5	4	6
2	5	9	3	4	6	7	8	1
8	6	4	5	1	7	2	3	9
4	8	6	7	5	1	3	9	2
3	9	7	6	2	8	1	5	4
5	2	1	9	3	4	6	7	8
6	1	5	4	7	9	8	2	3
7	4	2	1	8	3	9	6	5
9	3	8	2	6	5	4	1	7

8	2	9	6	4	5	3	1	7
7	4	6	1	2	3	9	8	5
3	1	5	8	9	7	4	2	6
9	8	4	3	7	6	2	5	1
1	3	2	5	8	9	6	7	4
5	6	7	4	1	2	8	3	9
6	9	1	7	3	8	5	4	2
4	5	8	2	6	1	7	9	3
2	7	3	9	5	4	1	6	8

JELENTŐS ÉVFORDULÓK 2018-BAN

Január

- Január 1. – 195 éve, 1823-ban született Petőfi Sándor költő
- Január 1. – 20 éve, 1998-ban halt meg Vita Zsigmond irodalom és művelődéstörténész
- Január 1. – 90 éve, 1928-ban született Könczei Ádám néprajzos
- Január 1. – 75 éve, 1943-ban halt meg Rejtő Jenő író
- Január 1. – 80 éve, 1938-ban született Enyedi Sándor erdélyi színháztörténész
- Január 1. – 130 éve, 1888-ban született Szombati Szabó István költő, műfordító
- Január 2. – 135 éve, 1883-ban született Benczédi Pál erdélyi történész, bibliográfus, műfordító
- Január 3. – 125 éve, 1893-ban született Bozzay Margit költő, író
- Január 5. – 160 éve, 1858-ban született Adorján Sándor partiumi műfordító, újságíró
- Január 5. – 35 éve, 1983-ban halt meg Nagy István erdélyi karmester, hegedűművész, zenetanár
- Január 6. – 90 éve, 1928-ban született Bacsó Péter filmrendező
- Január 8. – 110 éve, 1908-ban született Wass Albert költő, elbeszélő, újságíró
- Január 9. – 40 éve, 1978-ban halt meg Szemplér Ferenc erdélyi költő
- Január 10. – 45 éve, 1973-ban halt meg Földes László erdélyi kritikus
- Január 10. – 40 éve, 1978-ban halt meg Mottl Román Pál partiumi grafikus, tanár
- Január 10. – 525 éve, 1493-ban született Oláh Miklós humanista
- Január 12. – 140 éve, 1878-ban született Molnár Ferenc drámaíró
- Január 16. – 95 éve, 1923-ban született Dános Miklós erdélyi író, újságíró
- Január 16. – 25 éve, 1993-ban halt meg Varró Ilona erdélyi elbeszélő, szerkesztő
- Január 17. – 110 éve, 1908-ban született Berey Géza partiumi író, hírlapíró, emlékiratíró
- Január 18. – 55 éve, 1963-ban halt meg Tomcsa Sándor erdélyi író, drámaíró
- Január 19. – 140 éve, 1878-ban halt meg Szigligeti Ede drámaíró
- Január 20. – 125 éve, 1893-ban született Gyergyai Albert erdélyi irodalomtörténész, író, műfordító
- Január 20. – 210 éve, 1808-ban született Vajda Péter költő, író, újságíró
- Január 21. – 195 éve, 1823-ban született Madách Imre író
- Január 21. – 95 éve, 1923-ban született Benkő András erdélyi zenetörténész, író
- Január 21. – 75 éve, 1943-ban halt meg Bálint György író, újságíró, műfordító, műkritikus

- Január 21. – 65 éve, 1953-ban halt meg Gábor Andor költő, író, újságíró
- Január 22. – 90 éve, 1928-ban született Panek Zoltán partiumi író, költő, lapszerkesztő
- Január 23. – 150 éve, 1868-ban halt meg Erdélyi János erdélyi költő, műkritikus, filozófus, népdalgyűjtő
- Január 24. – 130 éve, 1888-ban született Fugulyán Katalin erdélyi orvosi szakíró, az első orvosnők egyike
- Január 26. – 65 éve, 1953-ban született Parászka Miklós erdélyi színházi szakíró, rendező
- Január 30. – 40 éve, 1978-ban halt meg Nagy László költő

Február

- Február 4. – 445 éve, 1573-ban született Káldi György bibliafordító
- Február 4. – 90 éve, 1928-ban született Petkes József erdélyi néprajzkutató, festőművész
- Február 4. – 125 éve, 1888-ban született Csiby Andor erdélyi író, lapszerkesztő, helytörténész
- Február 5. – 135 éve, 1883-ban született Nagy Lajos író
- Február 5. – 230 éve, 1788-ban született Kisfaludy Károly író, költő, szerkesztő
- Február 7. – 85 éve, 1933-ban halt meg gr. Apponyi Albert politikus, emlékiratíró
- Február 7. – 30 éve, 1988-ban halt meg Endre Károly erdélyi költő
- Február 11. – 90 éve, 1928-ban született Vajnovszki Kázmér partiumi újságíró, lapszerkesztő, műfordító
- Február 12. – 115 éve, 1903-ban született Rideg Sándor író
- Február 12. – 65 éve, 1953-ban halt meg Somogyvári Gyula író
- Február 15. – 110 éve, 1908-ban született Zsigray Julianna író, költő
- Február 18. – 315 éve, 1703-ban halt meg Zrínyi Ilona II. Rákóczi Ferenc édesanyja
- Február 18. – 85 éve, 1933-ban született Szegő Katalin filozófiai szakíró, egyetemi tanár
- Február 23. – 190 éve, 1828-ban halt meg Fazekas Mihály költő
- Február 25. – 90 éve, 1928-ban született Benkő Samu erdélyi művelődéstörténész
- Február 25. – 130 éve, 1888-ban született Tavaszy Sándor egyházi író, református teológiai tanár, filozófus
- Február 26. – 85 éve, 1933-ban született Kiss János erdélyi író, szerkesztő

Február 27. – 75 éve, 1943-ban halt meg Salamon Ernő erdélyi költő, szerkesztő
Február 27. – 20 éve, 1998-ban halt meg Wass Albert erdélyi költő, író, újságíró
Február 28. – 120 éve, 1898-ban született Becsky Andor partiumi író, költő, szerkesztő

Március

Március 2. – 105 éve, 1913-ban született Entz Géza művészettörténész
Március 3. – 160 éve, 1858-ban halt meg Bajza József költő, író, szerkesztő,
irodalomkritikus
Március 3. – 125 éve, 1893-ban született Rózsa József erdélyi ifjúsági író,
lapszerkesztő
Március 4. – 50 éve, 1968-ban született Vida Gábor partiumi elbeszélő,
szerkesztő, műfordító
Március 5. – 50 éve, 1968-ban született Sántha Attila erdélyi költő
Március 7. – 195 éve, 1823-ban született Vas Gereben író
Március 7. – 50 éve, 1968-ban halt meg Simon Magda partiumi író, újságíró
Március 8. – 100 éve, 1918-ban született Borghida István partiumi
művészettörténész, műkritikus
Március 9. – 105 éve, 1913-ban született Böződi György erdélyi író, költő
Március 9. – 90 éve, 1928-ban született Tuduka Oszkár partiumi zenekritikus,
közíró, tanár
Március 10. – 60 éve, 1958-ban halt meg Ormos Iván partiumi költő, író,
újságíró
Március 12. – 110 éve, 1908-ban született Pálffy Endre erdélyi
irodalomtörténész, tanár
Március 13. – 75 éve, 1943-ban született Árkossy István erdélyi grafikusművész
Március 14. – 250 éve, 1768-ban született Kármán József író
Március 16. – 160 éve, 1858-ban született Donászy Ferenc író
Március 18. – 275 éve, 1743-ban halt meg Czwittinger Dávid irodalomtörténész
Március 20. – 190 éve, 1828-ban halt meg Barczafalvy Szabó Dávid nyelvújító,
lapszerkesztő, műfordító
Március 22. – 165 éve, 1853-ban halt meg Kerényi Frigyes író
Március 23. – 90 éve, 1928-ban született Deák Tamás író
Március 23. – 90 éve, 1928-ban született Béládi Miklós irodalomtörténész,
műkritikus
Március 24. – 95 éve, 1923-ban született Dáné Tibor erdélyi író, szerkesztő,
műfordító
Március 24. – 80 éve, 1938-ban született Ágh István költő, író, műfordító
Március 25. – 30 éve, 1988-ban halt meg Vásárhelyi Géza költő

Március 25. – 175 éve, 1843-ban született Éble Gábor történétíró
Március 27. – 405 éve, 1613-ban halt meg Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem
Március 29. – 115 éve, 1903-ban halt meg Dankó Pista zeneszerző
Március 30. – 35 éve, 1983-ban halt meg Számadó Ernő partiumi költő, író

Április

Április 3. – 100 éve, 1918-ban született Hubay Miklós író, főiskolai tanár
Április 4. – 135 éve, 1883-ban született Juhász Gyula költő
Április 5. – 65 éve, 1953-ban halt meg Dienes László esztéta, szerkesztő
Április 5. – 125 éve, 1893-ban született Szabó Pál író
Április 7. – 195 éve, 1823-ban született Vas Gereben író, szerkesztő
Április 8. – 40 éve, 1978-ban halt meg Rónay György költő
Április 11. – 25 éve, 1993-ban halt meg Horváth Imre partiumi költő
Április 12. – 255 éve, 1763-ban halt meg Hermányi Dienes József író
Április 15. – 35 éve, 1983-ban halt meg Illyés Gyula író
Április 18. – 205 éve, 1813-ban született Szalay László történész, műkritikus,
újságíró
Április 19. – 125 éve, 1893-ban született Szegő Júlia erdélyi zenei szakíró,
népdalgyűjtő
Április 21. – 80 éve, 1938-ban született Csire Gabriella erdélyi ifjúsági író
Április 24. – 105 éve, 1913-ban született Jékely Zoltán költő
Április 26. – 65 éve, 1953-ban született Gagy József erdélyi költő, tudósító
Április 27. – 125 éve, 1893-ban született Endre Károly erdélyi költő

Május

Május 1. – 80 éve, 1938-ban született Csép Sándor erdélyi író, televízió-
szerkesztő, tudósító
Május 3. – 145 éve, 1873-ban született Hevesi Sándor író, színháztörténész,
színházi szakíró
Május 3. – 110 éve, 1908-ban halt meg Türr István a Panama-csatorna egyik
tervezője, Garibaldi tábornoka
Május 4. – 90 éve, 1928-ban született Benkőné Nagy Margit erdélyi
művészettörténész
Május 4. – 90 éve, 1928-ban született Hankiss Elemér irodalomtörténész,
társadalomtudományi szakíró

- Május 5. – 80 éve, 1938-ban halt meg Nagy Endre író, újságíró, műsorvezető
- Május 5. – 75 éve, 1943-ban halt meg Gergely Béla erdélyi nyelvész
- Május 6. – 215 éve, 1803-ban született Bárd Oszkár erdélyi költő
- Május 7. – 55 éve, 1963-ban halt meg Baktay Ervin író, keletkutató
- Május 9. – 255 éve, 1763-ban született Batsányi János költő
- Május 12. – 85 éve, 1933-ban halt meg Krúdy Gyula író
- Május 12. – 285 éve, 1733-ban született Sajnovics János nyelvtudós, csillagász
- Május 14. – 310 éve, 1708-ban halt meg Csécsi János író, szótárszerkesztő
- Május 15. – 120 éve, 1898-ban halt meg Reményi Ede hegedűművész
- Május 18. – 85 éve, 1933-ban született Páskándi Géza író
- Május 18. – 90 éve, 1928-ban született Domokos Géza erdélyi író, szerkesztő, műfordító
- Május 19. – 55 éve, 1963-ban halt meg Jakabffy Elemér nemzetiségpolitikus, közíró, helytörténész
- Május 21. – 35 éve, 1983-ban halt meg Kurkó Gyárfás erdélyi regényíró, újságíró, politikus
- Május 22. – 45 éve, 1973-ban halt meg Gergely Márta írónő
- Május 22. – 90 éve, 1928-ban született Márki Zoltán partiumi költő, szerkesztő
- Május 23. – 65 éve, 1953-ban született Salló László erdélyi irodalomtörténész, író
- Május 25. – 110 éve, 1908-ban született Blédy Géza erdélyi nyelvész, szótáríró, egyetemi tanár
- Május 26. – 130 éve, 1888-ban született Hangay Sándor író, költő, újságíró
- Május 26. – 105 éve, 1913-ban született Bálint Gábor tudós
- Május 31. – 75 éve, 1943-ban született Rohonyi Zoltán erdélyi irodalomtörténész, tanulmányíró

Június

- Június 4. – 135 éve, 1883-ban született Lükő Béla partiumi orvosi szakíró, kórházalapító
- Június 6. – 60 éve, 1958-ban halt meg Tabéry Géza partiumi író, újságíró, múzeumvezető
- Június 7. – 115 éve, 1903-ban született Szántó György erdélyi író
- Június 7. – 80 éve, 1938-ban halt meg Dsida Jenő erdélyi költő, műfordító, hírlapíró
- Június 7. – 165 éve, 1853-ban született Berzeviczy Albert művelődéspolitikus, történetíró, miniszter

- Június 8. – 30 éve, 1988-ban halt meg Teiszler Pál erdélyi nyelvész, egyetemi tanár
- Június 12. – 130 éve, 1888-ban született Vásárhelyi János erdélyi református egyházi író
- Június 12. – 15 éve, 2003-ban halt meg Zsemlyei János erdélyi nyelvész, egyetemi tanár
- Június 14. – 35 éve, 1983-ban halt meg Köntzei Ádám erdélyi néprajzos, szerkesztő
- Június 14. – 160 éve, 1858-ban született Dankó Pista nótaszerző
- Június 15. – 125 éve, 1893-ban halt meg Erkel Ferenc zeneszerző
- Június 15. – 105 éve, 1913-ban született Ádám Zsigmond erdélyi nyelvész, író, műfordító
- Június 16. – 110 éve, 1908-ban született Trencsényi-Waldaffel Imre irodalomtörténész, vallástörténész
- Június 17. – 20 éve, 1998-ban halt meg László Gyula tudós
- Június 17. – 25 éve, 1993-ban halt meg Látó Anna erdélyi író, szerkesztő, műfordító
- Június 18. – 90 éve, 1928-ban született Puskás Sándor erdélyi szobrászművész
- Június 19. – 90 éve, 1928-ban született Szabó József partiumi színházi szakíró, rendező, dramaturg
- Június 20. – 20 éve, 1998-ban halt meg Sombori Sándor erdélyi irodalomtörténész, dráma- és regényíró
- Június 22. – 105 éve, 1913-ban született Weöres Sándor költő
- Június 24. – 115 éve, 1903-ban született Bene József erdélyi képzőművész, szövegrajzoló
- Június 24. – 140 éve, 1878-ban született Horváth János irodalomtörténész
- Június 25. – 80 éve, 1938-ban született Sike Lajos partiumi közíró, újságíró
- Június 30. – 10 éve, 2008-ban halt meg Szinberger Sándor erdélyi zenei szakíró, operaigazgató, rendező

Július

- Július 1. – 100 éve, 1918-ban született Visky Ferenc református egyházi író, lelképásztor
- Július 2. – 80 éve, 1938-ban született Szilágyi Domokos erdélyi költő, műfordító, tanulmányíró
- Július 4. – 115 éve, 1903-ban született Szervátiusz Jenő erdélyi szobrász
- Július 4. – 100 éve, 1918-ban halt meg Lévay József költő, műfordító
- Július 5. – 95 éve, 1923-ban született Klaniczay Tibor irodalomtörténész

- Július 6. – 110 éve, 1908-ban született Demeter János erdélyi jogi író,
alkotmányjogász
- Július 10. – 45 éve, 1973-ban halt meg Cziráky Imre délvidéki novellista,
színműíró
- Július 13. – 100 éve, 1918-ban született Abodi Nagy Béla erdélyi könyvdíszítő
művész
- Július 13. – 85 éve, 1933-bn született Tóth László partiumi festőművész,
díszlettervező
- Július 14. – 185 éve, 1833-ban halt meg Simai Kristóf író
- Július 16. – 335 éve, 1683-ban halt meg Köleséri Sámuel partiumi református
egyházi író
- Július 17. – 65 éve, 1953-ban halt meg Czóbel Ernő irodalomtörténész,
textológus
- Július 17. – 130 éve, 1888-ban született Füst Milán költő, író, esztéta
- Július 18. – 140 éve, 1878-ban született Krenner Miklós erdélyi köziró
- Július 20. – 110 éve, 1908-ban született Simon Magda partiumi író, újságíró
- Július 20. – 100 éve, 1918-ban született Diósszilágyi Ibolya partiumi ifjúsági író,
tanár
- Július 23. – 30 éve, 1988-ban halt meg Gálffy Mózes erdélyi nyelvész, egyetemi
tanár
- Július 23. – 155 éve, 1863-ban született Bródy Sándor író
- Július 25. – 125 éve, 1893-ban született Nagy Imre erdélyi festő, grafikusművész
- Július 26. – 200 éve, 1818-ban halt meg Dugonics András író, költő,
matematikus
- Július 29. – 125 éve, 1893-ban született Bartalis János erdélyi költő
- Július 29. – 55 éve, 1963-ban halt meg Kelemen Lajos erdélyi történész
- Július 30. – 150 éve, 1868-ban halt meg Tompa Mihály költő
- Július 31. – 105 éve, 1913-ban született Kosáry Domokos történész, egyetemi
tanár

Augusztus

- Augusztus 1. – 130 éve, 1898-ban halt meg Arany László költő, tanulmányíró
- Augusztus 2. – 155 éve, 1863-ban született Gaál Mózes erdélyi ifjúsági író
- Augusztus 2. – 205 éve, 1813-ban halt meg Diószegi Sámuel református egyházi
író, botanikus
- Augusztus 2. – 130 éve, 1888-ban született Ötvös Béla partiumi hírlapíró,
szerkesztő, lapkiadó

- Augusztus 3. – 155 éve, 1863-ban született Gárdonyi Géza író
- Augusztus 3. – 330 éve, 1688-ban halt meg Bornemisza Anna naplóíró
- Augusztus 5. – 70 éve, 1948-ban született Varga Gábor partiumi elbeszélő,
drámaíró
- Augusztus 10. – 140 éve, 1878-ban született Péterffy Gyula erdélyi színpadi író
- Augusztus 11. – 130 éve, 1888-ban született Emőd Tamás partiumi költő, író,
újságíró
- Augusztus 13. – 35 éve, 1983-ban halt meg Szabó Lajos erdélyi író
- Augusztus 13. – 90 éve, 1928-ban született Dávid Gyula erdélyi
irodalomtörténész, szerkesztő
- Augusztus 14. – 40 éve, 1978-ban halt meg Féja Géza író
- Augusztus 14. – 15 éve, 2003-ban halt meg Tonk Sándor erdélyi történetíró
- Augusztus 14. – 55 éve, 1963-ban halt meg Monoki Sándor erdélyi
könyvszakember
- Augusztus 16. – 90 éve, 1928-ban született Juhász Ferenc költő, szerkesztő
- Augusztus 21. – 75 éve, 1943-ban született Nagy Béla partiumi újságíró,
színházi szakíró, szerkesztő
- Augusztus 21. – 65 éve, 1963-ban született Szőcs Géza erdélyi költő,
lapszerkesztő, politikus
- Augusztus 25. – 240 éve, 1778-ban született Vitkovics Mihály költő, író,
műfordító, mecénás
- Augusztus 27. – 70 éve, 1948-ban halt meg Markovits Rodion partiumi író,
újságíró
- Augusztus 27. – 100 éve, 1918-ban született Mészöly Dezső író, műfordító,
irodalomtörténész
- Augusztus 29. – 45 éve, 1973-ban halt meg Lám Béla erdélyi író
- Augusztus 29. – 40 éve, 1978-ban halt meg Debreczy Sándor erdélyi pedagógiai
író, egyetemi tanár
- Augusztus 30. – 40 éve, 1978-ban halt meg Debreczy Sándor pedagógiai
szakíró, egyetemi előadó tanár

Szeptember

- Szeptember 1. – 205 éve, 1813-ban született br. Eötvös József író
- Szeptember 5. – 115 éve, 1903-ban született Kemény János erdélyi író,
irodalompártoló
- Szeptember 5. – 70 éve, 1948-ban született Kónya Sándor erdélyi költő, közíró,
szerkesztő, országgyűlési képviselő

- Szeptember 6. – 115 éve, 1903-ban született Kadosa Pál zeneszerző, tanár
- Szeptember 6. – 150 éve, 1868-ban halt meg Szendrey Júlia költő, író
- Szeptember 7. – 130 éve, 1888-ban született Karácsony Beő erdélyi író
- Szeptember 8. – 90 éve, 1928-ban született Ács Károly szabadkai költő,
műfordító
- Szeptember 9. – 90 éve, 1928-ban született Mártha Ivor orvosi szakíró, erdélyi
egyházi főgondnok
- Szeptember 10. – 130 éve, 1888-ban született Macalik Alfréd partiumi
festőművész
- Szeptember 11. – 75 éve, 1943-ban halt meg Salamon Ernő erdélyi költő,
újságíró
- Szeptember 12. – 130 éve, 1888-ban született Tersánszky Józsi Jenő író
- Szeptember 12. – 35 éve, 1983-ban halt meg Palotai Boris író, költő
- Szeptember 15. – 105 éve, 1913-ban halt meg Vámbéry Ármin földrajzi szakíró,
ázsia-utazó
- Szeptember 15. – 35 éve, 1983-ban halt meg Szervátiusz Jenő erdélyi
szobrász
- Szeptember 15. – 95 éve, 1923-ban halt meg Rákosi Viktor író
- Szeptember 15. – 160 éve, 1858-ban született Hubay Jenő zeneszerző,
zongoraművész
- Szeptember 15. – 95 éve, 1923-ban született Fejes Endre író
- Szeptember 16. – 520 éve, 1498-ban született Honterius Johannes erdélyi
nyomdász, fametsző, tudós
- Szeptember 17. – 15 éve, 2003-ban halt meg Sógor Gyula partiumi református
egyházi író
- Szeptember 17. – 25 éve, 1993-ban halt meg Pataki József erdélyi
történész
- Szeptember 20. – 25 éve, 1993-ban halt meg Szebeni István partiumi egyházi
író, lelkész
- Szeptember 22. – 75 éve, 1943-ban született Szilágyi Aladár partiumi
helytörténész, szerkesztő, író
- Szeptember 23. – 155 éve, 1863-ban született Herczeg Ferenc író
- Szeptember 24. – 255 éve, 1763-ban született Kótsi Patkó János drámaíró,
műfordító, színész
- Szeptember 25. – 95 éve, 1923-ban született Engel Károly partiumi irodalom- és
művelődéstörténész, műfordító
- Szeptember 28. – 55 éve, 1963-ban halt meg Sík Sándor költő
- Szeptember 30. – 105 éve, 1913-ban született Kovács Zoltán erdélyi
festőművész

Október

- Október 1. – 305 éve, 1713-ban született Ráday Gedeon költő,
irodalomszervező, műpártoló
- Október 1. – 140 éve, 1828-ban született Kristóf György erdélyi
irodalomtörténész
- Október 4. – 40 éve, 1978-ban halt meg Erdélyi József költő
- Október 8. – 105 éve, 1913-ban született Rónay György költő
- Október 8. – 110 éve, 1908-ban született Eisikovits Mihály Miksa erdélyi
zeneszerző, egyetemi tanár
- Október 11. – 25 éve, 1993-ban halt meg Lőrincze Lajos nyelvész
- Október 12. – 65 éve, 1953-ban született Parti Nagy Lajos költő, író
- Október 14. – 70 éve, 1948-ban született Vetró András szobrász, emléktáblát
készítő
- Október 15. – 65 éve, 1953-ban halt meg Krüzselyi Erzsébet partiumi
költő, író
- Október 16. – 85 éve, 1933-ban született Angi István erdélyi esztétikai szakíró
- Október 16. – 65 éve, 1953-ban halt meg Nyíró József erdélyi író, közíró
- Október 16. – 35 éve, 1983-ban halt meg Salamon László partiumi költő, író,
szerkesztő, tanulmányíró
- Október 17. – 215 éve, 1803-ban született Deák Ferenc politikai író, politikus
- Október 19. – 125 éve, 1893-ban halt meg Iványi Ödön partiumi író, újságíró
- Október 20. – 80 éve, 1938-ban született Szilágyi István erdélyi elbeszélő,
szerkesztő
- Október 21. – 140 éve, 1878-ban született Krúdy Gyula író
- Október 21. – 350 éve, 1668-ban született Cserei Mihály erdélyi történetíró
- Október 22. – 80 éve, 1938-ban halt meg Bernády György erdélyi közíró,
politikus, pogármester
- Október 22. – 80 éve, 1938-ban halt meg Emőd Tamás partiumi költő, író
- Október 24. – 100 éve, 1918-ban halt meg Lehár Ferenc zenészszerző
- Október 25. – 95 éve, 1923-ban született Tóth István erdélyi költő
- Október 28. – 105 éve, 1913-ban született Kelemen Béla erdélyi nyelvész,
szótáríró
- Október 28. – 95 éve, 1923-ban született Kormos István költő, műfordító
- Október 29. – 35 éve, 1983-ban halt meg Béládi Miklós irodalomtörténész,
műkritikus
- Október 30. – 65 éve, 1953-ban halt meg Kálmán Imre zenészszerző
- Október 31. – 40 éve, 1978-ban halt meg Becsky Andor partiumi költő,
szerkesztő

November

- November 1. – 200 éve, 1818-ban született Szacsvay Imre politikai író,
országgyűlési képviselő
- November 1. – 85 éve, 1933-ban született Porzsolt Borbála erdélyi
festőművész
- November 2. – 130 éve, 1888-ban született Bethlen Béla erdélyi naplóíró
- November 3. – 210 éve, 1808-ban született Egressy Gábor színházi szakíró,
színész, műfordító
- November 4. – 125 éve, 1893-ban született Szolnay Sándor erdélyi
festőművész
- November 5. – 165 éve, 1853-ban halt meg Garay János költő
- November 5. – 105 éve, 1913-ban született Brassai Viktor erdélyi költő,
műfordító, szavalóművész
- November 6. – 85 éve, 1933-ban született Varró Ilona erdélyi író, szerkesztő,
tanár
- November 6. – 125 éve, 1893-ban született Daday Loránd erdélyi író
- November 7. – 90 éve, 1928-ban halt meg Tóth Árpád költő
- November 7. – 50 éve, 1968-ban halt meg Hamvas Béla író, filozófus
- November 9. – 40 éve, 1978-ban halt meg Mécs László költő
- November 10. – 535 éve, 1483-ban született Luther Márton reformátor
- November 10. – 95 éve, 1923-ban halt meg Donászi Ferenc író
- November 12. – 140 éve, 1878-ban született Köpeczi Sebestyén József erdélyi
heraldikus
- November 15. – 45 éve, 1973-ban halt meg László Dezső erdélyi
egyházi író
- November 17. – 245 éve, 1773-ban született Csokonai Vitéz Mihály költő
- November 19. – 75 éve, 1943-ban született Király László erdélyi költő, elbeszélő,
műfordító
- November 24. – 110 éve, 1893-ban született Bede Olga erdélyi
ifjúsági író
- November 26. – 135 éve, 1883-ban született Babits Mihály költő, író
- November 27. – 105 éve, 1913-ban született Benda Kálmán partiumi történész,
egyetemi tanár
- November 30. – 175 éve, 1843-ban született Kiss József költő, szerkesztő
- November 30. – 85 éve, 1933-ban született Gálfalvi Zsolt irodalomkritikus,
tanulmányíró
- November 30. – 105 éve, 1913-ban született Fejér Miklós erdélyi
tankönyvíró

December

- December 2. – 60 éve, 1958-ban halt meg Sass Kálmán lelkész, partiumi református egyházi író, közíró, lapszerkesztő
- December 2. – 25 éve, 1993-ban halt meg Rappaport Ottó partiumi színházi rendező, újságíró, szerkesztő
- December 3. – 45 éve, 1973-ban halt meg Darvas József író, újságíró, szerkesztő, politikus
- December 4. – 135 éve, 1883-ban született Tompa László erdélyi költő
- December 6. – 235 éve, 1783-ban halt meg Jelky András világutazó, emlékiró
- December 12. – 25 éve, 1993-ban halt meg Antall József történész, politikus
- December 13. – 40 éve, 1978-ban halt meg Tamás Gáspár erdélyi író, újságíró
- December 15. – 170 éve, 1848-ban született Petőfi Zoltán költő, vándorszínész, Petőfi Sándor fia
- December 16. – 135 éve, 1883-ban született Kós Károly erdélyi író
- December 17. – 5 éve, 2013-ban halt meg Jakobovits Miklós partiumi festőművész
- December 18. – 115 éve, 1903-ban született Debreczeni László erdélyi művelődéstörténész, grafikus
- December 23. – 150 éve, 1868-ban született Cholnoky Viktor író, újságíró, műfordító
- December 23. – 100 éve, 1918-ban született Mándy Iván író
- December 24. – 225 éve, 1793-ban született Déryné Széppataki Róza színésznő, drámafordító, emlékiró
- December 24. – 140 éve, 1878-ban született Sárkány Gábor bánsági újságíró, lapszerkesztő
- December 26. – 65 éve, 1953-ban született Vetési László erdélyi református egyházi író, szórványkutató, szociológus
- December 26. – 155 éve, 1863-ban született Ősz János erdélyi népmesegyűjtő
- December 28. – 25 éve, 1993-ban halt meg Ruffy Péter partiumi író, újságíró
- December 28. – 145 éve, 1873-ban született Rozvány Jenő partiumi közíró, szerkesztő
- December 29. – 40 éve, 1978-ban halt meg Franyó Zoltán erdélyi műfordító
- December 29. – 95 éve, 1923-ban halt meg Éble Gábor történetíró
- December 29. – 190 éve, 1828-ban született Szendrey Júlia költő, író, Petőfi Sándor felesége
- December 30. – 145 éve, 1873-ban született br. Bánffy Miklós (Kisbán) erdélyi író, irodalompártoló

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410202 Nagyvárad (Oradea), Sulyok István utca 9. szám

Telefon: 0259-431710; 0259-435386, 0724-393528 e-mail: partium@rdsor.ro.

Tiszt- és tisztségviselők:

CSÚRY ISTVÁN püspök

BARA LAJOS ISTVÁN egyházkerületi főgondnok

FORRÓ LÁSZLÓ lelkészi főjegyző

TÖRÖK SÁNDOR presbiteri főjegyző

KÁNYA ZSOLT ATTILA lelkészi jegyző

TATÁR MIKLÓS presbiteri jegyző

DÉNES ISTVÁN LUKÁCS missziói előadó

MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR katekétikai előadó

OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó

JOBBI DOMOKOS ifjúsági előadó

FENESI TIBOR jogtanácsos

GELLÉN SÁNDOR levéltáros

Püspöki hivatal: WAGNER ERIK püspöki titkár

0259-435386, 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

Titkárság: SZABÓ KATALIN, JÁMBOR ÉVA

0259-431710, 0259-435386, 0724-353928, 0743-139036, partium@rdsor.ro

Könyvterjesztés: BORUZZS EDIT – 0259-431710

Kiadványok rendelése: press@krek.ro

Közigazgatási Ügyosztály: FARKAS ZSOLT előadótanácsos

0762-638210, zsolif@yahoo.com

SZAKÁCS OTTILIA közigazgatási referens

0746-370-678, szakacsottilia@gmail.com

Gazdasági Ügyosztály: SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos – 0726-752633

Könyvelők: BÉRES MELINDA, FODOR KATALIN kregazdasagi@yahoo.com

Missziói Ügyosztály: Dénes István Lukács generális direktor

VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT előadótanácsos

0741-179307, judit_vincze@yahoo.com

Tanügyi- és Katekétikai Ügyosztály:

MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR katekétikai előadó

SZŰCS ÉVA tanügyi előadótanácsos

0745-306661, szucseva@yahoo.com

Külügyi Osztály: ANTAL JÁNOS előadótanácsos

0722-686824, antal.janos@gmail.com

Kiadói és Sajtóosztály: WAGNER ERIK előadótanácsos

0755-274640, press@krek.ro

Műszaki előadó: EMŐDI TAMÁS – 0745-311387, emoditamas@gmail.com

Jogtanácsos: FENESI TIBOR – 0723-359503, tiborfenesi@yahoo.com

Jogi referens: PETRUCZ IZABELLA – 0742-169537, petrucziza@gmail.com

Levéltáros: GELLÉN SÁNDOR – 0262-281410, 0744-864572

EMŐDI ANDRÁS – 0743-181698 aemodi@gmail.com

INTÉZMÉNYEK

Arany János Kollégium

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36, 0259-439931, kollegium@partium.ro

Kollégiumi ügyvezető: DOHI ALIZ – 0745-640-305

Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete karitatív és kulturális központ

H -1066 Budapest, Gyógyszergyári út.3.

Vezető lelkész: Dr. ZALATNAY ISTVÁN

Intézeti előadó: VERES EMESE GYÖNGYVÉR

tel: 0036-1-3416602 és 0036-1-2609455, e-mail: erdelyigyulekezet@gmail.com

honlap: www.erdelyigyulekezet-budapest.hu

Harangszó szerkesztősége

BH-410210 Oradea, Sulyok István utca 9. szám,

e-mail: harangszo.ujzag@gmail.com

Felelős szerkesztő: VISKY ISTVÁN – 0726-242824

Harangszó Rádió

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719

Szerkesztő: RÁCZ ERVIN – 0740-483375, referdod@freemail.hu

Ifjúsági Központ, Solyomkövár – Szilágysomlyói Egyházmegye

SJ-457330 Sarmaság, Szilágy út 66.

Gondnok: TÓTH ANDRÁS – 0260-655153, 0728-279802

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Segély- és Kölcsönpénztára

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1. – Nagyvárad-Újváros Egyházközség irodája
Pénztáros: ZSIGMOND JÓZSEF – 0743-346-320

Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ

BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069

Intézményvezető: TÖRÖK SÁNDOR – 0744-255683

Könyvelő: BERTALAN STELLA – 0741-089939

Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete

CJ-400098 Cluj-Napoca, P-ta Avram Iancu 15., 0264-598538

Igazgató: TÁRKÁNYI MÁRTON – nyugdij@reformatus.ro

Partiumi Keresztény Egyetem

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27.,

0259-418244, 0259-418252, 0259-432837 www.partium.ro

Rektor: Dr. PÁLFI JÓZSEF

Partiumi Közlöny szerkesztősége

BH-410210 Oradea Sulyok István utca 9. szám

Felelős szerkesztő: WAGNER ERIK – 0755-274640, press@krek.ro

Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyváradi irodája

BH-410210 Oradea Sulyok István utca 9. szám, 0259-431710, 0259-435386

Főmunkatárs: SZÚCS ÉVA – 0745-306661 szucseva@yahoo.com

Státer Önszegélyző Pénztár

Státer megbízott: FODOR KATALIN

www.stater.ro, stater2008@yahoo.com

SZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEK, ALAPÍTVÁNYOK

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

SZAMOSARDÓ

Bethesda ház, Egészségügyi és Humanitárius Központ

Intézményvezető: Tóbiás Tibor lelkipásztor

tobiastibor@gmail.com Tel/Fax: 0262-264107 Mobil: 0788-079345

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

SZATMÁR-SZAMOSNEGYED

Bethlen Kata Egyesület

Intézményvezetők: Bogya Kis Ferenc, Bogya Kis Mária lelkipásztorok

bogyakis@gmail.com Tel/Fax: 0261-769745 Mobil: 0747-047067

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

LELE

Oikodemos, Idősek Otthona

Intézményvezető: Nagy Sándor lelkipásztor

nagy_sandoresp@yahoo.com, Mobil: 0745-775342

HADAD

Dégenfeld Központ

Intézményvezető: Tőtös Beáta lelkipásztor

Mobil: 0749-035745

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

SZÉKELYHÍD

ÉRDA

Intézményvezető: Balla Júlia szociális munkás

referda@yahoo.com, rakosi.jeno@yahoo.com, 0745-179-966

MICSKE

Sámuel Szociális Bentlakás

Intézményvezető: Bertalan Csilla szociális munkás

csilali@freemail.hu Mobil: 0745-623607

MAGYARKÉC

Kéccenlét Egyesület

Intézményvezető: Mike Pál lelkipásztor

magyarkec@yahoo.com Tel/Fax: 0359-804975 Mobil: 0748-143853

BIHARI EGYHÁZMEGYE

BIHARFÉLEGYHÁZA

Gálya Egyesület, házi idősgondozás

Intézményvezető: Szabó Zsolt lelkipásztor

szabozsolt7081@gmail.com Tel/Fax: 0259-462013 Mobil: 0740-180278

ÉLESD

„Kajántó Mária” Gyermek és Ifjúsági Otthon

Intézményvezető: Dénes Éva szociális munkás

eva.denes@yahoo.com Tel/Fax: 0259-342719 Mobil: 0740-613770

NAGYSZALONTA

Bocskai István Alapítvány, József Ház, időotthon

Intézményvezető: Záha Andrea szociális munkás

jozsef_haz@yahoo.com Mobil: 0771/185-986

NAGYVÁRAD

Diakonia Keresztyén Alapítvány, Nagyváradi Fiók

Intézményvezető: Lőrincz Andrea

diakoniaoradea@yahoo.com Mobil: 0770-188587

Lámpás Alapítvány

Intézményvezető: Vura Ottilia

410094 Nagyvárada, Mihail Kogalniceanu 30. (bejárat a Mihai Viteazul utca felől)

office.lampas@gmail.com Mobil: 0764-043989

Csillagváros Alapítvány

Intézményvezető: Vinczéné Pálfi Judit lelkipásztor

judit_vincze@yahoo.com Tel/Fax: 0259-440729 Mobil: 0741-179307

Nagyvárad-Össi Mentálhigiénés Központ

Intézményvezető: Csúry István püspök-lelkipásztor

csuryistvan@yahoo.com Tel/Fax: 0259-413550 Mobil: 0722-597364

Csillagocska Alapítvány

Intézményvezető: Pálfi József lelkipásztor

palfijozsef67@gmail.com Tel/Fax: 0259-453914 Mobil: 0743-180363

Agnelli Dei – Református Szociális Központ és Idősek otthona

Intézményvezető: Koncsek V. Zita igazgató

agnullidei@gmail.com

Tel/Fax: 0359-175-375, 0728-983-661

TENKE

Tenkei Református Szeretetotthon

Intézményvezető: Berke Katalin igazgató

berkesandor@gmail.com

Tel/Fax: 0259-310299

Mobil: 0740-185206

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

TEMESVÁR BELVÁROS,

Atavis et armis, szociális konyha

Intézményvezető: Fazakas Csaba lelkipásztor

temrefmegye@yahoo.com

Tel/Fax: 0256-337-637

Mobil: 0788-636-989

SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE

SZILÁGYNAGYFALU

Idősgondozás, Diakónia Keresztyén Alapítvány, Nagyváradi Fiók, munkapont

Intézményvezető: Szőnyi Levente lelkipásztor

leventeszonyi@yahoo.com

Tel/Fax: 0260-656145

Mobil: 0744-626722

Egyházközségek címtára

(az Esperesi Hivataloktól 2017. őszén kapott adatok alapján)

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY esperes

MM-430322 Baia Mare Str. Minerilor Nr. 5-7.

Tel.: 0262-212770, 0787-867179

e-mail: refespbanya@yahoo.com

Irodavezető: ECSEDI ORSOLYA Tel.: 0745-773201

Főgondnok: VICSAI JÁNOS

MM-437356 Arduzel Nr.138a. Tel.: 0745-545661

Apahegy – VÉKONY ROLAND ÁDÁM

MM-435402 Viile Apei str. Ungureasca Nr.143.

Tel.: 0755573312 e-mail: rolireno@yahoo.com

Avasfelsőfalu – BALLA GÁBOR blp.

SM-445200 Negresti Oas str. Victoriei Nr. 8/20 ap.4 Tel.: 0261-854720

Avasújváros – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY

SM-447220 Orasu Nou Nr 235. Tel.: 0261-830043, 0744-864572

e-mail: czelder39@yahoo.com

Domokos – KERESZTES NAGY IMRE JÁNOS

MM-435604 Damacuseni Nr. 303. Tel.: 0262-385265, 0744-890837

e-mail: keresztesnagyi@gmail.com Sz.: Erzsébebánya

Felsőbánya – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR

MM-435100 Baia Sprie P-ta Libertatii Nr 21. Tel.: 0262-260450, 0744-707494

e-mail: alfotibor@protestant. com Le.: Kapnikbánya Sz.: Giródtótfalu

Hagymáslápos – KOVÁCS PÉTER blp.

MM-437227 Lapusel str.Unirii Nr. 6. Tel.: 0262-288791 Le.: Kővárhosszúfalu

Sz.: Erdőszáda

Hosszúmező – FAZAKAS JUDIT

MM-437080 Cimpulung la Tisa Nr.132. Tel.: 0262-370616, 0751-185645

e-mail: jutkafazakas@yahoo.com Sz.: Kistécső

Koltó – ECSEDI ÁRPÁD

MM-437283 Coltau Nr.62. Tel.: 0262-289112, 0757-016704

e-mail: ecsediarpad74@gmail.com Le.: Katalin

Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF

hlp. SM-447227 Remetea Oasului Nr. 9. Tel.: 0261-831002, 0744-104203

e-mail: sziszikjo@yahoo.com Le.: Bikszád

Magyarberkesz – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN

MM-437231 Berchez Nr.66. Tel.: 0766-773793 e-mail: k_peter_z@yahoo.com

Le.: Nagysomkút

Magyarláros – SZÉKELY ZSOLT

MM-435600 Targu-Lapus Str. Florilor Nr.2. Tel.: 0262-384345, 0744-263133

e-mail: zsekely@gmail.com

Máramarossziget – LOVÁSZ ISTVÁN

MM-435500 Sighetu Marmatiei Str.Dr.I.M. de Apsa Nr.27.

Tel/ fax: 0262-311924, 0740-276091, e-mail: listvan1979@gmail.hu

Le.: Felsővisó Sz.: Borsabánya

Misztótfalu – ORBÁN ISTVÁN DÁNIEL

MM-437345 Tautii Magheraus, Str 1 nr. 221. Tel.: 0262-293272

e-mail: odaniel47@yahoo.com Sz.: Misztbánya, Borpatak

Monó – NAGY ANDRÁS

MM-437358 Mîna Nr. 184. Tel.: 0262-483490, 0752-552289

e-mail: kisgorog@yahoo.com Le.: Égerhát

Nagybánya Óváros – BAK LÁSZLÓ, BAK ENIKŐ

MM-430406 Baia Mare Str. Dacia Nr. 3. Tel.: 0262-211048, 0726-702025

e-mail: nagybanya.ovaros.ref@gmail.com Le.: Alsófernezely

Nagybánya Újváros – TASNÁDI ANDRÁS ZSOLT

MM-430263 Baia Mare Str. Republicii Nr.9. Tel.: 0262-227263, 0751-029501

e-mail: tasnadiandras@yahoo.com

MOLNÁR VIKTOR LAJOS gylp.

Tel.:0740-809038, e-mail: viktor_molnar@yahoo.com

Sülelmed – CSISZÉR NORBERT LÓRÁND hlp.

MM-437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30. Tel.: 0262-437364, 0752-822372

e-mail: csiszirep@yahoo.com, csiszernorbert@yahoo.com Le.: Szamoscikó

Szamosardó – TÓBIÁS TIBOR

MM-437356 Arduzel Nr. 144. Tel.: 0262-264107, 0788-079345

e-mail: tobiastibor@gmail.com Le.: Szamosújlak

Szinérváralja – HUSZÁR LÁSZLÓ ZSOLT

MM-435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1. Tel.: 0755-208464

e-mail: lacoka78@yahoo.com

Vámfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN

SM-447350 Vama str. Petőfi Sándor Nr.939. Tel.: 0361-524869, 0764-261131

e-mail: ballag79@freemail.hu

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – KIRÁLY LAJOS esperes

Tel.: 0785-292-502, e-mail: batiziref@freemail.hu

Hivatal: SM-440114 Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel: 0261-711-816,

e-mail: esperesihivatszatmar@freemail.hu, esperesihivatszatmar@gmail.com

Irodavezető: MOLNÁR CSILLA

Főgondnok – PUSKÁS CSABA

Tel: 0744-539213, e-mail: csaba56@gmail.com

Adorján – BESENYŐDI ATTILA

SM-447181 Adrian. Tel.: 0741-190590, e-mail: bessenyodiattila@yahoo.com

Le.: Meggyesgombás

Amac – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați 280. Tel.: 0261-842607, 0748-939124,

e-mail: amacirefegyhaz@gmail.com

Apa – KISS SZABOLCS

SM-447015 Apa str. Florilor nr. 79. Tel.: 0745-301743,

e-mail: szabolcs03@yahoo.com

Aranyosmeggyes – VARGA SZILÁRD CSABA

SM-447185 Medieșu Aurit nr. 750. Tel.: 0742-020317, e-mail: vszili@yahoo.com

Atya – Beszolgál: VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447131 Atea. Tel.: 0765-603332, e-mail: versenyiistvan@freemail.hu

Batiz – KIRÁLY LAJOS

SM-447065 Botiz str. Teilor nr. 81. Tel.: 0261-774067, 0745-906903,
0785-292502, e-mail: batiziref@freemail.hu. Le. Gombáspusztá

Csengerbagos – Beszolgál: MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9. Tel.: 0773-360410, e-mail: meszaros-mihaly@freemail.hu

Dabolc – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolţ nr. 67. Tel.: 0744-451959, e-mail: szilagyrobert20@yahoo.com

Dobrácsapáti – Beszolgál: ERDEI-ÁRVA ISTVÁN

SM-447116 Apateu nr. 97. Tel.: 0744-817150, e-mail: eaistvan@gmail.com

Egri – KOVÁCS SÁNDOR

SM-447066 Agriş nr. 81. Tel.: 0261-878022, 0769-668719
e-mail: kovacs_is@yahoo.com

Erdőd – Beszolgál: RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447020 Ardud, Stefan cel Mare nr 8. Tel.: 0740-483375, 0785-292-503,
e-mail: referdod@freemail.hu

Halmi – ELEK ARNOLD

SM-447145 Halmeu str. Eliberării nr. 85. Tel.: 0261-773265, 0754-284049,
e-mail: elek.arnold@yahoo.com. Le. Kökényesd

Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr.86. Tel: 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhaz@gmail.com

Józsefháza – VARGA SZILÁRD

SM-447187 Iojib. Tel.: 0742-020317, vszili@yahoo.com. Le: Józsefházi hegy

Kakszentmárton – Beszolgál: KÜRTI TAMÁS

SM-447214 Mărtineşti 0261-842-171, 0763-738-235, kurti.tamas.85@gmail.com

Kisbábony – GÁTI TIBOR

SM-447146 Băbeşti nr. 74. Tel.: 0746-069-567, e-mail: gatibor@yahoo.com

Kiskolcs – GYÖRBÍRÓ SÁNDOR

SM-447121 – Culciu Mic Tel: 0747-586-808, 0261-829-696, sgyorbiro@yahoo.com

Kispeleske – KOVÁCS ZSUZSANNA

SM-447176 Pelişor nr. 21. Tel.: 0261-828830. Le. Nagypeleske

Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ

SM-447170 Lazuri nr. 210. Tel.: 0745-906878, 0261 759 214,
e-mail: kepirogyula@gmail.com, lazarirefegyhas@citromail.hu

Mikola – HIGYED ISTVÁN

SM-447195 Micula. Tel.: 0261-828602, 0743-220-412,
e-mail: protmikrom@gmail.com

Nagykolcs – APJOK ARTUR

SM-447119 Culciu Mare nr. 265. Tel.: 0745-653292, 0361-413111,
e-mail: exkalibur@freemail.hu

Ombod – JOBB DOMOKOS

SM-447232 Ambud nr. 133. Tel.: 0746-852662, e-mail: jobbdom@gmail.com

Óvári – IGAZ ÁRPÁD

SM-447357 Oar nr. 303. Tel.: 0261-875515, 0745-545867

Patóháza – TOLNAI JÁNOS

SM-447191 Potău nr. 109. Tel.: 0741-435735, e-mail: tolnaijanos@yahoo.com

Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS

SM-447234 Petin nr. 231. Tel.: 0261-867684, 0748-241082,
e-mail: g.a.sz@freemail.hu, gendaarpadszabolcs@gmail.com

Pusztadaróc – Beszolgál: ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447130 Dorolț nr. 181. Tel.: 0766-662103, e-mail: izsombor@yahoo.com

Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER

SM-447172 Nisipeni. Tel.: 0261-828830, 0740-140380,
e-mail: matyi_p@yahoo.com

Sárközújlak – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80. Tel.: 0261-840142, 0748-050536,
e-mail: sarkoz.erika@gmail.com

Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447132 Dara. Tel.: 0765-603332, e-mail: versenyiistvan@freemail.hu

Szamosdob – MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9. Tel.: 0773.360.410, e-mail: meszaros-mihaly@freemail.hu.
Sz: Sándormajor

Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA

SM-447118 Corod, nr.24. Tel.: 0744-817150, e-mail: eaistvan@gmail.com

Szamoskrassó – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN

SM-447117 Cărașeu nr. 391. Tel.: 0261-870311, 0740-040-929,

e-mail: lehellong@gmail.com, mlehel@freemail.hu

Szárzberek – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8. Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN,

SZILÁGYI BALÁZS, KASZANICZKI CSONGOR gylp.

SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 8. Tel.: 0261-712455, 0749-247443,

e-mail: kozoti01@yahoo.com, SZ.B.: 0361-804001, 0743-043246,

szilba@freemail.hu, K.CS.: 0756-753-451, csontikaa@gmail.com

Szatmár-Németi – SIPOS MIKLÓS, gyakornok: DOHI ARNOLD

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1. Tel.: 0261-712116, 0722-597376,

e-mail: espi47@freemail.hu

Szatmár-Kültelek – HIGYED JÁNOS MÁTYÁS

SM-440216 Satu Mare str. Basarabia nr. 14. Tel.: 0261-779270, 0727-190-633,

e-mail: szatmar3@yahoo.com; kultelek@gmail.com

Szatmár-Szamosnegyed – BOGYA-KIS FERENC, BOGYA-KIS MÁRIA

SM-440199 Satu Mare str. Inăului nr. 11.

Tel.: 0261-769745, 0747-047067, e-mail: bogyakis@gmail.com

Szatmár-Szigetlanka – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-440061 Satu Mare P-ța Titulescu 24/b. Tel.: 0785-292-503, 0740-483375,

e-mail: refszigetlanka@gmail.com

Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS

SM-447192 Românești nr. 195. Tel.: 0261-842-171, 0763-738-235,

e-mail: kurti.tamas.85@gmail.com

Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF

SM-447360 Viile Satu Mare str. Apostol nr. 1. Tel.: 0261-754277, 0745-258697,

e-mail: elch@freemail.hu

Szatmárpálfalva – KISS JÓZSEF

SM-447230 Păulești Tel.: 0745-360629, e-mail: jkissprot@yahoo.com

Szatzmáruclari – SIMON ATTILA

SM-447210 Ocloru str. Republicii nr. 102. Tel.: 0361-808757, 0766-366433,
e-mail: simonati1978@yahoo.com. Le. Berend

Tamásváralja – SZATMÁRI ELEMÉR

SM-447033 Tămășeni nr. 54. Tel.: 0744-475881,
e-mail: szelemer@gmail.co

Túrterebes – KALA NOÉMI

SM-447335 Turulung str. Parcului nr. 272. Tel.: 0741 104 430,
e-mail: kala_noemi@yahoo.com

Vetés – MÁTHÉ RÓBERT

SM-447355 Vetiș nr. 165. Tel.: 0261-820727, 0741-014879,
e-mail: matherob@freemail.hu

Nagytarna (misszió egyházközség) – BALVINSZKY SÁNDOR

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – TOLNAY ISTVÁN esperes

Irodavezető: CUCU-KOVÁCS ANNAMARIA

SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18. A. Tel.: 0261-865706, 0743-689614
e-mail: esperesihivatal@yahoo.com

Főgondnok: KOVÁCS JENŐ – 0751-070590 e-mail: eugenkovacs57@yahoo.com

Ákos – DOBAI ZOLTÁN

SM-447005-Acâș nr.235. Tel.: 0261-871043, 0744-634074,
e-mail: dobzoltan@gmail.com. Sz.: Krasznabéltek

Bere – CSÓKA DEZSŐ ny.lp.

SM-447261-Berea nr.83. Tel.: 0745-327375. Sz.: Csomaköz

Bogdánd – ZSÁKAI NORBERT

SM-447060-Bogdand nr.298. Tel.: 0744-379213, e-mail: pepperonyfeka@yahoo.com

Börvely – KÁTAI TIBOR

SM-447050-Berveni nr.350. Tel.: 0261-872173, 0748-358500,
e-mail: laborando@freemail.hu. Sz.: Kálmánd, Újbörvely

Dobra – MÁTHÉ LORÁND-ÁRPÁD, MÁTHÉ TÜNDE gylp.
SM-447291-Dobra nr.310. Tel.: 0740-823136, 0786-604531,
e-mail: mathe_arpad@yahoo.de. Sz.: Alsószopor

Domahida – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD
SM-441201-Domănești nr. 69. Tel.: 0748-402952, e-mail: b_bertold@yahoo.com

Érdengeleg – KURTA SZABOLCS
SM-447011-Dindești nr.331. Tel.: 0763-997937, e-mail: kurtaszabolcs@gmail.com

Érendréd – KURTA SZABOLCS
SM-447010-Andrid nr 586. Tel.: 0763-997937, 0744-511934,
e-mail: kurtaszabolcs@gmail.com

Érkávás – GÁL SÁNDOR b.lp.
SM-447085-Căuș nr.107. Tel.: 0261-868181, 0747-074916,
e-mail: galsandor7@yahoo.com Sz.: Kraszna-szentmiklós

Érkörös – SZABÓ SÁNDOR – b.lp.
SM-447102-Chereușa nr.102. Tel.: 0769-246536,
e-mail: szabosandor80@yahoo.com. Sz.: Kandel

Érszakácsi – FÜLÖP JÁNOS
SM-447275-Săcășeni nr.537. Tel.: 0261-822612, 0720-366751,
e-mail: fulopreti@gmail.com. Sz.: Szekeres

Érszentkirály – MÓDI ATTILA – b.lp.
SM-447107-Eriusincrai nr.165. Tel.: 0726-149049, e-mail: jagoman@gmail.com

Gencs – GÁL SÁNDOR
SM-447087-Ghenci nr. 80. Tel.: 0261-868181, 0747-074916,
e-mail: galsandor78@yahoo.com. Sz.: Lili

Hadad – TÖTÖS BEÁTA
SM-447155-Hodod nr. 205. Tel.: 0749-035745, e-mail: totosbea@yahoo.com

Hadadnásasd – TATÁR JÁNOS
SM-447158-Nadișul-Hododui nr.76. Tel.: 0766-702705, tataragnes@yahoo.com

Iriny – GERÉB MIKLÓS
SM-447012-Irina nr.176. Tel.: 0261-879250, 0742-144576,
e-mail: gerebmiklos@yahoo.com

Kaplony – ERDŐS CSABA

SM-447080-Căpleni nr. 523. Tel.: 0766-364500, e-mail: ercsaba@gmail.hu

Királydaróc – MÓDI ATTILA blp.

SM-447105-Craidorolti nr. 110. Tel.: 0726-149049,

e-mail: jagoman@gmail.com. Sz.: Nagymajtény

Kismajtény – BALOGH ENIKŐ

SM-447207-Moftinu-Mic nr.218. Tel.: 0261-875038, 0744-603278,

e-mail: benikqz@yahoo.com. Sz.: Spicztanya

Krasznamihályfalva – MÓDI ATTILA

SM-447007-Mihăieni nr.140. Tel.: 0261-871201, 0726-149049,

e-mail: jagoman@gmail.com. Sz.: Krasznacégény

Lele – NAGY SÁNDOR, PAPP DÉNES ZSOLT blp, CSÜRÖS RÓBERT gyak lp

SM-447157-Lelei nr. 50. Tel.: 0745-775342, 0740-203081

e-mail: nagy_sandoresp@yahoo.com, zsolt_noemi@yahoo.com

Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT

SM-447096-Cehăluți nr.323. Tel.: 0261-822204, 0787-624211,

e-mail: nagyrobert74@yahoo.com. Sz.: Tasnádcvány

Magyargéres – NAGY ATTILA

SM-447042-Ghirișa nr. 219. Tel.: 0261-867020, 0745-587101,

e-mail: bogdandinattila72@gmail.com

Nagykároly-Belváros – TUKACS JÓZSEF SÁNDOR, ERDEI MÁRK gyak.lp.

SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.17. Tel.: 0261-861787, 0746-044958,

e-mail: tukacsjozsef@vipmail.hu. Sz.: Mezőpetri

Nagykároly-Kertváros – TOLNAY ISTVÁN, BENCZE-KÁDÁR ORSOLYA blp.

SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18. Tel.: 0261-866719, 0374-943263,

0743689614, 0746326696, tolnay.istvan73@gmail.com, toth_orsolya91@yahoo.com

Sz.: Mezőfény, Csanáros, Klára

Pelekeszi – PANITI ZOLTÁN b.lp.

SM-447281-Becheni nr.26. Tel.: 0766-574053, paniti_zoltanlp@freemail.hu

Piskolt – CSÁKI JÓZSEF-GEDEON

SM-447250-Pișcolt nr.328. Tel.: 0261-824604, 0745-656006,

e-mail: gedeonlkp@freemail.hu. Sz.: Reszege

Szaniszló – BALLA ÁRPÁD

SM-447260-Saniszlău nr. 967. Tel.: 0742-920569, ballaarpad79@yahoo.com

Szilágypér – SZABÓ SÁNDOR

SM-447245-Pir nr. 212. Tel.: 0261-821708, 0769-246536,

e-mail: szabosandor80@yahoo.com

Szilágyiszér – TARSOLY GYULA

SM-447063-Ser nr. 145. Tel.: 0760-286513, e-mail: gyulatarsoly@freemail.hu

Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA-ANNA

SM-445300-Tăsnad Str. Stefan cel Mare 1. Tel.: 0261-825032, 0751-580282,

0756-096516, e-mail: pakularsunu@gmail.com, pakularjuli@gmail.com.

Sz.: Újtasnád, Sződemeter

Tasnádszarvad – DÉNES BÉLA

SM-445300-Sărauad nr. 146. Tel: 0763-058707 e-mail: denesbela57@yahoo.com

Tasnádszántó – PANITI ZOLTÁN

SM-447270-Santău nr. 653. Tel.: 0766-574053

e-mail: paniti_zoltanlp@freemail.hu. Sz.: Érszodoró, Érhatvan

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – RÁKOSI JENŐ esperes

BH-417435 Săcueni, str. Crișana nr. 37. Tel./fax.: 0259-325-488;

Tel.: 0745-586-592, e-mail: protref@gmail.com

Irodavezető: Perecsényi Judit

Albis – DÉNES BÉLA

BH-417106 Albiș nr. 61. Tel.: 0259-459-237, 0763-058-707,

e-mail: denesbelalbis@freemail.hu, e-mail: parokia@albisfalu.ro

Apátkeresztúr – SZŰCS ZOLTÁN

BH-417016 Crestur nr. 13. Tel.: 0745-648-578,

e-mail: zoltanszucs1972@hotmail.com

Asszonyvására – SZÉKELY ISTVÁN

BH-417177 Tîrgușor nr. 27. Tel.: 0788-033-222, e-mail: szekely100@yahoo.com,

pisti5858@gmail.com

Bályok – JÓNÁS SÁNDOR

BH-417040 Balc, str. Petőfi nr. 53. Tel.: 0745-075-417, e-mail: james58@freemail.hu

Berettyószéplak – BEDE FERENC

BH-417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocârliei nr. 3. Tel.: 0726-236-981,
e-mail: bedeakos@yahoo.com

Bihardíószeg – BARA LÁSZLÓ

BH-417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42. Tel.: 0740-435-636,
e-mail: bihardioszeg@gmail.com. Sz.: Kisjanka

Csokaly – TOKÁR SÁNDOR-LEVENTE

BH-417437 Ciocaia nr. 29. Tel.: 0740-564-473,
e-mail: sandor_tokar@yahoo.com

Éradony – BODNÁR LAJOS

BH-417571 Adoni nr. 155. Tel.: 0742-033-464, e-mail: eradony@gmail.com

Érábrány – BALLA TIBOR

BH-417005 Abram nr. 25. Tel.: 0749-477-874
Sz.: Lüki, Kohány, Szunyogd, Dizsér

Érbogyószló – OROSZ MÁRTA

BH-417105 Buduslău nr. 101. Tel.: 0259-459-254, 0762-601-007,
e-mail: martiorosz@freemail.hu

Érkeserű – OROSZINÉ ZIH MAGDA

BH-417176 Cheșereu nr. 238. Tel.: 0740-471-708, e-mail: erkeseru@gmail.com

Érköbölkút – LEDÁN M. ISTVÁN

BH-417438 Cubulcut nr. 14. Tel.: 0786-606-974,
e-mail: istvanledan@yahoo.com

Érkörtvélyes – SIMON-SZABÓ ISTVÁN

BH-417225 Curtuiușeni nr. 916. Tel.: 0259-465-067 (L.H.), 0757-026-945,
e-mail: refegykortvelyes@gmail.com

Érmihályfalva – BALÁZSNÉ KISS CSILLA, BALÁZS DÉNES JÁNOS

BH-415700 Valea lui Mihai, str. Kálvin János nr. 16.
Tel.: 0259-355-447; 0740-626-336,
e-mail: denes.balazs@freemail.hu

Érolaszi – FUTÓ FERENC

BH-417439 Olosig nr. 223. Tel.: 0745-961-883,
e-mail: erolasziref@freemail.hu

Érselénd – SIMON-SZABÓ ISTVÁN beszolgáló lelkipásztor (Érkörtlvélyes)
BH-417546 Œilindru, str. Gârri nr. 106., e-mail: erselend.ref@gmail.com

Érsemjén – CSÁKI ANDREA MÁRTA
BH-417545 Œimian nr. 153. Tel.: 0259-356-269, 0741-320-018,
e-mail: csakky79@yahoo.com. Sz.: Újsemjén, Barantó, Érkenéz

Érszöllős – ILLYÉS TAMÁS
BH-417625 Viişoara nr. 85. Tel.: 0359-459-825; 0741-234-375,
e-mail: illyestamas@yahoo.com

Értarcsa – GECSE TAMÁS
BH-417570 Tarcea nr. 251. Tel.: 0745-149-505,
e-mail: gecse.tamas@yahoo.com

Gálospetri – BALLA SÁNDOR
BH-417572 Galoşpetreu nr. 379. Tel.: 0745-494-764,
e-mail: galosprelh@yahoo.com

Hegyközszentmiklós – ÁRUS CSONGOR LÁSZLÓ
BH-417441 Sânnicolau de Munte nr. 33. Tel.: 0259-352-591; 0769-560-811,
e-mail: laszloarus@yahoo.com

Jankafalva – JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND
BH-417235 Diosig, str. Mărăşesti nr. 11/B. Tel.: 0740-215-802,
e-mail: jako_sandor@yahoo.com

Kiskereki – OROSZI KÁLMÁN
BH-417175 Cherechiu nr. 80. Tel.: 0742-080-703,
e-mail: kiskereki.ref@gmail.com

Magyarkéc – MIKE PÁL ATTILA
BH-415301 Cheţ nr. 118. Tel.: 0359-804-975, 0748-143-853,
e-mail: magyarkec@yahoo.com

Margitta – KOVÁCS GYULA
BH-415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5. Tel.: 0259-362-858, 0745-888-908,
e-mail: kovacsgyula.kgy@gmail.com

Micske – GAVALLÉR LAJOS
BH-417183 Mişca nr. 183. Tel.: 0359-419-312, e-mail: lajosgavaller@yahoo.com.
Sz.: Vámosláz, Királyi, Szentlázár

Monospetri – ifj. MÁTYÁS ÁRPÁD

BH-417018 Petreu nr. 258. Tel.: 0259-353-855; 0746-031-761,
e-mail: matyasarpi26@gmail.com

Nagykágya – BÁN ALPÁR

BH-417436 Cadea nr. 81. Tel.: 0742-757-581,
e-mail: alpar.ban@gmail.com

Ottomány – DARABONT TIBOR

BH-417446 Otomani nr. 220. Tel./fax: 0259-357-312; 0744-550-973,
e-mail: bontti@freemail.hu

Papfalva – ERŐS-JOÓ BÉLA

BH-417390 Popești nr. 78. Tel.: 0742-223-246, 0742-091-908,
e-mail: eros.joo@gmail.com. Sz.: Almaszeg, Cséhtelek, Réti

Poklostelek – ERŐS-JOÓ ENIKŐ

BH-417184 Poclusa de Barcău nr. 153. Tel.: 0742-223-246; 0742-091-908,
e-mail: eros.joo@gmail.com

Szolnokháza-Sándorfalva – ILLYÉSNÉ GÁBOR ZSUZSANNA

BH-417063 Păgaia, str. Mare nr. 82. Tel.: 0756-325-428,
e-mail: illyeszszusza76@gmail.com

Szalacs – SZABÓ ZSOLT

BH-417445 Sălacea nr. 26. Tel./fax: 0762-176-460, Tel.: 0756-095-757,
e-mail: nemzetes.zsolt@freemail.hu

Szentjobb – LEDÁNNÉ JOÓ KATALIN

BH-417192 Sâniob nr. 381. Tel.: 0760-564-166, e-mail: istvanledan@yahoo.com

Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ

BH-417435 Săcueni, str. Crișana nr. 37. Tel.: 0259-352-448, 0745-586-592,
e-mail: rakosi.jeno@yahoo.com

Tóti – DEMETER SÁNDOR

BH-417580 Tăuteu nr. 208. Tel.: 0740-246-162,
e-mail: demetersandorilona@yahoo.com

Vedresábrány – BOTOS JÚLIA

BH-417015 Abrămuț nr. 52. Tel.: 0745-196-531,
e-mail: kocsisjulia86@gmail.com

BIHARI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS esperes

BH-410473 Oradea str. D. Cantemir nr.23 Bl. D23 ap.1. Tel.: 0259-426-142,
0745-374.441, e-mail: bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

Főgondnok – GARNAI SÁNDOR

Ant – DEMETER MÁRTA

BH-417036 Ant, nr. 180, 0742-789-289. Tel.: e-mail: demetermarti@yahoo.com

Árpád – FILEP FERENC MIKLÓS ZOLTÁN

BH-417046 Arpaşel, nr.300. Tel.: 0259-312-686; 0743-868-896, e-mail: filep_ferenc@freemail.com Sz.: Feketetót

Belényes – RÉMAN ELEK-ISTVÁN

BH-415200 Beiuş, str. 22 Decembrie nr. 34. Tel.: 0359-190-390, 0745-923-348,
e-mail: refbelenyes@gmail.com

Belényessonkolyos – NAGY BRIGITTA

BH-417269 Şuncuiuş de Beiuş, nr.14. Tel.: 0747-951-368,
e-mail: nagy_brigitta20@yahoo.de. Te.: Körösjánosfalva

Belényesújlak – PETRUCZ JÁNOS ZOLTÁN

BH-417610 Uileacu de Beiuş, nr. 74. Tel.: 0772-235-509,
e-mail: bujlakparokia@gmail.com. Sz.: Magyarcséke

Bihar – SZATMÁRI-GERGELY ELEMÉR,

SZATMÁRI-GERGELY KINGA beosztott lelkész

BH-417050 Biharia, str. Szent Péter nr.52. Tel.: 0259-369-690, 0723-164-729,
e-mail: elemmer63@yahoo.com. Sz.: Gostat-telep

Biharfélegyháza – SZABÓ ZSOLT

BH-417238 Roşiori Bihor, nr. 51. Tel.: 0259-462-013, 0740-180-27,
e-mail: szabozsolt7081@gmail.com

Biharszentjános – CSOMAY ÁRPÁD

BH-417078 Sântion, nr.234. Tel.: 0259-316-025; 0742-463-780,
e-mail: arpadcsomay@gmail.com

Biharvajda – KONDOR ENDRE

BH-417239 Vaida nr.177.Tel: 0259-462-070,0753-018-555, kondor.endre@gmail.com

Bors – DÉNES KÁROLY

BH-417075 Borş nr.96. Tel: 0259316131, 0746-101906, e-mail: dkarolylp@yahoo.com

Erdőgyarak – FÖLDESY MÁRTA

BH-417197 Ghiorac, nr. 373. Tel.: 0259-312-620, 0744-959-241, 0767-980-191,
e-mail: martakatalinfoldesy@yahoo.com, martakatalinfoldesy0@gmail.com

Élesd – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS

BH-415100 Aleşd, str. Bucegi nr.21. Tel.: 0259-342-890, 0745-374-441,
e-mail: denesistvan@yahoo.com Sz.: Esküllő

Feketeerdő – FEHÉRVÁRI ISTVÁN CSABA

BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26. Tel.: 0259-342-890, 0747-112-363,
e-mail: ifehervari@yahoo.com

Fugyi – ZSIGMOND ATTILA

BH-417364 Fughiu, nr.245. Tel.: 0359-805-990, 0766-463-886,
e-mail: azsigmond@gmail.com

Fugyivásárhely – VISKY ISTVÁN

BH-417360 Oşorhei, str. Mică nr.593. Tel.: 0259-313-265; 0726-242-824,
e-mail: istvanvisky@gmail.com

Gyanta – SOÓS JÓZSEF-TAMÁS

BH-417131 Ginta, nr.130. Tel.: 0745-926-516, e-mail: soosjt@yahoo.com,
http://www.gyanta_reformatus.mlapp.hu. Sz.: Kisháza, Tenkeszéplak

Hegyközcsetár – MIKLÓS CSABA-PÉTER

BH-417165 Cetariu, nr.341. Tel.: 0359-174-993, 0743-119-576,
e-mail: mikloscsaba1@vipmail.hu

Hegyközkovácsi – FORRÓ LÁSZLÓ

BH-417051 Cauaceu, nr.175. Tel.: 0259-369-773, 0722-686-780,
e-mail: forrolaszlo@yahoo.com

Hegyközpályi – KÖTELES LÁSZLÓ

BH-417166 Paleu nr. 21. Tel.: 0722-356-812,
e-mail: paleuref@gmail.com

Hegyközszáldobágy – KELEMEN ISTVÁN

BH-417167 Săldăbagiu de Munte, nr. 80. Tel.: 0259-435-742, 0359-186-199,
0771-328-821, e-mail: kiszal@yahoo.com Sz.: Száldobágyhegy

Hegyközszentimre – KUCHARSZKI ZOLTÁN

BH-417452 Sântimreu, nr.60. Tel.: 0259-441-177, 0766-584-040

Hegyközújlak – beszolgál: SZAKÁCS ZOLTÁN iskolalelkész

BH-417172 Uileacu de Munte, nr.190.

Jákóhodos – PAPP SZABOLCS

BH-417451 Hodoş, nr. 83. Tel.: 0749-183-987, e-mail: papsz@yahoo.com

Kisnyégerfalva – FILEP ATTILA CSABA

BH-417252 Grădinari, nr.107. Tel.: 0259-320-480, 0745-707-818,
e-mail: filepati@yahoo.com. Sz.: Vaskóhsziklás, Diófás, Petrileni

Kisszántó – Dr. ZABÁN BÁLINT-KÁROLY

BH-417077 Santău Mic, nr. 166. Tel.: 0259-316-080,0742-224-108,
e-mail: balintkarolyzaban@gmail.com, zbkvdm@yahoo.ie.

Köröskisjenő – LUKÁCS PIROSKA ANGÉLA

BH-417295 Ineu, nr. 100. Tel.: 0259-347-272,0765-006-727,0742-019-027,
e-mail: angella.lukacs@gmail.com

Köröstárkány – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE

BH-417575 Târcaia nr. 56, Tel.: 0773-325-322, 0743-939-940,
e-mail: sledelp@gmail.com

Kövesegyháza – LUKÁCS ATTILA

BH-417534 Sălişte. Tel.: 0745-875-384, e-mail: lukacsattila288@gmail.com

Kügypuszta – KÖVENDI ISTVÁN

BH-417054 Satu Nou, nr. 77. Tel.: 0740-958-887, e-mail: kovendi@yahoo.co

Magyarkakucs – SZILÁGYI GYÖNGYI

BH-417337 Cacuciu Nou, nr. 43. Tel.: 0740-062-864,0359-886719,
e-mail: szilgyigyongyi@yahoo.com

Magyarremete – beszolgál FILEP ATTILA CSABA

BH-417410 Remetea, nr. 211. Tel.: 0259-325-226,0744-198-562,
e-mail: ferencszigeti@freemail.hu

Mezőbaj – DEMETER SZILÁRD

BH-417196 Boiu, nr. 449. Tel.: 0359-451-198, 0748-206-264,
e-mail: demeterszilard@yahoo.com

Mezőtelegd – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN

BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr.46. Tel.: 0259-345-059; 0723-328-103,
e-mail: mezotelegd@gmail.com

Mezőtelki – MAIOR ERNESZT DÁNIEL

BH-417608 Telechuiu, nr. 103. Tel.: 0752-912-689, erneszt_maior@yahoo.com

Nagyszalonta – MIKLÓ FERENCZ, MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR

BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9, 0259-373-109,
M.F.: 0722-686-790, refszalonta@yahoo.com M.I.B.: 0740-207-488,
e-mail: mikloboldi@gmail.com

Nagyszántó – FÁBIÁN TIBOR

BH-417076 Santău Mare nr.73. Tel.: 0745-946470,
e-mail: fabitibor@gmail.com

Nagyvárad-Biharpüspöki – SZIGETI FERENC

BH-410141 Oradea, str. Dealului nr.20. Tel.: 0259-325-226,
e-mail: ferencszigeti@freemail.hu

Nagyvárad-Csillagváros – VINCZE JUDIT, VINCZE ZOLTÁN

BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15.
V.J.: 0741-179-307, e-mail: judit_vincze@yahoo.com
V.Z.: 0742-942-975, e-mail: vinczezoltanro@freemail.hu

Nagyvárad-Hegyalja – WAGNER ERIK

BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31. Tel.: 0755-274640,
e-mail: wagner.erik@yahoo.com

Nagyvárad-Olaszi – VERES-KOVÁCS ATTILA, BIRÓ BOTOND gylp.

BH-410042 Oradea, str. Libertăţii nr. 40. Tel.: 0259-416-357, 0743-108-793,
e-mail: veres53@yahoo.com

Nagyvárad-Össi – CSÜRY ISTVÁN, DANA EMMA gylp.

BH-410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băseşti nr. 5. Tel.: 0722-597-364,
e-mail: csuryistvan@yahoo.com
Sz.: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

Nagyvárad-Rét – Dr. PÁLFI JÓZSEF, KISS CSILLA ILONKA gylp.

BH-410115 Oradea, B-dul Ştefan cel Mare nr. 6, 0259-453-914, 0259-266-608,
P.J.: 0743-180-363, 0740-133-013, e-mail: palfijozsef67@gmail.com,
K.Cs.: 0753-626-996, e-mail: csillapetkes@yahoo.com

Nagyvárad-Rogériusz – KERÉKES JÓZSEF ISTVÁN, KISS BÁLINT gylp.
BH-410115 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr.6. Tel.: 0359-178-359,
0744-602-782, e-mail: jozsi.kerekes@gmail.com, refrogeriusz@yahoo.com
K.B.: tel 0746-224-241, , e-mail: kisbalint89@yahoo.com

Nagyvárad-Szólós – SZÜCS IMRE
BH-410586 Oradea Str. C. Noica nr. 27. Tel.: 0259-419-717, 0745-595-142,
e-mail: szucs-imi@freemail.hu Sz.: Szentmárton

Nagyvárad-Újváros – HERDEÁN GYÖNGYI, SÁNDOR LAJOS
BH-410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431-684;
H.Gy.: 0747-601-644, e-mail: herdeangyongyi@yahoo.com,
S.L.: 0753-112-925, e-mail: dorla@rdslink.ro

Nagyvárad-Velence – FARKAS ANTAL
BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91. Tel.: 0359-175-100, 0723-465-499,
e-mail: varadvelence@gmail.com

Nyüved – SZIGETI FERENC-ERNŐ
BH-417052 Niuved, nr. 1. Tel.: 0259-458-641; 0740-675-812,
e-mail: sziferencerno@gmail.com

Örvénd – KÁNYA ENDRE
BH-417317 Urvind, nr. 196. Tel.: 0259-346-037; 0745-576-018,
e-mail: kanyaendre@yahoo.de

Paptamási – PÁL LÁSZLÓ
BH-417056 Tămășeu nr.121. Tel.: 0259-413569, 0741-588459, palilaci@yahoo.com

Pelbárhida – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE
BH-417053 Parhida, nr. 58. Tel.: 0259-458-585, 0765-926-002,
e-mail: pelbarthida@gmail.com

Pósalaka – KULCSÁR ÁRPÁD
BH-417588 Poșoloaca, nr. 126., Tel.0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

Pusztaujlak – MAIOR ILDIKÓ
BH-417591 Uileacu de Criș, nr. 42. Tel.: 0747-476-012, ildicike87@yahoo.com

Rév – PAPP CSABA
BH-417615 Vadu Crișului, nr. 3. Tel.: 0259-443-049, 0745-578-123,
e-mail: csubax@yahoo.com Sz.: Nagybáród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

Síter – SZOMOR ATTILA

BH-417168 Șisterea, nr. 9. Tel.: 0740-133-013

Szalárd – Varga Botond Endre

BH-417450 Sălard nr. 553. Tel.: 0259-441-063, 0742-453-919,

e-mail: goboti@gmail.com Sz.: Újfegyvernek

Tamáshida – PÁZMÁNY ATTILA

BH-417037 Tămașda, Str. Magyar nr. 66. Tel.: 0720-641-037, 0748-248-837,

e-mail: pazmanyattila@freemail.hu

Tenke – BERKE SÁNDOR

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53. Tel.: 0259-310-299;

0742-014-371, 0740-185-206, e-mail: berkesandor@gmail.com Sz.: Bélfenyér

Toldinagyfalu – FARKAS ZSOLT

BH-417153 Sânnicolau Român nr. 487. Tel.: 0762-638-210, e-mail: zsolif@

yahoo.com Sz.: Szentandrás, Köröstarján, Körésgyéres, Rojt, Oláhszentmiklós

Várasfenes – beszolgál BOROS ISTVÁN

BH-417265 Finiș, nr. 506.

ARADI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MÓDI JÓZSEF esperes

AR-317301 Adea nr. 429, Tel/Fax: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395

Irodavezető: Seres Erzsébet, Tel.: 0257-456101, 0761-182777,

e-mail: seres.erszebet@yahoo.com

Főgondnok – VENTER MIKLÓS

AR-310057 Arad Str. Capitan Ignat nr. 56, bl. B, ap.19, Tel.: 0722-437208,

0763-224173, 0770-288163, e-mail: mikiref@yahoo.com

Arad-Belváros – BARACSI LEVENTE, BARAC SINÉ DÁVID ZSUZSANNA

AR-310085 Arad Str. M. Eminescu nr. 33. Tel.: 0257-283072, 0745-618992,

0740-179157 e-mail: aradref@yahoo.com le.: Majlát

Arad-Gáj – CZÉGÉ IMRE

AR-310501 Arad Str. Dunării nr. 16. Tel.: 0257-275464, 0745-525813,

0744-623442, e-mail: czegeimre@hotmail.com

Arad-Mosócz – SIPOS ANDRÁS

AR-310205 Arad Str. A. Ivireanu nr. 6. Tel.: 0357-429274, 0745-038992, e-mail: ellandras54@gmail.com sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya, Székesút

Ágya – MÓDI JÓZSEF

AR-317301 Adea nr. 429. Tel.: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, e-mail: modijozsef@yahoo.com

Angyalkút – SERES ANNAMÁRIA

AR-317120 Fântânele, nr 288A. Tel.: 0257-456101, 0721239575, e-mail: annaxeres@yahoo.com

Bélzerind – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER blp. (Vadász)

AR-317218 Zerindu Mic nr. 34. Tel.: 0257-354605.

Borosjenő – BÁTORI JUDIT

AR-315300 Ineu Str. Horea nr. 6. Tel.: 0741-999943, e-mail: batorijudit@gmail.com Le.: Csermő. Sz.: Áldófalva, Bél, Bokszeg, Selénd, Sikula

Borossebes – PRÉM IMRE CSABA

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29–31. Tel.: 0257-310425, 0752-626811, e-mail: prem.csaba@gmail.com, sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF

AR-315100 Chişineu-Criş Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0740-781793 e-mail: paterke75@gmail.com sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

Feketegyarmat – NEMES EMIL

AR-317421 Iermata Neagră nr. 32. Tel.: 0257-355633, 0742877905, e-mail: nemesemil@yahoo.com

Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0788-077471, e-mail: tas2001ro@gmail.com

Lippa – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF blp. (Szentleányfalva)

AR-315400 Lipova Str. Timişorii nr. 7. Le.: Györök Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

Nagylak – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY, KALAOUSZEK JAROSZLÁV lévita lelkész
AR-317240 Peregu Mare nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471,
e-mail: tas2001ro@gmail.com, K.J.: 0731-753458

Nagyzerind – DÉNES JÓZSEF
AR-317420 Zerind nr. 282. Tel.: 0357-424217, 0761-458545,
e-mail: denesjozsef55@gmail.com

Pécska – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA
AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464,
e-mail: csiki.emoke@gmail.com

Pankota – BÁTORI JUDIT
AR-315600 Pâncota Str. Avram Iancu nr. 4. Tel.: 0741-999943, e-mail: batori
judit@gmail.com sz.: Csigérszőlős, Galsa, Magyarát, Muszka, Szentanna, Világos

Szemplak – TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA
AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, e-mail: csiki.
emoke@gmail.com

Szentleányfalva – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF
AR-317206 Sânleani nr. 183. Tel.: 0257-381560, 0768-430930, e-mail:
vilagosság@yahoo.com Le.: Zimándköz, sz.: Fakert, Zimándújfalú

Vadász – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER
AR-317217 Vânători nr. 250. Tel.: 0764-666838, e-mail: vadaszref@gmail.com.
sz.: Simonyifalva, Tőzmiske

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BÓDIS FERENC esperes
TM-307430 Tormac nr. 360, Tel.: 0256-392824, 0740-152037, 0748155037,
e-mail: bodisferi@yahoo.com

Főgondnok – VÉGH JÓZSEF
TM-307128 Țipari str. Bisericii nr. 88. Tel.: 0721-528403, 0256-326720

Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN
TM-307275 Manastiur Tel.: 0256-325.540, 0723-289.474. Sz.: Facsád, Kápolnás,
Marzsina, Tomesti, Szécsen

Igazfalva – CZAPP ISTVÁN

TM-307155 Dumbrava nr. 197. Tel.: 0256-325.540, 0723-289.474,
e-mail: czappis@yahoo.com Sz.: Rekettye, Bules, Rika, Búzás, Ossy

Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN

CS-325400 Caransebes, str. Tribunalului 9, jud. Caras-Severin.
Tel.: 0788-628750. Sz.: Nádorhegy, Orsova, Herkules-fürdő

Lugos – GÁLL ZOLTÁN

TM-305500 Lugoj, str. Magnoliei nr. 15. Tel.: 0256-351.103, 0788-628750,
e-mail: gallzoli@yahoo.com

Nagybodófalva – CSIZMADIA FERENC

TM-307006 Bodo nr. 54. Tel.: 0786-245146, 0745-406790,
e-mail: csifec@gmail.com Sz.: Vásáros

Resicabánya – MEGYASSZAI BÍRÓ ATTILA

CS-320026 Resita, str. Paul Iorgovici nr. 17, jud. Caras-Severin
Tel.: 0355-409688, 0742-314032, e-mail: ticianus75@yahoo.com. Le: Boksánbánya
Sz.: egész Krassó-Szörény megye Nádorhegy és Karánsebes kivételével

Szapáryfalva – CSIZMADIA FERENC

TM-307128 Tipari nr. 110. Tel.: 0786-245146, 0745-406790, csifec@gmail.com

Szigetfalu – SZILÁGYI PUSKÁS ALBERT

TM-307193 Sculia nr. 87. Tel.: 0787-664609.
Sz.: Gátalja, Klopódia, Detta, Krassófüzes, Csávos

Temesvár-Belváros – FAZAKAS CSABA

TM-300200 Timisoara, str. Timotei Cipariu nr. 1.
Tel.: 0256-492.992, 0788-636.989, e-mail: fazakasenator@gmail.com
Sz.: Gyertyános, Temesség, Biléd, Ötvény, Rékás, Gyülvész, Szentandrás,
Orcifalva, Szakálháza, Bakova, Iklóda, Ivánda

Temesvár-Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN

TM-300120 Timisoara, Spl.Morarilor nr. 1/B. Tel.: 0356-467408, 0745-376.018,
e-mail: ujezredev@yahoo.com Sz.: Buziásfürdő

Temesvár-Újkisoda – BÁLINT SÁNDOR

TM-300434 Timisoara, str. Herculan nr. 81.
Tel.: 0256-215.794, 0787-713703 e-mail: sandor_balint@yahoo.com
Sz.: Kardostelep, Krizsántelep, Gyirok, Ógiroda, Blaskovicstelep, Tecsöld

Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCSNÉ PAPP IBOLYA
TM–300056 Timisoara-Ciarda, P-ta I. C. Bratianu nr. 2.
Tel.: 0256-433.488, 0744-574792, e-mail: voroscsarda@yahoo.com

Újmosnica– GAZDA MELINDA
TM–307285 Mosnita Noua nr. 254. Tel.: 0256-393.502, 0747-085661.
Sz.: Medves

Újszentes– SZŰCS ANDRÁS OTTÓ
TM–307160 Dumbravita, str. Gh. Doja nr. 36. Tel.: 0256-214.649,
e-mai: refujszentes@gmail.com Sz.: Gyarmata, Kovácsi

Végyvár – BÓDIS FERENC esperes
TM–307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0256-392.824, 0740-152037, 0748-155037,
e-mail: bodisferi@yahoo.com Sz.: Ötvösd, Nickyfalva

Zsombolya
TM–305400 Jimbolia, str. Peter Jung nr. 22/C.
Sz.: Nagyszentmiklós, Valkány, Keresztúr, Gyertyámos

SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BOGDÁN SZABOLCS esperes
Levelezési cím: SJ–457085 Crasna nr. 2. Tel: 0787-899015,
e-mail: szabolcsbogdan@yahoo.com

Főgondnok – SZÉKELY CSABA
SJ–457332, Lompirt nr. 270. Tel. 0260-656062; 0753039826,
e-mail: scsaba76@yahoo.com

Alsóvalkó – SZISZIK LÁSZLÓ
SJ–457345 Valcău de Jos nr. 61/A. Tel.: 0260-670945, 0742-598784

Bürgezd – RUZSA ISTVÁN
SJ–457261 Bilghez nr.86. Tel.: 0260- 670643; 0751-784354,
e-mail: ruzsa.istvan@citromail.hu

Ipp – KOCSIS AMBRUS TIBOR
SJ–457210 Ip, str.Principală, nr.138. Tel.: 0260-671548, 0743-043596,
e-mail: ippref@freemail.hu; kobitib@gmail.com

Kémer – KÁNYA ZSOLT ATTILA

SJ-457060 Camăr, str. Principala, nr.288. Tel.: 0260-672120; 0769-629199,
e-mail: kanyazsoltattila@yahoo.com

Kraszna – BOGDÁN SZABOLCS, KOVÁCS ISTVÁN

SJ-457085 Crasna nr.2.

B.Sz.: Tel.: 0260-636333; 0787-899015, e-mail: szabolcsbogdan@yahoo.com;

K.I: Tel.: 0260-636072; 0787-899014, e-mail: krasznaref@yahoo.com

Krasznahorvát – BOGYA MIKLÓS

SJ-457185 Horoatu Crasnei nr.217. Tel.: 0260-637466; 0746-196655;

e-mail: bogyamiklos@gmail.com

Lecsmér – POCSVEILER ISTVÁN LEVENTE

SJ-457231 Leşmir nr. 123, jud. Sălaj. Tel.: 0756-792384, istvan@pocsveiler.com

Ráton – beszolgál: KOVÁCS ISTVÁN (Kraszna)

SJ-457088, Ratin, nr.161. Tel.: 0787-899014,

e-mail: krasznaref@yahoo.com

Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF ATTILA

SJ-457330 Şarmăşag, str. Sălajului nr.18. Tel.: 0260-655112, 0744-237293,

e-mail: pusokati@yahoo.com

Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN ATTILA

SJ-457330 Şarmăşag, str. Minerilor Bl.M9, ap.1. Tel.: 0260-656566, 0749-171129,

e-mail: istvanlucza@yahoo.com. Sz.: Zálnok, Bobota, Csókaláb, Kárásztelek

Selymesilosva – FEHÉRVÁRI ERNŐ

SJ-457331 Ilişua, str.Principală, nr. 255. Tel.: 0260-656123, 0745-848782,

e-mail: fehervari.katalin@yahoo.com

Somlyóújlak – BALÁZS FERENC BANDI

SJ-457241 Uileacu Şimleului, str.Bisericii nr.47. Tel.: 0740-787622,

e-mail: b.ferencbandi@gmail.com

Szilágybagos – NAGY TIBOR

SJ-457262 Boghiş, str.Principală, nr.161, jud. Sălaj.

Tel.: 0260-623706, 0742-010330, e-mail: nagybibi@yahoo.com

Szilágyborzás – URI IMRE

SJ-457263 Bozieş, str. Principală, nr.37. Tel.: 0260-623887, 0745-671865,

e-mail: uriimre@gmail.com vagy uriimre@citromail.hu

Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL

SJ-457070 Chieşd nr.120. Tel.: 0745-437317, e-mail: fazakas.hajnal@yahoo.com

Szilágylompért – BOGYA ÁRPÁD

SJ-457332 Lompirt, str.Mare, nr.241. Tel./fax: 0260-656145, 0742-511094,
e-mail: bogyafamily@yahoo.com

Szilágynagyfalu – SZÖNYI LEVENTE, SZABÓ RENÁTA b.lp.

SJ-457260 Nuşfalău, str.Petőfi Sándor nr.19. Tel.: 0260-670358; 0744-626722,
e-mail: leventeszonyi@yahoo.com, Sz.R.: 0752-394286, renike_69@yahoo.com

Szilágyperecsén – NAGY BÁLINT

SJ-457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416. Tel.: 0260-672740, 0740-643460,
e-mail: nagybalint@yahoo.com

Szilágysomlyó – SÁNDOR ANDRÁS

SJ-455300 Şimleu Silvaniei, str.Pescăruşului nr.4. Tel.: 0260-678889,
0766-731992, e-mail: sandoraed@yahoo.com, refsomlyo@yahoo.com

Szilágyzovány – KISS MIKLÓS

SJ-457213 Zăuan, str.Principală, nr. 368. Tel.: 0260-623335, 0747-235255,
e-mail: zovanyimiklos@freemail.hu

Varsolc – FAZAKAS SÁNDOR

SJ-457355 Vârşolţ nr.89. Tel.: 0260-672507, 0744-791856, refvarsolc@yahoo.com

ZILAHÍ EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT esperes

SJ-450010 Zalău str. Kossuth Lajos nr. 16.

Tel/fax iroda: 0260-661495, iroda: 0754-015761, 0763-677728,

e-mail: szaszbalintrobert@yahoo.com, refespzilah@gmail.com

Irodavezető: LÁSZLÓ JÚLIA GYÖRGYI Tel.: 0726-748433, ljgyorgyi@yahoo.com

Egyházmegyei főgondnok – BARA LAJOS ISTVÁN

SJ-450031 Zalău str. 22 Decembrie 1989 nr. 153. Tel.: 0260-631119, 0747-784897,

e-mail: bara_lajos_istvan@yahoo.com

Bősháza – VARGHA LEVENTE

SJ-457037 Buişă 140. Tel.: 0260-654227, 0749-193817, vargha.levente@gmail.com

Cigányi-Ördökgút – TOLNAI MIKLÓS blp. Tel.: 0260-630144, 0742-649075,
e-mail: tolnamiki@gmail.com

Désháza – NAGY RÓBERT
SJ-457297 Deja, nr 153. Tel.: 0771-267147, e-mail: nrobi7@freemail.hu

Diósad – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS
SJ-457168 Diosod nr. 219. Tel.: 0260-629777, 0741-781279,
e-mail: ticskadar@yahoo.com

Doba – NAGY MIHÁLY
SJ-457122 Doba nr. 214. Tel.: 0744-513421, 0360-401652,
e-mail: szilvianagy7@gmail.com, nagymisi_73@yahoo.com

Egrespatak – GÁSPÁR ZOLTÁN
SJ-457246 Aghires nr. 98. Tel.: 0740-797622, e-mail: zoltangaspar75@yahoo.com

Hidalmás – HÖGYE GÁL ROBERTO blp.
SJ-457175 Hida, Mihai Eminescu nr. 21. Tel.: 0751-947787,
e-mail: szgorcson@gmail.com

Kusaly – LUGOSI DÁNIEL
SJ-457080 Coseiu. Nr. 142. Tel.: 0260-653115, 0744-756721,
e-mail: daniellugosi@yahoo.com

Magyargoroszló
SJ-457169 Guruslau nr. 96.

Magyarkecel – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY
SJ-457245 Mesesen de Jos nr. 296. Tel.: 0732-363878,
e-mail: varadisandorkaroly@yahoo.com

Menyő – PANITI-TELEKY ZOLTÁN
SJ-457298 Mineu nr. 134. Tel.: 0765-246519, e-mail: panitizoltan@yahoo.com

Mocsolya – MÓRÉ ZSIGMOND, MIHÁLY LEVENTE hlp.
SJ-457326 Valea Pomiilor, nr 119. Tel.: 0768-796802,
e-mail: morelevius@yahoo.com

Nagymon – NAGY MIHÁLY blp.
SJ-457123 Naimon nr. 63. Tel.: 0744-513421,
e-mail: szilvianagy7@gmail.com, nagymisi_73@yahoo.com

Szilágyballa – BOROS ÁRPÁD

SJ-457046 Borla nr. 114. Tel/fax 0260-623581, 0745-306599,
e-mail: borosarpad57@yahoo.com

Szilágycseh – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-455100 Cehu Silvaniei P-ta Trandafirilor nr. 20. Tel/fax 0260-650716,
www.csehref.org, Sz.É.: 0728-259743, e-mail: szkeva73@yahoo.com,
Sz.Z.: 0728-784530, e-mail: szkizo71@yahoo.com

Szilágyerked – BALÁZS ZOLTÁN

SJ-457081 Archid nr. 77. Tel/fax 0260-653017, 0740-576688,
e-mail: erkedbalazs@yahoo.com

Szilágyfőkeresztúr – TOLNAI MIKLÓS

SJ-457106 Cristur nr. 189. Tel.: 0260-630144, 0742-649075,
e-mail: tolnamiki@gmail.com

Szilágygörcsön – ANTAL ATTILA

SJ-457107 Gircei nr. 135. Tel.: 0360-568531, 0741-477618,
e-mail: zilahiati@yahoo.com

Szilágypanit – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-457171 Panic nr. 94. Tel/fax 0260-669753, 0767-627486,
e-mail: szilagyizoltan67@yahoo.com

Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT

SJ-457325 Samsud nr. 369. Tel.: 0260-653222, 0763-677728,
e-mail: szaszbalintrobert@yahoo.com

Szilágyszeg – PANITI-TELEKY ZOLTÁN blp.

SJ-457295 Salati nr.136. Tel.: 0765-246519, e-mail: panitizoltan@yahoo.com

Szilágyszentkirály – SÜLE GYULA ZSOLT blp.

SJ-457124 Sincraiu Silvaniei nr. 42. Tel.: 0740-703175,
e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457126 Verveghiu nr. 90. Tel.: 0740-703175,
e-mail: sulegylazsolt@freemail.hu

Völcsök – BARABÁS ATTILA

SJ-455104 Ulciug nr. 90. Tel.: 0746-828486, e-mail: attilabarabas@yahoo.com

Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA

SJ-450006 Zalau str. A. Saguna nr. 7. Tel/fax 0360-401948, 0740-602463,
0744-999537, e-mail: pusokcsaba@yahoo.com
LUKÁCS LEVENTE gypl. Tel.: 0749-393854, e-mail: proteolev@gmail.com

Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT

SJ-450006 Zalau str. Maxim D Constatntin nr. 5. Tel.: 0260-661454 iroda,
0727-304478, 0752-070979, e-mail: zifer@freemail.hu
- IFJ. JÓZSA FERENC missziós lelkész: SJ-450042 Zalau, Nicolae Titulescu nr 8.
Tel.: 0745-709676, e-mail: ijozsaf@yahoo.com

Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA

SJ-450123 Zalau str. Simion Bărnuțiu 40/A. Tel/fax 0260-661524 iroda,
OM: 0721-219379, SZJ: 0724-238584,
e-mail: www.zilah-liget.blogspot.ro, zilahliget@gmail.com

Zsibó – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ-455200 Jibou str. 1 Dec 1918 nr. 20. Tel.: 0751-947787,
e-mail: szgorcson@gmail.com

KÓRHÁZLELKÉSEK

Nagybányai Egyházmegye – MOLNÁR VIKTOR LAJOS

Tel.: 0740-809038, e-mail: viktor_molnar@yahoo.com

Szatmári Egyházmegye – BALVINSZKI SÁNDOR

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34

Tel.: 0261-715897 0742-946124, balvinszky@freemail.hu

Nagykárolyi Egyházmegye – CSÓKA DEZSŐ ny.lp.

SM-446261 Berea Nr. 82. Tel: 0745-327375

Érmelléki Egyházmegye – SZÜCS ZOLTÁN

BH-415300 Marghita Calea Republicii nr, 71. Sc. C. ap. 2.

Tel.: 0359-459760, 0745-648578 zoltanszucs1972@hotmail.com

Bihari Egyházmegye

NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)

Tel.: 0771-319-238; e-mail: csukamelinda@yahoo.com

ARDAI ERIKA (Nagyszalonta)

Tel.: 0742-148-373; 0770-125-066; e-mail: erikaardai@yahoo.com

Temesvári Egyházmegye – DEMETER SÁNDOR

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 10.

Tel.: 0740-246164, e-mail: demetersandor@yahoo.de

Szilágysomlyói Egyházmegye – DAKÓ ÉVA JUDIT diakónus – 0745-679114

SJ-455300 Simleu Silvaniei, str.Gh.Lazar, Bl.N15, ap.6., dako_jutka@yahoo.com

Zilahi Egyházmegye

LUGOSI DÁNIEL – SJ-457080 Coseiu. Nr. 142. Tel.: 0260-653115, 0744-756721,

e-mail: daniellugosi@yahoo.com

ANTAL ATTILA – SJ-457107 Gircei nr. 135. Tel.: 0360-568531, 0741-477618,

e-mail: zilahiati@yahoo.com

BÖRTÖNLELKÉSEK

Nagybányai Egyházmegye – VARGA KÁROLY ny. lp-esperes (lásd ny. lp)

Szatmári Egyházmegye – TOLNAI JÁNOS (Patóháza)

Bihari Egyházmegye – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE (Pelbárthida)

EGYHÁZKERÜLETI NŐSZÖVETSÉG

BOGYA KIS MÁRIA elnök – SM–440199 Satu Mare Str. Inăului nr. 11.

Tel.: 0771-629-661, bogyakis@gmail.com

PRESBITERI SZÖVETSÉG

TÓTH ANDRÁS elnök, SJ–457330 Șarmășag Str. Sălajului Nr.66 Jud. Sălaj,

Tel. 0728279802, 0749495819, e-mail: tothandras11@citromail.hu

BARA CSABA főtitkár, SM–410114 Satu Mare. Str. C. Brâncuși Nr.18,

Tel. 0741770163, e-mail: kekfeher@gmail.com

LAKATOS NELLA jegyző, MM–430320 Baia Mare Str. Eminescu Nr.5,

Tel. 0741167922, e-mail: nella1950@gmail.com

MÉSZÁROS JÁNOS missziói titkár, BH–417435 Săcueni, str. Horea Nr.5,

Tel. 0746353052, e-mail: mjanika54@gmail.com

NAGY JUDIT NOÉMI pénztáros, BH–410252 Oradea, Str. Gh. Pop de Băsești nr. 5

Tel. 0740387946, e-mail: judit_noemi@yahoo.com

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő, BH Oradea Str. Sovata Nr.32 C16 Ap.17

Tel. 0359402458, 0721345933, e-mail: meszarosgyongyi@yahoo.com

CSÚRY MIKLÓS cenzor, SM–447170 Lazur,

Tel. 0744-561721, e-mail: csurym@gmail.com

VENTER MIKLÓS, AR–310308 Arad Str. C. Ignat Nr.56 BL.B ap.19,

Tel. 0722437208, 0763224173, 0770288163, e-mail: mikiref@yahoo.com

EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

LAKATOS NELLA Nagybányai EPSZ elnök, 430320 Baia Mare,

Str. M. Eminescu Nr.5, Tel. 0741167922, e-mail: nella1950@gmail.com

ILLÉS JENŐ Szatmári EPSZ elnök, 440063 Satu Mare, Str. Lunca Sighet

Nr.36/A, Tel. 0727776880, e-mail: jencilles@yahoo.com

ALMÁSI CSABA Nagykárolyi EPSZ elnök, 447157 Lelei Nr. 178,

Tel. 0728981804, e-mail: almasicsaba70@freemail.hu

SZŰCS JÁNOS Szilágysomlyói EPSZ elnök, SJ–455300 Șimleu Silvaniei, Str. M.

Kogălniceanu Nr.7. Tel. 0749029930, e-mail: salubrisjani@yahoo.com

MÉSZÁROS JÁNOS Érmelléki EPSZ elnök, 417435 Săcueni, Str. Horea Nr.5,

Jud. Bihor, Tel. 0746353052, e-mail: mjanika54@gmail.com

TÖRÖK SÁNDOR Bihari EPSZ elnök, 410169 Oradea, Str. L. Pasteur Nr.147,

Jud. Bihor, Tel. 0744255683, e-mail: toroksandor@gmail.com

KOVÁCS ATTILA Aradi EPSZ elnök, 310375 Arad, Calea Vlaicu Aurel Nr.202

Bl.A9, Sc.C, Ap.6, Tel. 0735312217, e-mail: attilakovacs77@yahoo.com

ENYEDI ANDRÁS Temesvári EPSZ elnök, 305100 Buziaș, Str. Florilor Nr.11,

Jud. Timiș, Tel.0256321768, 0724309803

REFORMÁTUS GIMNÁZIUMOK

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium (Liceul Reformat Lorántffy Zsuzsanna)

BH-410102 Oradea, Str. Andrei Saguna nr. 2. Tel.: 0359410624
ZSIROS ANIKÓ – igazgató Tel.: 0724493999, zsiros_aniko@yahoo.com
FAZAKAS TIBOR aligazgató Tel.: 0743471946 ftibora@yahoo.com
SZAKÁCS ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0743840780 szakazoltan@yahoo.com

Szatmárnémeti Református Gimnázium (Liceul Reformat Satu Mare)

SM-440080 Satu Mare, Str. G. Cosbuc Nr. 2. Tel.: 0261710635
SZILÁGYI ÉVA igazgató Tel.: 0724047692 szilagyieva74@yahoo.com
VASS MÁRIA TERÉZIA aligazgató Tel.: 0743804770 tmariavass@yahoo.com
Erdei-Árva István iskolalelkész Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Zilahi Református Wesselényi Kollégium (Liceul Reformat Wesselényi)

SJ-450099 Zalău, Str. Mihai Viteazul Nr. 59.
Tel.: 0260614881 liceulreformat@yahoo.com
BARA LAJOS ISTVÁN igazgató Tel.: 0747784897, bara_lajos_istvan@yahoo.com
FORRÓ ZOLTÁN LEVENTE aligazgató Tel.: 0745318626 forrofold@yahoo.co.uk
SZILÁGYI ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0767627486 szilagyizoltan67@yahoo.com

REFORMÁTUS ÓVODÁK

Szatmár-Szamosnegyedi Árva Bethlen Kata Óvoda

SM-440199 Satu Mare, str. Ineului nr.11 0261-769745, 0757084773
Bogya Kis Mária intézményvezető, bogyakis@gmail.com

Szatmár-Külteleki Református Egyházközség – Szivárvány Óvoda

SM-4402160 Satu Mare, str. Basarabia nr. 14, 0261-778947, 0727190633 Higyed
János Mátyás intézményvezető, kultelek@gmail.com

Mezőtelki Református Egyházközség – Noé Bárkája Óvoda

BH-417608 Telechiu, Fő utca 103, 0359-482893, 0745757647
Fazakas Ferenc intézményvezető, noebarkaja@gmail.com

Nagyvárad-Réti Református Egyházközség – Csillagocska Zeneóvoda

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259453914, 0747363645
Kecskés Edit intézményvezető, kecskes_edit@yahoo.com

Zilah-Belvárosi Református Egyházközség – Kraszna utcai óvoda
SJ-450006 Zalau, str. Andrei Şaguna nr.7, 0260-661487, 0744999537
Püsök Sándor Csaba intézményvezető, pusokcsaba@yahoo.com

Zilah-Ligeti Református Egyházközség – Óvoda
SJ-450123 Zalău str. Simion Bărnuţiu 40/A, 0260-661524, 0721219379
Oláh Mihály intézményvezető, olahszanto@gmail.com

Resicabányai Református Egyházközség – Óvoda
TM-320026 Reşiţa, Paul Iorgovici nr.17, 0355-409688, 0788636979
Megyasszai Bíró Attila intézményvezető, ticianusz75@yahoo.com

Székelyhídi Református Egyházközség – Méhecske Óvoda
BH-417435 Săcuieni, str. Crişana nr. 37, 0259-325511, 0745586592
Rákosi Jenő intézményvezető, rakosi.jeno@yahoo.com

Lugosi Református Egyházközség – Óvoda
TM-305500 Lugoj, Magnoliei nr.15, 0256-351103, 0766312553
Szolcsik Tünde óvónő

Szilágypaniti Református Egyházközség – Óvoda
SJ-457171 Panic, nr. 94, 0260-669753, 0767627486
Szilágyi Zoltán intézményvezető, szilagyizoltan67@yahoo.com

KRE Szociális Napközi
BH-410102, Oradea, Str. Andrei Şaguna nr.2
Dombi Enikő intézményvezető, 0740-918701

Szatmári Református Gimnázium 24-es Óvoda
SM-440080 Satu Mare, Str. Coşbuc nr. 2, Tel.: 0261710635, 0724047692
Szilágyi Éva igazgatónő, szilagyieva74@yahoo.com

NYUGDÍJAS LELKÉSZEK

(a Református Nyugdíjintézettől 2017 őszén kapott adatok alapján)

Ábrám Sámuel – SM–440038 Satu Mare Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap.4

Balogh András – H–3245 Recsk, Ifjúság utca 9. Tel.: 0036-30-886-6791,
0036-36-630-589, e-mail: revbalogh@yahoo.com

Bákai Lajos Imre – H–3780 Edelény Str. Borsodi Nr. 133. Tel: 0753 741 790

Bányai Ferenc – AR–317401 Mailat Nr. 89.

Barcza Dániel – SM–447291 Dobra Nr. 250.

Barlán Júlia-Katalin – BH–417360 Osorhei Str. 2 Nr. 200. Tel: 0722 207 235

Barta András – SM–447050 Berveni Nr. 185.

Bartha Sándor – SM–440074 Satu Mare Str. Iorga N. Nr. 29.

Bereczki András – H–4285 Álmosd, Arany János u. 33. Tel: 0742 305711,
0036 52 487447, e-mail: abereczki26@gmail.com

Béres János – H–5510 Dévaványa Str. Bem József Nr. 3. Tel: 0036 66 483026

Bogdán János – SM–447060 Bogdand Nr. 279C.

Boros István – BH–417610 Uileacu De Beius Nr. 74. Tel: 0721 981564,
0770 145577, e-mail: i.boros@yahoo.com

Borsi Zsigmond – BH–410191 Oradea Str. C. Brancoveanu Nr. 19.
Tel: 0359 412 112

Bozsoky Sándor – BH–417435 Sacueni Str. Crisana Nr. 38. Tel: 0722 575 144

Csernák Béla – BH–417050 Biharia Str. Somesului Nr. 4. Tel.: 0744 396370

Csillag Péter – SJ–450042 Zalau Str. Nicolae Titulescu Nr. 13. Tel: 0766 580 089

Csoka Dezső – SM–446261 Berea Nr. 82. Tel: 0745 327375

Czondi István – BH–417438 Cubulcut Nr. 14. Tel: 0762 665 620

Domján László – BH–410094 Oradea Str. Kogalniceanu M. Nr. 40, Ap.1.
Tel: 0259 431 228

Dr.Varga Pál –D–74074 Heilbronn Str. Geibelstrasse Nr. 5.

Dudás Ferenc – H–3388 Poroszló Fő u. 12. sz. Tel: 0036 36553058

Fazakas Sándor –6 Viewfield Road, Portree, Isle of Skye IV51 9ES, Scotland
UK, e-mail: fazakass52@yahoo.com

Fehérvári Gyula – SJ–457262 Boghis Nr. 109. Tel: 0745 268 670, e-mail: gyula.
fehervari@freemail.hu

Fodor Elemér – SM–440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 58.

Fodor Lajos – SM–440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 47. Tel: 0261 773 265,
e-mail: fodorlaji@gmail.com

Gáll Miklós János – SJ–457255 Pericei Nr. 481. Tel: 0745 052 141

Gavrucza Tibor – BH–410061 Oradea Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3
Tel: 0743 612 238

Gellért Gyula -- BH-410125 Oradea Str. Ion Bogdan Nr. 1A, Bl. 2, Ap.5
Tel: 0743 149 056

Gönczi József -- CH-8052 Zürich Str. Katzenbachstrasse Nr. 91.
Tel: 0041 52 3833116, 0744 601 224 Dénes J.

Gulya Géza -- BH-410019 Oradea Str. M. Eminescu Nr. 34, Ap.8

Hegedűs István -- SM-445300 Tasnad Str. cart. Victoriei Bl. 11B, Ap.8

Hermán Mostert János -- NL-8011 GT Zwolle Str. Hertestraat Nr. 24.
Tel: 00 31 38 4233 247

Horváth Miklós László -- SM-445100 Carei Str. Tiramului Nr. 86. Bl. B2 S2
Scara A, et. 2. Ap.8

Józsa Ferenc -- AR-310205 Arad Str. Antim Ivireanu Nr. 38. Tel: 0744 552 600,
mail: jozsa.ferencz@freemail.hu

Kádár György -- SJ-457085 Crasna Nr. 1525. Tel: 0747 032 793

Kajtár Gyula -- SM-440250 Satu Mare Str. Paulesti Bl. UP28, Ap.11,
e-mail: katjan@vipmail.hu

Katona János -- BH-417166 Paleu Nr. 21. Tel: 0724 520 528

Kelemen András -- SJ-457262 Boghis Str. Principala Nr. 116.

Kiss Zoltán -- CJ-405400 Huedin Str. piata Victoriei Nr. 19. Tel: 0264 352 264

Koncz Károly -- BH-410533 Oradea Str. Nufarului Nr. 13, Bl. D136, Ap.6
Tel: 0259 221 890

Kovács Ferenc János -- SM-447360 Viile Satu Mare Str. Principala Nr. 55B.
Tel: 0747 085 537

Kulcsár Erzsébet -- SM-447355 Vetis Nr. 165. Tel: 0745 927 374

Lukács József -- SJ-457262 Boghis - Szilágybagos, Alszeg u. 26,
tel. 0360-402495, 0740-879455, e-mail: lukacs.jozsef.ibolya@gmail.com

Makay Botond Károly -- CS-320168 Resita Str. Caransebesului Nr. 5A, Sc.1,
Ap.7. Tel: 0255 212 136

Maksai Árpád -- HR-537240 Praid Nr. 205. Tel: 0745 158 950

Mátyás Árpád -- SJ-457046 Borla Nr. 364A. Tel: 0746 031 760

Mészáros Árpád -- SM-445300 Tasnad Str. N. Balcescu Nr. 44. Tel: 0760454576

Mezei Horváti Miklós Attila -- H-4332 Nyírdörzs, Bátor u. 18.
Tel: 0036 42 717 153

Molnár Kálmán -- SJ-455100 Cehu Silvaniei Str. Libertatii Nr.81. Tel: 0260 650716

Molnár János -- H-6791 Szeged Str. Kubikos Nr. 40.

Molnar Seres Márton András -- SJ-455200 Jibou Str. Parcului Nr. 43.
Tel: 0728 152 137

Müller Dezső -- SM-447170 Lazuri Nr. 474. Tel: 0261 753 413

Páll András Imre -- MM-437080 Campulung la Tisa Nr. 900.
Tel: 0749 134 889 Géczyne

Pályi Kiss Zsigmond -- SM-445100 Carei Str. Corneliu Coposu Bl. 8. Ap. 7.
Tel: 0754 627 978

Paniti Eszter -- SJ-457060 Camar Nr. 290. Tel: 0765 219 562

Pánti László – H-5211 Tiszapüspöki Str. Deák Ferenc Nr. 3.
Papp Sándor – AR-315100 Chisineu Cris Str. Infratirii Nr. 30.
 Tel.: 0742 174 269
Papp Benjámín – BH-417585 Tileagd Str. Unirii Nr. 29A. Tel: 0259 345 395
Pázmány József H-4263 Nyírmártonfalva, Melánia u. 66. Tel.: 0036 52 207363
Posta József – BH-410483 Oradea Str. Jean Jaures Nr. 18. Tel.: 0745 125 974
Püsök József – CJ-400681 Cluj-Napoca Str. Borsa Nr. 1, Ap.21
 Tel: 0264 457 661, 0264 374 754
Rozsnyai István – H-4028 Debrecen, Szigligeti u. 7/1. Tel: 0036 30 4394003
Sarkadi Nagy Zoltán Andor – SM-445100 Carei Str. Rozelor Nr. 60.
Sípos Ákos – BH-415200 Beius Str. Trandafirilor Nr. 10.
Sipos István – SM-440058 Satu Mare Str. Wolfenbüttel Nr. 2. Tel.: 0722-597362
Sipos László – SM-440074 Satu Mare Str. Mara Nr. 20. Tel.: 0743 838672,
 e-mail: siposlaszlo52@freemail.hu
Szabó Ferenc – BH-410008 Oradea Str. Ady E. Nr. 83, Ap.8 Tel: 0259 232 940
Szabó József-Kálmán – BH-417225 Curtuiseni Nr. 916. Tel: 0744 567714
Szatmári Elemér József – MS-540081 Targu Mures Str. Argesului Nr. 10, Ap.8.
 Tel: 0365 418 267
Székely Lajos – BH-410381 Oradea Str. Calugareni Nr. 8, Ap.47
 Tel: 0259 242 783, 0745 788 986
Székely István – BH-417177 Targusor Nr. 28. Tel.: 0723-881-799
Szekeres Alexandru – BH-417076 Santaul Mare Nr. 125. Tel.: 0740 068512,
 e-mail: szekeres.sandor@yahoo.com
Szép Elemér – SM-440168 Satu Mare Str. Careiului Nr. 34, Bl. 11, Sc.C, Ap.44
 Tel: 0361 807 071
Szilágyi Tibor – SJ-457325 Samsud Nr. 162.
Sziszik László – SJ-457300 Simleu Silvaniei Str. Zambilelor Nr. 9. Tel: 0742 598784
Tar István Sándor – BH-410087 Oradea Str. Armatei Romane Nr. 12, Ap.5
 Tel: 0259 414 406, 0721 414 102
Tőkés László – BH-410154 Oradea Str. Louis Pasteur Nr. 42A.
 Tel.: 0722 352762, e-mail: orbanmisi@yahoo.com
Uszkai Zoltan – SJ-455100 Cehu Silvaniei Str. 1 Decembrie 1918 Bl. 1A, Ap.4.
 Tel.: 0743 968816, e-mail: uszkaieva@yahoo.com
Vajda András – H-2462 Martonvásár Str. Tükrösi Nr. 9.
 Tel: 0036 74 436 015, 0036 30 568 8890
Varga Károly – MM-430161 Baia Mare Str. Sasarului Nr. 15. Tel: 0755 091 550
Varsányi Rudolf – BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91. Tel: 0359-175100
Vicsai Ferenc – SJ-457245 Mesesenii de Jos Nr. 152A.
 Tel: 0260 663 305, 0745 539 126
Zsigmond József – BH-410102 Oradea Str. Lunga Nr. 5. Tel.: 0743-346-320

A 226.oldalon található fejtörők megfejtései

1. • 2 perc alatt átmegy 1,2
 - 1 perc alatt vissza 1
 - 10 perc alatt átmegy 5,10
 - 2 perc alatt vissza 2
 - 2 perc alatt átmegy 1,2

Tehát összesen 17 percre van szükségük.

2. Felhő

3. Két bicikli, két tricikli $3+3+2+2 = 10$

4. Egyikben sem, a túlélőket nem temetik el...

5. 20

6. Abban a pillanatban amikor elindul 8 hajó van úton, egy épp beérkezik, egy másik épp indul. A hét napos út során még hét hajó indul, az utolsó épp abban a pillanatban amikor beérkezünk. Tehát 15 hajó a helyes válasz.

Tartalomjegyzék

Új esztendei eligazítás	5
Naptár	8
Mozgó ünnepeink (2018-2028)	32
Pollennaptár	33
Horgásznaptár	34
József Attila: Nem emel föl.	35
Hónapról hónapra	36
Jeles napok.	42
Ady Endre: Álmodom: az Isten	46
ÉLŐ EGYHÁZUNK	
Magyarkecel.	47
A reformáció nyomvonalán.	56
Ady Endre: Egy régi Kálvin-templomban	63
Megbékéltettek gyülekezete.	64
„Majd ha a pap lejön a bányába”	67
VISSZATEKINTŐ	
Reformáció Nagybányán és környékén	71
Kegytárgyak bujdosása a 18. században	77
Egyházfegyelem a 18. századi Bihar-országban	85
A nagyváradi református iskolák államosítása	93
TÖRTÉNELMI PORTRÉK	
Sass Kálmánné, a csendes erő megtestesítője	103
A landshuti apostol	115
Dietrich Bonhoeffer, a német vértanú-lelkipásztor	121
Arany János: Él-e még az Isten?	124
HISTÓRIA	
Az Árpád-ház vitatott kihalása.	125
A pénz eredete	129
Tóth Árpád: Krisztus-képre	134
REFORMÁTUS EGYSÉGNAP	135
Őrizd a várat!	137

FÓKUSZBAN

Hetven évesen is lehet tanulni.	148
Vízen járva	154
<i>Pataki István: apokaliptikus.</i>	160
Nevelni, de hogyan?	161

IRODALMUNK KINCSESTÁRA

Kisfaludy Károly, a reformkorszak irodalmi vezére	165
Herczeg Ferenc	168
Lévay József.	171
Szigligeti Ede színműíró a romanticizmus útján	174
Tabéry Géza	176

170 ÉVE TÖRT KI A FORRADALOM

Az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc a festészetben	178
--	-----

ÉTELÜNK ÉS ITALUNK

Tojás-tények	194
Teázni jó	196
Egyszerű háztartási szerek a kertben	204

GYERMEKEKNEK

Csiribi és Csiribá hazavágyik	206
Puli első havas napja.	209
Keresd a különbséget!	211

A SZÓ EREJE

Az olvasástól érik az ész.	212
A kommunikáció	214

HUMOR

Pájinka veszteség	219
Válogatott közmondások	221
Kis templomi illemtan.	223

FEJTÖRŐK

Jelentős évfordulók 2018-ban

CÍMTÁR

